पृष्टांक.	लिटी.	अशुद्ध.	शुद्ध.
१६८	३	प्रतित अने	प्रतित करी
१६७	२	केवल ज्ञाने	केवल ज्ञानीने
१६७	२५	छवी	छती
१७२	२	आवी पूर्व वर्गणा साथे बंधाय छे	आवे
१७८	३	अलोका काशमां	लोकालोकमां
१७८	८	श्रुतज्ञन	श्रुतज्ञान
१७७	१५	शुद्धा शुद्ध पणाने	शुद्धा शुद्ध कर्त्ता पणाने
२२७	१३	उपजोग	उपयोग
२४०	८	तनी	तेनी
२४७	१६	सिद्धा	सिध्ध्या
२५७	२६	निमलता	निर्मलता
२५७	२४	पारणति	परिणति
२६२	२४	नाह्	नहि
२६३	८	जुवाव	जवाब
२६४	२५	उत्तरे	उतरे
२६७	१	ज्ञाकयता	ज्ञायकता
२७५	२७	वजन	वचन
२७६	५	नींदनीय छे	निंदनीय छे)
२७६	६	छोढी	छोडी
२७६	१४	यागे	योगे
२७८	१३	ज्ञनामृत	ज्ञानामृत
२८०	१४	दशामा	दशामां
२८३	२०	रुध्यो	रुध्यो
२८७	८	पोनानुं	पोतानुं

ॐ

श्री सुमतिविलास ग्रंथ.

॥ दोहरा ॥

शासन रहे जिन आणथी, आज्ञाए व्यवहार
निजमत कल्पीत जे कहे, ते न लहे जवपार ॥ १ ॥
शिवमग जेणे अनुजव्यो, ते श्री जिनवर देव
ए विण बहु मति कल्पना, काल अनादि कुटेव ॥ २ ॥
निजमत हठ सवि ठोडिने, करि जिन वचन विचार
उत्तम नरजव पामीने, निजपर आतम तार ॥ ३ ॥

सामायक सिद्ध्युपाय, सम्यक् न्यायसुधारस, आत्मबोध पत्रिका, शुद्धोपयोग प्रवेशिका अने अनुजवप्रवेशिका ए नामना अति सरल बालबोधक द्रव्यानुयोग, उत्सर्ग, अपवाद, कारण, कार्य, कारक, शुद्ध ज्ञान, शुद्धक्रिया, शुद्धव्यवहार अने निश्चयने यथार्थ जणावनार, अनंत. शुद्ध अध्यात्मरस पोषक अने दुष्ट कुमतिथी ठोमावी मोक्षमार्गे दोरनार, शुद्धदया शुद्धन्याय अने शुद्धज्ञानना दातार, बहु सिद्धांतनी साक्षी- पूर्वक, जेनो अमूल्य परमार्थ मात्र वांचवाथी जणाशे एवा पांच ग्रंथनो संग्रह " सुमतिविलास " नामे ग्रंथ सारा उंचा कागलमां मोटा शुद्ध टाईपमां सुपररोयल आठ पेची चालीश फोर्ममां ठपावी बहार पाड्यो ठे.

केटलाक पुरुषोपुरुं विचार्या विना एकांते एम बोले ठे के आतो एकांते निश्चय ठे अथवा एकांते व्यवहार ठे. पण पक्षपात रहित न्याय विचारी ज्ञानीओना वचन प्रमाणे तपासी चोकस करता नथी. तेम ग्रंथने पहेलेथी ठेला सुधी पुरो वांचता नथी अने अनादर करे ठे, वली कोई अणसमजुना कह्या प्रमाणे पुरुं चोकस कर्याविना खराने खोटुं तथा खोटाने खरुं कहेठे. एम एकांत निश्चय करी अथवा व्हेम लावी सर्वे जणनी वात न सांजले तो ते पोतानी मतिए साचा तत्वने पामे नहि. पण निरपेक्षपणे अनेकांतनये ग्रंथने पूरो वांची

प्रमाणे तथा ज्ञानीओना कह्या प्रमाणे तपासवाथी खरा खोटानी समजण पडे, वली ते छतां जो कोई शंका पडे तो ते ज्ञानीने पूछी शंका साफ करी साची वात होय ते कबुल करवी. पण ग्रंथनो पहेलेथी निरादर करवो नहीं, पुरुं तपास्या विचार्या विना खरुं खोटुं कहेवुं नहीं अने खरी वात छतां कोई हठ कदाग्रह अभिमाने करी अथवा बीजानुं अपमान करवा खरी वातने मरडशे, जूठी कहेशे अथवा छुपावशे ते ज्ञानावरणी, दर्शनावरणी, मोहनी तथा वीर्यांतराय बांधी अनंत संसार भ्रमण करशे. खराने खोटुं तथा खोटाने खरुं कहेवुं ते वात ठीक नथी. अने जे खरी वातने छुपावशे नहीं ते ज्ञानावरणी, दर्शनावरणी, मोहनी अने अंतराय कर्मनो नाश करी अनंत सुखना भोगदारी थशे. आ ग्रंथमां कोई ठेकाणे कांई शंका पडे तो ते ज्यांथी ग्रंथ मलेछे त्यां खुशीथी लखी पूछवुं तेथी तेनो खुलाशो मलशे. आ ग्रंथनी अंदर भावनी कोई साची भूल जणाय तो ते महेरबानी करी अमोने लखशो एटले सुधारी लेवामां आवशे.

आ ग्रंथनी कीम्मत रु. १–०–० राखवामां आवीछे.

नंग दश सामटा लेनारने नंग १) वधु, नंग ५०) सामटा लेनारने नं. १०) वधु छूट तरीके आपवामां आवशे.

पैसा नहि आपीशकाय एवापण मोक्षजिज्ञासु जीवने फक्त पोष्टेज पैसा मोकलवाथी विना मूल्ये आपवामां आवशे.

"कर्मग्रंथ मूल" छए ग्रंथो सारा टाईपमां छपावी बाहेर पाड्या छे तेनी कीम्मत रु. ०–४–० छे आमां पण कमीशन विगेरे उपर प्रमाणे समजवुं.

वली सुमतिविलास ग्रंथनो बीजो भाग विविध बोध प्रकाशक पद्यबंध छपाय छे ते पण थोडा दिवसमां बहार पडशे.

उपरना ग्रंथ मलवानुं ठेकाणुंः—गांधीनाथजी मनसुखलाल मु. वेजलपुर (जील्ले पंचमहाल) स्टेसन खरसालीआ. ए सरनामे मलशे.

प्रस्तावना.

आ सुमति विलास नामना ग्रंथमां सारी रीते न्याय, ज्ञान, परम-दया, अध्यात्म तथा द्रव्यानुयोगनो विषय छे एने जाणतां समकीतनी परम दृढता थाय ए माटे बहु सन्माने आ ग्रंथ वांचवानो अभ्यास करवो. घणा प्रमाणिक पुरुषोना वचननी साक्षी सहित अनुभव ज्ञाने निर्धार करी लखायो छे आ ग्रंथमां निर्मल आत्मबोध थवा अर्थे, अने रागद्वेषादिमटी शुद्धात्मभावमां स्थिर समाधि प्राप्ति माटे नव तत्वादि भाव जिनेश्वरना प्ररुपेला नय निक्षेप पक्ष प्रमाण कारकादिके करी सारी रीते सुगम समजाय एम वर्णन छे. जूठा अलंकार खोटी उपमाओ, अने कल्पित वातो लखवामां आवी नथी.

आ ग्रंथमां मोक्ष मार्गनो अधिकार छे मोक्ष जिज्ञासु भव्य जीवो आ ग्रंथना अधिकारी छे, भव्य जीवो शुद्धात्म अधिकार पामे ए फल छे पूर्वाचार्योना करेला महान् ग्रंथो घणा छे पण देश काल अनुसरी वर्तमान भाषा अने सुगम युक्तिथी समजाववामां आवे तो भव्य जीवो सदेखाइथी बोध पामे ए हेतु छे. सद्गुरुनी परंपराए बोध पामेलानी गुरुगम लेवाथी शुद्धबोध विस्तार पामे अने सकल क्लेशनो अंत आवे अने परमानंदनी प्राप्ति थाय. हृदयमां विचारतांज परम आल्हाद उपजे एवा सामायकसिध्युपाय, सम्यक्न्यायसुधारस, आत्मबोध पत्रिका, शुद्धोपयोग प्रवेशिका अने अनुभव प्रवेशिका ग्रंथोनो समावेश छे. एकांत निश्चय अथवा एकांत व्यवहारनी वात नथी स्याद्वाद शैलीप्रमाणे लखाण थएलुं छे, तेमां प्रमादवशे मतिदोषथी तथा लखाण दोषथी कंइ भूल थइ होय तो ज्ञानी पुरुषोना वचन प्रमाणेज बावत कबुल करवी.

अनुक्रमणिका.

॥ सामायकसिध्ध्युपाय ॥

ढाल पहेली.

॥ अथ श्री स्तवन ॥

॥ परम पुरुष परमातमा साहीबजी ॥ ए राग ॥

श्रीगुरु वचन सुवासमां साहीबजी, लही मुजमन मधुकर तृप्ति हो,
अलबेली वाणी जीनवीरनी साहेबजी० ॥
सम एक आतम भावमां सा० दाखुं शिवपद ज्ञप्ति हो ॥ अ० ॥ १ ॥
सामाइकना अर्थनो सा० करशुं शुद्ध निबंध हो ॥ अलबेली ॥
नयनिक्षेप प्रमाणथी सा० चेतन शक्ति संबंध हो ॥ अ० ॥ २ ॥
पुद्गलमां आपो लखी सा० परभावे थइ रक्त हो ॥ अलबेली ॥
ज्ञानादिक निज धर्मनी सा० उलटी कारक शक्ति हो ॥ अ०॥३ ॥
बहु भेदे अभेद छे सा० आतम शक्ति अनंत हो ॥ अलबेली ॥
ते सवि विषम पदे करी सा० ग्रही पुद्गल खंध अत्यंत हो॥ अ० ॥ ४ ॥
ज्ञानावरणादिक थइ सा० विविधा ऽवरणनी व्याध हो ॥ अल० ॥
विविध विज्ञाने टालवा सा० सेवो समपद साध्य हो ॥ अ० ॥ ५ ॥
ज्ञान ज्ञान नहि समवीनुं सा० दर्शन चरण न कोय हो ॥ अल० ॥
संवर निर्जरा शिव नहि सा० जीन आणा कीम होय हो ॥ अ० ॥ ६ ॥
समाचारी समपद विना सा० जूठी जाणो तेह हो ॥ अलबेली ॥
जीनवचनामृत सेवतां सा० टले विषमता एह हो ॥ अ० ॥ ७ ॥
तप जप पूजा प्रभावना सा० समभाव विना कीम थाय हो ॥ अ० ॥
समभावे साचुं सवे सा० निज संपत्ति प्रगटाय हो ॥ अ० ॥ ८ ॥

ढाल बीजी. राग

कंचन कोटि दीन प्रते मन मोहन मेरे, लाख वरस दिये दान
॥ मन मोहन मेरे० ॥
सामायक फल मापमां मन० नहि आवे तसमान ॥ मन० ॥ १ ॥

मिथ्या द्रष्टी न लहि शके मन० लान सामायक शुद्ध ॥ मनमो० ॥
माटे तजी मिथ्यातने, मन० जेद ज्ञानी थइ बुद्ध ॥ मन० ॥ २ ॥
निज सुख संपत्ति निज विषे, मन० नहि परद्रव्यादिकमांहे ॥ म० ॥
अस्ति नास्ति विचारतां, म० भ्रम दुःख रहे नहि त्यांह ॥म०॥ ३ ॥
सम एक आतम जावमें, मन० रही ज्ञान अनंतनी आय ॥ मन० ॥
केवल ज्ञानादि अनंतनो, मन० पूरण सिद्धि उपाय मन० ॥ ४ ॥
बाहिर कारण मात्र छे, मनमो० अंतर कार्य अनुप ॥ मनमो० ॥
बहिरंतर समता जजी मन० द्रव्य जाव शुचिरुप मनमो० ॥ ५ ॥
नय नय मतमत कल्पना मन० तजी मिथ्या उपचार ॥ मनमो० ॥
राग द्वेष जेथी टले मन० ते आचरणा धार ॥ मनमो० ॥ ६ ॥

ढाल त्रीजी.

तजी बहिरातम जावीये, मन मोहनारे लाल, अंतर आतम मांहरे ॥ जवी बोहनारे लाल० ॥
परमातमपद जीनसमो, मन० जीहां उपाधि न कांयरे॥ जवी० ॥ १ ॥
समजावे परखी ग्रहो, मनमो० जीनवाणी गुरुदेव रे ॥ जवी० ॥
वचन देव गुरु समविना, मन० मिथ्या कष्ट कुदेव रे ॥ जवी० ॥ २ ॥
छंडी कुनयनी वासना, मन० सुनय निपुण थइ आप रे ॥ जवी० ॥
जुओ लिंग मुकी वरो, मन० अकलुष अमल प्रताप रे॥ जवी० ॥ ३ ॥
द्रव्यानुयोग द्रढ करो, मन० मिथ्या मोह अंधार रे ॥ जवी० ॥
निर्मल सम्यक् पद लही, मन० टाळो राग प्रचार रे ॥ जवी० ॥ ४ ॥
आर्त रौद्र तजी ध्याइए, मन० धरम शुक्ल शुज ध्यान रे ॥ जवी० ॥
त्रिकरण सावद्य वरजीने, मन० टाळी पाप स्थान रे ॥ ॥ ५ ॥
इंद्रि विषय विकार तजीने, मन० तृतीये धार
हिंसादि अविरत तजी, मन० शुद्धोपयोग
विनय देवगुरु शास्त्रनो, मन० करो

नावो वार चउनावना, मन० लहि जीन आणारंग रे ॥ नवी० ॥ ७ ॥
इत्यादिक बहु नेदथी, मन० विधि निषेधनी चाल रे ॥ नवी० ॥
रागद्वेष टाली रहो, मन० आतम शक्ति संनाल रे ॥ नवी० ॥ ८ ॥

ढाल चोथी.

आवी चउीउं इणसमे हो राज, तुज शासन महाराज, तारक तुं मिल्यो० ॥
काल अनंत दुःखमें गम्यो, हो० जो न लही समसाज ॥ ता० ॥ १ ॥
मन मगन जीन वचनमां, हो० नमोवीर जीनराज ॥ तारक तुं० ॥
सुख शिवकारण उपदेस्यो, हो० सुणुं लह्युं में आज ॥ ता० ॥ २ ॥
मिथ्यांतम फेडी करे, हो० निर्मल आतमबोध ॥ तारक० ॥
गुण अनंताणंदमें, हो० जलहल केवल ज्योत, ॥ तारक० ॥ ३ ॥
धर्म तीर्थ थापी हणे, हो० रागादिक परजाव ॥ तारक० ॥
चोविसे जीनवर नमुं, हो० तुं नवजलनिधि नाव ॥ ता० ॥ ४ ॥
वंदन नमन सकल समय, हो० कीजे अवसर पाम ॥ तारक० ॥
दर्शन निर्मलता लहो, हो० सहजानंद विराम ॥ ता० ॥ ५ ॥
शिव फल देवा एहने, हो० कल्पवृक्ष सम जाण ॥ तारक० ॥
अखूट आत्म निधि राखवा, हो० चित्रावेल प्रमाण ॥ ता० ॥ ६ ॥
कामीत पुरे दुःख हरे, हो० रतन चिंतामणी सार ॥ तारक० ॥
आतम संपत्ति पामवा, हो० सकल धर्म आधार, ॥ ता० ॥ ७ ॥

॥ ॐ नमः सिद्धेन्यः ॥

जे उत्कृष्ट-परम ज्योतिमां पोताना तथा परना त्रिकाल वर्त्तिना सकल पर्यायो दर्पण तलनी पेठे नासे छे, ते परमज्योति जयवंत थाउं ॥ ते परमज्योतिना प्रकाशक श्री रुषजादि चोवीश तीर्थंकर जयवंत थाउं· ॥ वली श्री जिनेश्वर देवनी वाणी

जयवंत थाओ, ॥ के जेने सेवी भव्य जीवो पूर्ण समभाव पामी सादिअनंत अव्याबाध पूर्ण आत्मिक सुखना भोगी थाय छे. वली पूर्ण परमानंदमां लीन सकल सिद्ध ते जयवंत थाओ. ॥ तथा मारा धर्माचार्य जयवंत थाओ ॥ के जेणे निज आत्मिक अनुभव नावद्वारा जिन प्ररुपित श्रुत समुद्रनो पार लीधो. जेना पसायथी हुं मारी आत्म सत्ताने जाणी समभावनो कामी थयो. भव्य जीवोना मिथ्यात्वादि ताप दूर करनार श्री जिनेश्वरनां समभाव जनक अमृत सादृश बचनो परम गुरुना गुरुगमथी मने प्राप्त थयां तेनो सार स्वपरोपकारार्थे लेश मात्र दर्शाववानी मारी उमेद ते श्रीतीर्थंकर देवना अतिशय पसाये पूर्ण थाओ. ॥

तथा श्रीजीनेश्वरना अपायापगमना अतिशय पसाये समपद अभ्यासी भव्य जीवोनां सकल विघ्न दूर थाओ. तथा श्री तीर्थपतिना वचनातिशय पसाये सर्वे जीवो आप आपणा प्रश्नोनी समाधानी पामो. वली श्री देवाधिदेव अरिहंतना ज्ञानातिशय पसाये आत्म स्वरुप साधनार प्राणीओना सर्वे संशय दूर थाओ. तथा श्रीजिनेंद्रदेवना पूजा अतिशय पसाये सर्वे आत्मा आपणा परमपूज्य पदने पामो. ॥

ते समभावने अर्थे श्री तीर्थंकर देवे सर्वे आगमो प्ररुप्यां छे. ठेकाणे ठेकाणे समभावज उपादेय कह्यो छे. ते समभावमां स्थिर रहेवुं ते सामायक छे. माटे सामायकसिध्ध्युपाय नामे ग्रंथ लखवानो आरंभ करुं छुं.

सामायक—ए पहेलुं चारित्र तथा नवमुं शिक्षाव्रत छे. सामायक शब्दनी व्युत्पत्ति सम+आय+इक शब्दोथी थाय छे.

१ सम—समभाव—पूरण गलनधर्मे सामान्य सर्वे पुद्गलो, तथा चेतन्य धर्मे सामान्य एवा सघला जीवो; तेमांथी एकने इष्ट अने

एकने अनिष्ट न कल्पतां मध्यस्थ वृत्तिए शुद्धात्मभावमां स्थिर रहेवुं.

२ आय+इक=समभावथी थतो ज्ञान दर्शन चारित्रनो लाभ ते आत्मभावज छे.

माटे शुद्धात्मभावमांज (समभावमांज) स्थिर रहेवुं ते सामायक छे.

प्रश्न—हे परमगुरु आपे जे सामायक वर्णव्युं ते सामायकनुं फल जाणवानी मारी इछा, कृपा करी पूर्ण करशोजीः—

उत्तर—हे वत्स, चित्त स्थिर करी सांभळः ठेकाणे ठेकाणे आत्मानुभवी पुरुषो सामायक (समभाव) नी अनहद एके अवाजे प्रशंसा करे छे. ते आगम अनुसारे हुं कहुं छुं—

गाथा—दिवसे दिवसे लख्खं, देइ सुवन्नस्स खंमियं एगो;
एगो पुण सामाइयं, करेइ न पहुप्पए तस्स.

अर्थ—कोइ पुरुष दररोज लाख खांमी सोनानुं दान आपे तो पण एक सामायकना तोले आवे नहीं.

ध्यान वृष्टे र्दया नद्याः शमपूरे प्रसर्पति ।
विकार तीर वृक्षाणां मूलाडुन्मूलनं भवेत् ॥

अर्थ—ध्यानरुपी वृष्टिथी दयारुपी नदीनुं शमता रुपी पूर प्रसरते सते तीरे उगेलां विकार रुपी वृक्षो जड मूलथी उखडी जाय छे.

वली गाथा.

सामइयं मिउकए, समणोइव सावउं हवइजह्मा ।
एएण कारणेणं, बहुसो सामाइयं कुज्जा ॥

अर्थ—सामायक वखते श्रावक साधु समान छे. माटे बहुवार (वारंवार) सामायक करवुं. तथा.

श्लोक–स्वयंभू रमण स्पर्द्धि, वर्द्धिष्णु समतारसः ।
मुनिर्येनोपमीयेत, कोऽपि नासौ चराचरे ॥

अर्थ–स्वयंभूरमण समुद्रनी होड करनार, वर्धन स्वभाववाळा समता रस युक्त मुनिनी, चराचर जगत्मां कोइनी साथे सरखामणी थइ शके नहीं. तथा.

ज्ञान ध्यान तपःशील, सम्यक्त्व सहितोऽप्यहो ।
तं नाप्नोति गुणं साधुर्य प्राप्नोति शमान्वितः ॥

अर्थ–व्यवहारज्ञान, व्यवहारध्यान, व्यवहारतप, व्यवहारशील, अने व्यवहार सम्यक्त्व वाळो साधु जे गुण (लाभ) ने नपामे ते गुण (लाभ) शमभाव वाळो पामे छे. वळी.

श्लोक–शम सूक्त सुधासिक्तं, येषां नक्तं दिनं मनः ।
कदापि तेन दह्यन्ते, रागोरग विषोर्मिभिः ॥

अर्थ–जेनुं मन अहोरात्रि शमता बतावनार जिन प्ररुपित सुवचनामृतथी सिंचायलुं छे. ते राग रुपी सर्पना झेरनी उर्मिउथी कदापि कलेश पामता नथी. वळी.

श्लोक–गर्जद् ज्ञान गजोत्तुंगा, रंग ध्यान तुरंगमाः ।
जयन्ति मुनिराजस्य, शम साम्राज्य संपदः ॥

अर्थ–गर्जना करता ज्ञानरुपी हस्तिउ वडे अति प्रधान छे; तथा हर्षथी उल्लासित ध्यानरुपी अश्वो जेने विषे छे, एवी मुनिराजनी शमसाम्राज्यनी संपदा विजयवंत छे ॥ जेनी बराबरी जगत्नी कोइपण संपदा करी शके नही. तथा.

श्लोक–किं स्तुमः समतां साधो या स्वार्थ प्रगुणीकृता ।
वैराणि नित्य वैराणामपि हंत्युपत स्थुषां ॥

किं दंडेन तपोभिर्वा यमैश्च नियमैश्च किं ।
एकैव समता सेव्या तरिः संसार वारिधौ ॥

अर्थ–एवा साधुनी समता–शमभावनुं शुं वखाण करियें ? जेणे पोताना आत्मानी सिद्धि करवाने समता आदरी एवा मुनि ते समता घरमां रहेता थका आ भवना तथा आगला अनेक भवना वेरभाव टाली नांखे छे, जेम नित्य पासे वसतां थकां कुतरा तथा बिलाडीनां वेर पण शमी जाय छे. कपटी वेश धारण करवाथी शुं थाय ? तथा घणी तपस्यायें पण शुं थाय ? वली मौन धारी अतीतनी पेरे इंद्रीयो दमन कीधे शुं थाय ? अने व्रत धारण करे पण शुं थाय ? मात्र एक समताज–समभावज संसार समुद्र तरवामां नौका जेवी छे. तेनुंज सेवन करवुं तेज श्रेष्ट छे. तथा.

श्लोक–अर्गला नरकद्वारे, मोक्ष मार्गस्य दीपिका ।
समता गुणरत्नानां संग्रहे रोहणावनिः ॥
मोहाछादित नेत्राणामात्मरुपमपश्यताम् ।
दिव्यांजन शलाकेव समता दोषनाशकृत् ॥

वली–समता ते नरकने बारणे भोंगल जेवी छे, अने मोक्ष मार्गनी दीपिका छे. वली गुण रुप रत्नोने संग्रह करवामां रोहणा चल पर्वतनी भूमिका जेवी छे. जेनां नेत्र मोहवके ढंकायां छे ते पोताना रुपने जोइ शकता नथी तेने समता ते दिव्य अंजन शलाका रुप छे. अने अज्ञान पडलने छेदनारी छे. वली जुओ. बाहुबली, आहार, पाणी निद्रा विना, शीत, ताप, पाणी, मछ, डांस विगेरे अनेक जंगली प्राणीओथी थता उपसर्ग सहता सुंदर राजभुवन तजी अघोर वनमा एकला बार महीना सुधी काउसग्गे रह्या. पण हुं मोटो अने मारा बीजा भाइ नाना तेने केम नमुं ? एवी माने थयेली विषमताथी प्रचंड उग्र तपनुं फल

न पाम्या. अने ते विषमताने तजी परमोत्कृष्ट समजाव मित्रने आदरतां तरतज अनंत ज्ञान दर्शन चारित्र अनंत वीर्यआदि अबाधित लक्ष्मीने सहज पाम्या.

वली प्रसन्न चंद्र राजरुषिए, स्वामी वगरना बाह्य चारित्रने सेवता पण समजाव मित्रने विसारतां तरतज सातमी नरकनां दलीयां तैयार कीधां अने तत्क्षणज थोडीवारमां अनंत करुणा पात्र समजावने सेवतांज केवल कमलाने पाम्या.

आ संसार समुद्र. विषय कषाय रुप जले जरेला, काम तृष्णा-रुप वडवानल सहीत, जन्म जरा मरण शोक वियोग जूख तरस ठंड ताप ठेदन जेदन, तथा अशरण अचानक रोग अगुप्त आदि अनेक जय रुप मछ कछप मगर आदि जल जंतुनो आवास, तथा अनेक विकल्प रुप मोजांवाळा महा जयंकर अगाध जव समुद्र जेमां एक क्षण मात्र पण शाता न मले एवा दुःख दायक समुद्रमांथी तारी, एकांतिक आत्यंतिक सहज अकृत स्वाधिन निरुपचरित निरूढ अविचल अनंत सुखरुप शीव नगरे पहोंचाडवा एक समजा-वज समर्थ ठे. उक्तंच.

सेयंबरो, य आसंबरो य बुध्धो अ अहव अन्नोवा ।
समजाव जावि अप्पा, लहेइ मुक्खं न संदेहो ॥

वली.

प्रगट जेद विज्ञान, आपगुण परगुण जाने ।
परपरिनति परित्यागि शुद्ध अनुजो थिति गने ॥
करी अनुजव अन्यास सहज संवर परगासे ।
आश्रव द्वार निरोध्द कर्मघन तिमिर विनासे ॥
ठय करी विजाव समजाव जजी, निर्विकल्प निजपद गहे।
निर्मल विशुध्द शाश्वत सुथिर परम अतींद्रिय सुखलहे ॥

एम सर्व ठेकाणे समजावनुंज वखाण जोवामां आवे ठे. समजाव अनुपम ठे. तेने कोनी उपमा आपीए? तेनुं जेटलुं वखाण करीए तेटलुं उंनुं ठे. तेनुं वर्णन करवाने कोइपण समर्थ थाय नहि. वधारे शुं कहिये? पूर्ण समजाववालाना सुखने वर्णववाने केवली जगवंतनी जीव्हा पण असामर्थ्य जजे ठे तो अन्यनी शी गणत्री?

सोरठा—समजावज एक समर्थ, अनुपम शिवसुख आपवा।
ते विण सघली व्यर्थ, व्रत तप संजमनी क्रिया॥

माटे ज्ञान ध्यान तप संयम ए सौ शमजावरुप अलंकारवमेज प्रशंसाने पामे ठे. नहि तो संसारसुखने आपी संसार वधारनार होवाथी अहितकारीज कहेवाय.

अनिच्छन् कर्म वैपम्यं ब्रह्मांशेन समं जगत्।
आत्माजेदेन यः पश्येदसौ शिवं गमी शमी॥

अर्थ—कर्मथी थता वैपम्यने नहि गणकारतां जगतना सर्वे जीवोने चैतन्य सत्ताए सामान्य जाणे ठे. अने सर्व पुद्गलोने पूर्ण गलन धर्मे सामान्य जाणे ठे. ते इष्टानिष्ट विकल्पने तजी समजावने जजतां मोक्षगामी थाय ठे. अने अतींद्रिय शाश्वत निष्प्रयासिक स्वाधीन निरंतर आत्मिक सुखने पामे ठे.

सामायक सिध्ध्युपायस्य प्रथमोधिकारः संपूर्णः

श्री सामायकस्वरुपवर्णनोनामः
द्वितीयोधिकारः

पण मिथ्या सामायकने सत्य सामायक जाणनार ने माननारने पूर्वोक्त फळनी प्राप्ति थाय नहि. यथा—

श्लोकः—यतः प्रवृत्ति र्न मणौ, लभ्यते वा न तत्फलम् ।
अतात्विकी मणीज्ञप्ति, र्मणि श्रध्धाच सा यथा ॥
तथा यतो न शुध्धात्म, स्वभावाचरणं भवेत् ।
फलं दोष निवृत्ति र्वा, न तद् ज्ञानं न दर्शनम् ॥

जूठा मणिने मणि जाणवाथी खरा मणिनुं ज्ञान अवराय छे. वली तेज जूठा मणिने मणिपणे निर्धार करवाथी मणिनुं दर्शन पण अवराय छे. तेथी खरा मणिनुं आचरण पण थतुं नथी तेमज मणिना लाभभोगादि पण मलता नथी. ए प्रमाणे चपल पुद्गलमां आत्म पणुं (पोतापणुं) मानवाथी अने विषयादि रोगोमां भोग मानवाथी आत्माना सर्वे स्वभाव चपल थइने आप आपणुं काम करी शकता नथी (आवरणने पामे छे.) तो खोटी मणिने खोटी जाणवाथी खरी मणिनुं ज्ञान थाय छे. तेम जे पुद्गलभावथी न्यारुं एवुं आत्म स्वरुप ते मांहेज आत्मबुद्धि थवाथी, अने पुद्गलने पर अने जड जाणवाथी, अथवा दुःखनुं स्थानक जाणवाथी, पुद्गल संगे उपजेलो संकल्प विकल्प सर्वे नाश पामे छे. एटले सर्वे आवरण नाश पामी आत्माना केवल ज्ञानादि गुणो प्रगट थाय छे.

प्रश्न—हे भगवंत तो मने साचा सामायक तथा जूठा सामायकनुं स्वरुप कृपा करी समजावशो?

उत्तर—हे वत्स तुं विनय, विवेकसहित शांत चित्ते निर्विकल्पपणे परमोपकारी सर्वज्ञ आप्त जिनेश्वरनां अमृत समान वचनो सांभळी

हृदयमां ग्रहण कर; कारणके ज्यां सुधी जेनुं चित्त दृष्टिराग, द्वेष, मूढता, कदाग्रह, विगेरेथी अशुद्ध छे त्यांसुधी तेने सद्बोधनी प्राप्ति थवी असंभाव्य छे.

काव्य.

असद् ग्रावमये हि चित्ते, न क्वापि सद्भावरस प्रवेशः ।
इहांकुरश्चित्त विशुद्ध बोधः, सिध्यंत वाचां बत कोपराधः॥

अर्थ–ते कदाग्रही माणसनुं चित्त पथ्थर जेवुं छे. जेम पथ्थरमां पाणी भेदे नहि तेम जिनवाणी रुप रस ते कदाग्रही माणसमां प्रवेश करे नहि. तेथी तेना चित्तरुप वृक्षमां शुद्ध बोध रुप अंकुर प्रगटे नहि.

असदग्रहाग्नि ज्वलितं यदंतः, क तत्र तत्व व्यवसाय वल्लिः।
प्रशांति पुष्पाणि हितोपदेशं, फलानि चान्यत्र गवेपयंतु ॥

अर्थ–जेनुं अंतःकरण अछता पदार्थना कदाग्रह रुप अग्निवडे बळेलुं छे तेना हृदयमां तत्वव्यापाररुप वेलि केम करी उगे? अने समतारुप फुल केम फुटे ? तथा हितोपदेशरुप फळ क्यांथी थाय ? ते माटे कदाग्रह तजी तत्व ग्रहण करवुं.

उपजातिवृत्तम्.

कुतर्क दात्रेण लुनाति तत्ववल्लीरसान्सिंचति दोप वृक्षं ।
क्षिपत्यधः स्वादुफलं शमाख्यमसद्ग्रहः कोपि कुहुविलासः॥

जे कदाग्रही छे ते कुविचाररुप दातरडे करी तत्वरुप वेलीने छेदे छे अने पापरुप वृक्षने जळ सिंचे छे तथा समतारुप अमृत फळने धूळमां नांखे छे. एवो कदाग्रहरुप अमावास्यानी रात्रिनो विलास छे.

उपजातिवृत्तम्.

स्थालं स्वबुध्धिः सुगुरोश्च दातु, रुपस्थिता काचन मोदकाली।
असद्ग्रहः कोपि गलेग्रहितस्तथापि भोक्तुं न ददाति दुष्टः॥

शिष्यनी बुद्धिरुप थालमां सुगुरु शुद्ध ज्ञानरुप मोदक पीरसवा मांडे छे, पण कदाग्रह आवी गलुं पकडे छे, तेथी जिनवचनरुप मोदक जमी शकाता नथी. एवो कदाग्रह दुष्ट छे.

आमे घटे वारि घृतं यथा सद्विनाशयेत्तं च घटं च सद्यः।
असद्ग्रह ग्रस्तमतेस्तथैव, श्रुतात्प्रदत्ताङ्नयोर्विनाशः॥

जेम काचा घडामां पाणी जरवाथी घडानो तेमज पाणीनो नाश थाय छे, तेमज कदाग्रही माणसने शास्त्र शीखवतां–अर्थ आपतां शास्त्रनो तेमज तेनो पोतानो बंनेनो विनाश थाय छे.

असद्ग्रहो यस्यगतो न नाशं, न दीयमानं श्रुतमस्य शस्यं।
न नाम वैकल्य कलंकितस्य प्रौढा प्रदातुं घटते नृपश्रीः॥

जेम कोइ घेला आदमीने महोटी राज्यलक्ष्मी आपवी घटे नहिं, तेम जेहनो कदाग्रह गयो नथी तेवा प्राणीने धर्मोपदेश आपवो योग्य नथी.

विद्या विवेको विनयो विशुध्धिः, सिध्धांत वाल्लभ्य मुदारताच।
असद्ग्रहाद्याति विनाशमेते गुणास्तृणानीव कणाद्वह्नेः॥

जेम अग्निथी घासनो समूह जस्मिजूत थाय छे तेम विद्या, विनय, विवेक, विशुद्धि अने सिद्धांत उपर वल्लभतापणुं अने उदारता ए सर्व कदाग्रहथी नाश पामे छे.

वली श्रीमद्यशोविजयजी कदाग्रहविषे पद कहे छेः–

राग प्रजाती.

दृष्टिरागे नवि लागीये, वली जागीये चित्ते ॥
मागीए शीख ज्ञानी तणी, दृढ जांगीये नित्ये ॥ १ ॥
जे ढता दोप देखे नहि, जिहां जिहां अति रागी ॥
दोप अढता पण दाखवे, जिहांथी रुची जागी ॥ २ ॥
दृष्टिरागे चले चित्तथी, फेरे नेत्र विकराले ॥
पूर्व उपकार न सांजरे, पमे अधिक जंजाले ॥ ३ ॥
वीर जिन जव हुता विचरता, तव मंखलि पुत्तो ॥
जिन करी जग जने आदर्यो, इहां मोह अतिधूत्तो ॥ ४ ॥
रुक्मिजंडार रमणी तजी, जजी आपमति रागो ॥
दृष्टिरागे जमाली खह्यो, नवी जवजल तागो ॥ ५ ॥
वली आचार्य सावघ्य जे, हुउं अनंत संसारो ॥
दृष्टीरागे समती पण ययो, महा निशीथ विचारो ॥ ६ ॥
हुए जिन धर्म आशातना, अजाएयुं कहे रंगे ॥
मंगु आगळे जीनवरे, वदीउं जगवइ अंगे ॥ ७ ॥
गामना नटने मूर्खनो, मिल्यो जेहवो जोगो ॥
दृष्टीराग मिल्यो तेहवो, कथक सेवक लोगो ॥ ८ ॥
आपण गोढडी मीठडी, इणीने मन लागे ॥
ज्ञानी गुरु वचन रळीयामणां, कटुक तीरसां वागे ॥ ९ ॥
दृष्टीरागे भ्रम उपजे, ज्ञान वधे गुणरागे ॥
एहमां एक तुमे आदरो, जलो होय जे आगे ॥ १० ॥
दृष्टीरागी कदा मत हुवो, सदा सुगुरु अनुसरजो ॥
वाचक जशविजय कहे, हितशिख मन धरजो ॥ ११ ॥

अगर जे कार्य न करे ते सर्वे मने प्रिय छे. दृष्टिरागवालो योग्य अयोग्य न देखे, नजाणे एमां कांई आश्चर्य नथी. तेम दृष्टिरागी जीव पोताना आत्महितने जाणतो नथी के कयुं वचन मारा आत्माने हितकारी अने कयुं वचन मारा आत्माने अहितकारी छे; ते समजी शकतो नथी. जेनां नेत्र रागरूप धंतुराना रस वडे जमी गयां छे, ते पोताना स्वाधीन सुखने छोडी सुखने माटे पराधीन थाय छे, रागग्रसित जीव उन्मादथी मोटी आपदामां पडे छे, जेम मांसनी डली परोवेला लोहनी तीखी अणीवाला कांटामां फसाएली माछलानी जीभने ते माछलुं छेदी कांई शकतुं नथी—पण आखर मरणने पामे छे तेम दृष्टीरागवालो कुमतमां पडी शुद्ध न्यायनां तत्वामृत उपजावनारां वचन समजी शकतो नथी. दृष्टीरागीने देखीने सज्ञान पुरुषोना मनमां करुणा अने फीकर थाय छे के अरेरे! आवां प्रत्यक्ष न्यायनां वचन एने केम नहि समजातां होय? अने दुर्जन पुरुषो तेनी हांसी करे छे; के कांई आपदा एवी नथी के जे ते रक्त पुरुषने न भोगववी पडे. बुद्धिवान्ने लायक छे के चित्तमां मृदुता करी एकांत हठ छोडी वचनना गुण दोष जाणी लेवा. सापनुं वीख जाण्या पछी कोण बुद्धीवान् तेनां हाथ घालशे? एकांतीनुं मों सापना वीख सरखुं जाणी बुद्धिवंते एकांत छोडी न्याय मार्गे चालवुं. पछी ते बहुधान्यक चोधरीए कुरंगीनुं मुख जोतां जोतां रसोईघर सामुं जोयुं, तो सुना घर सरखुं मालुम पड्युं. पछी कुरंगीने कहेवा लाग्यो के हे प्रिया! मने उतावळुं भोजन कराव! त्यारे जलना दूत भम्मी थांभो करी बोली के हे! दुष्ट ताहरा कुटुंबने सनाथे मोटी श्रीने घेर भोजन कर! एवां कुरंगीनां वचन सांभळी ते मुंगो थई गयो. दुर्निवार संताप भोगववा लाग्यो. एटलामां सुंदरीनो छोकरो आवी प्रार्थनापूर्वक बोल्यो हे पिताजी! घेर चाली भोजन करो. एवुं सांभळतां छतां पण चिंतातुर बेसी रह्यो एटले सुंदरी स्नेहसहित बोली के आ तें शुं पागल मांड्युं छे? ताहरी

वहाली स्त्रीने त्यां जई केम जोजन करतो नथी? एवां कुरंगीनां वचन सांजली ते चोधरी सुंदरीने घेर जमवा गयो. त्यां पहोंचतांज सुंदरीए परम स्नेह साथे निर्मल चित्तथी कोमल उत्तम आसन आप्युं अने पतिनी निकट अनेक पात्र मूकी सरस रसीलां जोजन पीरस्यां. परंतु निर्मल शुद्ध जिनवाणी जेम कदाग्रहीने रुचती नथी तेम ते सुंदरीनां पीरशेलां जोजन सर्वे अस्वादिष्ट लाग्यां. तेणे एवुं मानी लीधुं के आ जे जे करे छे ते सर्वे मने अनिष्ट छे, एवा विचारथी तेने ते जोजन रुच्यां नहि. कामरुपी अंधकारथी आछादित थयेला वहुधान्यके चितव्युं के चंद्रमानी मूर्ति समान सुंदर रुपवाली कुरंगी केम क्रोधीत थई मारा तरफ दृष्टी पण करती नथी? निश्चय करी में एनी विरुद्ध कंई कर्युं हशे. एवी चिंताथी जम्याविना ऊजो थयो, ते देखी सर्व कुटुंबीओए कह्युं के अहींयां सर्वे मनोहर जोजन छे, ते तमने शुं सारां लागतां नथी? त्यारे ते वोल्यो के मने एक पण पसंद नथी. मने कुरंगी पासेथी कंईपण जोजन आणी पीरशो तो हुं प्रसन्न थाउं. एवां पतिनां वचन सांजली सुंदरी तरतज ऊठी कुरंगी पासे गई, ने कह्युं के स्वामी माटे सरस रुचे एवुं जोजन आपो. कुरंगी वोली के आजे ताहारे घेर जोजन करवानुं हतुं तेथी में कंईपण वनाव्युं नथी. जो ते रक्त वुद्धी मारुं आपेलुं गोवर (छाण) खाई लेशे तो मारा समस्त दुपण पण खमी लेशे. एवुं मनमां विचारी गरम गरस चावेला घउंना दाणावालुं निंद्य पातलुं गोवर लावी मशालाथी वघारी कह्युं के हे सुंदरी ले आ शाक लई जई स्वामीने पीरश. सुंदरीए जई ते गोवर वहुधान्यकने पीरश्युं के तरतज सर्वे सुंदर जोजन छोडी वारंवार वहु प्रशंसा करतो शुंडनी माफक ते गोवर जमी प्रसन्न थयो.

आचार्य कहेछे के दृष्टीरागवमे जेनी सुदृष्टी मुद्रित थइ छे, ते अधर्मने धर्म, कुगुरुने सुगुरु, दुराचरणने सदाचरण, दुःखने सुख, कुमार्गने सुमार्ग, मानी लेछे तो वीचारो वहुधान्यक गोवरने सरस

जोजन मानी ले एमां शुं आश्चर्य ? जेनुं चित्त द्रष्टीराग, कदाग्रह जूठी हठ रुपी वज्रमय कोटथी विंटायलुं ठे, तेना चित्तमां सद्बोधनो केम करी प्रवेश थाय ? जेम अग्निमां कमल निपजे नहि, तपेला लोह उपर पडेलुं मेघबिंदु तुरत नाश पामे, तेम सद्गुरुना मुख कमलथी उपजेलां अमृतमय जिन वचन कदाग्रहीना चित्तमां बीलकुल असर करी शकतां नथी. तथा पूर आवतां नदीना तीरे कोमल ठोड टकी शकता नथी तेम कदाग्रहीना चित्तमां सद्बोध टकतो नथी अने हमेशां कुतर्करुपी कीमार्ड तेना चित्तने अतिशय क्लेशित करे ठे अने सद्बोधनां बीजने खाई जाय ठे तो सद्बोधनी वृद्धि केम थाय. अने शम सुखनी प्राप्ति केम करी थाय ? जेम घूवडने सूर्यनुं दर्शन थाय नहि तेम कदाग्रहीने सम सुख नजरे पण पडे नहि. एवा कदाग्रहीनो संसर्ग पण वर्जनीय ठे–

काव्यं.

असद् ग्रहस्येन शमं समंतात्सौहार्दजृदुःखमवैति तादृग् ।
उपेति यादृक्कदली कुवृक्ष स्फुटत्रुटत्कंटक कोटी कीर्णा ॥

जेम केलनुं वृक्ष ते कंथेरादिक वृक्षने संगे कांटाये करी कोराय ठे तेम जे प्राणी कदाग्रही साथे मित्राई करे ते अंते दुःखना विपाकने पामे ठे. माटे कदाग्रहीनो संग तजी जव जयथी उद्विग्न थई, विषयादिकने असार जाणी आठ मद रहित थइ, लोकिक रीतथी पराङ्मुख तथा गुणग्राही थइ विनयपूर्वक स्वसमयमां प्रवर्त्तावनार जिनेश्वरनां वचन सांजलो. कारणके " विनयमूले पन्नत्तो धम्मो " एवुं सुत्रनुं वचन ठे. धर्मनो विनयीज धर्म पामे.–

जिनेश्वरनां सर्वे वचनो परसमयथी मूकावी स्वसमयमां आचरण करावनार ठे–

शुद्धातम अनुजव सदा, स्वसमय एह विलासरे ।
परवमी गंहमी जेह पमे, ते परसमय निवासरे ॥

गाथा.

जीवो चरित्त दंसण, णाणठिर्ज तं हि ससमयं जाणं ।
पोग्गल कम्मपएसठिञंच हि जाण परसमयं ॥

सम्–यथार्थपणे अने अय्–जाणवुं जवुं–माटे कषाय रहित, पोताना शुद्ध ज्ञान दर्शन चारित्रमां स्थिर रहेवुं ते स्वसमय ठे. तथा जे वचनोवमे स्वसमयनी प्राप्ति थाय ते पण स्वसमय ठे. माटे जिनेश्वरनां वचनो स्वसमयमां स्थित करनार होवाथी मात्र तेज स्वसमय ठे. ते माटे स्वसमयने रुचि सहित सांजलो. ग्रहण करो. ते अर्थने सन्मुख थाउ. तेना परमार्थने पूठो जाणो. माटे हे वत्स हवे स्वसमय अनुसार जूग तथा साचा सामायकनुं स्वरुप कहुं छुं ते सावधान चित्ते सांजळ.

सामायकनुं स्वरुप–शम्+आय, इकः एम सामायक शब्द सिद्ध थाय ठे.

शम्–शमजाव–पूरण गलण धर्मे सामान्य सर्वे पुद्गलो तथा चैतन्य धर्मे सामान्य सर्वे जीवो तेमांथी एकने इष्ट अने एकने अनिष्ट न कल्पतां, मन वचन काया स्वपर जीवना द्रव्य जाव प्राणनी हिंसामां न प्रवर्तावतां निज शुद्ध ज्ञान दर्शन चारित्रमां स्थिर रहेवुं ते शब्द नये सामायक ठे. ते आत्म स्वजावज ठे. तेज धर्म ठे.–

चारित्तं खलु धम्मो, धम्मो जो सो समोत्ति णिदिठो ।
मोह क्खोह विहूणो, परिणामो अप्पणो सम्मो ॥

अर्थ–चारित्र तेज निश्चय धर्म ठे, अने शमजाव तेज निश्चय धर्म ठे, अने मोह क्षोज रहित शुद्ध आत्म परिणाम तेज शमजाव ठे.

उक्तंच भगवति सूत्रेः " आया खलु सामाइयं " पण शमता-वनी अपेक्षा विना मात्र " सामाइय वय जुत्तो " आदिपाठ बोलवा अने द्रव्य प्राण भाव प्राणनी रक्षानी अपेक्षा न राखवी अने भावनी शुद्धिवीना मन वचन कायानुं आर्त्त रौद्रपणे प्रवर्ता-ववुं ते खरुं सामायक नथी.

द्रव्य क्षेत्र काल भाव सहीत जे वस्तु छे ते सत् छे. भाव धर्म विना वस्तु सत्य कहेवाय नहि माटे भावधर्म विना द्रव्य परंपरा ते अहितकारी, जिनेश्वरनी आज्ञाथी बहार छे. उक्तंच—

लोयाणं एस ठिइ, अजाय पजाय गयाय मजाया।
दव परंपर ठवणा, कुल कमं नेव मिठ्हिस्सं ॥

मात्र लोकनी स्थिति कुलपरंपरा प्रमुख मर्यादा ते द्रव्य परंपरा स्थापना कहिये कुल परंपराथी आवेली नहि छोडीये, ए संसारनो व्यामोह जाणवो—अर्थात् पोतानी कुलक्रम मर्यादा पाले पण शुद्ध अशुद्धनी वहेंचण न करे ते लोकस्थिति द्रव्य परंपरा जाणवी.

मूढाणं ए स ठिइ, चुक्कंति जिणुत्त वयण मग्गाउ ।
हारंति बोहिलाभं, आय हियं नेव जाणंति ॥

मूर्खोनी ए पूर्वोक्त स्थिति कुलक्रमागत मर्यादा जिनोकत मा-र्गथी चुके छे, ते आत्म हितने जाणता नथी. दुर्लभ सद्बोधना लाभने हारे छे.

दव्वपरंपर वंसो, संजम चुक्काणं सव्व जिवाणं ।
भाव परंपर धम्मो जिणंद आणाउ सुपसिध्धो ॥

अर्थ—द्रव्य परंपरा वंश एटले जे कुलने विषे जन्मे ते वंश कहीए. ते सत्तदश विध संजम भ्रष्ट सर्व जीवोने छे अने भाव परंपरा धर्म ते जिनेंद्र आज्ञाथी सारी रीते सुप्रसिद्ध छे पण वितरागनी आज्ञा-

विना द्रव्य परंपराए तप जप संजम क्रिया सर्व छार उपर लिंपण समान नकामुं जाणवुं. माटे लौकीक द्रव्य परंपरा हेय छे अने लोकोत्तर आवश्यकादि क्रिया आज्ञापूर्वक फलदायक छे.

गाथा.

अणुयोगदारसुत्ते, लोगुत्तर वस्सयं जिणवरेहिं ।
आणाए अणुचिन्नं, मुखफलं होइ जव्वाणं ॥

अर्थ—अनुयोगद्वार सूत्रमां लोकोत्तर आवश्यके वितराग देवे प्ररुप्युं छे के-आज्ञा पूर्वक आचरेलुं अनुष्टान जव्य जीवोने मोक्षफल आपे.

गाथा.

आणाए अणुचिन्ना, वस्सय कालंमि समण संघेहिं ।
लोउत्तरीआ ठविआ, परंपरा वियरागेहिं ॥

अर्थ—आज्ञा पूर्वक श्रमण संघे आचर्यो जे व्यवहार ते लोकोत्तर स्थापना जाव परंपरा ने एम जिनेश्वर देवे कह्युं छे.

गाथा.

जंकिंचि अणुठाणं जिणंद आणाए बहु फलं होइ ।
जह वरु तरुब्बवीयं. विछारं छदइ वुढंते ॥

अर्थ—जिनेंद्र आज्ञा पूर्वक करेलुं थोडुं पण अनुष्टान बहु फल आपनारुं थाय जेम नानुं पण वरूनुं बीज विस्तारी शाखा प्रतिशाखा बहु फलने आपे तेम जिनेश्वरनी आज्ञा सहितनुं अनुष्टान उत्तम फलने आपे.

गाथा.

थोवंपि अणुठाणं, आण पहाणं करेइ पावजरं ।
लहुठे रवि कर पसरो, दहदिशि तिमिर पणासेइ ॥

थोडुं पण अनुष्टान आज्ञा प्रधान करेतो पापजर ते पण लघुकर्मी थाय जेम सूर्यनां किरणो पसरते छते दशे दिशानो अंधकार नाश पामे.

गाथा.

जो पूइज्जइ देवो, तव्वयणं जे नरा विराहंति।
हारंति वोहिलाभं, कुदिठि राएण अन्नाणी॥

जे जिनवर देवने पूजे पण तेनुं वचन जे पुरुष विराधे ते पुरुष मिथ्यादृष्टी रागवडे बोधबीज सम्यक्त्व प्रते हारे. अने जे देवने पूजीए ते देवनी आणा मानीए तो सुखदायी थाय.

गाथा.

पूआ पच्चक्काणं, पोसह उववास दाण सीलाइ।
सव्वंपि अणुठाणं, निरहयं कणय कुसुमुव्व॥

जिनपूजा, महाव्रत, प्रमुख मूलोत्तर गुण, पच्चख्खाण, पोसह, पर्व तिथि, अनुष्टान, उपवास, चउविहार, दान, शील, ब्रह्मचर्य इत्यादिक सर्वे अनुष्टान आणा रहितने धंतुराना फूलनी पेठे निरर्थक जाणवां. जेम धंतुरानुं फूल देखीतुं शोभे छे पण अंदरथी जेर वाळुं अने सुगंधी रहित तेम प्रतिक्रमणादि क्रिया जिनेश्वरनी आणा वाळु मेलीने होय तो जिन आणा रुप सुवासविना अने मिथ्यात्वादिक जेर युक्त माटे निरर्थक जाणवां. जेनी आज्ञा आराधवा उपर अने आज्ञा जाणवा उपर बुद्धि नथी तेने गाय, हरण, वृक्ष, पथ्थर, गधेडा, तरणां, कूतरा, सरखा जाणवा.

गाथा.

जेसिं न आण बुद्धि, विया विणाण चोरीमा सुध्धी।
तो गोमिग्र रुख पथ्थर, खरतिण सुणाइ सारीछं॥

जे पुरुषने जीनेश्वरनी आज्ञा आराधन बुद्धि नथी ते पुरुष

अथवा स्त्रीओने गाथामां कहेला कारू. गाय, पथ्थरादीक जेवा जाणवा जे बीजी विद्या विज्ञान अने चतुराईवंत छे पण जिनेश्वरनी आज्ञा रहित छे ते निरर्थक छे. जिन आज्ञा तत्वार्थ विषयिक बुद्धि नथी. तेमां श्रुत ज्ञाननी चतुराई मन शुद्धीए पण गुण नथी ते जीवो कूतरा, गधेडाथी हीण जाणवा. जिन आणा रहित अनुष्टान ते वंध्या पुत्र समान अने भूमिना त्रिड्जेवुं, आकाशना चाचका भरवा जेवुं, आंधला आगल प्रधान स्त्रीना हावभाव सरखुं जाणवुं. बहेराने करण भाव, तथा बहेरा आगल वीणा वगाडवी, तेम आज्ञाभ्रष्टनुं चारित्र नटनी पेठे विडंवना रूप जाणवुं.

गाथा.

आणा भठं चरणं, वेसा दासीए णेह तुल्लं ।
किंवाग फल मसारं, तत्ताय सीसाइ अं नीरं ॥

आज्ञा भ्रष्ट चारीत्र वेश्या तथा दासीना स्नेह तुल्य किंपाक फलनी माफक असार अथवा तत लोहने स्वांति नक्षत्रना जलनी पेठे निरर्थक छे.

संतोकचंद कहे छे—जीन आज्ञा विना सरवे निरर्थक छे ते आपणे जाणीए छीए एविषे वधारे लखवानी शी जरुर छे ?

उत्तर—हजु तमे नथी जाणता के मित्रादिक चार भावनाओ हमेशा अवस्य आपणे भाववी जोईए के चौद राज्य लोकमां जे जीव छे ते आपणा बंधु जाणवा. एटले एमांथी कोई जीव भेखधारी कुगुरुओना सपाटामां आवे नहि. जाहेर पापी अने मिथ्यात्वी जीवो देखाय तेनो तो कोई भरोसो राखतो नथी पण उपरथी जेननो भेख देखी भोला लोको भरुसो करे माटे चेतववुं जोईए. जे लोको एवाने सेवे छे अने सारो माल खवडावे छे विनयादिक करे छे. तेज भोला लोकोने खोटी धामधुम करी भरमावी देव, चक्रवर्ती आदिना विष-

योनी लालचमां पाडी संसार समुद्रमां डुबावे छे. के जीवोतो बापडा अनादि विषयोना लालचु छेज ते चूके तेमां शो अचंबो छे? माटे एवा कुगुरुओथी दूर रहेवा माटे चेतवणी आपी छे. अने जे एवा कुगुरुओनी सेवा नथी करता तेने तो ए कांइ बूडावी शकता नथी. अने ज्ञानी पुरुष उपर मछर धरी वेगलेथी पण घणां कुफंड खडां करे छे के जेम ज्ञानीओने हरकत पहोचे, एम छे तो पण आपणे तो गमे तेवो जीव संसार समुद्रथी तरे ते उद्यम करवो. कोइ उपर द्वेश धरवानी जरुर नथी. अने परमेश्वरनी आज्ञानो महिमा वधारवा माटे लख्युं छे. वली अन्यमती कहे छे-" आगे जीव विषय लालची तेहने जोग देखाडवा रची " एटले जे लोको विषयोने चाहे छे तेज एवानी पासे शास्त्र कथाओ सांभले छे. पण जिन आणा विनानुं जे कथन ते भव भ्रमणनो हेतु जाणवो. जिनेश्वरनी आणामां वर्त्ततां मोहादिक शत्रुओनुं जोर चाले नहि, जीन आणारुप मंदिरमां मिथ्यात्व अने रागादि चोरटाओ प्रवेश करी शकता नथी माटे जिन आणा मांहेज रहेवुं.

वली आज्ञा रहित चारित्र केवुं छे ते कहे छे.

गय भृत कविठ फलं, पयंग रंगुव्व तहया मिग्ग तन्हा ।
विणय विहुणं रुवं, संझारागुव्व विज्जुलयं ॥

अर्थ-हाथीनुं खाधेलुं कोठुं ते असार छे तेम आज्ञा विनानुं चारित्र असार तथा पतंगना रंगनी पेरे आज्ञा रहित चारित्रने घट थतां वार लागे नहि. वली मृगतृष्णाजलनी पेरे साचुं देखाय, पण तृष्णा न भागे तेम आज्ञा रहित चारित्रथी परमानंद अमृतनी तृषा न भागे. विनय विना रुपनी पेरे, एटले पुरुष घणो रुपवंत होय पण विनय विना शोभा न पामे वली भादरवा महिनामां वादलांनो तरेह तरेह भार गमे दीठो संध्यानो रंग थाय छे ते क्षणेकमां नाश थइ जाय तेम आज्ञा रहित चारित्र नाश पामे छे. जेम वीजलीनो झबकारो न रहे तेम आज्ञा रहितनुं चारित्र अस्थिर जाणवुं.

हवे आणा रहित धर्म केवो छे ते कहे छे.

नयण विहिणं सुमुहं, रसोइआ लवण जाव वाहिरिया ।
निइ विणा किं रज्जं, पिम्मं विणा ण परबंधो ॥

नयनविना सारुं मुख, लवण विनानी रसोइ, नीति विनानुं राज्य अने प्रेम विनानो संबंध जेम असार छे तेम आज्ञा विनानुं अनुष्ठान असार जाणवुं.

लछि विणा ण सुक्खं, सोआरविवज्जिअं च वक्खाणं ।
पुत्तं विणा ण वंसो, तह आण विवज्जियो धम्मो ॥

लक्ष्मी विना सुख न होय, एटले धन धान्यादि लक्ष्मी विना संसारिक सुख न होय, तेम आणा रुप लक्ष्मी विना जीव धर्म करे पण मोक्ष सुख न पामे. आणा वर्जितने व्याख्यान न शोभे, एटले व्याकरण, न्याय, काव्य कोषादिक चतुराई विना व्याख्यान न शोभे. तेम आणा रुप चतुराई विना धर्म न शोभे. पुत्रविना वंश न चाले एटले पुत्रविना जेम वंश न चाले तेम जिन वचन रुप पुत्रविना धर्मरुपी वंश न चाले. तेमज पूर्वोक्त प्रकारे जिन आज्ञा वर्जितधर्म न होय.

हवे जिन आणा रहित धर्म कयों लेखे न आवे
ते दृष्टांत सहित दृढ करे छे.

इक्कय सुण रहिउं, दस गुणीउं तहइ कोमि माहप्पं ।
तव्वीरहे किं सन्ना, लहेइ संखाइ सह मिल्लं ॥

एकडाना अंकविना जेम हजारो मींडां पण संख्याने पामे नहि, तेम जिन आणा रहित क्रिया वांछित फलने आपे नहि. क्रियातो क्रियाना फलने आपे पण वांछित फलनी प्राप्ति जिन आज्ञा सहितनी क्रियाथी बने.

इक्कं जिणंद आणा, सुन्नोवमि आइ आण रहिआइं ।
वय दाण सील नाणं, न लहइ इक्कंपि तंवक्कयं ॥

एकमाना अंक सरखी जिन वितरागनी आज्ञा अने शून्य मींडां सरीखां व्रत, दान, शिल, ज्ञान ते एक दमडी मात्र पण मूल्य न पामे.

जो कोइ आणा रहिउं, पूआपमुहं करेइ तिक्कालं ।
तस्सवि सव्वमसुद्धं आणा वज्जं अणुठाणं ॥

जो कोई पुरुष आज्ञा, रहित त्रणे काल पूजा प्रमुख करे, तेहनुं पण सर्व क्रिया अनुष्ठान, अशुद्ध जाणवुं. आज्ञा बाहिर अनुष्ठानपणायकी.

जह कोइ मिस्सदिठी, उभउ कालं करेइ सज्झायं ॥
नालियर दीव मणुआ, अन्ने राउन्न दीसत्तं ॥

जेम कोइक मिथ्यादृष्टिनी उभय काल सांज, सवार प्रतिक्रमणादिकनी क्रिया, ते नालियेर द्वीपना मनुष्यनी पेठे निष्फळ जाणवी. नालियेर द्वीपना रहेवासी मनुष्योंने नालियेर घणां मलवाथी अनाज उपर राग अथवा द्वेष होतो नथी, तेमज मिथ्यादृष्टी जीवने जिनेश्वरनी आज्ञा उपर राग अथवा द्वेष होतो नथी तो आणा ग्रहण विनानी क्रिया ते निष्फळ जाणवी.

जे ढमक्क मणि तुल्ला, घंटा लालुव्वककच किं तणाया ।
कुक्कर चम्म रमिआ, सायं न लहइ गुसिणस्स ॥

जे मिथ्यादृष्टीनें ढमक ढमक वाजती वादीगरो वगाडे छे एवा ढमढक तुल्य जाणवा. उभय बंधितपणाथी एटले जेम ढमढक्कनी बे तरफ बांधवुं होय तेम मिथ्यादृष्टीने विधि अविधि बे कर्मबंध करवां थाय. वळी घंटाना लोलकनी पेठे एटले घंटानो लोल बे तरफ अथडाय तेम मिथ्या धर्मवाळो पण बे तरफ पाछो अथडाय अने लघुभाग ... एटले जेम ... करवत पाछळथी बेहु तरफ कपाय तेम मिथ्या धर्म विधि अविधिथी बेहु तरफ कपाय. वळी कुक्कर चर्मनां

श्वाननी पेरे धर्म आस्वाद रसिक स्वाद सुख न पामे. एटले जेम श्वान रसनो सुख स्वाद न पामे तेम विधि अविधिए कर्यो अनुष्टान धर्म रुप रसनो स्वाद न पामे.

गाथा.

आणा खंमण कारी, जइवि तिकालं महाविभूईए।
पूएइ वीयरायं, सव्वंपि निरत्थयं तस्स ॥

श्री वीतरागनी आज्ञाने खंमण करवावालो पुरुष जो मोटी संप दा वमे करीने त्रणे काल वीतरागनी पूजा करे तो पण ते सर्व क्रिया जेनी पूजा करे ठे तेनी आज्ञा बाहिर होवाथी निरर्थक ठे.

गाथा.

रन्नो आणा जंगे, इक्कुच्चिय होइ निग्गहो लोए।
सव्वन्नु आणजंगे, अणंतसो निग्गहो होई ॥

आ लोकने विषे राजानी आज्ञानो जंग करवाथी एकज वार दंड थाय ठे, परंतु सर्वज्ञनी आज्ञानो जंग करे ठे ते अनंती वार बहु जन्मोने विषे ठेदन, जेदन, जन्म, जरा, मरण, शोक अने मोहादि दंमने पामे ठे.

गाथा.

जह तुस खंमण मयमं, मणाइ रुणाइ सुन्न रन्नंमि।
विहलाई तह जाणसु, आणा रहियं अणुठाणं ॥

जेम फोतरांनुं खांडवुं, मडदाने शणगारवुं, सुना वगमामां रोवुं निष्फल ठे, तेम जिन आज्ञा वगरनुं अनुष्टान पण निष्फल जाणवुं.

जह जोयण मविहिकयं, विणासए विहिकयं जियावेई।
तह अविहि कर्ड धम्मो, देइ जवं विहिकउं मुख्खं ॥

जेम अविधिए करेलुं भोजन शरीरनो विनाश करे छे ने विधिए करेलुं भोजन जीवाडे छे, बळ, पुष्टि, आयुष्य, कांती वधारे छे तेम अविधिए करेलो धर्म संसारने वधारे छे अने विधिए करेलो धर्म मोक्षने आपे छे.

विधि अविधिने यथार्थ जाणवा माटे पांच क्रियाउनुं वर्णन.

श्रीपालना रासमांथी चोथा खंडमां देशनानी ढालमांथी.

विष गरल अनुष्ठान छे, तद्धेतु अमृत वळि होयरे ।
त्रिक तजवा दोय सेववा, ए पांच भेद पण जोयरे ॥ ए॥ सं०॥
विष किरिया ते जाणीए, जे अशनादिक उद्देशरे ।
विष ततखिण मारे यथा, तेम एहज भवफल लेशरे॥ते०॥सं०॥
परभवे इंद्रादिक ऋद्धिनी, इच्छा करतां गरल थायरे ।
ते कालांतर फल दिये, मारे जिम हडकियो वायरे ॥मारे०॥सं०॥
लोक करे तिम जे करे, उघे वेसे संमूर्छिम प्रायरे ।
विधि विवेक जाणे नहि, ते अन्यानुष्ठान कहायरे॥ ते० ॥सं०॥
तद्धेतु ते शुद्ध रागथी, विधि शुद्ध अमृत ते होयरे ।
सकल विधान जे आचरे, ते दीसे विरला कोयरे ॥ ते० ॥ सं०॥
करण प्रीति आदर घणो, जिज्ञासा जाणनो संगरे ।
शुभ आगम निर्विघ्नता, ए शुद्ध क्रियानां लिंगरे ॥ ए०॥सं०॥
द्रव्यलिंग अनंतां धर्यां, करी किरिया फल नवि लद्धरे ।
शुद्ध क्रिया तो संपजे, पुद्गल आवर्त्तने अद्धरे ॥ पुद्०॥सं०॥

१ आभवनी पुद्गलिक सुखनी लालचे एटले आहारादिक पामवाने अर्थे जे क्रिया करवी ते विष क्रिया छे.

२ अने परभवना इंद्रादिक सुखनी लालचे जे क्रिया करवी ते गरल छे.

३ अपमान टाळवाने अर्थे अथवा मान वधारवा लोकना देखा-देखी करवी ते अन्यानुष्ठान क्रिया जाणवी.

ए त्रणे क्रिया परमेश्वरे तजवानी कही छे अने आत्मगुणने हित-कारी थाय एवी तद्हेतु तथा अमृत समान सर्व कर्मरोगने तुरत नाश करवावाळी अमृत क्रिया ए बे क्रियाओ परमेश्वरे आदरवानी कही छे. जोला लोको सम्यक् स्वरुपने जाण्याविना साध्य शून्य क्रिया करीने अमे सुखी थइशुं एम जाणी जिनोक्त संसार तरवा रुप क्रियाने चुके छे अने शुद्ध क्रिया आदरी शकता नथी. वली द्रव्यलिंग अनंतां कर्यां अने क्रिया पण करी पण समकीत विना ते क्रिया होवाथी वांछीत फल पाम्यो नहि, कारणके शुद्ध क्रिया समकीत पाम्या वगर थायज नहि अने शुद्ध क्रिया वगर वांछीत फल पण मले नहि, माटे पहेलां तो सम्यक् रत्ननी प्राप्ति माटे सद्गुरुनां चरण कमळ सेववां अने सम्यक्त प्राप्त करी रागादिकनो नाश करी केवल ज्ञाननी प्राप्ति अर्थे जिनोक्त शुद्ध क्रिया अवश्य आदरवी.

संबोध सत्तरिमांथी. पा.२६ गा. ४०

आणाइ तवो आणा, इ संजमो तहय दाणमाणाए ।
आणा रहीउ धम्मो, पलाल पुल्लूव पम्हिाई ॥

आज्ञाएज तप, आज्ञाएज चारित्र, आज्ञाएज दान करवुं, केमके आज्ञा रहित जे धर्म छे ते तृण समूहनी पेठे शोभतो नथी.

माटे आणा रहित क्रिया भाव शून्य होवाथी हितकारी नथी, पण अहितकारी छे. केमके एवी अशुद्ध क्रियामां रोकाइ रहेवाथी शुद्ध क्रिया आचरी शकतो नथी तेथी ज्ञान, दर्शन अने चारित्र ए त्रण गुण निर्मल शी रीते थाय ?

तेमज समकीत रहित क्रिया भाव शून्य होवाथी निष्फल जाणवी.

गाथा.

सम्मत्त रयण भठा, जाणंता बहु विहावि सत्थाइ।
शुध्धाराहण रहीआ, भमंति तत्थेव तत्थेव ॥

सम्यक्त रत्न भ्रष्ट बहु प्रकारना शास्त्रने जाणतो होय तो पण शुद्ध तत्व श्रद्धान विना शुद्ध आराधना रहित माटे वारंवार संसार भ्रमण करे.

गाथा.

जे दंसणेण भठा, नाणे भठा चरित्त भठा जे।
ए ए भठ विभठा, सेसंपि जणं विणासंति ॥

जे सम्यक्ते भ्रष्ट होय ते ज्ञान, चारित्रे पण भ्रष्ट होय अने शुद्ध नये तो ज्ञान, दर्शन चारित्र ए त्रणेमांथी एक गुणे पण भ्रष्ट होय ते त्रणे गुणे भ्रष्ट जाणवो.

गाथा.

जह मूलंमि विणठे, डुमस्स परिवार नत्थी परिवुढी।
तह जिण दंसण भठा, मूल विणठा ण सिझंति ॥

जेम मूल विणस्या थकी वृक्षनी शाखा प्रतिशाखा आदिनी वृद्धि न होय तेम जिन दर्शन (समकीत) मूल विना चारित्र रुपी वृक्ष मोक्ष फल आपे नहि.

गाथा.

जे विण नाण प्रमाण न होये, चारित्र तरु नवि फलियो।
सुख निर्वाण न जे विण लहीए,समकित दर्शन बलिजेरे।भ०सि०

गाथा.

तत्रादौ सम्यक्त्वं, समुपाश्रयणीयमखिल यत्नेन।
तस्मिन् सत्येव यतो, भवति ज्ञानं चरित्रं च ॥

सम्यक्त्व विना अगीआर अंगनुं ज्ञान पण अज्ञान कहेवाय छे. तथा महाव्रतादिक पण संजम न जाणवुं. परंतु सम्यक सहित थोडुं जाणवुं पण ज्ञान अने थोडो पण त्याग ते चारित्र जाणवुं.

वळी समकीतविना–गाथा.

दाणं वसणं विउं, सीलं रंकुव्वपालणं अदलं ।
जरदाहुव्व तवाइ, झाणं दुक्के नीयाणं च ॥

समकीत विना दान ते व्यसन रुप जाणवुं. अने शीयल रांक, भीखारीनी पेरे. अने तपादिक ज्वरदाह पेरे जाणवा. वळी जे ध्यान ते दुःखनो निदान कष्ट रुप जाणवुं.

गाथा.

कुग्गह गह गहिआणं, सुतीत्थ जत्ताय चित्त भमणुव्व ।
भमणुव्व भावणाउं, दंसण भठेण जाणेण ॥

कुमत, कदाग्रह रुप ग्रहे ग्रहित एटले गृह ममत्व कदाग्रहमां फसेला प्राणिउंनी तीर्थयात्रा ते चित्त भ्रमण रुप जाणवी अने तेउंनी भावना ते भव भ्रमणरुप जाणवी. तेमज दर्शन भ्रष्टने पण जाणवी.

. साध्य सापेक्षता विना जे क्रिया ते क्लेश मात्र जाणवी. जेम अनेक प्रजाय सहित घट द्रव्य छे अने ते माटी द्रव्यनो थाय छे अने जुदन व्ययरुप प्रजाय पलटावी पुरण पदे घट निष्पन्न करवो, एवुं ज्ञान जेने नथी अने दंड चक्रादिनी प्रवृत्ति कर्या करे तेथी अनंत काळे पण घट थवानो नथी; तेम आत्मसिद्धिना अनंत प्रजायनुं ज्ञान नथी अने आत्मसिद्धि कया उपादान वडे थाय छे ते जाण्या विना शरीर अने बाह्य उपकरणोथी क्रिया प्रवृत्ति करे छे एवी प्रवृत्ति अनंत काळ सुधी करतां पण आत्मसिद्धि न थाय माटे साध्य सापेक्ष क्रिया सिद्धि आपे एम जाणवुं. साध्य सापेक्ष ते समकीत सहित अने जिन आणा सहित छे. जिन आणा सहित तेज

समकीत सहित अने साध्य सापेक्ष सहित छे. समकीत सहित तेज साध्य सापेक्ष अने जिन आणा सहित छे.

दर्शन ते धर्मनुं मूल छे अने जे परमेश्वरनी आणा अंगिकार करे छे ते दर्शनवंत गुरु वंदनीक जाणवा. अने परमेश्वरनी आणाने जे आदरता—गणकारता नथी, स्वइछाए स्वछंदपणे चाले छे, मार्ग चलावे छे ते वंदवा लायक अथवा संग परिचय करवा लायक नथी. तेनी साथे आलाप संलाप करतां पण पाप लागे, माटे आणा रहित भाव शून्य क्रिया करवावाला तथा कराववावाला, समकीत रहित, साध्य निरपेक्ष धामधूम चलावनार एवा अगीतार्थ, मार्गने लोपनार, उन्मार्गनी देशना देनार, मत कदाग्रह धारी, गीतार्थना द्वेषीथी दूर रहेवुं. तेओ साथे आलाप संलाप अने संग परिचय करतां पाप लागे, तो वांदवुं नमवुं अने आहारादिकनुं देवुं ते तो केम कराय?

दंसण मूलो धम्मो, उवइठो जिणवरेहि सीसाणं ।
तं सोउण सकन्ने, दंसण हीणो न वंदिव्वो ॥

(आगम अष्टोत्तरीमांथी)

जिनेश्वर देवे धर्मनुं मूल सम्यक्त्व कह्युं छे, एवुं पोताना काने सांभलीने दर्शन रहितने वंदवुं नहीं. कारणके दर्शन हीणनुं सन्मान करतां दर्शन गुणनो नाश थाय.

पासत्थो उसन्नो, होइ कुसीलो तहेव संसत्तो ।
अहछंदोविय ए ए, अवंदणिज्जा जिणमयंमि ॥

पासत्थो, उसन्नो, संसत्तो, अहाछंदो, कुशीलीओ, एओ जिनमतने विषे अवंदणिक छे. कारणके ए रागद्वेषने वधारनारा एटले समभावने विरुद्ध तेथीज अवंदणीक कह्या माटे एवाओनो संग तजी समभावने भजवो.

पासत्थाइ वंदमाए,-स्स नेव कित्ती न निज्जरा होई ।
जायइ कायकिलेसो, वंधो कम्मस्स आणाई ॥ (संबोध)

पूर्वे जेनां नाम बताव्यां छे एवा पासत्थादिकने वंदन करनार जनोनी कीर्ति थती नथी, तेम निर्जरा पण थती नथी, परंतु कायक्लेश थाय छे. वंदन करवाना प्रयासथी आठे प्रकारना कर्मनो बंध थाय छे अने जिनाज्ञानो भंग थाय छे.

एवा पासत्थादिकनुं दर्शन पण वर्जनिय छे.

कुसीलोसन्नपासथ्थे, सछंदे सबले तहा ।
दिठीएविइमे पंच, गोयमा न निरक्खए ॥ (महानिषीथ)

श्री वीरस्वामी कहे छे हे गौतम! पासत्थादि पंच कुसाधुउने नजरे पण जोइश नहि.

जह लोहसिला अप्पं,-पि बोलए तह विलग्ग पुरिसंपि ।
इय सारंभो य गुरू, परमप्पाणं च बोलेई ॥ (संबोधसत्तरि)

जेम लोह शिला पोते बूडे छे अने तेने वळगेला पुरुषोने पण बूडाडे छे, तेमज सारंभी परिग्रही साधुउ पोते बूडे छे अने तेना उपासकने पण भवसमुद्रमां बूडाडे छे.

पंचेएसु महापावे, जो न वज्जिज्ज गोयमा ।
संलावादीहिंकुसीलादी, भमेहिसो सुमती जहा (महानिषीथ)

हे गौतम! पासत्थादि पंच महापापीउ साथे आलाप संलाप तथा निवास करनार सुमतिनी पेठे भवभ्रमण करशे.

किइकम्मं च पसंसा, सुहसीलजणंमि कम्मबंधाय ।
जे जे पमायठाणा, ते ते उववूहिया हुंति ॥
एवं णाऊण संसग्गिं, दंसणालाव संथवं ।
संवासं च हियाकंखी, सव्वोवाएहिं वज्जए ॥संबोधसत्तरि॥

सुखशीलीआ स्वछंदचारी गुरुनी कृतिकर्म—द्वादशावर्त्त वंदन अने प्रशंसा, पूजा करवाथी कर्मबंध थाय छे; वली प्रमादनी वृद्धि थाय छे माटे पासत्थादि कुगुरुओनो संसर्ग, दर्शन, तेमनी साथे आलाप संलाप, तेमनी स्तुति, तेमनो सहवास, हितवांछक मुमुक्षु पुरुषे कदापि करवो नहि.

अंबस्स य निंबस्स य, दुण्हंपि समागयाइं मूलाइं ।
संसग्गेण विणट्ठो, अंबो निंबत्तणं पत्तो ॥ संबोधसत्तरि ॥

आंबानां अने लींबडानां ए बन्नेनां मूल एकठां थयां तेमां लींबडाना संसर्गथी आंबो विनष्ट थयो अने लींबडापणाने पाम्यो, तेमज कुगुरु अज्ञानीनी सेवा तथा सहवासथी अज्ञाननी प्राप्ति थाय.

अगीयत्थ कुसीलेहिं, संगं तिविहेण वोसिरे ।
मुक्खमग्गंमिमे विग्घं, पहंमि तेणगे जहा ॥संबोधसत्तरि॥

अगीतार्थ, कुशीलीआनो संग त्रिविध (मन वचन कायाए) करी तजवो केमके पंथमां चोरनी पेठे तेओ मोक्षमार्गमां विघ्न करनारा छे.

वरं वाही वरं मच्चू, वरं दारिद्द संगमो ।
वरं अरण्णवासो अ, मा कुमित्ताण संगमो ॥ (संबोध)

व्याधि, मृत्यु अने दारिद्रनो संगम तेमज अरण्यमां वास ए सघलुं श्रेष्ठ छे परंतु कुमित्रनो संगम श्रेष्ठ नहि.

पक्कणकुले वसंतो, सउणीपारोवि गरहिओ होइ ।
इय दंसणा सुविहिआ, मज्झि वसंता कुसीलाणं ॥संबोध॥

चंडालना कुलने विषे वसतो एवो शकुन पारग (ज्योतिषी) पण निंदनीक थाय छे; तेमज सुविहित एवा मुनी पण कुशीलीआमां वसता थका निंदनीक थाय छे.

उम्मग्ग देसणाए, चरणं नासंति जिणवरिंदाणं ।
वावन्नदंसणा खलु, न हु लप्भा तारिसं दठुं ॥ संबोध ॥

उन्मार्गनी देशना देवाथी श्री जिनेश्वर भगवंतनुं कहेलुं चारित्र नाश पामे छे माटे निश्चे नाश पाम्युं छे सम्यक्त जेनुं एवा तेउनुं देखवुं पण न थाउ.

परिवार पूअहेऊ, उसन्नाणं च आणुवित्तीए ।
चरणकरणनिगूहइ, तं दुलहं बोहिअं जाणं ॥ संबोध ॥

परिवारनी पूजाना हेतुए उसन्नानी अनुवृत्तिए चाले अने चरण शित्तरी करण शित्तरीने गोपवे तेने समकित दुर्लभ जाणवुं.

नवि तं करेसि अग्गी, नेव विसं नेव किन्ह सप्पो अ ।
जं कुणइ महादोसं, तिव्वं जीवस्स मिछत्तं ॥ ॥ संबोध ॥

तीव्र मिथ्यात्व जीवनी साथे जेटलो महान् द्वेष करे छे तेटलो द्वेष नथी करतो अग्नि, नथी करतुं विष, अने नथी करतो कालो सर्प. माटे एवा मिथ्यात्वी, जिन आज्ञा रहित, साध्यनी अपेक्षा नहि राखनार, भाव शून्य क्रियाकरनार, कुसाधुउनां टोळां ते संघ नथी.

मूल गुणेहि विमुक्कं, बहुगुणकलियंपि लध्धिसंपन्नं ।
उत्तमकुलेवि जायं, निधाडिज्जइ तयं गछं ॥ संबोध ॥

कोइपण मुनि बीजा बहु गुणे अलंकृत होय, लब्धि संपन्न होय अने उत्तम कुलमां उत्पन्न थएला होय, तो पण मूल गुणे करीने विमुक्त होय तो तेने काढी मूके छे एवो गछ तेज गछ छे.

जत्थ य अज्जा लध्धं, पडिग्गहमाइय विविह मुवगरणं ।
पडिभुंजइ साहूहिं, तं गोयम केरिसं गछं ॥ संबोधसत्तरि ॥

जे गछमां साधवीए लावेलां वस्त्र पात्रादि उपकरणो साधुउ भोगवे छे हे गोतम! ते केवो गछ? अर्थात् कांइ नहि एवो जाणवो.

गाथा.

जहिं नत्थिसारणा वा,-रणा य पडिचोयणा य गछंमि ।
सो अ अगछो गछो, संजमकामीहि मुत्तव्वो ॥

जे गछमां सारणा, वारणा, चोयणा, पडिचोयणा, थती नथी ते गछ अगछ तुल्य छे तेथी संयमना वांछक मुनिर्उए ते गछने तजी देवो.

गाथा.

सुहसीलाउ सछं-दचारिणो वेरिणो सिवपहस्स ।
आणाभठाउ बहु-जणाउ मा भणह संघुत्ति ॥

(गौतम स्वामी प्रत्ये श्रीवीर भगवंत कहे छे.)

सुखशीलिया अर्थात् सुखने विषे स्थापन कर्यो छे आत्मा जेणे एवा अने स्वछंदचारी अर्थात् स्वेछा मुजब वर्त्तवा वाला तथा शिवमार्ग जे मोक्ष मार्ग तेना वेरी, तेमज जिनाज्ञायकी भ्रष्ट एवा घणा लोको होय तो पण तेने संघ एम न कहीश.

गाथा.

एगो साहू एगा, य साहुणी सावउवि सढी वा ।
आणाजुत्तो संघो, सेसो पुण अठीसंघाउ ॥

एक साधु, एक साध्वी, एक श्रावक, एक श्राविका (आ चार भेदे करीने संघ कहेवाय छे) तेमां जे जिनआज्ञाए करीने युक्त होय तेने संघ कहेवो. बाकीनाने हाडकांनो समूह कहेवो.

गाथा.

निम्मलनाणपहाणो, दंसणजुत्तो चरित्तगुणवंतो ।
तिथ्थयराण य पुज्जो, वुच्चइ एयारिसो संघो ॥

निर्मल ज्ञाननी छे प्रधानता जेने विषे अर्थात् निर्मल ज्ञानवान, दर्शन जे सम्यक्त्व तेणे करीने युक्त अने चारित्रना गुणे करीने अलं-

कृत एवो जे संघ छे ते तीर्थंकर जगवंतने पण पूज्य छे तेथी एवा गुणवानने संघ कहीए.

गाथा.

गछं तु उवेहंतो, कुव्वइ दीहंजवे विहीएर्ज ।
पालंतो पुण सिज्झइ, तइअ जवे जगवई सिर्ह ॥

गछनी उपेक्षा करे तो दीर्घ–लांबा जव करे अने विधिपूर्वक पालन करे तो त्रीजे जव सिद्धि पद पामे ए प्रमाणे श्री जगवती सूत्रमां सिद्ध पणे कह्युं छे.

गाथा.

आणाजुत्तं संघं, दठ्ठुं जो मछरएण मछरिर्ज ।
सो संजम पमिवन्नो, मिच्छादिठ्ठि मुणेयव्वो ॥

आणा युक्त संघने देखीने जे प्राणी मछर अजिमान थकी माने नहि तेने संजम प्रतिपन्न–एटले संजमनी क्रिया करतां छतां पण मिथ्यादृष्टी जाणवो. जे प्राणी सिद्धांत पंचांगी प्रमाणे आणा युक्त समाचारी आदरवा वाला तेउने गछ कदाग्रह ममत्ववालो कहेके एतो पूर्वे हतो, हमणां तो गछ ममत्व परंपराए चाले ते संघ छे एवुं कहीने लोकोने जमावे. अने आज्ञा युक्त संघने न माने. वली तेना उपर मछर, अजिमान, द्वेश धरे. ते बाह्य संजम व्यवहार आदरता छतां पण मिथ्यादृष्टी जाणवा. समाचारी–एटले समाचारीनो परम रहस्यार्थ ए छे के समजाववुं विविध युक्तिए करिने आववुं थाय, ते मुख्य मतलब नहि जाणतां पोते काली धारे बूमे छे, बीजा जोला जीवोने पण बुमावे छे: माटे हे चेतना! उत्सूत्र बोलवुं मन वचन काया अने स्वप्ने पण तने न घटे. तेमज बीजा पासे उत्सूत्र बोलाववुं बोलतानो जलो जाणवो ए पण मिथ्यात्वनुं स्वरूप छे.

गाथा.

अमराण वंदियाणं, रूवं दहुण जेसि मणतावो ।
सो संतावो तेसिं, भवे भवे होजाणंत गुणो ॥

देवने पण वांदवा योग्य एवा साधु मुनीराजने जोइने जेना मनमां संताप थाय ते संतापथी भवो भवे अनंत गुण संतापने पामे. केमके जेणे जिनेश्वरनी आज्ञा सन्मान करनार उपर मछर धर्यो तेणे जिन आज्ञा उपर मछर धर्यो एम जाणवुं.

सवैया इकतीसा.

कुंजरको देखि जैसे रोष करी भुंसे श्वान,
रोष करे निधन विलोकि धनवंतको ।
रैनके जगैयाको विलोकि चोर रोष करे,
मिथ्यामति रोष करे सुनत सिद्धांतको ॥
हंसको विलोकि जैसे कागमति रोष करे,
अभिमानी रोष करे देखत महंतको ।
सुकविको देखि ज्यों कुकवि मन रोष करे,
त्योंही दुर्जन रोष करे देखी संतको ॥

एनो अर्थ अध्यात्ममां सुलभ छे पण नीचे प्रमाणे भावथी अर्थ विचारी लेवो. जेम संजम गुणे गज समान एवा मुनिराजने देखी कूतरा एटले मूरखो छवडुं बकनार कूतरानी पेठे भसनार समजवा. ज्ञानादिक धने धनवान साधु श्रावक सम्यक्दर्शनने देखीने ज्ञान, दर्शनादिक धने रहित एवा मिथ्यादृष्टीओ रोष करे छे. अमथाज ऐम रहे छे. आत्म सत्तामांहे मगन रहेता देखीने परधन हरवा वाळा एटले ज्ञान दर्शनादि आत्म धनने लुंटवावाळा चोर पोतानो अर्थ नहि सरवाथी रोष करे छे. धन, कुटुंब, शरीर विगेरेमां ममत्व

करावनारो, पोताना कल्पित हठ कदाग्रहने नहि छोडनारो, जिनेश्वरना सिद्धांत सांजलीने रोष करे ठे. के जे कोइ जीवपरिणाम पुद्गलपरिणामनुं जेद ज्ञाने वेहेंचण करी हंस पेठे स्वगुण प्रजाय रुप मुक्ताफल चुगनार, आणंद लेनार एवा जिन आणा युक्त स्वपर विवेकी पुरुषने देखी मृतक पदार्थ मांस, विष्टामां मग्न रहेनारो, जगत् जीवनी एंठ चाखनारो कागडो रोष करे ठे. अजिमानी एटले साध्य शून्य, वचन निरपेक्ष, क्रियाना अजिमानी, आडंबरी, समता गुणे उदासीन गुणे जरेला महंतने देखीने रोष करे ठे. सुकवि एटले आत्माना ज्ञानादि गुणो, मिथ्यात, अव्रत, राग, प्रमादादिके दबाएला, हणाएला, जेथी प्रगट थाय एवां वचनो तरेहवार ठंदोथी स्वसमयने वर्णवे ठे एवा, जवी जीवोने धर्म हेतु करनारा एवा शासनना प्रजावक सुकवि उपर, कुकवि के जेना वचनमां असत्य वखाण ठे जेवा के स्त्रीना स्तन जे मांसना गोला तेने कंचनना कलश कहेवा, सलेखमादि रहेवानुं स्थान जे महोडुं तेने चंद्रमा सरखुं कहेवुं. हाडकाना दांतने दाडमनी कली जेवा कहेवा, दुर्गंधी श्रवता एवा उंष्टने परवालां सरखा कहेवा, अनंत वेदना उपजावनार काम रोग तेने जोग कहेवा, बहु ज्रमण करावनार चक्रवर्ति आदिनां इंद्रियजन्य रोगोने जोग कहेवा, इत्यादि विपरितता जीवो जेथी पामे एवा शृंगारादि रसना ग्रंथ बांधनारा कुकवि ते उपरप्रमाणेना सुकविने जोइने रोष करे ठे. विकथा ते विनाकारणे आत्माने जव ज्रमण करावनारी ठे, एम जाणी हे चेतना! तारे स्वप्नमां पण विकथामां पडवुं नहीं.

दोहा.

विन आतम जे जे कथा, निष्फल जाणो तेह ।
आत्म कथा अनुजव सहीत, आपे शिवपुर गेह ॥

आत्म सिवाय अथवा आत्म आराधना सिवाय जे जे कथा ते सघली विकथा जाणवी. ते डव्यथी चार प्रकारे (१) राज्यकथा ते अमुक राजा चक्रवर्तिनी पेठे तथा इंद्रनी पेठे सुख जोगवे ठे इत्यादि. (२) देश कथा ते अमुक देशमां तरेह तरेह वारना मेवा, मिष्टान, खानपान, गणिकाउं, मणि, माणेक आदि पुष्प सुगंधी, अत्तर, दुध, मांस, मसालादिकनां सत्व, तरेह तरेहवारनां मद्य उंपधो विगेरे बहु सस्तां अने जोइए तेवां मली शके ठे. वली लोकोनी हवेलीउ इंद्रनी इंद्रापुरी जेवी शोजी रहेली ते. घोमा हाथी विगेरे इत्यादि.

(३) स्त्री कथा—हस्तनि, चित्रनी, शंखनी, पद्मनीनां रुप, कामचल, कामकला, चतुराइ साध्यअसाध्यनी वार्ताओ.

(४) जोजन कथा—शिखंड, मोसुब, मांस, दारु आदि वखाणे के अमुक जनावरना मांसमां एवो स्वाद होय ठे के एकवार चाखेतो ते स्वाद कदीए जुले नहि. वली गुण एवो होय ठे के घणुं वीर्य तथा लोहीने वधारे ठे पण आपणे शा कामनुं? तेमज अमुक रसोइमां यथायोग्य मसालो पमवाथी एवो स्वाद थाय ठे के अमृत तेना आगल शो मात्र ठे? एम जक्ष तथा अजक्ष वस्तुउंना स्वाद अने गुण वर्णन करवा सुगंधादिकनुं वखाणवुं अथवा निंदवुं ते जोजन कथा जाणवी.

ए चारे विकथाओ विनामनसवे जवभ्रमण करावनारी ठे माटे सम्यक्ज्ञषी जीवोए ए थकी दूर रहेवुं.

जे बंजचेरजठा, पाए पामंति बंजयारीणं ।
ते हुंति टुंटमुंटा, बोहिवि सुइल्लहा तेसिं ॥ ॥ संबोध ॥

जे ब्रह्मचर्य (शुद्धात्मजाव) भ्रष्ट पुरुष ब्रह्मचर्यधारी पुरुषने पोताना पगे लगामे ठे ते लूला पांगला थाय ठे अने सम्यक्त्व पामवुं पण तेने अत्यंत दुर्लज थाय ठे.

कठं करेसि अप्पं, दमेसि अत्थं चयंसि धम्मत्थं ।
इक्कं न चयंसि मिच्छ–त्त विसलवं जेण वुड्डिहसि ॥ संवोध ॥

कष्ट करे छे, आत्माने दमे छे अने धर्मने अर्थे द्रव्यने तजे छे पण जो विषलव तुल्य मिथ्यात्वने तजतो नथी तो ते सर्व निरर्थक छे कारणके मिथ्यात्वे करीने संसार समुद्रने विषे वूडे छे.

मेरुस्स सरिसवस्स य, जित्तियमित्तं तु अंतरं होई ।
दव्वत्थय भावत्थय, अंतरमिह तित्तियं नेयं ॥ संवोध ॥

मेरु पर्वतमां अने सरशवमां जेटलुं अंतर छे तेटलुं अंतर अहिं द्रव्यस्तव अने भावस्तवमां जाणवुं.

श्लोक—तात्त्विकः पक्षपातश्च, भावशून्या चयाक्रिया ।
अनयोरंतरं ज्ञेयं, भानु खद्योत योरिव ॥ योगदृष्टि ॥

तत्व ज्ञाननो पक्ष अने आत्म भाव शून्य क्रिया, ए वेमां सूरज अने खजुआ जेटलुं आंतरुं जाणवुं, एटले ज्ञान ते सूरज समान अने क्रिया ते खजुआ समान जाणवी.

उक्कोसं दव्वत्थयं, आराहिय जाइ अच्चुयं जाव ।
भावत्थएण पावइ, अंतमुहुत्तेण निव्वाणं ॥ संवोध ॥

द्रव्य स्तवनो उत्कृष्टो आराधक अच्युत नामना वारमा देवलोक सुधी जाय पण सम्यक्त्व विना संसार भ्रमण कायम रह्युं, अने भाव-स्तवे करीने अंतर्मुहूर्त्तमां निर्वाण पद पामे.

मंडुक्कचुन्नकप्पो, किइया जाणिउं कउ किलेसाणं ।
तद्दड्डुर चुन्नकप्पो, नाण कउ तं च आणाए ॥ द्रव्यगुण ॥

क्रिया क्लेशथी जे कर्म क्षय थाय ते देडकाना चुरण समान जाणवुं एटले एक देडकाथी थयेलुं चुरण फरीथी पृथ्वी पाणी योगे अनेक नवां देडकां थवानुं कारण छे, तेम क्रिया कष्टथी बांधेलुं जे

पुण्य ते उदय आव्याथी मद मान विषयादि सेवी बहु पापनुं कारण थाय छे.

जंजीयम सोहिकरं, पासछ पमत्त संजयाइणं ।
बहु एहिवि आयरियं, न तेण जीएण ववहारो ॥ आगम ॥

अर्थ—आत्म शुद्धि रहित पासथ्यादिक घणा साधुओए आचरेलो व्यवहार ते जीत व्यवहार नथी.

जं जीयं सोहीकरं, संविग्ग परायणेण दंतेणं ।
इक्केणविय आयरियं, तेणइ जीएण ववहारो ॥ आगम ॥

अर्थ—मोहादिक कर्म शत्रुने जीती अनंत चतुष्टय प्रगटतानुं कारण एक पण संविग्न गीतार्थे आचर्यो होय ते जीत व्यवहार जाणवो.

धन्नाणं विहिजोगो, विहिपक्खाराहगा सया धन्ना ।
विहिबहुमाणा धन्ना, विहिपक्ख अदूसगा धन्ना ॥ संबोध ॥

विधिनो योग धन्य पुरुषोने थाय छे. विधि पक्षना आराधन करनारने सदा धन्य छे. विधिनुं बहु सन्मान करनारने धन्य छे अने विधि पक्षने दूषण आपे नहि तेने पण धन्य छे. माटे अविधिए करेलुं अनुष्टान सर्वे कष्ट मात्र छे (निष्फल छे).

जं अन्नाणी कम्मं, खवेइ बहुआइं वासकोडीहिं ।
तन्नाणी तिहिगुत्तो, खवेइ उस्सासमित्तेणं ॥ संबोध ॥

बहु क्रोडो वरसोए करी अज्ञानी जेटलां कर्मोने क्षपावे तेटलां कर्म ज्ञानी त्रण गुप्तियुक्त वर्तता एक श्वासोश्वासमां खपावे.

श्लोक—आगमं आयरंतेणं, अत्तणोहिय कंखिणा ।
तित्थनाहो गुरू धम्मो, सव्वे ते बहु मन्निया ॥ आगम ॥

अर्थ—आगमने अर्थात् आगमोक्त रहस्यने आचरता छता आत्मना हित इच्छक पुरुषने तीर्थनाथ, अरिहंत भगवंत, सद्गुरु अने

केवली प्ररुपित धर्म, ए सर्व बहु माननीय सत्यपणे अंगिकार करवा योग्य थाय ते.

एवा बहु माननीय सुसाधुर्डनी जे निंदा करे छे ते. निचे लखेला फलने पामे छे.

> ड्ठा सुसाहु निंदा, इह परलोए विडठ दारिद्दा ।
> पइ जम्मं विग्घकरि, सुपक्का वायेण दछव्वा ॥ आगम ॥

अर्थ–जे डुष्ट सुसाधुनी निंदा करे ते आलोकने विषे अने परलोकने विषे दरिद्रपणुं पामे. वली ते साधुनी निंदा जन्मोजन्म विघ्नकारी थाय अने अनेक विघ्नोनी करवावाली थाय, सुपक्षनो अजाव माटे. जावार्थ के जे प्राणी सुसाधुर्डनी निंदा करे के ए घारे कुलनी गोचरी करे छे. वली मलिन गात्रे रहे छे. सफेत कपकां पहेरे छे पण रंगता नथी. लोक परंपरानी वात मानता नथी ने सिद्धांत परंपरा ग्रहण करे छे. देव देवीनी स्तुति करता नथी इत्यादिक निंदामां प्रवर्त्ते ते प्राणी आलोक परलोकमां दरिद्र थाय अने जन्मोजन्म दान लाज जोग उपजोग अने विरजना विघ्नने पामे अने जलो पण तो मलेज नहीं.

> डठतणेण पिसुणत्तणेण, डव्वियड्ठ कोह वहुलेण ।
> हारंति बोहिलाजं, कीम पयंगाय जायंति ॥ आगम ॥

अर्थ–डुष्ट जावे करीने, पिसुनपणे चुगली करवे करीने, डुविदग्धपणे करीने, क्रोधना घोटोलपणे करीने, सम्यक्त्वना लाज प्रत्ये हारे, अने मरीने कीमा पतंगना अवतारने पामे. जावार्थः आज्ञा युक्त साधुर्डे उपर डुष्ट जाव चिंतवे ने तेर्डनी चुगलि करे ने तेर्डे उपर क्रोध करे ते प्राणी कीमा पतंगीआनी गति प्रत्ये पामे.

जे पर पुठे साधुनी निंदा करे तेनां. फल कहे छे.

तथा रुप पण छे, पण आत्मगुण हीन देह, जाती, कुल, रुप, उत्तम पण होय एटले पुन्य प्रकृतिवालुं होय पण आत्मगुणे रहित ते वंदवा लायक नथी. पण आत्मगुणे सहित तेज वांदवा लायक छे. साधु, श्रावक, समकिती, एवां नाम देहनां नथी पण आत्मगुणनां छे. देहादिक उपर साधु श्रावकनी कल्पना करवी ते जूठी छे. गुणाधिकने वांदवा एवुं आगम मांहे कह्युं छे तेथी जे न्युन गुणवालो होय ते अधिक गुण वालाने वंदे.

चंदण पवक पणुल्लिय, परिमल रसित्रा वरेवि चंदणया
चंपक कुसुम सुगंधिया, तिल्लाउ होइ चंपिल्लो ॥ आगम ॥

चंदन वृक्षना पवने करी प्रेर्या परिमल रसिक ते वले बीजा लींबादिक चंदन थाय, चंपाना फुलनी सुगंधे करीने तेल, चंपेल, नामने पामे छे, तेम आणायुक्त सुपुरुषनी संगते सुपुरुषपणुं प्राप्त थाय पण मिथ्यात हठग्राहिओनी सोबते मिथ्यात्वनीज पुष्टी थाय माटे जिन आणाने भजवी.

असुइठाणे पमीआ, चंपकमाला न कीरइ सीसे ।
पासत्थाई ठाणे, सुवट्टमाणो तह अपुज्जे ॥ संबोधसत्तरि ॥

अशुची स्थानके पडेली चंपाना फुलनी मालाने कोइ मस्तके नहीं चडावे तेम पासत्थादिकना साथे रहेतो भलो साधु पण अपूज्य जाणवो.

मियमद गंधे लसणं, न चाइयइ वित्रप्पणो गंधं ।
रविकर पसरंतेहिं, अंधत्तं होइ उलूआणं ॥ आगम ॥

अर्थ—कस्तुरीनुं खातरकरी लसण वावे तोपण लसण पोतानी दुष्ट गंधने न मुके, अने सूर्यनां किरणो पसरे छते पण घूवड न देखे तेमज सद्गुरुना उपदेशथी कदाग्रही पुरुष पोताना मिथ्यातने न मुके.

समयायार भठाणं, जाणंता लज्ज गारव भएणं ।
तेसिंपि नत्थि बोहिं, पावं अणुमोअमाणाणं ॥ आगम ॥

जैन सिद्धांतना आचारथी भ्रष्ट वेषधारीने, लाज मान आदिना भयथी पण जे भोजनादि आपे, सन्मान करे, ते प्राणीने बोध बीज नथी. केमके अशुद्ध आचारीनी क्रिया पाप रुप छे. ते पापने अनुमोदतो, सन्मान करतो, सम्यक रत्नने हारे.

उक्तंचः आचारांग सूत्रे. आठमा अध्ययने

से बेमि समणुन्नस्सं वा असमणुन्नस्सं वा असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं वा पाय पुंछणं वा णोपाएज्जा णोनिमंतेज्जा णोकुज्जावेयावच्चंपरं आढायमाणेत्ति बेमि ॥

हुं कहुंछुं के स्वमति पासत्था प्रमुख अथवा परमति सांख्यादि असंयतिने, भोजन पाणी अथवा खादिम स्वादिम वस्त्र पात्र कंबल पायपुछण विगेरे आपवां नहि अगर आपवा माटे निमंत्रण करवुं नहि अथवा तेओनी वैयावच्च करवी नहीं. केमके उन्मार्गनी पुष्टी थाय छे.

जे केवि धम्मसीला, संजम तव नियम जोग जुत्ताय ।
ताणं दोस भणंता, भग्गा भग्गत्तणंविंति ॥ आगम ॥

धर्मी शीलवंत संयमी तथा तप जोग नेम युक्त पुरुषोने जे दोषवंत कहे छे ते पोते भ्रष्ट थएला छे छतां बीजाने भ्रष्ट कहे छे.

श्लोक-कत्थ अम्हारिसा पाणी, दूसमा दोसदूसिआ ।
हा अणाहा कहंहुंता, न हुंतो जइ जिणागमो ॥ संबोध ॥

हा! खेद थाय छे के दूषम कालना दोषे करीने दूषित एवा अमो अनाथनी जो जिनागम न होत तो शी दशा थात?

जिण वयणं उसहमिणं, विसयसुह विरेअणं आणमिन्नूयं।
जरमरण वाहि हरणं, खयकरणं सव्व दुःखाणं ॥ आगम ॥

जिन वचनरुप उसड ते विषयना विकाररुप कल्पित सुख महा व्याधि तेनुं विरेचन एटले रेच सरखुं छे. प्रतिहत् शक्तिवंत जरा मरण रुप व्याधि हरवा वालुं तथा सरवे दुःखनुं क्षय करवा वालुं छे.

जिणवयणं उसहेणं, कंखा वाहि न फिट्टए जेसिं।
अमियंवि सुव्वतिसिं, अणंतसो लहइ मरणाइ ॥

जिनेश्वरनां वचन सांजलीने पण एटले जीन वचनरुप उपधे करीने पण कंखारुपी व्याधि (अन्य दर्शननो, मिथ्या दर्शननो अजिलाप) न मटे तेने अमृत पण विषनी पेरे परिणमे अने अनंता मरणादि कने पामे.

लभ्नइ सुरसामित्तं, लभ्नइ पहुअत्तणं न संदेहो।
एगं नवरि न लभ्नइ, डुल्लह रयणं च सम्मत्तं ॥

इंद्रपणुं मले, अने प्रजुता पण मले, ऐश्वर्यता, ठकुराइ पणुं पामवुं ए सरवे सुलज छे पण चिंतामणि रत्न समान एक सम्यक्त पामवुं अति डुर्लज छे.

द्वितीयोऽधिकारः संपूर्णः

तृतिय सामायक साधनाधिकारः

श्री अरिहंतादि पंच परमेष्टी, जे समभावना स्थानक छे तथा पूर्ण समभावने प्राप्त होवाथी समभावना साधनमां पुष्ट निमित्त छे तेउने समभावनी प्राप्ति, स्थिरता निमित्त नमस्कार करु छुं, अर्थात् मारा परिणामने समभाव सन्मुख वाळुं छुं, वाळवानो उद्यम करुं छुं. केवा छे ते पंचपरमेष्टी—

णठ चउ घाइकम्मो, दंसण सुह णाण वीरियमइउ ।
सुह देहत्थो अप्पा, सुद्धो अरिहो विचिंतिज्जो ॥

जेणे पूर्ण समभाव आदरी चार घातियां कर्मनो नाश कर्यो छे. तथा अनंत ज्ञान, अनंत दर्शन, अनंत सुख तथा अनंत वीर्य, प्रगट कर्यां छे. वळी जे अढार दोषथी मुक्त थया छे.

णठ्ठकम्मदेहो, लोयालोयस्स जाणओ दठा ।
पुरिसायारो अप्पा, सिद्धो झाएह लोयसिहरत्थो ॥

जेणे घाति अघाति आठ कर्मनो नाश कर्यो छे, जे देह रहित छे, वळी लोकालोकना ज्ञाता द्रष्टा छे. त्रैलोक्य शिखरे वसनार शुद्धात्मा ते सिद्ध परमेष्टीने नमस्कार करुं छुं.

दंसण णाण पहाणे, वीरिय चारित्त वर तवायारे ।
अप्पं परं च जुन्जइ, सो आयरिउ मुणी झेउ ॥

ज्ञान आचार, दर्शनाचार, चारित्राचार, तपाचार तथा वीर्याचार ए पंचाचारमां पोते प्रवर्ते छे, अने बीजाउने प्रवर्तावे छे ते आचार्य मुनिने नमस्कार करुं छुं.

जो रयणत्तयजुत्तो, णिच्चं धम्मोवएसणे णिरदो ।
सो उवझाउ अप्पा, जदिवर वसहो णमो तस्स ॥

जे रत्नत्रय युक्त निरंतर धर्मोपदेश करे छे. एवा शुद्धात्मा उपाध्यायने नमस्कार करुं तुं.

दंसण णाण समग्गं, मग्गं मोक्खस्स जो हु चारित्तं।
साधयदि णिच्च सुद्धं, साहू स मुणी णमो तस्स॥

मोक्षना कारण सम्यक् ज्ञान दर्शन चारित्रने निरंतर साधनारा शुद्धात्मजावस्थित साधु मुनिराजने नमस्कार करुं तुं.

ससरीरेवि निरीहा, बज्झाब्भिंतर परिग्गह विमुक्का।
धम्मोवगरणमित्तं, धरंति चारित्तरक्खठा॥
पंचिंदियदमणपरा, जिणुत्तसिद्धंत गहिय परमत्था।
पंचसमिया तिगुत्ता, सरणं महएरिसा गुरुणो॥संबोधसत्तरि॥

पोताना शरीरने विषे पण इच्छा विनाना, बाह्य अने अन्यंतर परिग्रहथी विमुक्त थएला, चारित्रनी रक्षाने अर्थेज मात्र धर्मोपकरणने धारण करनारा, पांच इंद्रियोने दमन करवामां तत्पर, जिनोक्त सिद्धांतथी ग्रहण कर्यो छे परमार्थ जेणे, पांच समितिए समिता अने त्रण गुप्तिए गुप्ता एवा गुरु महाराजनुं मने शरण थाओ.

वली सकल संपूर्ण अविनाशी सुखनिधान मोक्ष मार्ग जोवा माटे त्रणे लोकमां एकज नेत्ररुप, तथा सकल नयोथी प्रकाशित जन्मांध पुरुषोना हस्तिविधान, एकांत मतना विरोधने मथनार, अनेकांत-स्याद्वादयुक्त आत्मबोध दातार, समजावना कारण वीतराग प्रणित परमागमने नमस्कार करुं तुं.

जो के अनेक जंग नय युक्त जिनशासन पुरमां प्रवेश करवो अति डुष्कर छे, तो पण प्रवचन जक्तिये प्रेरीत, पंच-

परमेष्टी तथा परमागमनुं शरण ग्रही सामायकनुं किंचित् व्याख्यान मारी अल्पमति अनुसारे स्वपर हितार्थे करुं छुं.

सामायक-ए पहेलुं चारित्र तथा नवमुं शिक्षाव्रत छे.

व्यवहार निश्चयौ यः, प्रवुध्य तत्त्वेन जवति मध्यस्थः ।
प्राप्नोति देशनायाः, स एव फलमविकलं शिष्यः ॥

जे पुरुष व्यवहार तथा निश्चयने वस्तु स्वरुपद्वारा यथार्थ जाणीने कोइ पण नयनी उपेक्षा नहि करतां माध्यस्थ जावे रहे छे ते शिष्य उपदेशना संपूर्ण फलने पामे छे. तेनेज अर्थनी सिद्धि थाय छे. पण जे व्यवहार, निश्चयनी अपेक्षा वगरनो, निश्चयथी तुटो पडतो छे, ते व्यवहार नय नथी पण नयाजास छे.

वली जेथी कार्य प्रगट थतुं नथी ते कारण नथी. जिनेश्वरना मतमां कारण कार्यने समयजेद नथी. वली जेमांथी जाव प्रगट थतो नथी ते द्रव्य नथी.

सामायक-ए पहेलुं चारित्र छे तेनुं स्वरुप.

चारित्रं जवति यतः, समस्त सावद्य योगपरिहरणात् ।
सकल कषायविमुक्तं, विशदमुदासीनमात्मरुपं तत् ॥

सकल कषाय रहित समस्त सावद्य योग परिहरी सर्व जीवोना द्रव्य जाव प्राणनी रक्षायुक्त परपदार्थोथी विरक्तरुप शुद्ध ज्ञान, दर्शनमां स्थिर रहेवुं ते चारित्र आत्म स्वरुपज छे; तेज धर्म छे. उक्तंच (दशवैकालिक

श्लोकः-धम्मो मंगल मुक्किठं, अहिंसा संजमो तवो ।
देवावि तं नमंसंति, जस्स धम्मे सयामणो ॥

धर्म ते उत्कृष्ट मंगल छे. ते धर्म अहिंसा संजम अने तपमय छे. अहिंसा एटले द्रव्य अने जावथी छकाय जीवना स्वपर प्राणने हणे

जोगे हणवुं, हणाववुं, तथा हणताने अनुमोदवुं नहि, एटले अनंत चेतनारुप निज स्वन्नावे स्थिर रहेवुं. रागादिक मलिनताए पोतानुं ज्ञायकता अंग चपल मलिन न करवुं. संजम एटले ठकायना ऽव्य नाव प्राणनी यत्नाए वर्त्तवुं. पंच अव्रत, पंच विषय, चार कषाय अने मन वचन कायाना जोगनी चपलता न आदरतां अप्रमत्त नावे सिद्धसमान आत्मरुपमां अमोल ऊपयोगवंत रहेवुं. तप एटले ज्ञान दर्शन चरणमय आत्मस्वरुपमां तृप्तिवंत रही परपरिणतिना जोगनो इछा निरोध करवो. ए त्रणे नाव ते पूरण समन्नाव ठे, माटे परम सामायक कहीए.)

सम्मत्तं सद्दहणं, न्नावाणं तेसिमधिगमो णाणं ।
चारित्तं समन्नावो, विसयेसु विरूढमग्गाणं ॥

नवतत्वना नावनी सद्दहणा ते सम्यक् दर्शन, नवतत्वने विस्तार सहित नयनिक्षेप कारक पक्ष प्रमाण सहित जाणवुं ते ज्ञान. अने पंचइंद्रियोना विषयो—सकल पुद्गल परिणतिथी विरक्त राग द्वेष कषाय रहित आत्म स्वन्नावमां समन्नावे अचल रहेवुं ते चारित्र ठे तेज परम संवर ठे.

दर्शनमात्मविनिश्चित–रात्मपरिज्ञानमिष्यते बोधः ।
स्थितिरात्मनि चारित्रं, कुत एतेभ्यो न्नवति बन्धः ॥

शुद्धात्म स्वरुपनो निश्चय ते सम्यक् दर्शन, शुद्धात्मनो विशेष बोध ते ज्ञान, शुद्धात्म नावमां समन्नावे रहेवुं ते चारित्र ठे, तो ए त्रण वडे बंध केम थाय ? कारणके—

योगात्प्रदेशबन्धः, स्थितिबन्धो न्नवति तु कषायात् ।
दर्शन बोध चरित्रं, न योगरूपं कषायरूपं च ॥

मन वचन कायाना व्यापारथी प्रदेश तथा प्रकृतिबंध अने कषा-

थवने स्थितिबंध तथा अनुजागबंध ठे. पण सम्यक् दर्शन ज्ञान चारित्र ए योग रुप तेम कपाय रुप नथी तो तेथी बंध केम थाय ?

रत्नत्रयमिह हेतु-निर्वाणस्यैव ज्ञवति नान्यस्य ।
आस्रवति यत्तु पुण्यं, शुज्ञोपयोगोऽयमपराधः ॥

सम्यक् ज्ञान दर्शन चारित्र मात्र निर्वाण हेतु ठे, पण अन्य गतिना हेतु नथी. अने सम्यक् ज्ञान दर्शन चारित्र साथे रागरुप शुज्ञ उपयोग मळे तो देवादिक शुज्ञगतिनो बंध थाय, ते मात्र राग रुप अशुद्ध उपयोगनो अपराध ठे पण ज्ञान दर्शन चारित्रनो दोप नथी.

उक्तंच ज्ञगवति सूत्रे ।

पुव्वसंजमेणं पुव्वतवेणं देवादेव लोए उववझंति ॥एटलो॥

तप संजम साथे राग रुप कपाय अंश ज्ञळे तो देवादिक गतिमां उपजे पण राग रहित शुद्ध तप संजम निर्वाण पदने आपे.

येनांशेन सुद्रष्टि स्तेनांशेनास्य वन्धनं नास्ति ।
येनांशेन तु राग स्तेनांशेनास्य वन्धनं ज्ञवति ॥
येनांशेन ज्ञानं तेनांशेनास्य वन्धनं नास्ति ।
येनांशेन तु राग स्तेनांशेनास्य वन्धनं ज्ञवति ॥
येनांशेन चरित्रं तेनांशेनास्य वन्धनं नास्ति ।
येनांशेन तु राग स्तेनांशेनास्य वन्धनं ज्ञवति ॥

जे जे अंशे शुद्ध दर्शन शुद्ध ज्ञान शुद्ध चारित्र ठे ते ते अंशे बंध नथी; जे जे अंशे राग ठे ते ते अंशे बंध ठे.

जे जे अंशेरेनिरुपाधिकपणुं, ते ते जाणोरे धर्म ।
सम्यक् द्रष्टीरे गुणठाणा थकी, जाव लहे शिवशर्म ॥

एटले आत्मगुणना जे जे अंश रागादि उपाधि रहित थया ते ते

अंशे धर्म जाणवो एम चोथा गुणठाणाथी मांडी चौदमा गुणठाणाना चरम समय पर्यंत पूर्ण अंशे आत्म धर्म प्रगट थाय. परमसमाधि रुप सिद्ध स्थानकने वरे.

सामायक—एटले आत्मांना ज्ञान दर्शन चरण गुणो पुद्गल संगे विषमताने पामेला तेने सम थीरथोत्र करवा. द्रव्य अने भावप्राण हणीमां मन वचन कायाना जोगोने न प्रेरवा. राग द्वेश विना शुद्धातम भावमां स्थीर रहेवुं.

करेमि भंते सामाइयं, सावज्जं जोगं पच्चक्कामि
जाव जीवं पज्जुवासामि, तिविहं तिविहेणं
मणेणं, वायाए, काएणं, नकरेमि, न कारवेमि
सव्वं करंतंपि अन्नं न समणुजाणामि, तस्स भंते
पडिक्कमामि, निंदामि, गरिहामि, अप्पाणं वोसिरामि ॥

अर्थ—करुं छुं हे भगवंत ! समभाव रुपी सामायक व्रत. मन वचन कायाना जोगो जीवता सुधी सावद्य व्यापारथी रोकुं छुं. त्रिविधे—एटले मनथी वचनथी कायाथी सावद्य व्यापार न करुं, न करावुं, अने कर्त्ताने अनुमिति न आपुं. अने पूर्वे मन वचन कायाना जोगो सावद्य व्यापारमां प्रवर्त्ताव्या तेने सावद्य व्यापारथी निवर्त्तावुं, पूर्वे सावद्य व्यापार आदर्यो तेने निंदु छुं. गरिहामि के० गुरु समीपे विशेषे निंदु छुं. के हवे सावद्यमां जोगो नहीं प्रवर्त्तावुं. अशुद्ध आतम भावने रोकुं छुं. साधुने तो ए प्रमाणे जावजीव समभावमां वर्त्तवुं अने श्रावक देशव्रती छे. माटे नीचे प्रमाणे सामायक उचरे.

करेमि भंते सामाइयं सावज्जं जोगं पच्चक्कामि, जाव नियमं पज्जुवासामि दुविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं नकरेमि नकारवेमि तस्स भंते पडिक्कमामि

निंदामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि ॥

जगवंत हुं करुं हुं समतारुप सामायक. सावद्य योग एटले द्रव्य जाव हिंसारुप मन वचन कायानो व्यापार तेनो त्याग करुं हुं. ज्यां सुधी वे घमी प्रमुख नियम छे त्यांसुधी अंगिकार करीश. छुविहेणं कहेतां सावद्य व्यापार करुं नहि, करावुं नहि. तिविहेणं कहेतां मन वचन कायाथी तस्स कहेतां पूर्वे सावद्य व्यापार कर्यो छे ते सावद्य प्रवृत्तिथी जोगने पाछा वाली आत्म स्वजावमां स्थिर करुंछुं. निंदामि कहेतां जोगना सावद्य व्यापारने गुरु साखे निंदु हुं. गरिहामि कहेतां जोगने हवे सावद्य व्यापारमां न प्रवर्त्तावुं, अने अप्पाणं वोसिरामि कहेतां अशुद्ध आत्म जावने ठंकुं हुं. एवी रीते धारेला नियम प्रमाणे मन वचन कायाना जोग सावद्य व्यापारमां नहि प्रवर्त्तावतां जावथी सम परिणामे रहेवुं. ते बत्रीश दोष टाली सामायिक सूत्रमां कह्या प्रमाणे जावत् सामाइय वयजुत्तोना पाठसुधी निरवद्य स्थिर परिणामे प्रवर्त्तवुं. ते बत्रीश दोषनां नाम मनना दश—वचनना दश—कायाना बार. मनना दश दोष ते निचे प्रमाणे.

१ अविवेक दोष—सामायकनुं स्वरुप नहि जाणवाथी मनमां एवो विचार करे के आथी शुं फल थवानुं हतुं ? आथी ते कोण तर्युं हशे ? एवा विकल्पनुं नाम अविवेक नामा दोष.

२ यशो वांछा—पोते सामायक करीए तेथी बीजा मनुष्यो मारी प्रशंसा करे एवा परिणामे करवुं ते यशो वांछा दोष.

३ धन वांछा—धननी इच्छाए करवुं ते धन वांछा दोष.

४ गर्वदोष—मने लोक धर्मी कहे छे अने हुं सामायक पण तेवुंज करुं हुं एवो अध्यवसाय ते गर्व दोष.

५ जय दोष—हुं श्रावक कुलमां जन्म्यो हुं, मने लोको मोटा

९ मल दोष-घरका घरड़ करी सामायकमां चेल करी मेल खंखेरे ते.

१० विमासण दोष-गलामां हाथ नांखी बेसे इत्यादि ते विमासण दोष.

११ निद्रा दोष-सामायकमां ऊंघवुं ते निद्रा दोष.

१२ वस्त्र संकोचण दोष-सामायकमां टाढ प्रमुखनी जितीथी वस्त्रथी शरीर संकोचे ते वस्त्र संकोचण दोष.

आ बत्रीश दोष रहित सामायक करवुं. आ बत्रीश दोष टाल्या विना जे सामायक करे छे ते सामायकना फलने पामतो नथी. वली पंच अतिचार टालीने सामायक करवुं.

हवे मुहुपत्तीना पचास बोल.

(१) सूत्र अर्थ तत्व साचो करी सद्दहु (२) समकीत मोहनि (३) मिश्र मोहनि (४) मिथ्यात्व मोहनि परिहरुं (५) कामराग (६) स्नेहराग (७) द्रष्टीराग परिहरुं (८) सुदेव (९) सुगुरु (१०) सुधर्म आदरुं (११) कुदेव (१२) कुगुरु (१३) कुधर्म परिहरुं (१४) ज्ञान (१५) दर्शन (१६) चारित्र आदरुं (१९) ज्ञान, दर्शन, चारित्र विराधना परिहरुं (२२) मनगुप्ति, वचनगुप्ति, कायगुप्ति, आदरुं, (२५) मनदंड, वचनदंड, कायदंड परिहरुं (३१) हास्य, रति, अरति, जय, शोक, दुगंछा परिहरुं (३४) कृष्ण लेस्या, नीललेस्या, कापोतलेस्या परिहरुं (३७) रसगारव, रिद्धिगारव, शातागारव परिहरुं (४०) मायाशल्य, नियाणशल्य, मिथ्यात्वशल्य परिहरुं (४४) क्रोध, मान, माया, लोभ परिहरुं (५०) पृथ्वीकाय, अप्काय, तेउकाय, वायुकाय, वनस्पतिकाय, त्रसकायनी रक्षा करुं.

ए उपर कहेला बोलमांहेथी केटलाक बोलो स्त्रीओने छेवा कहेला

पने छे. ते जे तजवाना कह्या ते द्रव्य नावथी तजवा अने जे आदरवाना कह्या ते द्रव्य नावथी आदरवा.

एम समनाव रूप आत्मनाव सन्मुख थइ द्रव्य प्रवृत्ति करवी. ते द्रव्य सामायक जाणवुं. पूर्ण समनाव बारमे गुणगणे शुक्लध्यानना बीजा पाया एकत्ववितर्कमां छे. ते तुरत केवल ज्ञान दर्शन रूप लानने आपे छे. पण चोथे गुणगणेथी सिद्धसमान पोताना आत्मानी सत्ता जाणीने सिद्धसमान पोताना स्वरूपने नावतो एटले परजीव तथा पर पुद्गलादि द्रव्यमां शुनाशुन अने इष्टानिष्ट संकल्प तजी राग द्वेश विना पोताना शुद्धात्मनावमां परिणति स्थीर रहेवानो अन्यास करतां जेटलो जेटलो समनाव स्थीरता वधति जाय तेटलो तेटलो ज्ञान दर्शनादि आत्मगुणनो लान थतो जाय तेने सम अने आय कहिये. अने आत्मनाव एटले एकलो निर्मल आत्मनावज रहे माटे सामायक कहेवुं. पूर्ण सामायक पूर्ण गुणने प्रगट करे. ते तो यथाख्यात चारित्र जाणवुं. माटे अवसर पामी प्रमाद गेडी जेम बने तेम सर्वे उद्यमे समनाव करवो.

समनाव करवानो अनिलाषी थइ समनाव करवा मांने त्यांथी सामायक कहीए.

उक्तंच नगवइ अंगे.

चलमाणे चलिए जाव णिज्जरिज्जमाणे णिज्जिसे॥इत्यादिपाठगे॥

एटले ज्यांथी समनाव करवा मांड्यो त्यांथी सामायक कहिए. सिद्ध समान आत्मसत्ता जाणी सिद्ध परमात्मानी पेठे समनावे रहेवानो अन्यास करवो. ए रूडे प्रकारे जिन आणा अगर नवतत्व, षद् द्रव्यादिक, जे पदार्थ आगममां कह्या तेने द्रव्य, क्षेत्र, काल, नावथी अने नामादि चार निक्षेपेथी हेय, ज्ञेय, उपादेय सहित, संशय, विभ्रम, विमोह रहित, जाणी सद्दहतां जे जीव सम्यक्त

पोतानुं स्वरूप रमावे (समभावमां रहे) तो आत्मानी (पोतानी) सर्वे शक्ति दबाएली ते स्वतंत्र प्रगट थाय.

तेह सम इक आतमभाव छे, भाख्यो भगवइ श्री जिनभाण।
कर्म कलंक टाली भवी लहीए, तेथी पूर्ण पद निर्वाण ॥

पुद्गलना रागथी आत्माना सर्वे गुणो विकारी थया ते रागरुपी मेल टळवाथी शुद्ध थीर थाय एक आत्मभावज रहे तेनेज सूर्यसमान श्रीवीर भगवाने भगवती सूत्रमां सामायक प्रकाश्युं छे (कह्युं छे) एथीज (एज सामायकथीज) ज्ञानावर्णादिक कर्म कलंक टाळीने संपूर्णपणे आत्म गुणनी निर्मळताने पामीए एटले निर्वाण पदने पामीए माटे हे भव्य जीवो एवुं सामायक अवश्य आदरवुं.

ज्ञानादिक निजगुण आतमना, सत्ता जोतां दीसे शुध्द।
परभावे परजोगे रीझी, रागादिक करी जोग अशुध्द ॥

आत्माना ज्ञानादिक सर्वे गुणो सत्ता जोतां शुद्धज छे पण रागादिके परभावमां परजोगमां रीझी मन वचन कायाना सर्वे जोग अशुद्ध थया.

तेहिज समभावे सुख प्रगटे, श्रीजिन वाणी सुधारस पाय।
एम त्रय योग समभावथी जाणो, ज्ञानादिक केवळ प्रगटाय॥

अने ते विषम भावथी थएली उपाधि समभावथीज मटे अने सुख थाय. जिनेश्वरनी वाणीरुप अमृत पीवाथी मिथ्यात्वनो विकार दूर थइ मन वचन कायाना जोग समभावे थइ ज्ञानादिक आत्मगुण निर्मळ थाय.

जिन शासननुं सार एह छे, ए विण जूठुं सर्व कष्टाण।
संजम नीति ज्ञान ध्यान पण, ए विण कहिए सवि अप्रमाण॥

समभाव एज जिन शासननो सार छे, समभाव विना सर्वे क्रिया

धामधुम मात्र छे, संजम, शील, ज्ञान, ध्यान समभाव विना होयज नहीं अने अंतरंग समभाव विना वहारनी क्रिया करीने ज्ञान ध्यानादि खरां मानवां ए अप्रमाण छे.

सामायक पुद्गलमें नांही, पर द्रव्ये पर सत्ता मान ।
चपल विषमता रहित आतमनो, केवल भाव सामायक जाण॥

बहु परमाणु संयोगी पुद्गलमां वर्ण गंधादिके पूरावा गलवानी शक्ति होय पण समभाव रुप स्थिर आत्म धर्म होय नहीं. मान एटले पुद्गलनो एज प्रमेय धर्म छे. पुद्गल परिणामनी चपलता अने रागद्वेष रुप विषमता रहित आत्मानो केवल स्थिर समभाव तेज सामायक.

विषम वेग टाली समभावे, वरते ते संवेगी जाण ।
पीला रातामां नहीं समसुख, एतो पुद्गल हेय प्रमाण ॥

पुद्गलमां शुभाशुभ कल्पनानो संकल्प ते विषम वेगे वलगेलुं चित्त तेने पाछुं वाली समभावे स्थिर करे ते संवेगी छे पण पीला राता कपडामां संवेगीपणुं नथी. माटे पुद्गल भावतो हेय एटले छांडवानोज कह्यो छे.

मोहमणिधर विषम विषने, हरवा सुरमणि सम ए जाण ।
ज्ञानादिक गुण अखूट खजानो, राखण चित्रावेल प्रधान॥
सुरतरु सम शिवफलनो दायक, मिथ्या तम टाले सम भाण।
कामगवी पुण काम कुंभ सम, कामित पूरण सुख निदान॥

सामायक ए मोहरुपी मणिधरना आकरा विषने नाश करवाने सुरमणि समान छे. ज्ञानादि गुणनो अखूट खजानो राखवाने चित्रावेल समान, मोक्षरुप फळ आपवाने कल्पवृक्ष समान छे, मिथ्यात्वरुप अंधकारने टालवा (नाश करवा) सूर्य समान अने सिद्धि रुप कामना पूर्ण करवाने कामधेनु समान छे अने अक्षय सुखनुं मूल छे.

आतम वीर्य क्षीणता टाली, करत लोहने कंचन वान ।
एह रसायन जाणे अनुभवी, जिम रोहणगिरि रयणनी खाण॥

अर्थ-आत्मा अनादि कालथी पररुचिरुप खोटो आहार सेवतां हीनवीर्य थयेलो तेने परम पुष्ट करवाने सामायक ए रसायण समान छे. अने लोहरुप आत्म स्वभाव मलिन थयेलो ते मलिनता टालवाने माटे सामायक रसायण समान छे. एवा रसायण रुप सामायकने अनुभवीज (समकीती) जाणे छे. वली जेम रोहणाचल पर्वत रत्ननी खाण छे तेम सामायक ज्ञान दर्शन चारित्र रुपी रत्ननी खाण छे.

ज्ञान विज्ञान भंडार एहतो, समपदमां नवि रहे अनाण ।
दर्शन चरणने निर्मल संवर, शुद्ध निर्जरा मोक्षनुं स्थान ॥

अर्थ-वली सामायक ए ज्ञान विज्ञाननो भंडार छे. अने पदमां अज्ञान रही शकतुं नथी. दर्शन, चारित्र, अने निर्मल संवर, तथा निर्जरा, तथा मोक्षनुं स्थानक, ते समभावज जाणवो.

जीव तणो गुण एहने जाणो, पुद्गल परणति ते किम होय।
पुण्य पापने बंध नहि ए, विरला जाणे समपद सोय ॥

अर्थ-समभाव ते जीवनोज गुण छे. ते पुद्गल परिणति केम होय? समभावमां पुण्य पापरुप बंध परिणति थाय नहीं. एवा समपदने जाणनार विरलाज होय.

काम मदन मर्दन मल्लि जिन, तीर्थ ठोर तीरथ फलसार ।
इम समभाव करो सामायक, भविजन सफल करो अवतार॥

अर्थ-श्रीमल्लि जिनेश्वरे जेम काममदने मर्दन कर्यो, तेम समभाव अभिमदने नाश करनार छे. तीर्थनुं गेर अने तीर्थनुं फल ते समभावज छे. माटे समभाव रुप सामायक करीने भव्य जीवो अवतार सफल करो.

मनसुखे समभावे रमतां, आतम धर्म सकल प्रगटाय।
अरिहंतादिक पद पण लहिए, कर्म रिपु जीती शिव पाय॥

अर्थ-मनमां सुखे करी समभावे रमीए तो आत्म धर्म सर्व प्रगट थाय अने अरिहंतादिक नवपद पण समभावथीज थाय अने कर्म रुपी शत्रुनो नाश करी शिव कमला वरीए.

रागद्वेष त्यागान्निखिल द्रव्येषु साम्यमवलम्ब्य।
तत्त्वोपलब्धिमूलं बहुशः सामायिकं कार्यम्॥

अर्थ-रागद्वेषने त्यागी समस्त इष्टानिष्ट पदार्थमां समभाव आदरी वारंवार आत्म तत्त्वनी प्राप्तिनुं मूल कारण जे सामायक ते आचरवुं जोइए.

सामायिकाश्रितानां समस्त सावद्ययोग परिहारात्।
भवति महाव्रतमेषा मुदयेऽपि चरित्र मोहस्य॥

अर्थ-समस्त सावद्ययोगना परिहारथी सामायिक आश्रित जीव श्रावक छतां पण साधु समान जाणवो.

सव्वाउवि नईउ, कमेण जह सायरंमि निवमंति।
तह भगवई अहिंसिं, सव्वे धम्मा समिल्लंति॥

अर्थ-जेम सर्वे नदीउ समुद्रमां आवी मले छे तेम सर्वे धर्म भगवत् प्रणित अहिंसामां आवी समाय छे. अने सामायिक पण समस्त जीवोना द्रव्य भाव प्राणनी हिंसा न करतां शुद्धात्म भावमां स्थिर थई समभाव युक्त रहेतां थाय छे. माटे समभावमां सर्वे धर्म समाय छे.

द्रव्यभाव प्राणनुं स्वरुप तथा तेनी रक्षाना उपाय जिन आगम अनुसारे कहुं छुं.

जे वस्तु द्रव्य, क्षेत्र, काल, भाव सहित छती छे तेने अछती कहेवी ते पेहेला प्रकारनुं अलिक छे जेम देवदत्त अहिंयां नथी.

असदपि हि वस्तुरूपं यत्र परक्षेत्र काल भावैस्तैः ।
उद्भाव्यते द्वितीयं तदनृतमस्मिन् यथास्ति घटः ॥

जे वस्तु द्रव्य क्षेत्र काल भावथी अछती छे तेने छती कहेवी ते बीजो भेद; जेम घट नथी छतां घट छे एम कहेवुं.

वस्तु सदपि स्वरूपात् पररूपेणाभिधीयते यस्मिन् ।
अनृतमिदं च तृतीयं विज्ञेयं गौरिति यथाश्वः ॥

पोताना स्वचतुष्टय विद्यमान वस्तुने पररुप कहेवी ते त्रीजा प्रकारनुं असत्य; जेम बळदने घोडो कहेवो.

गर्हितमवद्य संयुतमप्रियमपि भवति वचन रूपं यत् ।
सामान्येन त्रेधा मतमिदमनृतं तुरीयं तु ॥

सामान्य रीते चोथा असत्यना गर्हित (१) सावद्य (२) अप्रिय (३) एम त्रण भेद छे.

गर्हित-चाडी चुगली हास्य कठोर मिथ्या श्रद्धान पूर्वक, प्रलाप तथा उत्सूत्ररुप गर्हित वचन छे.

सावद्य-छेदन, भेदन, मारण, शोषण, अथवा व्यापार चोरी आदिनां वचन ते सावद्य वचन छे.

अप्रिय-अरति, भय, खेद, वैर, शोक, कलह, आदि करवावाळां वचन ते अप्रिय वचन छे.

सर्वस्मिन्नप्यस्मिन्प्रमत्तयोगैकहेतुकथनं यत् ।
अनृत वचनेऽपि तस्मान्नियतं हिंसा समवतरति ॥

अर्थ-असत्य वचन प्रमाद योगे थाय छे माटे असत्य वचनमां निश्चय हिंसा जाणवी.

अवितीर्णस्य ग्रहणं, परिग्रहस्य प्रमत्त योगाद्यत् ।
तत्प्रत्येयं स्तेयं, सैव च हिंसा वधस्य हेतुत्वात् ॥

अर्थ-प्रमाद कषाय योगे मालीकना विना आपे पारकी वस्तु लेवी ते चोरी छे. ते चोरी वधना हेतुथी हिंसा जाणवी. कोइनुं मूकेलुं अथवा पडेलुं अथवा भूलेलुं कंइ पण लेवुं ते चोरी छे.

यद्वेदरागयोगान्मैथुनमभिधीयते तदब्रह्म ।
अवतरति तत्र हिंसा वधस्य सर्वत्र सद्भावात् ॥

अर्थ-वेदना रागरुप योगथी स्त्री पुरुषोनो सहवास ते अब्रह्म छे ते अब्रह्ममां प्राणीवध होवाथी हिंसा छे.

हिंस्यन्ते तिलनाल्यां तप्तयासि विनिहिते तिलायद्वत् ।
बहवो जीवा योनौ हिंस्यन्ते मैथुने तद्वत् ॥

अर्थ-जेवीरीते तलथी भरेली नलीमां तपेलुं लोढुं सलीउं घालवाथी तल नष्ट थाय छे, तेम मैथुनवडे योनी स्थानमां बहु जीवो हणाय छे.

यदपि क्रियते किञ्चिन्मदनोद्रेकादनङ्ग रमणादि ।
तत्रापि भवति हिंसा रागाद्युत्पत्ति तंत्रत्वात् ॥

अर्थ-मैथुनमां राग थवाथकी मैथुनना अंग शिवाय अन्य अंगमां जे रमण त्यां रागनी उत्पत्ति ते मुख्य भाव प्राणनी हिंसा थइ चूकी. वीर्यादिकमां संमूर्छिम जीवनी उत्पत्ति थाय ते हणाय तेथी द्रव्य प्राणनी हिंसा छे.

या मूर्छानामेयं विज्ञातव्यः परिग्रहो ह्येषः ।
मोहोदयाउदीर्णो मूर्छा तु ममत्व परिणामः ॥

अर्थ-पर द्रव्यमां मूर्छा तेज निश्चय परिग्रह छे. अने मोहना उदयथी परद्रव्यमां ममत्व परिणाम ते मूर्छा छे.

मूर्छा लक्षण करणात् सुघटा व्याप्तिः परिग्रहत्वस्य ।
सग्रन्थो मूर्छावान् विनापि किल शेष संगेभ्यः ॥

परिग्रहत्वनुं मूर्छा लक्षण छे. तेथी बाह्य संग परिग्रहथी रहित पण मूर्छावान होय तो तेने परिग्रहीज जाणवो.

यद्वत्पङ्काधारमपि, पङ्कजं नोपलिप्यते तेन ।
धर्मोपकरण धृतवपुरपि साधुरलेपकस्तद्वत् (प्रशमरतिः)

जेम कादवने आधारे रहेतां छतां कमल कादवथी लेपातुं नथी, तेम धर्मोपकरणने धारतां मुनि मूर्छा रहित होवाथी अपरिग्रही छे.

सवैया इकतीसा.

जैसे फीटकरी लोद्ध हरडेकी पुट बीना श्वेत वस्त्र डारीये मजीठ रंग नीरमें. । भींज्यो रहे चीरकाल सर्वथा न होइ लाल भेदे नहीं अंतर सुफेती रहे चीरमें ॥ तेसे समकीतवंत रागद्वेष मोह बीनु रहे नीशी वासर परिग्रहकी भीरमें; ॥ पूरव कर्म हरे नूतन न बंध करे जाचे न जगत सुख राचे न शरीरमें: ॥ समयसारे ॥

अतिसंक्षेपाद्विविधः सभवेदाभ्यन्तरश्च बाह्यश्च ।
प्रथमश्चतुर्दशविधो भवति द्विविधो द्वितीयस्तु ॥ पुरु० सि० ८०

ते परिग्रहना संक्षेपथी बाह्य अने अभ्यंतर बे भेद छे, तथा अभ्यतंर परिग्रहना चौद, अने बाह्य परिग्रहना बे भेद छे.

मिथ्यात्ववेदरागास्तथैव हास्यादयश्च षड्दोषा ।
चत्वारश्च कषायाश्चतुर्दशाभ्यन्तरा ग्रन्थाः ॥ पुरुषार्थ ॥

मिथ्यात्व, क्रोध, मान, माया, लोभ, हास्य, रति, अरति, भय, शोक, डुगंछा, पुरुषवेदराग, स्त्रीवेदराग, नपुंसकवेदराग, ए चौद अभ्यंतर परिग्रह छे.

अथ निश्चित्त सचित्तौ बाह्यस्य परिग्रहस्य भेदौद्वौ ।
नैषः कदापि सङ्गः सर्वोऽप्यतिवर्त्तते हिंसा ॥ पुरुषार्थ ॥

बाह्य परिग्रहना अचित्त (धन, वस्तु, रुपुं, सोनुं, आदि) तथा सचित्त (द्विपद-दास, दासी, स्त्री, तथा चतुष्पद-एटले गाय, घोडा, भेंस प्रमुख) एम बे भेद छे.

ए समस्त बाह्य अभ्यंतर परिग्रह द्रव्य, भाव, हिंसानां कारण छे, माटे तेनो त्याग करवो.

ए पांचे अव्रत हिंसानां कारण छे माटे सम्यक् प्रकारे वस्तु स्वरुप जाणी पंच अव्रतथी विरक्त थइ शुद्धात्म भावमां स्थिर थवुं-समभाव सहित वर्त्तवुं.

आत्माना सर्वे भेद स्वभाव रागद्वेषना विकारथी विविध विकारी थाय छे. ते विविध प्रकारे समभाव करवानां अनुष्टानो आदरी समभाव करवो. ते विशेषे लखीए छिये. सर्वे द्रव्य पोताना द्रव्य, क्षेत्र, काल, भावथी अस्तिपणे छे, परना द्रव्य, क्षेत्र, काल, भावथी नास्तिपणे छे. जे आत्मा अरुपी ज्ञाननो पुंज द्रव्यथी पोते एकज, क्षेत्रथी असंख्यात प्रदेशी, कालथी स्वगुण वर्त्तनावंत, अने भावथी ज्ञानादिक गुणो सहित छे. एम पोताना द्रव्यादिक चारथी आत्मा अस्ति पणे छे, अने पुद्गल वर्ण, गंध, रस, स्पर्शादि गुण पर्यायनो पुंज परमाणुं पणे एकज द्रव्य छे. अथवा द्विप्रदेशी, त्रण प्रदेशी, आदि अनंत प्रदेशी सुधी खंध द्रव्य एकत्वपणे एक, अने क्षेत्रथी परमाणुपणे, अने द्विप्रदेशी यावत् अनंत प्रदेशी सुधी, कालथी वर्ण, गंध, संस्थानादि प्रवर्त्तनपणे, अने भावथी पूरण गलन पणे छे, एम पुद्गल पण पोताना द्रव्यादिके अस्ति पणे छे. एम सर्व द्रव्य, क्षेत्र, काल भाव पणे अस्तिपणे छे, कोइ काले कोइ द्रव्यनो द्रव्य, क्षेत्र, काल, भाव, बीजानां भाव नहि, अने बीजानो तेनां

आवे नहि माटे नास्तिपणो छे. एटले जीव द्रव्यमां पुद्गल द्रव्य नास्तिपणे छे. एटले जीव द्रव्य पुद्गल द्रव्यादिके अछता छे त्रिकाले पुद्गल द्रव्यादिक रुपे न थवानो स्वजाव जीव द्रव्यना द्रव्यादिमां अस्तित्वपणे रहेलो छे; एम इत्यादिक सत नंगे विचारतां मारुं स्वरुप शुद्ध सिद्ध परमात्मा समान छे. तो हुं पुद्गल वर्गणाथी उपजेला मन वचन कायाना जोगमां व्यापी अन्य पुद्गलोमां तथा शरीर धारी अन्य जीवोमां रागद्वेषनी प्रवृत्ति केम करुं ?

अस्ति नास्ति स्वजाव समजवा माटे उदाहरण.

१ जेम आंबो द्रव्य पोते एकत्व पिंडपणे द्रव्यथी छतो छे ते स्वद्रव्ये अस्ति.

२ अने लिंबडाना द्रव्यरुपे त्रिकाले पण थाय नहीं ए परद्रव्ये नास्ति स्वजाव जाणवो.

हवे क्षेत्रथी आंबानी शाखा प्रतिशाखा पत्रपुष्प फलादि स्वक्षेत्रे विस्तारपणे अस्ति छे. अन्य वृक्षादि विस्तारपणे नथी.

आंबो स्वकाले फळ आपे पण अन्य वृक्षादि काले फळे नहि तेथी स्वकाले अस्ति परकाले नास्ति.

आंबो पोताना वर्ण गंध रस स्पर्श आदि स्वजावे अस्ति, लिंबादि परवर्ण गंध रस स्पर्श स्वजावे नास्ति.

३ ए अस्ति तथा नास्ति स्वजाव समकाले सर्व द्रव्यमां छता होय माटे स्याद् अस्ति नास्ति त्रीजो जांगो.

४ वस्तुमां अनंता धर्म समकाले छता छे ते सर्व धर्म एकज वचने उच्चारण यइ शके नहि ते स्यात् अवक्तव्य चोथो जांगो.

५ अस्ति स्वजाव पण अनंतो छे एक वचने अस्तिपणाना सर्व धर्म एक समये उच्चारण थाय नहि माटे अस्ति अवक्तव्य पांचमो जांगो.

६ नास्ति स्वजाव पण अनंतो ठे, ते एकज वचने एकवारे उच्चारणमां आवे नहि ते नास्ति अवक्तव्य नामा ठठो जांगो.

७ अस्ति स्वजाव तथा नास्ति स्वजाव वस्तु मांहे समकाले युगपदे अनंता ठता ठे, ते समकाले एकज वचने उच्चार करी शकाय नहि माटे स्याद्अस्तिनास्तियुगपद्अवक्तव्य सातमो जांगो. एम सप्तजंगीनुं स्वरुप ठए द्रव्यमांहे गुरुगमथी विचारतां आत्मा सिद्ध समान ठे. तो महारे परद्रव्यादिक मांहे मन, वचन, कायाना जोग राग रीजपणे प्रवर्त्तावी मित्रसमान जीवोना द्रव्य तथा जाव प्राणनी हाणी करवी तथा दुःखववुं घटे नहि. प्रमाद ठोडी यत्नाएज वर्त्तवुं. स्वपर जीवना द्रव्य अने जाव प्राणने हुं केम हणुं ? तथा केम हणावुं ? अने हणताने जलो केम जाणुं ? माटे सर्वे जीव उपर समजावज राखवो.

द्रव्यप्राण दश ठे—पांच इंद्रियो, मनवल, वचनवल, कायवल, श्वासोश्वास, अने आयुष्य, ए दश प्राणने चांपवुं, कचरवुं, ठेदवुं, वांधवुं, अथवा, सर्वथा प्राण रहित करवो मतलवके कोइरीते कोइना पण ए प्राणने दुःखववा, मन, वचन, कायाना योगथी हणवा, अथवा हथियारवडे हणवा ते द्रव्यहिंसा जाणवी. अने जाव प्राणते—ज्ञानादिक गुण तथा कर्त्तादि स्वजाव, दानादिक शक्ति, क्षांत्यादि मुख्य दश गुण ते आत्माना ठे. एम आत्माना स्वजाविक धर्म ते जाव धर्म कहिए, ए जाव धर्म जे ज्ञानदर्शनादि गुण ते उन्मार्गे देशना दीधाथी हणाय ठे. ते मारा मित्रने केम हणुं ?

जेम जिनेश्वरनां जापित वचन विरुद्ध देशनाथी अगर मति कल्पनानां वचनोथी जीव अज्ञानमां पमे ठे, तेम मिथ्यात्वमां पण पमे ठे. तेमज परजाव आचरणानो परिणामी थाय ठे. जेम चक्रवर्त्तीउं तथा देव देवांगनादिकोनां रुप सुख वखाणतां संजाल विना

अने जिन आज्ञाना उपदेश संभाळविना देशना देतां जीवो विषय कषायना परिणामी थाय छे, तेमज स्वजीवने तथा अन्यजीवने क्रोध ऊपजावतां क्षांति गुणनी हाणी थाय छे. अने स्वपरने माने चका-वतां मार्दव गुण हणाय छे, स्वपर जीवने कपट मांहे वर्त्तववाथी आर्यव गुण हणाय छे, स्वपर जीवने लोभे वलगाडतां मुत्ति गुण हणाय छे, पांच इंद्रियोना विषय तथा धनादिकनी लालचमां पडतां, पाडतां इछाकरतां तप गुण हणाय छे. अने पोताना शुद्ध स्वरुपने लक्षमां नहि राखतां प्राणातिपातादि अव्रतनो परिणाम करतां तथा पंचइंद्रियोना विषयोमां लक्ष रमावतां तथा क्रोधादिक चार कषायमां प्रवर्त्तावतां तथा आत्म उपयोग विना तथा जिनेश्वरनी आणा विना मन, वचन, कायाना जोगमां प्रवर्त्ततां शुद्धोपयोग रुप संजम धर्म हणाय छे. पुद्‌गल परिणतिने आत्म धर्म कहेवाथी तथा जाणवाथी सत्य गुण (सम्यक्त गुण) हणाय छे.

ते कषायादि मलिन अध्यवसाय करवाथी आत्मानो शौच गुण हणाय छे. तथा संजम सामायकादिकमां मन, वचन, कायादिकने अशुद्ध राखतां तथा अतिचार सहित वर्त्ततां शौच गुण हणाय छे. तथा जीव अदत्त, स्वामी अदत्त, गुरु अदत्त, तथा तीर्थंकर अदत्त ग्रहण करतां शौच गुण हणाय छे. समस्त अथवा कांइ पुद्‌गल द्रव्यनी ग्राहकता ते मूर्छा कहिए. ते मूर्छा आत्माना अकिंचन गुणने हणे छे. अने अतीत अनागत वर्त्तमान संबंधी ओदारिक वेक्रियना कामभोगनी अभिलाषा करतां, करावतां, अनुमोदतां शुद्ध आत्मानंद पमाय नहि, माटे ब्रह्मचर्य गुणनी हाणी ते पण भावहिंसा जाणवी. ए प्रमाणे आत्माना दशभावधर्मनी हाणी थाय छे ते भावहिंसा जाणवी, अने ए भावहिंसा नहि थवा देवाने माटे समभावमां वर्त्तवुं तेज सामायक छे. छकारकनी यथार्थ प्रवृत्ति विना कोइपण धारेलुं कार्य सिद्ध थतुं नथी. ते नहि जाणतां अंध परंपराए प्रवृत्ति करतां,

करावतां, मोक्षरुप कार्यनी सिद्धि मानवाथी आत्मानो स्वभावाचरण गुण हणाय छे, अने परभावनुं आचरण थाय छे, ते भावहिंसा. अने मिथ्या प्रवृत्ति क्लेश करतां, करावतां द्रव्य प्राणनी पण हाणी थाय छे ते द्रव्यहिंसा कहिए. माटे मोक्ष अर्थी जीवोए यथार्थ छकारक प्रवृत्तिए मोक्षरुपी कार्य साधवुं. ते कारकनुं स्वरुप नीचे प्रमाणे दृष्टांते करी घट कार्य ऊपर छ कारक कहीए छीए.

१ घट स्वरुपने जाणतो अने घट करवा तैयार थयो एवो कुंभार तेज घटने करी शके ते कर्त्ता नामा पहेलुं कारक.

२ घटना स्वरुपने जाणतो एवो कुंभार घट करवानो अभिलाषी थाय तोज घट थने माटे करवानो अभिलाष ए कार्य नामा बीजुं कारक.

३ करणनामा त्रीजुं कारक तेना बे भेद छे.

१ घट थवा लायक शुद्ध माटी ते उपादान नामे कारण.

२ घट कार्य करवा माटे दंड चक्रादि साधनो ते निमित्त कारण.

४ घट संपदा रुप पिंड स्थासादि निपजाववा, पूर्ण थटे घट तैयार करवो ते संप्रदान नामा चोथुं कारक.

५ पूर्व पिंडादि पर्यायनो व्यय करवो ते अपादान नामा पांचमुं कारक.

संप्रदान अपादाननो विशेष बोध—जेम कांकरी विगेरे दूर करी मृतिका शुद्ध करी पाणी नांखी पिंड निपजाववो. अहिंयां पूर्व मृत्तिका माहेला कांकरा दूर करी पाणी वडे एक पिंड करवो तेमां मृत्तिकानी अशुद्धता तथा मृत्तिकाना छूटापणानो व्यय थयो ते अपादान, अने पिंड पर्यायनी उत्पत्ति ते संप्रदान, एम भवन व्यये कार्य निपजे.

भवन भवन व्यय विणु कार्य नवी होवेरे। जिम दृषदें न घटत्व ॥ शुद्धाधार शुद्धाधार सुगुणनो द्रव्य छेरे। सत्ताधार सुतत्व ॥

जेम जवन कहेतां नवा पर्यायनी उत्पत्ति अने व्यय कहेतां पाछला पर्यायनो नाश ए थया विना कार्य निपजे नहीं; जेम माटीना पिंडमांथी पिंड पर्यायनो व्यय करी स्थास पर्यायनो जवन, स्थास पर्यायनो व्यय अने कोश पर्यायनो जवन तथा कोश पर्यायनो व्यय अने कपाल पर्यायनो जवन, अने कपाल पर्यायनो व्यय अने घट पर्यायनो जवन ए रीते कार्यनी उत्पत्ति थाय. तेमां जे नवा कार्यनुं उत्पन्न करवुं ते संप्रदान जाणवुं. तो जे घडो ते माटी उपादान शिवाय पथ्थर रेती मुतर विगेरेनो बने नहि.

६ अधिकरण, जे कार्य पर्यायने निपजाववुं होय ते भूमि, काल, आकाशना आधारे निपजे. भूमि, काल, आकाशना आधार विना कोइ पण कार्य बनी शकतुं नथी माटे छठुं अधिकरण नामा कारक जाणवुं.

एम छ कारक आत्मसिद्धिरुप कार्य करवाने माटे जाणवां जोइये.

१ जेम घटनो कर्त्ता घटना स्वरुपने जाणतो होय तेवो कुंभार ते तेनो कर्त्ता; तेम आत्मसिद्धिना स्वरुपने जाणतो होय एवो सम्यक् ज्ञानी आत्मसिद्धि करवा उद्यमवंत थयो ते कर्त्ता नामा पहेलुं कारक.

२ जेम घट कार्य करवानो अभिलाष ते कार्य नामा बीजुं कारक; तेम आत्मसिद्धि करवानो अभिलाष ते कार्य नामा बीजुं कारक.

३ जेम घट कार्यनुं करण कारक तेना बे भेद एक निमित्त बीजुं उपादान.

१ घट कार्यनुं उपादान सत्ता वाळी माटी; तेम आत्म सिद्धि रुप कार्यनुं उपादान जव्य परिणति जाणवी.

२ जेम घट कार्य निपजाववानां निमित्त दंड चक्रादि छे; तेम आत्मसिद्धि निपजाववानुं निमित्त सुनये जिनेश्वरनी वाणी.

४ संप्रदान—जेम मृत्तिका शुद्ध करी पिंड निपजाववो; तेम मिथ्यात्व नाश करी सम्यक्त निपजाववुं; राग नाश करी वीतरागता

निपजाववी; विगेरे आत्मसंपदानुं प्रगट करता जवुं ते आत्मसंप्रदान कहीए. आत्म संपदा ते ज्ञान, दर्शन, चारित्र, तप, दान, लाभ, जोग, उपजोग, वीर्यादि अनंत आत्म संपदा छे. आत्म परिणामे पोतेज पोतानी संपदानो दातार थई पोतानेज ए संपदा आपवी एटले आत्म मांहे सत्तागते केवल ज्ञान दर्शनादि संपदा अनंती छे पण देहदेहादिना ममत्वे मिथ्या द्रष्टीए पोतानी संपदा पोते देखी शकतो नथी कारणके परमांहे लक्ष रमावी निज लक्षण तरफ लक्ष देतो नथी तेथी संपदा निकट छतां पण अत्यंत दूर थइ रही छे. ते नय युक्त जिनेश्वरनी वाणी रुपी हथीयारे करी मिथ्यात्वादि दूर करी पोतानी संपदा पोतानी द्रष्टी गोचर करवी. निज संपदा निज द्रष्टी गोचर करनार पोतेज छे माटे दातार पण पोतेज, अने देवानुं निज शक्तिरुप धर्म ते दान ते पोतानाज धर्म जाणवा. अने निज शक्ति ग्रहण करनार पोतेज पात्र, के जे निज सत्तानो लाभ लेइ शके छे एम दाता पात्र देय त्रणे अभेदपणे जाणवां; माटे आत्म संपदानुं दान देवुं ते संप्रदान कहीए.

५ अपादान–जेम घट कार्य माटे पूर्व पर्यायनो व्यय करवो कह्यो छे; तेम सिद्धिरुप कार्य माटे मिथ्यात्व अने रागादि पूर्व पर्यायनो नाश करवो ते अपादान नामा पांचमुं कारक जाणवुं. अहिंयां विस्तार घणो छे पण मुख्य मतलब लखी छे; विशेषे तत्वज्ञानीथी अथवा सूत्रोथी समजी लेवुं.

६ अधिकरण–सर्वे लौकीक कार्यमां भूमि, काल अने आकाश छे. तेम अहिंयां आत्म सिद्धिरुप अलौकीक कार्यमां मनुष्य गति वज्ररुषभनाराच संघयण तथा काल लब्धिनो परिपाक जाणवो. एम छ कारके जाण्या विना जे उपदेश देवो ते पोताने तथा परने प्रायः रागद्वेषनुं कारण अने भवे भ्रमणनुं कारण जाणवुं माटे गुरू कार-

कना जाण पासे मोक्षरुपी कार्यनी प्रवृत्ति समजी एवाज सद्गुरुनी निश्राए वर्त्तवुं तेथी समजावनी प्राप्ति थाय, पोते पण कारक ज्ञान विना कार्यनुं करवुं ते रागद्वेष रुपी विषमता पामवानुं कारण छे. यथार्थ कारक प्रवृत्ति जाणी मोक्षरुपी कार्य करवुं तेथी समजावनी प्राप्ति थाय. वर्णादि जड धर्मवंत पुद्गल अने अन्य जीव उपर ममत्व अने रागादि करी मारा कर्त्ता, जोक्ता, ग्राहकता, व्यापकता, रमणता, दान, लाजादि सर्वे गुणने केम आवरुं?

वली स्वगुण आवरणनी परंपरा रागादिक विकार केम उपजावुं? मारुं ज्ञानादिक धन मारी सत्ता जूमिमां अखंड छे. परथी लेवुं अगर परने देवुं ते माराथी थनी शके तेम नथी. परथी मारा सुख दुःखादिकनी हाणी वृद्धि निश्चयथी थइ शकती नथी तो समय मात्र पण पररमण करवुं मने घटे नहीं.

स्वजाविक धर्म–मारा कर्त्ता, जोक्ता, ग्राहकता, व्यापकता, रमणताने अनादिना अबोधथी उलटा प्रवर्त्ताववाथी थती रागादिक परिणति मटाडवा, स्वकर्त्तादिक धर्म शुद्ध नये प्रवर्त्तावतां कर्त्तादिक परिणामनी विषमता मटी समजावरुप सामायक थाय.

१ कर्त्ता–हुं शुद्ध चेतन मारा ज्ञानादिक स्वजाविक कार्यनो कर्त्ता स्वद्रव्यादिकमां एकज नित्य अबाधितपणे हुं. जड पुद्गल स्वजावनो हुं केम कर्त्ता थउं? पुद्गल चपल, जड, अनंत जीवनी एंठ तथा सडण पडण विध्वंसणादि धर्म सहित छे. ते पोतेज अनंत परमाणु जेगा थइ औदारिकादि आठ वर्गणा तथा संस्थानादि तथा वर्णादि पणुरुपे थाय छे. तो तेनुं मिथ्या कर्त्तापणुं मानवुं मने न घटे.

२ जोक्ता–जेथी परिणाम विश्रांतीने पामे तेज जोग धर्म. तेतो मारा ज्ञान दर्शन चारित्रादि स्वतंत्र धर्ममां समाधिरुप अनंत जोग धर्म छे, पण पुद्गल जे चपल जड अनित्य एंठ तेमां स्थिरतारुप

समाधि होय नहीं, तो एक पुद्गल इष्टमानी रागी अने एक अनिष्ट मानी द्वेषी थइ पुद्गल मांहे जोग धर्म मानी पुद्गल जोगे रीझी मारा स्वजोग गुणने आवर्यो. पुद्गल द्रव्य के जे जगत् जीवनी एंठ दरेक जीवे विविध वर्गणारुपे परिणमेला अनंती वार विषय कषाय जावे जोगव्या, लोकाकाशना सर्व प्रदेशे नवि नवि गति योनी प्राण प्रयाप्ति करतां वारंवार स्पर्श्या, ताडना तर्जना छेदन जेदन आदि महा जयंकर वेदनाओ जोगवी. जोक्तापणे विषय जोग अणमिलते प्रयासनी वेदना जोगवी परजावनो कामी थइ वारंवार जव ज्रमण करवुं ते जोग गुणनी विषमता मने केम घटे? ने जिन वचनामृत चाखी स्वजाविक जोग जोगववाने कोण मूर्ख प्रमाद करे? हुं तो ज्ञानादि स्वगुण समाधिनो जोगी थइ रहुं. मारा द्रव्यादि चार मांहे जगत्ना द्रव्यादि चार नथी, मारो अनंतो जोग धर्म मारा द्रव्यादिक मांहेज छे पण जगत्ना द्रव्यादिक मांहे नथी अने शुद्ध निश्चय नये मारे तथा पुद्गलने संबंध नथी तो मारे स्वजाविक जोगधर्म छोडी जडमां जोगी थवुं न घटे एम जाणी सम्यक्ज्ञान् जीव विरक्त थाय.

३ ग्राहकता—मिथ्या जावे मारो ग्राहकता गुण विषम थयेलो छे ते मारे समपणे करवो जोइये. ज्ञान दर्शन चारित्रादि रिद्धि तेनेज हुं ग्रही शकुं पण पुद्गलना वर्णादिक मारामां आवी शके नहि तो मिथ्या अजिमान केम करुं? समय समय ज्ञान दर्शनादिना उपयोगनी नवि नवि प्रवृत्तिनुं थवुं तेज मारो स्वकाल छे, अने समय समय नवा वर्णादिकनुं उपजवुं ते पुद्गलनो स्वकाल छे. ज्ञानादि स्वगुणरुप ग्राह्यने आत्मा ग्राहकज ग्रही शके. तेमज वर्णादि पुद्गल ग्राह्यने पुद्गलज ग्रहण करी राखे. जेम सोनाना पित्तादिक गुणोने सोनुंज ग्रहण करी राखे अने त्रांबाना रक्तादिक गुणोने त्रांबुज ग्रहण करी राखे छे. तो मारे परद्रव्यादिना ग्राह्यनी शी जरुर छे? जावथी

मारा ज्ञानादि कर्त्तादि गुणो रुप लक्ष्मी मने सुख तथा भोग आपनारी अने दुःख दुरितथी बचावनारा माल्रो मारामांज ठे. कोइ द्रव्यनी सत्ता कोइ द्रव्यमां जती आवती नथी मारे धननी जरुर नथी जेथी विषयना विषम विकार उपजे ठे अने विषयोनी अने मानादिनी इच्छाथीज धननी मादकता थाय ठे. पण हुं चेतनघन विषय विकारथी रहित ठुं विषय विकारतो औदारिकादि शरीरमां ठे. हुं ते औदारिकादि शरीरने जाणुं ठुं, ए मने जाणता नथी, एवा निर्विकारी मारा स्वरुपने ठोमीने जड जे औदारिक शरीरमां मारुं मनन करी एना माटे क्रिया क्लेश तथा संकल्प विकल्प हुं केम करुं? स्त्रीनी मादकता मने न घटे. काम रोग मारा आत्म अंगमांहे नथी. हुं शुद्ध ब्रह्म, मारा ब्रह्मचर्य आचरण ठोमीने नवद्वारे दुर्गंधि वहेतुं रस रुधिर मांस मेद अस्थि मज्जा वीर्यरुप सात धातु, सात मल, विष्टा मूत्र भरवानी कोठी जेवुं रोमे रोमे दुर्गंधे श्रवतुं वायुपित्त कफ जलंदर भगंदर प्रमेहादिक अनेक दुःखोनी खाण, क्षणमां शोजतुं, क्षणमां विकराल, भयंकर, अनिष्ट दुर्गंछवा लायक देखातुं प्रेतरुप शरीरने माटे कोण मूर्ख स्त्री आदिकनी मादकता करे?

हुं एकज ठुं पुद्गलनी पेठे बहु परमाणुथी बनेलो उपचरित द्रव्य नथी पण फक्त ज्ञान स्वरुप ठुं. तिहांतो अशुद्धता होयज शानी? जिहां अन्य बीजुं मले तिहांज अशुद्धता होय पण मारा एक पणामां अन्य प्रवेश करी शकुं नथी तो जरुर हुं एकज ठुं तो शुद्धज ठुं. तो जे एक होय ते नित्यज होय पण जे अन्य अन्य परमाणु संजोग बनेलां द्रव्यो स्त्री पुत्रादि घर वस्त्र आभरणादि नित्य होय नहि, जेनो संजोग तेनो अवश्य विजोग होयज. हुं अन्य संबंध विना एकज ठुं तो अविनाशी पण ठुं. अने कामादि रोग ते तो अनंता परमाणुथी निपजेला वर्णादिकथी बनेलां वीर्यादि रस रुधिर मांस मारा मांहे नथी पण ज्ञानादि दानादि शक्ति तेज मारुं वीर्य ठे. स्त्री

आदिकनी ग्राहकता मने केम घटे? मारुं धन चोर देखी शके तथा चोरी शके तेवुं नथी, शीत ताप वरसाद मारा अरुपी अंगने लागी शके तेम नथी, मारो माल मिलकत मारा असंख्यात प्रदेशरुप सत्ता भूमि मांहे अतूट अक्षय अखंड छे ते कोइ पण खंडित करी शके तेम नथी. सोनानी पीलाश सोनाथी न्यारी करी चोरी जाय तो मारी सत्ता धनने पण लेइ शके माटे मारे धननो शो खप छे? मारे पुद्गलनो शो खप छे? एम अनेक ग्राहकता पुद्गलमां अहंपणुं जाण्या मान्याथीज थाय छे. कया दुःखने मटाडवा तथा कया सुखने वधारवा पुद्गल वस्तुनी ग्राहकता करुं? पण में श्री गुरुना परम अमृत रुप वचन रसने पीधो हवे परद्रव्य माटे परनी ग्राहकता मने न घटे.

॥ दोहा ॥

प्रवचन ग्रंथे भाखीउं, पूर्णानंद निजमांहिं ।
विषय विष उतरी गयो, तव पुद्गल खप नांहि ॥
पर पद आतम द्रव्यको, कहन सुनन कछु नांहि ।
चिदानंद घन खेलही, निज पदतो निजमांहि ॥

एटले मारुं पद मारामां छे. परग्रहणबुद्धिए ग्राहकता गुण मिथ्यात्व अवस्था मांहे विषम कर्यो. पर मांहे रक्त थइ परग्रहणबुद्धि करी अथवा परमांहे रूपी कलुषित थइ निज गुण ग्राहकता चूक्यो; ते रागादि मने न घटे, मारे परथी कांइ काम नथी एम उदासिनवृत्ति करी पर ग्राहकतानी बुद्धि छोडुं. ते समजावनी आय (लाभ) कहीए.

व्यापकता—व्यापक द्रव्य अने व्याप्य एटले गुण जे सोनुं द्रव्य ते व्यापक छे, अने भाराश, चीकाश, पीळाश आदि जे गुणो ते व्याप्य छे. तेम हुं अरुपी आत्मा ते व्यापक छुं. मारां ज्ञानादि गुणो

ज मारामां व्याप्य छे. परमांहे मारुं कांइए नथी. व्याप्य व्यापक अनेदपणे हुं एकज छुं. तो जिन्न द्रव्ये मारे व्यापकता करवानुं शुं काम ? जेथी मारो व्यापक गुण पुद्गल मांहे व्यापी विषमताने करे छे. जेम कोइ चलता घरमां पेशी पोते बलवानी वेदना जोगवे छे, परता पग उपर चढी पोते फरे छे, तेम अनंत पुद्गलथी बनेली चीजो,—सडण पडण विध्वंसन रुपमां व्यापी रागद्वेष करी शांत गुणने चूकी व्यापक गुणनी विषमता करवी मने केम घटे ? हेय गान (छांडवा योग्य) पर वस्तुनी व्यापकता छोडी निज व्याप्य निजमां स्थिर करी स्वनावे वर्त्तवुं, ए समनावनो लान ते सामायक जाणवुं.

रमणता—रमणता गुणथी अनंत पुद्गल संयोगी विनाशी जगत् जीवनी पंच एवा धन, स्त्री आदिने अज्ञानथी मनोहर जाणी ते मांहे चित्तनुं रमवुं. एकने अनिष्ट जाणी द्वेषनी वेदना वेदवी, एकने इष्ट जाणी राग रीके रमवुं, ते मने न घटे, केमके जेम हजारो मणनो धूळनो ढगलो करी तेमांहेथी स्त्री, बाग, गजादि विविध घाट सुरुप तथा कुरुप बनावी एकने इष्ट एकने अनिष्ट कल्पी दुःखी, हर्षित थवुं. तेमज चौदराज लोक मांहे नरेला पुद्गल द्रव्य अनंत परमाणु रुप, अनंत वर्गणा, अनंत खंधरुप सर्व जग नावे सामान्य; सडण, पडण, विध्वंसन, मिलण, विखरण गुणे सामान्य एवा पुद्गलो मांहेथी बनेलां धन, पुत्रादिने रम्य जाणी चित्त रमाववुं, अथवा अरम्य जाणी जुगुप्सा करवी. ते मारा ज्ञानादि शुद्ध रम्य रमण परिणाम रोकी-चूकी मिथ्या रमण करवुं मने न घटे, हुं शुद्ध चेतन राजा छुं. एवा पुद्गल विरनी आशाथी दुःखीन थवुं (नटकवुं) मने न घटे. एम स्वपर विवेक ग्रही निज रम्य रमण परिणामी थवुं एज मारो स्वनाव छे. ए विना मारा ज्ञानादि गुणोने विषम करी अज्ञानथी दुःखो सह्यां. शुद्ध दर्शन विना मिथ्यादृष्टी थइ परपदमां

आपो लखी नव भ्रमण करतां नयंकर विकारो सह्या. चारित्र गुणनी विपमताए पराचरण एटले विपयकपायादि आदरी विपयकामना शांति अर्थे विपय नोगववाना पदार्थो मेलववा वहु प्रयास करी क्रोधानले धगधगित पोते क्रोधानलमांहे दुःखित थयो. कोपाग्निए अन्य जीवोने तपावी, मारी, ताडी, वेरादि वांधी वहु नव भ्रमण जन्म मरण वियोगादि सह्यां; माने चढी अपमान पामी अनेक वेदनाउं सहन करी; माया आदरी आर्त्त रौद्र ध्यानमां वर्त्ती स्त्री आदि पर्याय पामी परवशादि वहु दुःखो सह्यां, लोने लागी ताप तृपा नूख वेठी, आराम ठोमी दरिया डुंगर विकट देश प्रवेश करी परतंत्रादि पामी प्राणघात पर्यंत दुःखो सह्यां, परहास्य करी मित्र समान परजीवने कपाय उपजावी पोते कपायी थइ निज समान सर्व स्वजाति जीव द्रव्यथी वेर परिणाम करी वेरनी परंपराए वहु दुःखो सह्यां, पुद्गल वर्णादिमांहे रक्त थइ रींज मानी स्वसत्ता चूकी स्वगुण वियोगे पुद्गल संयोगे वहु दुःखो सह्यां, विनाशीक जे पुद्गल द्रव्य धन कुटुंव परिवार आयुष्य कामनोगनी शक्ति क्षुधादि शरीरनी शक्तिउंने राखवा परिणामी थइ ते शक्तिउंनो नाश थतां नयनीत थइ नयंकर नय वेदनाउं नोगवी ते ठतां पण स्थिर न रहेवा लायक एवी पुद्गलीक शक्ति पुद्गलीक रिद्धि विनाश थतां वहु शोकातुरी नोगवी, मलमूत्रनुं पूतलुं चर्म पटले ढंकायलुं, स्नान विलेपनादिके, वली वस्त्र आनरणादिके शणगारी अंदरनी अशुचि नूली कोइ देखीती अशुचि देखी दुगंछा कीधी दुगंछानो परिणामी थयो, दुगंछानी वेदनाउं वारंवार नोगवी, वेद उदय जे मदन परिणाम ते पण औदारिकादि शरीर मांहे थता विकारमां ममत्व करी, रमण करी ते विकारनी विपमताने निवारवा अनेक परतंत्रता नोगवी जेम विपधरनुं विप चढ्याथी मूर्छादि वेगो उपजे तेम कामविपयना वेगे आकरां दुःखो सह्यां एम अनेक परिणामे पराचरणी थइ निज सत्ताथी

रमण परिणामने चूकयो. माटे मने रमण गुणनी विषमता न घटे. एक अबाधित आत्मिक कार्य कारणमांहे स्थिर थवुं. एम रमण गुणनी समपरिणति करवी ते सामायक जाणवुं.

॥ तृतिय अधिकार संपूर्णः ॥

चतुर्थ सामायक ध्यानाधिकार.

संसारी जीव कोइ समये ध्यान वगरनो होतो नथी, ते ध्यानना चार भेद छे. (१) आर्त्त ध्यान (२) रौद्र ध्यान (३) धर्म ध्यान (४) शुक्ल ध्यान. तेमां आर्त्त अने रौद्र ए वे ध्यान ते संसार वृद्धिनां कारण जाणी तजवां. अने धर्म ध्यान तथा शुक्ल ध्यान समभाव अने मोक्षनां हेतु जाणी आदरवां, तेमां पहेला आर्त्त ध्यानना चार भेद छे; (१) इष्ट विजोग (२) अनिष्ट संजोग (३) पीडा चिंतवन (४) अग्रशोच.

देहने आत्मा जाणवाथी आर्त्त ध्यान थाय छे.

इष्ट वियोग आर्त्त ध्यान—आर्त्त ध्यानथी परिणामनी विषमता थाय छे. आत्मा पोते शुद्ध नये सत्ताए सिद्ध समान छे तेने जगत्ना कोइ पण पदार्थ सुख अगर दुःख आपी शकता नथी. देहना ममत्वपणाथी सिद्ध समान पोतानुं सहजानंद स्वरुप चूकी धन कुटुंब परिवारादि कल्पित इष्ट वस्तुना वियोगथी चिंतातुर थइ हाय विलापादि दुःख वेदतो पोताना समता समुद्र समान स्थिर आत्म स्वभावने

संकल्प विकल्प रुप पवनथी प्रेरी चंचल करी महा वेदना वेदी आगल तिर्यचादि जव ज्रमणनो जोगी थाय छे. माटे हे चेतन! आ शरीर धन कुटुंब परिवारादिमां तुं अने तारुं कांइ पण नथी. जूठो ज्रम जार शा वास्ते जपाडुं छुं? एम तत्व गवेषणा करी पुद्गलथी तन्मय थएली परिणतिने सुलटावी पोतानी ज्ञायकतायी परिणति तन्मय करी समपरिणामे स्थिर थवुं तेज सम कहीए. जेम निर्मल स्थिर जलमांहे तारा सूर्य चंद्र वृक्षादिनुं प्रतिबिंब तद्वत जणाय छे. ते पाणी पवन संयोगे उछली चोतरफना मेलथी कोलाइ अशुद्ध थवाथी ते मांहे सूर्यादिनुं प्रतिबिंब अयथार्थ जणाय छे. तेमज निर्मल स्थिर चैतन्य स्वजावमां जगत्ना सर्व पदार्थनुं जासन थाय छे पण विकल्परुप पवनथी प्रेराएलुं चित्त आत्म स्वजावने चपल करे छे. तेथी स्वपर स्वरुपने अयथार्थ जाणे जुए छे अने रमण पण अयथार्थ करे छे माटे कल्पित इष्ट वस्तुना वियोगनुं ध्यान छोडी मारुं इष्ट मारा स्वद्रव्यादिमां छे एम जाणी परथी विरक्त थइ सम परिणामी थवुं.

अनिष्ट संजोग आर्त्त ध्यान–हे चेतना! तारे अनिष्ट संजोग नथी कारणके एक द्रव्यमां वीजो द्रव्य, एकना क्षेत्रमां वीजानुं क्षेत्र, एकनी समय वर्तनामां अन्यनी समय वर्तना, तथा एकना स्वजावमां अन्यना स्वजाव प्रवेश करी शकता नथी. जेम सुवर्ण द्रव्यमांही अन्य द्रव्य त्रांबा विगेरे प्रवेश करी शकता नथी; व्यवहारथी सोनुं त्रांबु एकमेक थएलुं व्यवहार दृष्टीवालाने जणाय छे. पण चतुर सराफ सोनाने जिन्न जाणी शके छे के एनी अंदर सेंकडे चार तोला त्रांबु छे अने छन्नु तोला सोनुं छे. वली ते त्रांबासाथे मलेला सोनाने नाइट्रीक एसीडमां नांखवाथी त्रांबु एसीड साथे गली जइ सोनुं अलग रहेशे. तो निश्चयथी कोइ द्रव्य अन्य द्रव्य साथे मली एकमेक थइ जतुं नथी. वली द्रव्यथी पोतानुं जारेपणुं तथा पित्तादि

गुणने सोनुं छोमतुं नथी. तेम जे सोनानो प्रदेश ते मांही त्रांबाना प्रदेशे प्रवेश कर्यो नथी माटे कोइ द्रव्य कोइ द्रव्यनो प्रदेश अन्य द्रव्यना प्रदेशमां प्रवेश करी शकतो नथी. वली कालथी त्रांबाने गलवामां जेटलो समय थाय छे तेटला समयमां सोनुं गली शकतुं नथी. वली जेटलो समय सोनानी स्थिति रहे छे तेटला समय त्रांबानी स्थिति रहेती नथी. वली सोनानी उत्पत्ति प्रलयनो जे समय तेज त्रांबानी उत्पत्ति प्रलयनो समय थाय नहि. एक द्रव्यनी काल परिणति बीजानी काल परिणतिमां प्रवेश करी शके नहि. सोनानो स्वभाव त्रांबामां आवतो नथी. कारण के वस्तु द्रव्यत्वपणे पोताना सर्व प्रदेशे स्वगुण वर्त्तनाए परिपूर्ण भरी छे तिहां अन्य प्रवेशनो अवकाश नथी. जेम मीठानी कांकरी पोताना स्वभाव क्षारगुणे सर्व अंगे भरी छे तिहां मीठाश खाटाश आदिने रहेवानो अवकाश नथी तेमज सर्व प्रदेशे धोलाश अने कफहारकादि गुणोथी सर्व अंगे परिपूर्ण छे तिहां अन्य गुणनो प्रवेश संभवेज नहि. शाक मांहे विविध तरेहना मशाला भेगुं आवेलुं मीठुं पोताना क्षारादि स्वभावने तथा कफ हारकादि गुणोने छोडतुं नथी तेम मारा द्रव्य क्षेत्र काल भाव मांहे पुद्गलना द्रव्य क्षेत्र काल भावनो प्रवेश नथी पण मिथ्यादृष्टिए हुं मन वचन कायाना जोगरुप पुद्गलो तथा तेना संबंधिक धन कुटुंबादिक एउने हरकत करनारा अन्य पुद्गलोने अनिष्ट जाणी दुःखी केम थाउं ? जोगनें वशे ग्रहेला पुद्गलो मारा होय नहि. हुं द्रव्य क्षेत्र काल भावथी अनादिथी अनंता काल सुधी निश्चयनये चैतन्य शक्तिमय शुद्ध छुं-बुद्ध छुं. सत्ता जोतां सिद्ध समान छुं. अखख अतुल अविचल चिद्विलास प्रकाशवान स्वसुख स्थानक सुखरुप हुं पोतेज छुं. त्यां द्विधा नथी. तिहां कोइ मने अनिष्ट केम थइ शके ? मारी सत्तानूमिमांही मारी समृद्धि सहित वसुं छुं ते स्थानक इंद्रिय गोचर नथी. मारुं जे आत्मिक धन ते

माराथी प्रदेशांतर थाय नहि. माटे निर्जय निराकुल छतां अनिष्ट संजोग विना जूतुं अनिष्ट संजोगनुं ध्यान केम करुं? हुंज मारा लक्षणने जूली माराथी विलक्षण जे पर पुद्गल द्रव्य चपल परिणामी राख्या रहे नहि एवामां आपो मानी मारा सम परिणामनी समाधिने चूकुं छुं. तेथीज में अनंता जव भ्रमण कर्या. हवे हुं एवा अनंत उपाधियुक्त शरीरमां आपो मानी हुं अनिष्ट संजोगथी विषमता करुं नहि. पण ते विषमता छोडी निरुपाधि आत्म समाधिमां समपरिणामे स्थिरयोज रहुं.

पीमा चिंतवन आर्त्त ध्यान—आत्मा पोते अबाधित, अस्पर्शी, अनंत कालथी अनंती पुद्गल वर्गणाउं साथे गति योनि करतां आत्मानो प्रदेश मात्र खर्यो अथवा घसायो नथी. कारणके स्पर्शवान् पुद्गलो अस्पर्शी आत्माने स्पर्श करी शकता नथी. पीमा चिंतवन ए पण देह बुद्धिथी थाय छे, माटे जम देहनी अंदर आपापणुं मानी हुं जम जाव केम जोगवुं ? समण पमण विध्वंसन स्वजाव औदारिकादि शरीरमां होय छे, पण कोइ रोगादि वेदना मारा अंगमां नथी. तो हुं अछती वेदनाने केम जोगवुं ? एवी वेदनावाला शरीरमांथी आपापणानो लक्ष उठावी अव्याबाध सहजानंद स्वजावमां लक्ष देइ स्वजाविक समाधिमांहे स्थिर थवुं. तेथी पीमाचिंतवन मटी निर्विकल्प समाधि मले.

अग्र शोच आर्त्त ध्यान—एटले जविष्य काले मारुं शुं थशे ? मारो कोण आधार छे ? इत्यादिकनुं चिंतवन मिथ्या दृष्टीएज थाय छे. पण मारो आत्म द्रव्य त्रणे काल चेतनमूर्त्ति छे, पर परिणतिना संयोगथी जमना ममत्वनी चपलतामां हुं व्यापेलो हुं, हवे श्री गुरु चरण पसाए जिनेश्वरना अमृत समान वचनोनो स्वाद लेइ मारुं मिथ्याविष कंइक उतर्युं छे, तो परनुं ममत्व करी हुं आगामी कालनी चिंता न करुं.

छप्पय छंद.

हों निहचें तिहुँ काल, शुध्द चेतनमय मूरति ।
परपरिनिति संयोग, भई जडता विस्फूरति ॥
मोह करम परहेतु पाइ, चेतन पर रच्चे ।
ज्यों धतूर रस पान, करत नर वहुविध नच्चे ॥
अवसमयसार वर्नन करत, परम शुध्दता होउ मुऊ ।
अनयासवनारसिदासकहि,मिटो सहज भ्रमकी अरुऊ॥

निश्चय नयथी हुं त्रणे काले शुद्ध चेतनमयमूर्त्ति (पिंड) छुं, पर परिणति एटले पुद्गल परिणतिना संयोगथी जडता रुपविष चढयुं तेथी चपलता थइ,मोहनि कर्मआदि परहेतु पामीने चेतना निज स्वरुपने भूल्यो छे,पोतानो लक्ष परस्वरूपमां रमतां स्वसत्ता द्रष्टिगोचर करवानो अवकाश मल्यो नथी, तेथी परनो कर्त्ता भोक्ता थयो छे,जेम धतूरनो रस पी निशो चडवाथी मनुष्य वहुविधे नाचे हसे छे, तरेह तरेहवारना चाला करे छे; तेम परममत्वी जीव जेने मोहरुप मदिरा पीधी ते अनेक तरेहना हास्य विलापादिक करे छे. हवे समयसारनुं वर्णन करतां एटले जैन सिद्धांतथी आत्म परिणति आत्ममय वखाणतां मने परम शुद्धतानुं उंलखाण थयुं, अनयास एटले बीजा शास्त्रोनो प्रयास कर्याविना सहज सिद्ध समान आत्म स्वरुपनें (शुद्ध ब्रह्मने) जाणवा नहि देनारो पुद्गलमां अहंपणानो भ्रम अनादिथी अनातम संगे थएलो तेनी अरुझाट मिथ्या मतमां ममता लागी रही हती ते मटी जाउं.

समयसारनो अर्थ—जे वचन आत्मानी परिणति आत्ममय वतावनार तेज वचन जिनेश्वरनां जाणवां; अने पर परिणतिने आत्ममय वतावे ते जिनेश्वरनुं वचन नथी माटे स-मय—कहेतां आत्ममय

सार यतावी आत्म अनुभव करावे तेज जैननुं सिद्धांत छे; तेनेज स समय कहीए.

चरण करणप्पहाणा, स समय परसमय मुक्कवावारा ।
चरण करणस्ससारं, णिच्छिय सुद्धं नयाणत्ति ॥

चरण सित्तरी अने करणसित्तरी प्रधानपणे आचरे छे, पण स समय परसमयने जाणतो नथी. ते चरण करण संसार फलने आपे छे केमके जाणपणुं शुद्ध नये नथी तो आचरण मिथ्याज होय.

आज्ञाएज तप, आज्ञाएज चारित्र. आज्ञाएज दान करवुं, केमके आज्ञा रहित जे धर्म छे ते तृण समूहनी पेठे छे. अर्थात् आज्ञारहित धर्म शोभतो नथी, कारणके घासना समूहमां धान्य बीज नथी. माटे जिन आणा प्रमाणे स्वपर लक्षण विचारतां हुं सदाए चिंता रहित छुं. माटे हवे हुं शरीरमांही मारापणुं मानवाथी थती आगामी चितानुं ध्यान छोडी स्वरुपने ध्याउं. समभावे स्थिर रहुं.

हवे रौद्र ध्यानथी थती परिणामनी विषमता मटाडी समभावी थवुं ते रौद्र ध्यान नीचे प्रमाणे—

१ तिव्र परिणामे जीव हिंसानुं चिंतवन ते हिंसानुबंधीनामा रुद्रध्यान जाणवुं—जेम प्रसन्नचंद्र रुषिए राज अर्थे बहु जीवोनी घात थाय एवा संग्रामना ध्यानथी संजम श्रेणीथी पडतां सातमी नरकनां दलीयां मेलव्यां तेज (प्रसन्नचंद) सम परिणामे वर्त्ततां थोडीज वखतमां केवल लक्ष्मीने वर्या.

माटे हे आत्मा! जड अने अस्थिर जे राजरमणी रिद्धि इत्यादि छे तेने माटे मारा स्वजाति अन्य जीवोने कोइ प्रकारे पण केम हणुं. दुःखवुं ? अने जे वचनथी मारा स्वजाति जीव मित्रोने दुःख उपजे एवी जिन आणा रहित,तथा उपयोग देइ विचार्या वगरनी वाणी होय ते केम बोलुं ? पण जे मारा संजमने प्रशस्त होय अथवा माग

जीव मित्रोने हितकारी थाय तेज वचन बोलवां, मन पण परहिंसामां केम प्रवर्त्तावुं? जेम पृथ्वी उपर दारु बिछावी उपर घास विगेरे ढांकी सैन्य, फोजो, विगेरे हणवानी गोठवण करवी, अने फलाणो मरेतो ए धन मारे हाथे आवे. झेर, हथियार, अग्निवगे, स्वपर प्राणने दुःखववानो, नाश करवानो, नाम मात्रना धनने हरवा माटे विविध विकल्पो करी एवां अकृत्य कार्यो कर्यां के जे कहेतां अने याद आवतांज लाज अने कंपारो आवे. अने जेना कडवा विपाको सांजलतां त्रास पामिए माटे चोरीना विकल्पोनुं ध्यान छोमी निर्विकल्प ध्यानमां रहुं.

४ परिग्रहानुवंधी—परिग्रह मेळववानी, संग्रह करी राखवानी इछा, मूर्छा, कामनाथी जे जीवो अनेक हिंसानुं अनेक जूठनुं अनेक परद्रव्य हरणनुं पण ध्यान करे छे तेउं विकराल महा विहामणा अयाग जव समुद्रमां त्रासदायक अने जयंकर वेदनाउं सहे छे. जुउं सजुम चक्रवर्त्ती घणी रिद्धि छतां पण वधारेनी लालचे सातमी नरके गयो. तथा लोजथी घणा जीवो दुर्गतिए गया, एवा दाखलाउं घणा शास्त्रोमां छे, अने घणा लोकोना जाणवामां छे, माटे ए विषे वधारे कांइ लखवानुं नथी, पण आपणी सत्ता मांहे आत्मिक अनंत धन गुरु वचने गुरुगम लेइ दृष्टीगोचर करीए तो ते धन सर्वे दुःखने नाश करवावाळुं सर्वे संपत्तिमय छे. माटे स्वसंपदा ध्यानी थइ स्थिर थवुं. उपला आर्त्त तथा रौद्र, बंन्ने ध्यानोने तिर्यंच, नरक गतिना दातार जाणी तेमांथी लक्ष उठावी उदासिनवृत्तिए स्थिर थवुं.

धर्म ध्यान करीने समजाव करवो ते विषे—धर्म ते वस्तुनो स्वजाव. हुं आत्म वस्तु तुं ने मारा स्वजाव ज्ञानादिक गुण तेज मारो धर्म छे. ए मारो धर्म मिथ्यात्व अव्रतादिके कर्म परिणाम मांहे

दबाएलो ते प्रगट करवाने जिनोक्त जे व्यवहार ते कारण धर्म अथवा तारण धर्म कहीए. व्यवहार क्रियारुप धर्म ते निमित्त कारण ए वहारनुं छे. श्रुत तथा चारित्र धर्म ते उपादान छे. तेनुं साधन उत्सर्गानुजायी शुद्ध व्यवहार छे. वस्तुनो सत्तागत शुद्ध परिणाम स्व-गुण प्रवृत्ति कर्तादिक अनंतानंद रुप सिद्धावस्थाए रह्यो ते एवंजूते उत्सर्ग उपादान शुद्ध धर्म छे. ते धर्मनुं जासन रमण स्थिरतापणे चेतन तन्मय उपयोगे एकत्व पणे चिंतवन ते धर्म ध्यान कहीए.

हवे तेनी चार जावना छे ते ध्याववी—ज्ञानजावना, दर्शन-जावना, चारित्रजावना, वैराग्यजावना. हवे ए चार जावनानां लक्षण (१) ज्ञान जावनाथी निश्चळपणुं थाय एटले परवस्तुमां आपो जासे नहि; पोताना समजावमां स्थिरता पणुं आवे. (२) दर्शन जावनाथी मुंजाय नहि एटले मंत्र तंत्र देवदेवीना चमत्कार प्रमुख देखी साचुं माने नहि; जाणे के ए सर्वे परजाव छे, कृत्रिम वस्तु छे, ए सर्वे मारे असत्य एटले निरुपयोगी छे अने अकृत्रिम वस्तु जे आत्म स्वरूप अनंत गुण पर्याय सहित तेज सत्यपणे माहरुं छे.

३ चारित्र जावना—पूर्वकृत कर्म निर्जरे अने आत्मानी परि-णति आत्म जावमां रहे; नवां कर्म न उपार्जे ते.

४ वैराग्य जावना—स्त्री आदिना संग तथा पौजलिक कर्म सुखे तजाय; संशय मात्र न रहे. ए चारे जावनानुं स्वरुप जाणवुं. पुद्गल जोगथी उदासिन्नवृत्ति थाय. जेने सम्यक्त्व निर्मल छे तेने जोगमां मग्नता होय नहि. पण कोइ अणसमजु जीव एम जाणे के मने देवगुरु धर्मनी श्रद्धा छे, हुं समकीती छुं, तेथी मने कंइ कर्म लागतां नथी, एम निर्जय थइ विषयो जोगवे अथवा संसारी सर्वे कृत्यो वेधमक रही करे पण जे समये जोगमां मग्नता छे ते समये मिथ्यात्व छे अने ज्ञाननी जागती होती नथी ए वावत स्याद्वाद

नयथी जाएया विना पोते जोगादिकनी मग्नतामां वर्त्ते, अन्यने वर्त्तावे तो ते अनंत संसारी थशे तेणे जिनेश्वरनी आज्ञा यथार्थ जाणी नथी. कह्युं छे के–

उक्तंच सवैया तेवीसा–सम्यकूवंत सदा उर अंतर, ज्ञान विराग उजै गुण धारे; जासु प्रजाव लखे निज लछन जीव अजीव दशा निरवारे, आतमको अनुजो करी व्है थिर, आपु तरे अरु औरनि तारे, साधी सुद्रव्य लहे शिवशर्म सुकर्म उपाधि व्यथा वमिजारे ॥

मनहर छंद.

जबलगु जीव शुद्ध वस्तुकों विचारे ध्यावे ।
तब लगु जोगसों उदासि सर्वंग हे ॥
जोगमें मगन तब ज्ञानकी जगन नाही ।
जोग अजिलापकी दशा मिथ्यात अंगहे ॥
तातें वीपेजोगमें मगनसो मिथ्याती जीव ।
जोगसों उदासी सो समकिति अजंग हे ॥
ऐसी जानी जोगसों उदासी व्हे मुगती साधे ।
यहे मन चंग तो कठौतमांही गंगहे ॥

सम्यकूवान् जीव सदा पोताना उरमां ज्ञान अने वैराग्य बन्ने गुणने धारण करे छे. ज्ञानना पसायथी निज आत्म लक्षणने उलखी आत्मजाव मांहे स्थिर थाय, अने अजीव दशाने मिथ्या जावे ग्रहण करेली छे तेने वैराग्य पसाये निवारे अने आत्मानुजवमां स्थिर थाय, पोते पण विजावरुप जलथी तरी उपर आवे, अने अन्य जव्य जीवोने पण परजोग रसरुपी जलथी जरेला संसार समुद्रथी तारे, पोतानी सत्ता दृष्टीगोचर करी स्वतंत्रताए वर्त्ते, अने कर्म उपाधिनी

वेदना वमी नांखे. जीहां सुधी जीव पोताना ज्ञानानंदी शुद्ध स्वरुपने विचारे, ध्यावे, लक्षमां राखे, पोतानी शुद्धतामां रमण करे, त्यां सुधी सर्वांगे जोगथी उदासिनपणुं होय, पण जे समये जोगमां मग्न होय ते समये मिथ्यादशा छे. अने ज्ञानमां जागृत दशा नथी केमके जोग अभिलाष मांहे वर्त्तवुं ते तो मिथ्यात्वनुं अंग छे. तेथी विषय जोगमां मग्न रहे ते जीव मिथ्यात्वी कहेवाय, अने विषय जोगथी उदासी रहे ते अनंग पणे समकिती छे. चित्तरुपी कथरोट जोग परिणाम विना चंग निर्मल छे, तेमां आत्म परिणतिरुप गंगा वहीज रही छे. एवुं जाणीने अहो जव्य जीवो! जोगथी उदास थइ मुक्ति साधवी. समजावनुं सेववुं ए मुक्तिनुं साधन छे, पूरण समजावतो बारमें गुणठाणे थाय, पण सम्यक प्रगट थया पछी पूरण समजाव रुपी साध्य द्रष्टीमां राखी जेम जेम समजाव प्रगट थाय, तेम विधि नीषेध चाल आदरी श्रावक तथा साधु सर्वे समजावना उद्यममांज प्रवर्त्ते एम वैराग्य जावनाथी परपदनो ममत्व छूटी समजाव आवे सिद्धि थाय.

सामाइय वयजुत्तो, जावमणे होइ नियम संजुत्तो ।
छिन्नइ असुहं कम्मं, सामाइय जत्तिआ वारा ॥

सामायक व्रत युक्त ज्यांसुधी मनने विषे सरत्ने नियमे संयुक्त होय त्यांसुधी अनुजकर्मने तोडे, जेटली वार सामायक जावनां होय तेटली वार सामायक करनार श्रावकने पण साधु जेवो जाणवो, ए माटे बहु सामायक करवां, माटे साधुने तथा श्रावकने समजाव जाववो, समजावना परिणामी थवुं तेमां जेद नथी. एवी रीतनी जे जावना जाववी, अथवा एवी जावनामां जेनुं चित्त स्थिर थाय ते थकी ध्यानथी समजाव करी स्थिर जावने पामे, माटे तेवा प्राणी जे छे तेज धर्म शुक्ल ध्यान करवाने योग्य छे, बाकी बीजा अयोग्य छे, माटे जोगथी विरक्त थइ समजावे वर्त्तवुं. मन अतिशय चंचल छे

ते चपलताने लीधे जीताय नहि, शत्रुनुं सैन्य लाखो गमे होय तो पण तेने जीतवाने समर्थ होय, एवो पुरुष पण मनने निग्रह करवा समर्थ थइ शकतो नथी. शामाटे के मनतो पवनथी पण अत्यंत चंचळ छे तेथी मन जीतवुं घणुं दुष्कर छे तो पण उद्यमवंत थइ समजावना अभ्यासी थवुं तो सहेजे जीती शकाशे एमां कंइ संशय नथी, कोइना शब्दादि काने न पडे एवा निर्दोप स्थानमां ध्यान करवुं जोइये, परवस्तु उपर वैराग्यनो अभ्यास करवाथी उदासिनता रुप मृगांकनी पुत्रीनुं सेवन करवाथी आत्मिकवीर्य–पुरुपत्वपणाने पामीने महाविकराल मोहादिक शत्रु जे सिद्ध समान जीव मित्रोने केदमां अनंत कालथी राखी अनंत विपत्तीउं–विटंबना करावे छे, वली तेने पोतानी सत्तारुप धननो खजानो स्वप्नामां देखवा देतो नथी तेने (मोहादि शत्रुउने) क्षणवारमां नाश करवानी शक्तिनो दातार ते समजावज छे एम जाणवुं ते मोहनी सत्ताभूमी पुद्गल पदार्थ छे एटले एने रहेवानुं स्थानक पुद्गल छे. जे पदार्थो देखवामां आवे ते तो वाह्य पदार्थ आत्माथी भिन्न निर्जीव पुद्गल वस्तु छे तेना वर्ण गंध रस स्पर्शादिकमां आपणे कांइए प्रयोजन नथी एम जाणीने तेनो राग छोडवो एनी तृष्णा छोडी जे धणी अभ्यास करशे ते शुद्ध जाववालो थशे. शुद्ध ध्याननी इच्छा राखे तेने केवी वस्ती जोइए–ज्यां स्त्री अथवा स्त्री जात, पशु, नपुंसक, देवी अने स्त्रीनां चित्रो न होय तथा कोइ माठा आचार वालो न होय ए वस्तीमां ध्यान सुखे सधाय. विशेपे करीने एवीज वस्ती जोइये एवुं आगममां जिनेश्वरे कह्युं छे पण जेनुं चित्त स्थिरताने पामेलुं छे मन वचन कायाना जोग जेना वश थएला छे तेवा पुरुप गाममां रहो अगर वनमां रहो तेने कांइ वाध नथी. जिहां पोतानुं चित्त समजावमां वर्ते, पोतानो आत्मानंद उपयोग वन्यो रहे त्यां ध्यान करवुं. जगवतीजीमां कह्युं छे के चलइ सो फंदइ स्वरुपथी उपयोग चलायमान थाय तो

कर्म बंध करे अने जे जे समय मन वचन कायाना जोग स्थिर रहे ते काल पण रुडो जाणवो. एटले दिवस रात्री घडी पहोर पल स्थिर उपयोगमां वर्ते ते वेला धन्य करी मानवी एज सामायक छे. जेथी पोताना ध्याननो व्याघात थाय त्यां न जवुं. वली वाचना, पृछना, परिअट्टना अनुप्रेक्षा, ए मारे धर्मनां आलंबन छे माटे समजावने माटे अवश्य एज करणी छे ए करणीनुं आलंबन न होय तो ध्यान रुपी मेडी उपर चढी शके नही अने आलंबन वालो रुडी रीते चढी शके परमात्माए मन वचन कायाना जोगनी स्थिरताने ध्यान कह्युं छे एज समजाव जाणवो ते माटे धर्म ध्यान कहीए छीए ते धर्म ध्यानना चार पाया छे.

(१) आज्ञा विचय (२) अपाय विचय (३) विपाक विचय (४) संस्थान विचय–

आज्ञा विचय–वीतराग देवनी आज्ञानेज आत्महितकारी माने सद्दहे–जगवंते छ द्रव्यनुं स्वरुप बताव्युं छे, ते साते नये करी चार प्रमाणे करी चार निक्षेपे करी इत्यादिक जेम जाण्या छे ते मध्ये पांच द्रव्य अजीव जाणी तजवा कह्या छे एक आत्म द्रव्यना शुद्ध गुण पर्याय आदरवा कह्या छे ते आत्म स्वरुपनी उलखाण माटे स्याद्वाद स्वरुप नित्यानित्य पक्ष निश्चय व्यवहार प्रमुखे करी तेनुं स्वरुप विचारी निःसंदेह पोताना स्वरुपनुं ध्यान करे ए परमात्मानी आज्ञा प्रमाणे यथार्थ उपयोग जासन थये थके हर्ष उपजे ते उपयोगमां निर्धार जासन थयुं. तेनुं रमण करवुं ते अनुजवीने तन्मय थवुं तेने आज्ञाविचय धर्मध्यान कहीए. उक्तंच.

अप्पाणंजावे विहरमाणे गोयमा खिणेगम् मक्कये पमायं ।

इत्यादिक सूत्रोथी जाणवुं–हे गोतम! शुद्ध निर्मल ज्ञान दर्शन संयममय आत्माने जावतां विचरवुं क्षण मात्र पण प्रमाद करवो

नहि एम जिनआज्ञा उपयोगमां वर्त्तवुं. ते विशेष निचे प्रमाणे उक्तंच.

अरिहं विणा न देवो, जेसिं चित्ते विणिच्छिउं होइ ।
तव्वयण करण चरणा, सुसाहुणो तेसि मह गुरुणो ॥

अरिहंत विना बीजो कोइ देव नथी एवो जेना चित्त विषे निश्चय होय अने पोताना वचन वडे अरिहंतना वचनने स्थिर करवानो उद्यमी होय एवो साधु तेज गुरु छे तेज वंदणा योग्य छे. अरिहंतनी आज्ञामां वर्त्तवुं तेज धर्म छे एम जाणी जिन आज्ञामांहे वर्त्तवुं. गुरु पण तेनेज जाणवो के जे निश्चय व्यवहारथी वस्तु स्वरुप जाणी आत्म स्वभावमां स्थिर थवा माटे जिनेश्वरना कहेला उत्सर्ग अपवादनी प्रवृत्ति सहित आचरण करावे पण शिथीलाचार्योनी आचरेली भावपरंपरा वगरनी एकली द्रव्य परंपरा ते जिनेश्वरनी आज्ञा नथी. ते विषे प्रथम कहेलुं छे तेथी अहिंयां लख्युं नथी. उक्तंच

गुरु वएसो धम्मो, विसुद्धसिद्धंतभासिउं होइ ।
पवयण तहत्तिकरणं, सम्मतंविंति जगगुरुणो ॥

निर्दोष सिद्धांत प्रमाणे सद्गुरुए प्ररुपेलां वचन अनुसार धर्म होय तथा प्रवचनने तहत्त करवुं एज सम्यक्त्व कह्युं छे. जगत् गुरु तिर्थंकर देवे सद्गुरुए उपदेशेलो सिद्धांत भावित नयनी विशुद्धताए तहत्त कहेलो एटले सम्यक्त सहित धर्मनेज धर्म कह्यो छे.

अर्थात् पंचांगी प्रमाणे आचरणा तेज धर्म कहीए. जे सम्यक्त सहित वर्त्तवुं तेज जिनेश्वरनी आज्ञा छे. उक्तंच

जीवाइ सद्दहणं, सम्मतं जिणवरेहिंपन्नत्तं ।
ववहार निच्छएणं, जाणंतो सदइ सम्मत्तं ॥

जीवादिक नव पदार्थना श्रद्धानने सामान्य केवलीमां प्रधान एवा

तीर्थंकर देवे सम्यक्त प्ररुप्युं छे. व्यवहार अने निश्चय नयथी नवतत्त्वना स्वरुपने जाणतो, प्रतित करतो सम्यक्त्ववान् कहिये. उक्तंच

जिण पन्नत्तं धम्मं, सद्दहमाणस्स होइ रयणमिणं ।
सारं गुण रयणाणय, सोवाणं पढम मोख्कस्स ॥

अर्थ–जिनेश्वरना प्ररुपेला धर्मने सद्दहतां थकां सम्यक्त्व रत्नरुपी सारभूत गुण समुद्रने पामे, ते (सम्यक्त) मोक्षनुं प्रथम पगथीउं जाणवुं. वीतरागना प्ररुपेला धर्मनी जेने श्रद्धा होय ते प्राणी सम्यक्त्व रत्न रुप मोक्ष प्रासादनुं प्रथम पगथीउं पामे.

दंसण णाण चरित्ते, तव नियमे विणय खंति गुण इह्ला ।
एएवि वंदणीया, जे गुणवाई गणधराणं ॥

अर्थ–दर्शन, ज्ञान, चारित्र, तप, नियम, खांती आदि गुणवंत होय, ते गणधर महाराजना गुणना बोलवा वाला एटले गणधर महाराजनी प्ररुपणानुं वखाण करवा वाला, ते वंदवा लायक जाणवा. जेणे गणधर महाराजनी आज्ञानुं सन्मान कर्युं, तेणे तीर्थंकरनी आज्ञानुं सन्मान कर्युं, एम जाणवुं. अने तेज जिनशासनमां वंदवा योग्य समजवा. एथी उलटा पासत्थादिक गछ ममत्व कदाग्रही तप, नियम, चारित्रनी निंदा करनार, गणधरादिकना अवर्णवाद बोलवावाला जाणवा. माटे सम्यक्त्व सहित धर्म आदरवो.

लब्भइ विमाण वासो, लब्भइ लीलाय वत्तिया लछी ।
इह आहरियं न लब्भइ, डुल्लह रयणुव्व सम्मत्तं ॥

विमाण वास पामशे तथा क्रोडो गमे लक्ष्मि पामवी सहेल छे पण जिन वचननो सम्यक् बोध पामवो रत्ननी पेठे दुर्लभ छे.

जिण वयणं अलहंता, जीवा पावंति तिख्ख दुख्काइं ।
लहिऊणं सपमत्ता, ताणं चिंय घोर संसारो ॥

जिन वीतरागनां वचन नथी पाम्या ते पुरुष तिव्र आकरा दुःखो पामे, वळी जिन वचन पामी प्रमाद करे ते प्रमादी घोर दुःख रुप संसारमां नटके.

णाणं नरस्स सारं, सारं णाणस्स सुद्ध सम्मत्तं ।
सम्मत्त सार चरणं, सारं चरणस्स निव्वाणं ॥

नरभवनुं सार ज्ञान छे. ज्ञाननुं सार सम्यक्त छे. सम्यक्तनुं सार चारित्र छे. अने चारित्रनुं सार निर्वाण छे. ते ज्ञान जिनेश्वरनी आज्ञामां वर्त्ततांज छे.

अपायविचय—अनेक संसारी जीव अनंत समाधिमय पोतानुं आत्म स्वरुप नूली कर्मने वश पड्या दुःखी थाय छे. शाथी के अज्ञान, राग, द्वेष, कषाय, आश्रवना वशे. पण हे चेतन ! तुं तो हवे जाण पुरुष थयो, पुद्गल वस्तुमां पोतापणुं मानी पर कर्त्ता पर नोक्तादि परिणामपणे केम थवुं ? हे चेतन ! ए वस्तु जम तारी नहि, ए तुं नहि, तुं चैतन्य छे, ए जम छे. तारुं तो अनंत ज्ञान, दर्शन, चारित्र, वीर्य छे. वळी निश्चय नये तुं शुद्ध, बुद्ध, अविनाशी, अजर, अनादि, अनंत, अक्षय, अक्षर, अनक्षर, अचल, अकल, अमर, अकर्मी, अनामी, अबंध, अनुदय, उपयोगी, अभेदी, अवेदी अछेदी, अखेदी, अकषायी, असखायी, अलेसी, अशरिरी, अनाहारी, अव्याबाध, अनावगाही, अगुरुलघु परिणामी, अतींद्रिय, अप्राणी, अयोनी, असंसारी, अमल, अपरंपर, अनाश्रित, अकंप, अविरुद्ध, अनाश्रव, अलख्य, अशोकी, असंगी, अनाकार, अमूर्ति, लोकालोक ज्ञायक तुं. तारी ज्ञायकता रुप निर्मल स्फटिक मणिनी उज्जलतामां जगतना सर्व द्रव्य, क्षेत्र, काल, नाव, त्रिकालवर्त्ती उत्पाद व्यय ध्रौव्यनुं प्रतिनासन थइ रह्युं छे. वळी तारी जगमग दर्शन ज्योतिमां षड्द्रव्य दर्शी रह्या छे. वळी एवी ज्ञान दर्शननी स्थिर

परिणति सदाए अखंड धाराए परिणमी रही छे. वली तारी चेतन्य शक्ति अखंड, अतूट, अखूट, अपरंपार, निराधार, निःसंग, निर्भय, अनाकुल छतमां छती छे. तुं स्वगुण भोगी, स्वसत्तादानी, निजस्वरुप रम्यमां रमण करवावालो शुद्ध चिदानंद तुं, छतां जम पुद्गल के जेमांही दुःख श्रम विषय विषना विषम विकारो, कषाय अग्निरुप दावानल छे तथा बहु रोगनी खाण सडण, पडण, विध्वंसन, प्रेतरुप छे तेमां शुभ अशुभ मानी केम विषय विकारनो भोगी थाऊं तुं ? एम पुद्गल भावने अपाय जाणी सहजानंद आत्म स्वभावमां स्थिर परिणामी थवुं ते समभाव जाणवो.

विपाक विचय—हवे विपाक विचय ध्यान करी समभाव करवो ते कहुं तुं. आपणो आत्मा परमात्मा सरखो सिद्धनो साधर्मी छे. ते पोतानुं स्वरुप अणजाणतां आ संसारमां खुतो छे. ते स्वरुप विचारतां एम भासन थाय छे के जे परायो संग कीधो ते मांहे राची माची रह्यो तेथी कर्मने वश पड्यो दुःखी थाउं तुं. ते कर्म विचार कहे छे. जीवनो ज्ञान गुण ज्ञानावरणीए दाब्यो छे, एम दर्शनावरणादि यावत् वीर्य गुण अंतराय कर्मे दाब्यो छे. एम आठ कर्मथी जीवना आठ गुण दवाणा छे, तेथी आ संसारने विषे जीवने जन्म मरण अनंतां करवां पडे छे. ने सुख दुःख पोते पोतानां करेलां कर्मथी भोगवे छे. ते सुख वास्तिक नथी. मिथ्याद्रष्टिए कल्पनाथी सुख मान्युं छे ते सुखमां राचवुं नहीं. जेम स्त्री चार शेर रुपानां सांकलां पगे पहेरी सुख माने छे. वली कान तुटता सुधी काने पहेरवाना आभूषण पहेरी कल्पनाथी सुख माने छे पण तेज आभूषण पुरुषने पहेरावीए तो सुख माने नहीं. तेम पुण्य उदयथी धन अने विषयना भोगोमां मिथ्याद्रष्टिए कल्पनाथीज सुख मनाएलुं छे. एवा कल्पित सुखमां हे चेतन ! तारे राचवुं न घटे. वली दुःख ते पोताना पूर्वना अशुभ कृत्य कर्मना उदयनो विपाक छे. ते तारी आत्म स-

नामां नथी. तुं तो अखंड ज्ञानमुद्रा शुद्ध सत्तावंत ज्ञाननो पुंज एक नित्य अबाधित छुं. माटे एवा पुद्गलोने दूषित जोइ तारो लक्ष ते मांहे जवा देवो नहीं. एटले शुभमां रागी, अशुभमां द्वेषी थवुं नहीं. ए कर्मनुं स्वरूप विचारवुं. ते प्रकृतिबंध, स्थितिबंध, रसबंध, प्रदेशबंध ए चार बंधनां स्थान विचारवां तथा उदय, उदीरणा, सत्ता, तेना स्वरूपनुं चिंतवन करवुं. एवा कर्म परिणामथी उदासिनवृत्ति करी, एकाग्र चित्त करी आत्म स्वभावमां स्थिर थवुं ते समभाव कहीए.

संस्थान विचय—त्यां उत्पाद, व्यय, ध्रौव्य, द्रव्य, क्षेत्र, काल, भावादि विचार, पर्याय लक्षणे जूदा जूदा भेदे करीने, नाम स्थापना द्रव्य भाव भेदे करीने चौद रज्जु लोक केवो छे—ऊंचपणे चौद रज्जु छे. ते मध्ये सात रज्जु नीचो अधो लोक कहीए. अने विचाले अढारसें योजन मनुष्य लोक छे तेने तीर्छो लोक कहीए ने उपर कांइक ऊणो सातरज्जु उर्ध्व लोक छे, ते मध्ये देवता वैमानीक ते उपर सिद्ध क्षेत्र छे मांहे सिद्धना जीवो अनंत समाधिना भोगी रह्या छे. एवो चौदरज्जु लोक तेना सर्व प्रदेश एटले लोकाकाशना सर्व प्रदेश मारा जीवे अनंतकाल संसारमां भमतां जन्म मरणे करी स्पर्श्या छे. वली ए लोकने विषे पंचास्तिकायनुं अवस्थान तथा परिणमन द्रव्य गुण पर्यायनुं अवस्थान त्यां पोताना कर्मनो कर्ता अने भोक्ता आत्मा छे अने ते आत्मा अरूपी अविनाशी उपयोग लक्षणे युक्त ते हुं पोतेज छुं तो एवा चौदरज्जु लोक मांहे रहेवा माराथी निज ते अन्य पदार्थ मने स्थिरतानुं स्थानक नहीं. मने स्थिरतानुं स्थान असंख्यात प्रदेशरूप मारी सत्तानुंभिज छे. एम परवस्तुनो राग छोडी आत्म स्वभावमांहेज स्थिर थवुं ते समभाव जाणवो.

हवे धर्म ध्याननुं स्वरूप संक्षेपथी लखीए छीए—कर्म जनित समुद्र दृष्टान्त छीए, एटले कर्मे करी भ्रांत थयो एवो जे भवसमुद्र

ते जन्म जरा मरण रोग जले करी संपूर्ण जरेलो छे, एमां मोह रुप मोटा जमरा पडी रह्या छे ने कामरुप वरुवानल लागी रही छे, जेमां कपाय रुपी चार पाताल कलशा छे ते मध्ये आशा रुपी मोटो वायु प्रचंम वेगे समुद्रना जलने कल्लोले प्रेरे छे, महा विकल्परूपी कल्लोल उछली रह्या छे एवो मोहरूप अद्भुत जव समुद्र छे. मनमांहे विभ्रांत कहेतां हर्ष शोकनुं थवुं ते रूपी वेल समुद्रमां फेली रही छे, तेनी अरुजाटमां पमेला जीवने निकलवुं महादुष्कर जाणवुं. वली त्यां याचना रूपी सेवालनो समुह घणो छे अने दुःखे पूर्ण थाय एवी जे जोग तृष्णा ते समुद्रनो मध्य जाग छे. अज्ञान रूपी वादलानी घटा घनघोर अंधकार करती गायी—व्यापी रही छे. आपदा रूपी विजलीना विषम ऊबकारा थइ रह्या छे. कदाग्रह रूपी मोजां अद्भुत उछली रह्यां छे. वली त्यां विविध जातिना रोगरूप मछ कछादिक जलजंतु घणां उछली रह्यां छे. वली चंचलता रुप शून्यपणा रुप गर्वरुप जे जे दोषो ते ते मोटा पर्वतो ज्यां छे एवो जवसमुद्र तेने विचारवो. हवे तेवा जव समुद्रने तरी पार पामवानो उपाय कहीए छीए. ज्यां सम्यक्त रुप दृढबंधन वांधेलां अढार हजार शिलांग रुप पाटीआं ज्यां जमेलां छे त्यां ज्ञान रूपी निर्यामक काफना चलावनार छे. संवर कीचे करीने पाटीआंनां आश्रव रुप छिद्रोने पूर्यां छे. जे मनोगुप्तिरुप गुप्त सुकान तेने समुचाले आचाररुप मंकपे करी दीपतुं—शोजतुं उत्सर्ग ने अपवाद मार्ग वचे चालतुं एवुं जे काफ तेने विषे आत्म शुजटनुं सैन्य चढ्युं के जेमां शुद्ध अध्यवसाय रूपी घणा बलवंत शुजटो छे. वली ते वहाणने जला स्थिर जोग रूपी कुवास्थंज छे. ते स्थंज उपर थापेलो अध्यात्म रूपी सढ ते वहाणने चलावे छे. हवे ते अध्यात्म रुप सढ थकी प्रगट थयो जे तप रूपी पवन अनुकुल वहेतो थको वहाणने चलाववाना वेगे करीने संवेग. रुपे चालतुं वहाण वैराग्य (उदासिनता) मार्ग मांहे

चारित्र रूपी जाझ महा वेगे चाल्युं जाय छे तेनी अंदर महा मुनिराज बेठा छे, महा रिद्धिना धणी छे, तेमनी अनित्यादिक जे बार भावनाओ ते रूप पोतानी पेटी ते मांहे ज्ञानरूपी रत्न भरेलां छे. ते पेटी पोतानी पासे राखेली छे. एवी रीते जे मुनिश्वर प्रवर्ते छे ते निर्विघ्नपणे मोक्ष नगरनुं राज सुखे पामे. हवे एवी रीते मोक्ष नगरे जतां संसारनी मांहे एक मोटो मोह नामे पल्लीपति छे. ते सर्व क्रोधादिक चोरो विगेरे कर्म परिणामनो राजा छे, ते महा जोरावर छे. इंद्र, चंद्र, नागेंद्र पण एने जीतवा समर्थ नथी एवो जोरावर मोहराजा तेने खबर पडी जे आ चारित्ररूपी जाझमां ज्ञानादिक धनथी भरेला मुनिराज मांहे बेठेला छे अने ते मोक्ष नगरे जाय छे, एवी खबर पडतांज मोहराजा जराक शोकातुर थइ विचारे छे के हवे आलसु थइ बेशी रहे कंइ सरे नहीं, जो बेशी रहीए तो सर्व संसारनुं नाटक बंध पडी जाय, माटे पोताना मुख्य अधिकारीओ राग केशरी अने द्वेष गजेंद्रने हुकम आप्यो के, दुर्ध्याननामा टंके-श्वने जल्दीथी हुकम आपी सर्व हथियार अने सुभटो युक्त आपणा दुर्बुद्धि वहाणने तैयार करावो. वली दुराचार प्रमुख जाझो ते पण सज्ज करो, एवो हुकम मळतांज राग केशरी आदिके पोतपोताना अधिकार प्रमाणे लडाइनी सामग्री लेइ सुभटो सहित वहाणो तैयार कर्यां. अने मुनिराजना चारित्र रूपी वहाणना सन्मुख थया, ते मुनि-राजना चारित्र धर्म प्रधानना सुभटो विरतिरूपी मंडपमां बेठा हता तेने खबर पडतांज पोताना मालिकने सचेत कर्या अने तुरंत [illegible] नृपति चारित्र धर्म राजानुं सैन्य सर्व एकठुं कर्युं. सत्त[illegible] प्रमुख वहाणो पण सर्वे साथे [illegible] अने [illegible] सम्यक् दर्शन वहाणना मालिके मोह राजानो जे मिथ्यात्व रूपी मोटो सुभट तेने [illegible] कर्यो. जे महा पराक्रमी महा विषम काम करनारो [illegible] सहेजमां एक [illegible] हरयो अने [illegible]

नामा शुजटे मोहराजाना रणथंजने तोड्यो. क्षांति शुजटे ऊपशम रुपी खड्गनी धाराए क्रोधरुपी मोहना योद्धाने एकज घामां धरणीए ढाल्यो. मार्दवरुपी शुजटे पोताना वज्रे करी ष्याठ सुवा सहित मान शुजटने हण्यो. ष्यार्यव शुजटे सरलता रुपी ष्योपधी पाइने कपट चोरटाने नाश कर्यो. निस्पृह नामा शुजटे समता रुपी वाणे करी लोजरुप लुंटेराने पाड्यो. ष्यढारसें शीलंग रथनो धोरी एवो शीलरुपी शुजट तेणे कंदर्प शुजटनो ष्यंत ष्याण्यो. वैराग रुपी शुजटे हास्यादि षट् शुजट सहित राग केशरीने तथा द्वेष गजेंद्रने प्राण मुक्त कर्या. श्रुत ज्ञान जोगादिक शुजटोए निद्रादि शुजटोने हण्या, धर्म ध्यान शुजटे महातिक्ष्ण नेदक हथीयारोवडे मोहना विविध शुजटोने ठिन्न जिन्न करी ष्यंगोष्यंगथी जूदा कर्या. शुक्ल ध्यानरुपी शुजटे क्षपक गुणरुप वाणोना प्रहारे करीने लुपेला ष्यने जाहेर मोहादिक सर्वे कर्म परिणामना शुजटोनो ष्यंत ष्याण्यो. तेवारे ते मुनिराज परम समजावने प्राप्त थइ निश्चिंत ष्यात्मिक ष्यमर राज्यने पाम्या. एम ष्यात्मानुं ष्यने मोहराजानुं बंनेनुं जोर विचारी शत्रुथी पोतानुं सवायुं वल फोरवी मोह परिणामने जीती समजाव करवो. परष्यनुरागे प्रवर्त्तवुं तेज वंध ठे ष्यने स्वगुण ष्यनुयायीपणे प्रवर्त्तवुं तेथी मुक्ति ठे. केटलाक ष्याचार्योनुं एवुं कहेवुं ठे के धर्म ध्यान ठठा गुणगणाथी ते ष्याठमा गुणगणा सुधी होय, वली केटलाक ष्याचार्योनुं कहेवुं एवुं ठे के जो धर्मध्यान चोथे गुणगणे न होय तो वस्तुना धर्म जाण्या विना सम्यक्त रहे नहि. माटे ष्यहींयां लखवानुं एटलुंज ठे के धर्म ध्याननो मनोरथ करवो ए पण धर्मध्यान मांहेज गणीए. वली बीजी रीते चार ध्यान कह्यां ठे तेनां नाम—पिंमस्थ (१) पदस्थ (२) रुपस्थ (३) रुपातीत (४)

(१) पिंमस्थ—हवे पिंमस्थ ध्याने करीने सम परिणाम करवो ते कहिये ठीए. पिंडस्थ कहेतां शरीरनी ष्यंदर ष्यसंख्यात प्रदेशी

ज्ञानावरणी जे कर्म छे, क्षय उपशम तस थायरे ।
तो होय एहज आतमा, ज्ञाने अबोधता जायरे ॥ वीर० ॥

हवे ज्ञानपद कहीए छीए. ज्ञानावरणी जे कर्म छे तेनी पांच प्रकृति छे. ते उपशम अथवा क्षय थाय एटले आत्मानो ज्ञान गुण ज्ञानावरणी कर्मे दबाएलो आवरणना क्षय तथा उपशम थवाथी प्रगट थयो ते ज्ञान गुण आत्मानो आत्माथी अभिन्न माटे आत्माज छे.

जाणो चारित्र ते आतमा, निज स्वभावमां रमतारे ।
लेश्या शुध्द अलंकर्यो, मोह वने नवि भमतारे ॥ वीर ॥

अर्थ—विभावथी विराम पामी विषयादिकनुं रमण छोडी निज स्वभावमां एटले पोताना ज्ञानादिक स्वभावमां शुद्ध लेश्याना अलंकार युक्त रमण कर्त्ता आत्माने चारित्र कहीए. पण पुद्गल सत्ताभूमी जे परमाणु वर्गणारुप वर्ण गंध रस स्पर्श संघयण संस्थानादिकनुं स्थानक तेज मोहने रहेवानुं वन छे. तेमांहे चित्तनुं रमाववुं—भ्रमण करवुं तिहां चारित्र न होय पण पराचरण होय. ते पराचरण तजी आत्मा पोते पोताना आत्म स्वभावमां रमण करे तेने चारित्र कहीए माटे चारित्र ते आत्मा छे.

इच्छा रोधे संवरी, परिणति समता योगेरे ।
तप ते एहिज आतमा, वर्त्ते निज गुण भोगेरे ॥ वीर ॥

अर्थ—आत्मा पोताना ज्ञानादिक गुणनो भोगी थइ स्वगुण संतोषे तृप्त रहे. पण पुद्गलना स्पर्श, रस, गंध, रुप, शब्दादिना विषयनी इच्छा न करे, पोताना शुद्ध उपयोगने न चूकतां इंद्रियादिकने संवरी राखे के जेथी अशुद्ध उपयोग रुप परद्रव्य गुण पर्याय भोगववानी इच्छा थाय नहि. पोतानी परिणति पोताना द्रव्य क्षेत्र काल भावे

समता योगे करे, परयोगे थयली परिणतिने पर विरक्तताए समजाव करी पोतानी परिणति स्वजाव योगे करवी, तेने तप कहीए. माटे आत्मानी परिणति परयोगथी वारी आत्मयोगे करी आत्म स्वजावने जोगवतो तृप्त रहे तेनेज तप कहीए. माटे ते पण आत्माज ठे. एम नव पदमांहे एकज आत्मपणुं ठे, एकज आत्मजावमांहे नव पद ठे. ए मांहेला अरिहंतादि पंचपरमेष्टी पदने आत्मसत्तामांहे धारतो नाग पार्श्वनाथ अरिहंतना अतिशय युक्त वचनोए सम्यक्त्व पामी धरणेंद्र पदवी वर्यो. वली अरिहंतादि पंच पदना अथवा नवे पदना ऊव्यगुण पर्याय अने पोताना गुण पर्याय अजेदपणे विचारतां, ध्यावतां, रमण करतां पोतेज आत्मा अरिहंतादिक पदनी व्यक्ति एटले प्रगटताने पामे एम चोवीशमा तीर्थंकर वर्द्धमान स्वामीए उपदेश्युं ठे. आत्मा आत्मध्यानथी पोतानी रिद्धिने प्रगट करे एम पदस्थ ध्यान करी परऊव्यथी विरक्त थइ सम परिणामे स्थिर थयुं तेज सामायक जाणवुं.

रुपस्थ ध्यानथी समजाव करवो ते कहीए ठीए. रुपी शरीरमां रह्यो एवो हुं अरुपी चेतन मारुं रुप ज्ञान ठे ए शिवाय अन्य रुप मारुं नथी. अनंत गुण पर्याय सहित हुं ज्ञायकरुपे ठुं, ज्ञायक शक्ति मारी मारामां ठे, पुद्गल पर्यायमां अहंपणे ममत्व करी हुं रागी द्वेषी केम थाउं ? एम सम परिणामे रहेवुं.

रुपातीत ध्यानथी समजाव करवो ते कहीए ठीए—रुपातीत ध्यान शुक्ल ध्यानना पक्षनुं ठे पण अहिंयां समुदाये तेगुं आव्युं ठे तेथी कह्युं ठे. पण ए ध्यान शुक्ल ध्यान जेवुं समजवुं. अहिंयां मार्गणा, गुणस्थान, नय, पक्ष, प्रमाण, मति आदि ज्ञान, क्षयउपशमजाव सर्वे ठोडवा योग्य ठे. ते अहिंयां ग्रहणमां आवे नहि. अहिंयां तो सिद्ध परमात्माना शुद्ध मूल गुण तेज रुपे पोताना आत्मतत्त्वने जाणी तन्मयताए थयुं एज ध्यान सकल विजावथी

छोडावी सिद्धिपदने आपे. एम रुपातीत ध्यान करी परम स्थिरता-ए अनंत आत्म संपदानुं जोगवबुं. हवे धर्म ध्याननी चार भावनाओ भाववी ते नीचे प्रमाणे.

(१) मैत्री (२) प्रमोद (३) मध्यस्थ (४) कारुण्य.

प्रथम मैत्री भावना कहीए छीए—सर्वे जीव साथे मित्रभावनुं चिंतवबुं. जेम पोतानुं इष्ट इछीए तेम मित्रनुं पण इष्ट विचारवुं, सर्वे जीवनुं कल्याण चाहवुं जेम के मारा जीव मित्रो मिथ्यात्वादिकने वश थई विषय कषायादिकनी वेदना वेदी भवभ्रमणना तापने भोगवे छे, मारी जे शक्ति छे ते फोरवी शत्रुना तावाथी जीव बंधुओने छोडावुं अगर हजु पण मारी शक्ति विशेष होय तो एक जीवने पण मिथ्यात्वादिकने वश रहेवा देउं नहि. वळी कोइनुं बीलकुल बुरुं चिंतवबुं नहि, सर्वे पोताना ज्ञानानंदना भोक्ता थाओ एम चिंतवन करवुं ते मित्र भावना जाणवी, अहीं सर्वे जीवो उपर समपरिणाम करवो ते सामायिक जाणवुं.

बीजी प्रमोद भावना कहीए छीए.

पोतना धर्माचार्य अने बीजा पण स्वपर समयना जाण एवा आचार्यादिक स्वरूप रमण करता, सहजानंदी, ज्ञानानंदी, दर्शनानंदी, श्रुत अभ्यासी, सम्यक्दर्शन, जिनेश्वरना वचनना विस्तार करवा वाळा शासनना प्रभावको आदिने देखी जाणी पोताना चित्तमां तेउ मसेनो हर्ष उल्लसनुं थावुं. चित्तमां प्रमोदनुं प्रसरवुं ते प्रमोद भावना कहीए. अहीं सत्ववंता, तत्वभोगी, रागादिक रहित मध्यस्थ परिणामीओनुं बहुमान ने पूर्ण समभावनुं कारण माटे समभाव कहीए. वळी तेवा पुरुषोना सेवाथी चित्तमां महा आनंद प्रगट थाय. आज मारे ज्ञानी पुरुषोनो समागम थयो, आज मने एमनां दर्शन थयां, हवे हुं एमनी सेवा भक्ति करीश, आज मारां पाप दुर थयां, मोटो पुण्यनो उदय थयो, ए पुरुषो अनंत गुणोना धणी छे, मोक्ष सुखना

A (१) पिंडस्थ—ज्ञानादिक अनंत पर्यायनो एक पिंड हुं आत्मा ं;वर्णादि अनंत पर्यायनो पिंड पुद्गल विगेरे पर पर्यायनो पिंड हुं नथी.

(२) पदस्थ—ज्ञान दर्शनादि अने दान लाभादिनुं स्वामित्व पणुं ते माहरुंपद छे; वर्णादि शब्दादि परपद ते माहरुं नथी.

(३) रुपस्थ—ज्ञायकरुप माहरुं छे; वर्णादिरुप माहरुं नथी.

(४) रुपातीत—अनंतगुण व्यक्तसिद्ध अरुपी समान हुं रुपातीत छुं.

बीजा ग्रंथोमां ए चार ध्यान जूदी रीते लख्यां छे पण अहिंआं तो मूल अध्यात्म रीते लख्युं छे.

... ... रोगोना जड मूलथी उखेडी नांखी छे, मारा सरखाना मिथ्यात्वादि रोगोनी निवृत्ति करवावाला, जिनेश्वरनां वचनरुप परम अमृत पाइ परम आल्हाद उपजाववावाला, मोहना झेरथी मूर्छित जीवोने जिनवचन सुधारस छांटी सचेत करवावालाने हुं केवी रीते रीझवुं ? मात्र प्रमोद सहित तेमनी आणामां रहेवुं एज मने परम प्रमोदनुं कारण छे. गुणीना गुणानुवादमां प्रमोदित थवुं ते पण समभाव जाणवो.

॥ दोहा ॥ समकीत दायक गुरु तणो, पच्चुवयार न थाय।
भव कोडा कोडे करी, करतां सर्व उपाय ॥

चोथी मध्यस्थ भावना कहीए छीए.

आ संसारमां अनेक जीवो कर्मने वश पडेला, पोताना स्वरुपना अजाण, देव गुरु धर्मादि तत्त्वने नहि जाणतां अविनय, आशातना, विराधना, हिंसा, जूठ, व्यभिचार, व्यसन विगेरे अनाचारने सेवता देखी द्वेष करवो नहि, मारवुं, ताडवुं, झगडो, जबराइ नहि करतां

तेउं उपर दया लाववी के आ बापडा केवी रीते अने क्यारे धर्म पामे. पोताथी तेउंने बोधी शकाय एवुं होयतो बोध आपी मार्गमां लाववा. कदापि बोध न पामे तो बीजाने बोध देवानी सत्ता मारा आत्मामां नथी पोतानी जवस्थिति पाके मार्ग सन्मुख थशे एम जाणी मध्यस्थ परिणामे रहेवुं ते समजाव जाणवो.

चोथी करुणा जावना कहीए ठीए.

सर्वे जीवो सत्ताए सिद्ध समान ठे. कर्म वशे शरिरादिकना ममत्वे अशुज उदये करीने जन्म, मरण, जय, शोक, रोग, वेदना वियोग, ठेदन, जेदन, ताम्न, तर्जन आदि अनेक वेदनाने सहे ठे; पण एवा मुज समान जीवोने द्रव्य अने जावथी हुं केम दुःखी करुं ? चांपवुं, चगदवुं, ठेदवुं, प्राणघात करवो, जय त्रासादिक पमाम्वुं मारा तनमन वचनथी न थाय; माटे हुं सावचेत रहुं. मने उदय आवेला कृत्यो करवां पमे ठे ते उपयोग ठोडी न करुं अने संजम निर्वाह अर्थे जो कांइ करवुं पमे तो परमेश्वरनी आणाए उपयोग राखी करुं. वली हुं कोइ जीवने पण त्रिकाले दुःखनो कारण न थाउं. वली मिथ्यात्व कषायादि उन्मार्गमां न पाडुं, न चलावुं, पण जेम बने तेम आत्म समाधिना जोगी करुं. ते करुणा जावना जाणवी. एम मैत्रादिक चारे जावना जावतां समजाव पामिए.

शुक्लध्यानथी समजाव करवो ते लखीए ठीए.

मारा ज्ञानादि गुणो सरवे पुद्गल ममत्वे विषम जावने पामेला ठे. एटले शरीरने पोतापणे जाणतां, मानतां, अनुजवतां कोइ पुद्गल इष्ट अने कोइ पुद्गल अनिष्ट, वली केटलाक जीवो उपर इष्टता अने केटलाक जीवो उपर अनिष्टतानो संकल्प थाय ठे; तेज संकल्प विकल्पना विकारे विषमता पामेला मारा गुणो समजावे करी विषमता मटामी आप आपणुं पराक्रम प्रगट करी पोतपोताने कामे लागे. जेमके ज्ञान, निर्मल ज्ञानरूप कार्य करे. दर्शन, केवल दर्शन-

रुप कार्य करे. चारित्र ते शुद्ध रमणाणंद कार्य करे एम सर्वे गुणो आप आपणा स्वजावेज प्रगट थाय. ते शुक्ल कहेतां निर्मल ध्याने घने ते शुक्लध्यान पर आलंबन विना आत्म स्वरुप उंलखी (जाणी) ने तन्मयपणे ध्यावे. एवुं ध्यान ते शुक्लध्यान कहीए. जे पुरुष शांत दांत होय ते पोताना आत्म स्वरुपने विषे रमे. बीजो पुरुष शुक्लध्यान योग्य नथी. केमके सिद्धनो पण एज स्वजाव छे. साधके पण एज स्वजाव आदरवो. बीजा आचरणथी ए वस्तु मले नहीं. ते शुक्लध्यानना चार पाया छे तेनां नाम. (१) पृथक् वितर्क सप्रविचार (२) एकत्व वितर्क अप्रविचार (३) सूक्ष्मक्रिया अनिवृत्ति (४) अने व्युछिन्नक्रिया अप्रतिपाति.

तेमां प्रथमना बे पायानुं अप्रमत्तजावे ध्यान थाय अने पाछलना बे पाया केवलीने ध्याववाना छे अने ए ध्यानना विश्रामने विषे अनित्यादि जावनानो त्याग न थाय. भ्रम रहित पणे जे जावना छे ते ध्यानना प्राण जाणवा.

हवे ए ध्यानने विषे लेश्या त्रण होय तेनां नाम.

(१) तेजोलेश्या (२) पद्मलेश्या (३) शुक्ललेश्या.

ए ध्यानने विषे वर्त्ततो जीव जेदनो जजनार थाय तेनुं चिन्ह ए छे जे आगमनी श्रद्धा पूर्ण होय, ए ध्यान थकी उत्तम धर्म प्रगटे. ए थकी स्वर्गना सुखनी प्राप्ति थाय. मोटुं पुण्यानुबंधी पुण्य उपार्जे पण ए थकी मुक्ति थाय नहीं. हवे मुक्ति थवा रुप शुक्लध्यान ते कहीए छीए-त्यां प्रथम समपरिणाम थाय. कपट रहितपणे जीवने मुक्तपणुं धारण करतो शुक्लध्यान एटले निर्मल ध्यानने ध्यावे. उद्मस्यपणे आत्मजावमां मन धरीने रहे. त्यारे राग द्वेषने जीते ते धणीनी मुक्ति थाय. हवे ते पायानो विचार कहीए छीए.

पृथक्त वितर्क सप्रविचार नामा पहेलो पायो-एटले जी-

थी अजीव जूदो करवो. अने स्वजावथी विजाव जूदो करवो–पृथक्त कहेतां जिन्न जिन्न जूदा वहेंची नांखवा. स्वस्वरूपने विषे तथा द्रव्य पर्याय विषे पृथक् पृथक् पणे ध्यान करवुं. पर्याय गुणने विषे संक्रमण करवा. गुणने पर्याय विषे संक्रमण करवा. एम स्वधर्मने विषे धर्मांतर जेद ते पृथक् कहीए. एनो जे वितर्क कहेतां श्रुत ज्ञानादि उपयोग एटले त्यां नाना प्रकारना नय निक्षेपा प्रमुखनो विचार ते श्रुतध्यान ध्यातुं थयुं. त्यां अर्थ अक्षर जोगादिकनो जे विचार तेनुं मांहोमांहे संक्रमण करवुं अथवा जिन्न जिन्न करवुं अथवा ठ द्रव्यना गुण पर्यायमां रमण थाय ठे. एवी रीते न्यारो न्यारो स्वपर विचार एटले आतम द्रव्य निन्न विचार. पुद्गलादि पांच द्रव्यने पर जाणी अथवा स्वजीवद्रव्य सिवाय षट् द्रव्यने परजाणी तेनो विकल्प टाली पोतानो उपयोग प्रत्येक द्रव्य गुण पर्याय एक एकनो जूदो जूदो विचार थाय. ते पृथक् कहेतां जे निर्मल अने वितर्क कहेतां स्वपरनो विचार करवो. एवी रीते एकाग्रपणे जे ध्यान ते पृथक्त वितर्क स्वपर विचार नामा पहेलो पायो जाणवो. एवी रीते परत्यागी स्वसना स्वरूपमां उपयोग थीर करे ए. पद्म सर्वे शुद्ध व्यवहारनो ठे तेने ज्ञान थकी जेद ज्ञान कहीए. ध्यान थकी शुक्ल ध्याननो पहेलो पायो कहीए. ए पायावालो स्वर्ग गति पामे ए. पायो आठमा गुणठाणाथी अग्यारमा गुणठाणा सुधी होय. ए पायावालाने त्रणे जोग उत्कृष्टनानुं साधन थाय.

हवे एकत्व वितर्क अप्रविचार नामा बीजो पायो–एटले पोताना आत्म द्रव्य सिवाय अन्य जीव द्रव्य तथा धर्मादिक पांच द्रव्यना द्रव्य गुण पर्यायनुं ध्यान ठोडी एक पोतानाज गुण पर्याय पोतानां एकत्वपणे ध्यावे एटले द्रव्य गुण पर्यायमय एकज हुं आत्मतत्त्व नुं. निर्मल सिद्ध परमात्मामां अने पोतामां कांइ जेद जाणे नहि. पोताना ज्ञानादिक अनंत गुण पर्यायनुं एकत्वपणुं एक

समये परिणतिनुं पोतानाज स्वरुपथी तन्मयतानुं करवुं, माटे एकत्व वितर्क अप्रविचार कहिए. पण इहां वितर्क कहेतां, शुज ज्ञानावलंबीपणे, अने अप्रविचार कहेतां विकल्प रहित, दर्शन ज्ञाननो समयांतरे कारणता विना, रत्नत्रयीनुं एकसमयी कारण कार्यतापणे जे ध्यानने वीर्य उपयोगनी शक्ति ठे, तेथी एकाग्रपणे होवाथी एज स्थानक विषे त्रणे जोग शुद्ध होय, अने वितर्क कहेतां विचार ते पण थोमोज होय, एटले मननुं चंचलपणुं थोडुं होय, जेम समुद्र पवन रहित स्थिर थाय, तेम मन विकल्पना कल्लोलो वगरनुं स्थिर थाय, एटले अहिंयां विचार ठे पण सूक्ष्म ठे, एटले ए ध्यान अवधिज्ञान, मनःपर्यवज्ञाननो उपयोग देतां बनी शके नहि शामाटे के अवधि, मनःपर्यवज्ञानतो परानुयायी ठे एनो विषय रुपी द्रव्यने जाणवानो ठे. अने आ ध्याननो विषय स्वअनुयायी अने अरूपी द्रव्यने जाणवानो ठे माटे ए बेनो उपयोग अन्योअन्य प्रतिपक्षी ठे ते माटे ए ध्यान श्रुतज्ञानोपयोगथी निपजे, ए ध्यान थकी निर्मल केवळज्ञान पामे; पण ए ध्यानथी मुक्ति पामे नहि, शामाटे के ए पण योगादि ग्राहि ठे, ते कारण माटे. एवी रीते एकाग्रपणे ए ध्यानने विषे प्रवर्त्ते तेने एकत्व वितर्क अप्रविचार नामे बीजो पायो जाणवो; आ उपला ध्याननो विषय आगला पंक्तिोना लखाण उपरथी लख्यो ठे. पण मारा अनुजवमां नथी. कारण के विषय कषायथी विराम पामेलो नहि, एवो हुं तेथी एवी बुद्धि मारामां क्यांथी होय? माटे आ विषय कोइ अनुजवी पुरुषोनी गुरुगमथी समजी लेवो, उपरना ध्यानमां पवन रहित जेम दीपक अकोल शिखाए रहे ठे, तेम विकल्प रहित मननी स्थिरता थाय ठे, ए ध्यान पर्यायरुप ठे, बारमा गुणठाणाना अंत सुधी ए ध्यान ठे–

हवे सूक्ष्मक्रिया अप्रतिपाती नामे त्रीजो पायो–बीजा पायाना अंते केवलज्ञान पामी तेरमा गुणठाणामां केवलज्ञान दर्शन उपयोगमां

वर्ते इहां बीजुं ध्यान ठे नहि, तेवारे तेरमाने अंते चौदमे जतां त्रीजो पायो शुक्लध्याननो जाणवो. एक काय योग बाहिरथी रुंधेलो ठे. तथा मन जोग, वचन जोग, समस्त रुंधेला ठे. तथा केटलाक आचार्य कहे ठे के बाहिरज रुंधेला ठे, एवी रीते बादर जोग रोकीने तथा वचन कायाना, सूक्ष्म जोग रोकी अयोगी थयो, त्यां अप्रतिपाती आत्मानुं निर्मलवीर्य अचल परिणाम ते सूक्ष्मक्रिया अप्रतिपाती पायो जाणवो, सत्ताए पंचाशी प्रकृति हती ते मध्ये बोहोत्तेर खपावीने बाकीनी तेर रही, ए त्रीजो पायो जाणवो.

हवे चोथो पायो उछिन्नक्रिया निवृत्ति नामे कहिए छिये. जे जोग कायानो सूक्ष्म रह्यो हतो, ते पण रोक्यो, एटले सर्व जोग रुंध्या, ते सर्व क्रियानो इहां उछेद थइ गयो, अने इहां शैलेशिकरण करे, एटले शैल कहेतां, पर्वत जेम कोइ पवनथी कंपे नहि तेम अजोगी मुनिश्वर शैलेशिकरणे पहोंच्या थका निःकंप पणे रहे. तेर प्रकृति जे रही हती तेनो पण त्यां क्षय करीने अकर्मा थाय, सर्व क्रिया रहित थइने स्वस्वरूप प्रगट करे ए ध्याननुं नाम समुछिन्न क्रिया शुक्लध्यान पण ठे, हवे ध्याननो चोथो पायो ध्यानां थकां शरीर, अवगाहना, आवखुं ए सर्व थकी अलगो थइने मोक्षमां जाय ए शुक्लध्याननो चोथो पायो कह्यो.

हवे ए शुक्लध्यानना चार पायानां फल कहे ठे. प्रथमना जे बे पाया ठे तेमांना पहेला पायाने ध्यावावालो—उपशम भाव होवाथी पडेतो देवलोके जाय, अने क्षायक भाववालो बीजो पायो अंत सुधी पुरो करी केवलज्ञान पामे. अने उपरना बे पायामांना सूक्ष्मक्रिया अप्रतिपाती पायामां मरण ठे नहि. अने चोथे पाये पहोंचीने मोक्ष जाय ए पाछा पडे नहि. माटे ए त्रीजो अने चोथो बंने पाया मोक्ष गतिना दातार जाणवा. शुक्लध्यान वालो यथार्थ पदार्थ देखे, आ-

थवनो नाश देखे, ने संसार स्वरूप ए जवनी परंपरानुं कारण देखे. अन्य पदार्थो सर्वे आत्मा थकी विपरीतपणे जाणे. ए शुक्लध्याननना विसामामां एवी रीते जाणे देखे. तथा शुक्लध्याननना त्रणे पायामां उत्कृष्टि शुक्ललेश्या जाणवी. चोथो पायो जे छे ते तो लेश्या रहित छे. तो बीजा दोष तो होयज क्यांथी ? पण शुक्लध्याननना पहेला पायाथी शुक्लध्यानवालाना जोग पण सर्वे शुद्ध होय. ए शुक्लध्याननुं लक्षण कहिए छिये. अहिंसक होय, मोह रहित होय, स्वपर विवेकी होय, तत्त्वबुद्धि होय, वली अबंध थयो माटे उपसर्ग, परिसहथी कंपे नहि, निर्भयपणे वर्त्ते, सूक्ष्म अर्थने विषे पण मुंझाय नहि, निःशंकपणे रहे, मोह मायाना लक्षण थकी तथा सर्व संजोग थकी जूदो रहे, ए सर्वे विवेकनां लक्षण जाणवां, देह तथा उपकरणनी त्याग बुद्धिए असंग अनुष्ठाने वर्त्ते, एवी रीते जे मुनि ए लक्षणे ध्यानादिकने विषे प्रवर्त्ते, ते ज्ञान पामे. ए रीते ध्याननो क्रम जाणीने जे प्रवर्त्तवुं एज परमात्मानी आज्ञा छे, एवी रीते ते आज्ञानो अभ्यास करशे ते संपूर्ण अध्यातमज्ञानी थशे. हवे ए ध्याननो महिमा कहीए छिये.

के ज्यां एवुं परिपक्व उत्कृष्ट ध्यान पामे थके इंद्र, चंद्र, नागेंद्रनी पदवीने तो ए मुनीश्वर तृण बरोबर गणे छे. शामाटे के आत्मानो प्रकाश सुखे करे, एवुं ज्ञान प्रगटे, ने वली जवनो नाश करे. माटे एज ध्यानने सेवो, अने जे कामातुरी होय ते पण कामदशाने छोडे, शामाटे के जन्म स्वभाव जाणीने विषय सुखनो त्याग करे, पण रागदशा छांडवी तो घणी दुष्कर छे, अने जे ध्यानवंत मुनीश्वर छे, ते तो परमात्मारूपज साक्षात् दरशे छे, ते ध्यानमां तृप्ति पामीने फरीने ते रागादिक न बंधे, अने बीजा जे जीवो रह्या तेने रात्रि सर्व निद्रामां जाय छे, अने ध्यान दशावालाने रात्रि तो उछव, महोछव सरखा आनंदमां जाय छे, जेम हवड कुवानुं पाणी कोळाएलुं

वगरेनुं होय, तेवुं ध्यान विनानुं मन जाणवुं. अने जेने सर्व थकी सिद्ध फलनी इछा होय ते ध्यानरुपी घटमां मनरुपी जल जरे तो निर्मल थाय, जेम हवरु कुवानुं पाणी घटमां जरवाथी निर्मल थाय छे, ते प्रमाणे जाणवुं. सर्व क्रियानुं फल ते ध्यानथीज छे. अने ध्यान ते परमार्थनुं कारण छे. वली अतिशय अनिष्ट विपयपणुं होय अने घणे प्रकारे ते उदयना कष्टमां पड्यो थको पण निश्चलपणुं न छंमे तेने आत्मा विषे लीन कहीए. प्रगट दीठो जे मोक्ष सुखरुप सूर्य तेने केम छोमे? अपितु नज छोमे. वली जेणे शास्त्रना विचारथी नास्तिकनाव तदन हण्यो छे, तेनुंज ज्ञान मोटुं छे. जेम सूर्यना तेजमां चंद्रमा ग्रह नक्षत्र तारा तथा दीपकनुं तेज समाइ जाय छे, तेम ध्याने करीने नेदाणो छे अज्ञानरुप अंधकार जेनो ते प्राणीने महा आनंद रुप आत्मानुं तेज ते अनुनव ज्ञानमां शोनी रह्युं छे. वली ते प्राणीने घणा कालनो समता स्त्री साथे वियोग हतो ते एक क्षणमां जाग्यो अने संयोग थयो. एवो ध्यानरुपी परममित्र मारे परम हेतु छे. ने मने परम वहालो छे एम ध्यानी पुरुषो कहे छे. संसारना कृत्रिम मित्र थकी शुं?

हवे ध्याननुं घर वखाणीये छिये—के ज्यां कामरुपी ताप तो छे नहीं ने शीलरुप शीतल सुगंधे नरेली येलको छे, त्यां वली मोटी समतारुपी तलाइ कहेतां गादी तकीए येठो छे. एटले ध्यान मंदिरमां आत्मा येठो थको, निवृत्ति राणी साथे परमानंदने नोगवे छे वली ज्यां शीलरुप सिंहासन छे. इंद्रियदमन रुप शांतजल नरेलुं छे. समतारुपी पोठीया खडा छे. आत्मा परमात्मामां अंतर रह्यो नथी अने पंक्ति लोकोना ऊघडा विवाद घणा हता ते ए स्थानके ध्यानरुपी मंदिरनाले सर्वे तोडी नाख्या. अने तत्क्षण आत्मा अने परमात्माने अनेदपणे करी दीधो.

हवे अमृत रस बतावीए ठीए—अजाण लोको घणे ठेकाणे अमृतरस माने ठे पण ज्ञानी लोकतो ध्यान विषेज अमृत माने ठे.

स्वागतावृत्तम् ॥

क्वामृतं विषभृते फणिलोके । क्वक्षयिण्यपि विधौ त्रिदिवे वा ॥
क्वाप्सरो रतीमतां त्रिदशानां । ध्यान मेवतदिदं बुध सेव्यं ॥
गोस्तनेषु न सितासु सुधायां । नापि नापि वनिताधर विंबे ॥
तं रसं कमपि वेत्ति मनस्वी । ध्यान संभवधृतो प्रयते यः ॥

अर्थ—नाग लोकमां अमृत क्यां थकी होय? ए बिचारा विषयमां रंगाइ गएला ठे. कोइ कहेशे के चंद्रमामां अमृत ठे तोपण ते वात सान थती नथी कारणके ते दिने दिने क्षीण थतो जाय ठे. ज्यां क्षीणपणुं होय त्यां अमृत न होय. कोइ कहेशे के देव लोकने विषे अमृत ठे ते पण संभवतुं नथी; देवलोको पण अत्यंत विषयरसे व्याप्त, अप्सराना रंगमां रंगाएला ठे. इर्षादि बहु दोषोए करी अने मरणादिना भये करी व्याकुल ठे. माटे फक्त ध्यानमांज अमृत ठे ते माटे हे पंमितो! ध्याननुंज सेवन करो.

बीजा ठंदनो अर्थ—केटलाक लोको गायना छुधमां अमृत माने ठे. कोइ साकरमां माने ठे. केटलाक स्त्रीना ठेष्टमां अमृत माने ठे पण जे जे ठेकाणे लोको अमृत बतावे ठे ते अमृत नहीं ठतां विषयादिक विकार झेरमय ठे पण ते अमृतरस नथी अने अमृतरस ते तो अपूर्व ठे, तेने तो अनुभवी पुरुषोज जाणे ठे. अमृतरस चाख्या पठी बीजो रस चाखवानी तृष्णा होती नथी. माटे शुक्लध्यानरूपी अमृतनो आस्वाद लेनारोज मुक्तिना सुखने पामे ठे. ए चार ध्यानमांथी प्रथमनां आर्त रौद्रध्यान अवश्य ठांमवा योग्य ठे अने धर्मध्यान आदरवा योग्य ठे. ए धर्मध्यानथी मुक्ति नथी पण मुक्तिनुं कारण थाय अने देवलोकना सुखने पामे. अने शुक्लध्यानना प्रथ-

मना बे पाया तेमां ऊपशमीने पहेलो पायो ते स्वर्गना सुखनो दातार छे अने क्षायकवालो बीजो पायो पामे ते केवलज्ञान अने मुक्तिनो दातार छे. एथी कोइक जीव स्वर्गने पामे पण घणा जीवो अहिंआंथी उंचे चडी मुक्तिने पामे. जे पहेलो पायो आठमाथी ते दशमा गुणठाणा सुधी छे त्यां मरण नथी. अहिंआं जे स्वर्गनी गति कही ते नीचला उपला गुणठाणाने आश्रये कही छे. मरण थवानुं होय तो छठे सातमे आवीने मरण करे अने चडतो अगीआरमा गुणठाणे जइने मरण करे केमके अगीआरमा गुणठाणे शुक्लध्याननो पहेलो पायो संभवे छे. अने आठमा नवमा अने दशमा गुणठाणे मरणनो अभाव छे अगीआरमावालो मरण करतो सर्वार्थसिद्ध विमाने जाय. ने आठमाथी चडतां अगीआरमुं न स्पर्शतां बारमा गुणठाणे जायतो ते अवश्य चौदमे गुणठाणे जइ सिद्धि पदने पामे. दशमा गुणठाणाना अंते मोहनिय कर्मनो क्षय करे तो बारमेज जाय पण अगीआरमे जाय नहीं. बारमा गुणठाणे गएलो जीव शुक्लध्याननो बीजो पायो ध्याय. त्यां त्रण कर्म जे ज्ञानावरणी, दर्शनावरणी. ने अंतराय तेनो नाश करे. अने मोहनिय कर्मनो तो दशमाना अंतेज नाश कर्यो छे. एम चारे घनघाती कर्मनो क्षय थयो. ए चारे कर्म आत्मगुणनी घात करवावालां हतां माटे घातीकर्म कहेवाय. बाकीनां चारकर्म ते आत्मगुणनी घात करतां नथी माटे ते चारने अघातीकर्म कहीए. ते तो शुभाशुभ फलने देखाडनारां छे. पण जे घातीकर्म ते बीजा पायाना ध्यानथी नाश थाय. ते धणी केवलज्ञान पामे पण मुक्ति पामे नहीं; कारणके बारमा अने तेरमा गुणठाणे मरण नथी पण तादृश मुक्तिनुं कारण छे. त्रीजो पायो अयोगीपणाने आवे पण मुक्ति न थाय. कर्म प्रकृति बहोतेर खपावे. आत्माने दृढकरो करे अने चोथो पायो ध्यातां थकां सर्वे कर्मनो नाश करे ए पायाना अंते मुक्ति पामे.

हवे जे ध्यान कह्युं तेनो सार संक्षेपथी देखाडुं छुं–परजाव्नो त्याग करी, मननी चपलता टाली आत्मस्वजावमां स्थिर थवाथीज मुक्ति थाय. एवा जीवने अहिंआं जीवतां पण मुक्तिज छे एम जाणवुं.

मामुज्झह मारज्जह, माडस्सह इठणिठ अत्थेसु ।
थिरमिछह जइचित्तं, विचित्त जाणप्पसिध्धीए ॥

हे जव्य जीवो ! ध्यानना अनेक प्रकार छे ते ध्यान सिद्धि करवा माटे इष्ट अनिष्ट वस्तुमां मोह करशो नहीं, राग करशो नहीं, अने द्वेष पण करशो नहीं अने चित्तने आत्म स्वजाव मांहे स्थिर थापो.

मा चिठह मा जंपह, मा चिंतह किंचिजेण होइ थिरो ।
अप्पा अप्पम्मिरउ, इण मेव परं हवेज्जाणं ॥

हे जव्य जीवो ! तमे कांइ शरीरनी चेष्टा न करो. वचनना जल्प न करो. मनमां शुज अशुज संकल्प चिंतवन न करो. आत्माना परम स्वजावमां लक्ष स्थिरयोग करी रीझ पामी रहो. एम परम ध्यान होय. मिथ्यात्वजावथी जीव विपमताने पाम्यो छे. ते सम्यक्जावे समजाव करवो. जीव अनादिनो ज्ञान गुणे युक्त छतां पुद्गलनो संगी पोताना अगुरुलघु स्वजावमांहे जासता अनेक ज्ञेय पदार्थोमां ममत्वथी हुं अने मारुं मानी पर पुद्गल रुपने ए हुं छुं एम जाणी पुद्गलमां रहेला जे वर्णादि स्वजाव अने मिलण विखरण रुपादि जे पर्याय तेमां रागी द्वेषी थइ ज्ञान अज्ञानरुप, दर्शन अदर्शनरुप, चारित्र परावरणरुप, वीर्य बाधकरुप (करणवीर्य रुप), तप अतृप्तिरुप (असंतोपरुप), स्वामित्व परस्वामित्वरुप, कर्त्ता परकर्त्तारुप, जोक्ता परजोक्तारुप, ग्राहकता परग्राहकतारुप, व्यापकता परव्यापकतारुप, रमण पररमणरुप, दान पुद्गल विपयादि परिणामी,

साज पुद्गल धनादिनो, जोग पुद्गल पर्यायनो जोगी, उपजोग पुद्गल गुणनो, अने वीर्य इंद्रिय कार्यमां, ए प्रमाणे अनंत गुणो विषमताने पाम्या. ते मात्र परपुद्गलने पोतापणे जाणवाथीज थयुं. तो पोतानुं स्वरूप ज्ञानादि सत्तावंत जेम छे तेम यथार्थ जाणवाथी सर्वे विषमता मटी समभावनी प्राप्ति थाय.

हीराचंद नामना एक गृहस्थने में पुछ्युं के तमे कोण छो ? ते बोल्यो के हुं हीराचंद छुं. में तेने पुछ्युं के आ शरीरनी अंदर मांस, रुधिर, हाडकुं, चामडुं आदि अनेक पदार्थो छे तेमां हीराचंद छुं एवुं जाणनार कोण ? तो ते बोल्योके सर्वे मळीने हीराचंद. में तेने पुछ्युं के तमे हीराचंद छुं एवुं जाणनार एक छो के अनेक छो ? हाडकुं, चामडुं, मांस आदि अनेक पदार्थनुं जाणनार कोण छे ? हाड, चर्मादि अनेक तत्वोथी बनेलां छे, ते तत्वो अनेक परमाणुओथी बनेलां छे. अने ते समये समये जुनां विखरे अने नवां आवतां जाय छे. तेमांथी पूर्व अपर समयना अनुभववालो कोण छे ? अनुभवतो एकज स्थानकमां स्थिर रहेतो देखाय छे. तो ते अनुभववंत कोण छे ? त्यारे ते कहे छे के हुं ए वात कांइ जाणतो नथी. पण एटलुं जाणुं छुं के आ शरीर तेज हुं छुं. शरीर ए हुं छुं एवुं जाणनार तमे एक छो के बहु छो ? ते कहो. त्यारे हीराचंद कहेके बहु मळीनेज एक थाय छे. पण कोइ चीज एकली होती नथी. में तेने कह्युं के बहु चीज मळीने शाक थाय छे. ते एक शाक कहेवाय छे पण खारास बहु चीजोए मळीने करीके एकला लुणनीज थइ ? बहु चीजो मळीने खारास थइ नथी. जेटली शाकमां चीजो पडी छे तेणे आप आपणा गुण, स्वाद, विगेरे छोड्यां नथी. ने एकला लुणे खटाश, खारास, विगेरे बहु स्वाद पण कर्या नथी. मात्र लुण पोताना खारास गुणनेज करे छे. तेम ज्ञायकता शक्तिना कर्ता तमे एक चेतनाज छो. तेम शाकमां जेवुं थयुं लुण पोताना खारास स्वभावने, पाचन

शक्तिने, दस्त साफ करवा विगेरे पोतानी शक्तिने छोडतुं नथी अने हिंग, आमली विगेरे परशक्तिने ग्रहण करतुं नथी तेम शरीरमां रहेलो आत्मा पोतानी ज्ञानशक्तिने छोडतो नथी अने रुधिर मांसादिनी शक्तिने ग्रहण करी शकतो नथी. माटे आत्मा एकज चैतन्य शक्तिवंत, नित्य, अबाधित शाश्वतो छे. शरीर बहु परमाणुनो पिंड ए तमने जाणतो नथी पण शरीरने जाणवावाला तमेज एक शुद्ध चेतना पोतानी शक्ति सहित छो. तेथी स्वपर स्वरूपने जाणी परस्वरूपनुं ममत्व त्यागी पोतानी चेतनाशक्तिमां स्थिर थवुं.

हवे बार भावनानां नाम लखीए छीए. (१) अनित्य (२) अशरण (३) संसार (४) एकत्व (५) अन्यत्व (६) अशुचि (७) आश्रव (८) संवर (९) निर्जरा (१०) लोकस्वभाव (११) बोधि दुर्लभ (१२) धर्म भावना.

पढम मणिच्च मसरणं, संसारो एगया य अण्णत्तं ॥
असुइत्तं आसव सं, वरो अ तह णिज्जरा नवमी ॥ १ ॥
लोगसहावो बोही, दुल्लहा धम्मस्स साहगा अरिहा ॥
एआओ भावणाओ, भावेअव्वा पयत्तेणं ॥ २ ॥

(१) अनित्य भावना—आ संसार अनित्य छे. धन, कुटुंब, राज्य, लक्ष्मी, शरीर, चपल पुद्गल परमाणुओथी बनेलां छे. ते स्थिर रहे नहि. संध्या रंग समान, वली पाणीना परपोटा जेवां डाभनी अणी उपर रहेला जलबिंदु जेवां, वादलानी छाया जेवां चपल, विनाशिक छे. आपणी इछाए चालतां नथी. तेम आ शरीर अने इंद्रियादिकनी शक्ति, वली कामभोगादिकनी शक्ति ते पण राखी रहेती नथी तेम आपणी इछाए पण चालती नथी. एवा अनित्य पदार्थ उपर पोतानुं सिद्ध समान आत्मस्वरुप चूकी कोण मूर्ख राग करे ?

(२) अशरणभावना—मरण समये चक्रवर्ती, इंद्र, तीर्थंकर आदि गमे तेवा मोटा पुरुषोने पण धन, कुटुंबादिक कोइपण बचावी शकतुं नथी. तेम रोगादिकनी वेदनाने पण कोइ मटाडी शकतुं नथी. एटले कोइ कोइनुं शरण थतुं नथी. संसार मांहे जन्म मरण अने नरकादि दुर्गतिनी वेदना मटाडवाने स्त्री, धणी, पुत्र, माता, पिता, सज्जन, हेतु, नोकरो विगेरे कोइपण शरण थतुं नथी. पण दुर्गति आदिथी बचाववाने एक आत्मधर्म एज शरण थाय छे. अने आत्मधर्मना दातार पोताना धर्माचार्य ते पण व्यवहारथी शरण जाणवा. एम अशरण भावना भाववी.

(३) संसार भावना—आ संसारने विषे सर्वे जीव, लोकाकाशमां रहेला सर्वे पुद्गलोने विषयभावे तथा कषायभावे, तथा सर्वे वर्गणा पणे भोगवी चूक्या छे. जे पोतानी माता हती ते स्त्री तथा जे स्त्री हती ते माता, जे पिता हतो ते पुत्र तथा पुत्र हतो ते पिता, शेठ हतो ते नोकर तथा नोकर हतो ते शेठ, भीख आपनारो हतो ते लेनारो थयो तथा लेनार हतो ते आपनार थयो, तथा शत्रु ते मित्र, मित्र ते शत्रु, जे सुंदर छबीवाला महा बलवंत हता ते कोढादिक महारोगोए पीडित, दीन, दुःखीया, दरिद्र थया, जे निगोदावस्थामांहे बहु दुःखना भोगी हता ते देवादिक रिद्धिने पाम्या, अने जे देवादिक रिद्धिवंत हता तेज एकेंद्रिय, विकलेंद्रिय, नरकादि परतंत्रपणे वेदनाना भोगदारी थया, वली जे महंत पूजाने पामता हता तेज महा निंदवा योग्य थया, केशर चंदन पुष्पादिकना भोगी हता तेज केशर चंदनादि एकेंद्रियनी गति पामी पोताना अंगे छेदन भेदननी वेदना सही अन्य जीवोने भोगना कारण थया, एवी एवी रीतना अनेक संबंधो संसारने विषे सर्वे जीवो करी चूक्या छे. एवो विकराल भयंकर विचित्र

गतिवालो आ संसाररूप समुद्र अथाग जाणी हे चेतना! तारे पोतानुं आत्मतत्त्व चूकी, आ संसार समुद्रना किनारे निर्जय रहेवुं ए तने घटतुं नथी. एवा संसारमां ज्रमण करतां हे जीव! तें अनंत पुद्गल परावर्तन कर्या, हवे तारी निर्मल ज्ञायकता शक्ति संजाली तारी सत्ताजूमिमांहे प्रवेश कर. संसार ज्रमण करतां रागादिक विषमता परिणामे करी तारा ज्ञानादिक गुणथी खाली रह्यो. हवे संसार ज्रमणने वधारवावाला एवा रागादि परिणतिना विषमजावने तुं न कर. ए विषमताने मटाडी समजावनो लाज लेवो ते सामायक जाणवुं.

(४) एकत्व जावना—आ जीव संसारमां पोते एकलोज आवे अने पोते एकलोज जाय, सुख दुःखादि विपाक पोते एकलोज जोगवे. पण तेमांहेथी कोइ जोगववा लागे नहीं. तेम पोताना ज्ञानादि गुणो ते पण पोते एकलोज पामे, जोगवे, एम एकत्वजावना जाववी.

(५) अन्यत्व जावना—पोतानो आत्मा ज्ञानरुप ठे अने शरीर जड अचेतन ठे. परस्पर जिन्न ठे. आत्मा ते शरीर नथी अने शरीर ते आत्मा नथी. शरीरना वर्ण गंध संस्थानादि ते आत्माना नहीं अने आत्माना ज्ञान दर्शन चारित्रादि ते शरीरना नहीं. जे शरीरनुं ते सर्वे आत्माथी अन्य ठे. धन, सज्जन, राज्य, वागादि सर्वे आत्माथी अन्य जाणी ते उपरथी ममत्व अने रागादि ठोडी उदासिन्नपणे पोताना स्वरुपमां स्थिरयोज थवुं.

(६) अशुचि जावना—शरीर ते रस, रुधिर, मांस, मेद, अस्थि, मज्जा, वीर्य, परु, आंतरमां, नसो, जाल, विष्टा, मूत्र, पित्त, श्लेष्म आदिनुं पिंड त्वचावमे ढंकायलुं, ठेकाणे ठेकाणे केशोना फुंरु अने रुवांथी व्यास ठे पुरुषना नव अने स्त्रीना बार द्वारे नगरना खालनी पेठे दुर्गंधी वहेती रहे ठे एवुं शरीर कोइ काले पण पवित्र होतुं

नथी, हजारो समुद्रना पाणी अने पृथ्वी जेटली माटीथी मोंढुं धोइ पछी एक कोगळो मोंढामां जरी पीवाना पाणी जेगो नाखी कोइने पीवा आपे तो ते शुद्ध कहेवातो नथी. वळी कोढ, जलोदर, जगंदर, वळी क्रमीजीरोग करीने आकुल अने कंठमाल, रुद्रमाल, कर्णोदर, गरोदर, नृग, तृषा, काम आदि अनेक रोगोनुं उपादान जे मांहे अनेक रोगोथी व्यास हीणमां निकुं, हीणमां फीकुं, प्रेत सरखुं एवुं आ शरीर ने उत्तर, निर्मल आतम अंग, अनंग, अविचलसुखनी प्राप्तने मूकी कोण मूर्ख राग रसे रीझे? एम जाणी शरीरादिकनो राग छोडी निर्मळ आतम अंग मांही स्थिर थवुं, ते समनाव जाणवो.

(७) आश्रव जावना—वळी मिथ्यात्व एटले उलटी सरहणा अने कांइनुं कांइ जाणवुं, अविरति, प्रमाद, कषाय, अने मन, वचन, कायाना योग ए पांचे रस्ते कर्म परिणाम आवे छे. आत्मा कर्मपुद्गलवर्गणा साथे बंधाय छे. ते ज्ञानानंदी पोतानुं स्वरुप पोताना उपयोगमां गवेषवाथी अने मिथ्यात्वादिकथी परजावनो रस न आवे, एवी मंजावथी रोकवुं. वळी दानादिके करी शुजकर्म बंधाय छे, अने विषय कषाय परिणामे अशुज कर्म बंधाय छे, एवी बंध प्रकृति आत्मजावने चूकावनार संसार भ्रमण करावनारी हेय जाणी आश्रवना परिणाम नहीं चैतन्य परिणामी थइ मना समाधि मांहे स्थिरयोग थवुं, ते समनाव जाणवो.

(८) संवर जावना—वळी जे क्रिया थाय प्रवृत्ति अने अंतर परिणामथी आश्रवनुं रोकवुं थाय, ते संवर जावना. जेम क्षमादिक परिणामे क्रोधादिक आश्रवनुं रोकवुं थाय, मिथ्या परिणामे आवता आश्रवनुं रोकवुं सम्यक्त जावे थाय, अविरति एटले पंचेंद्रिय अने पंचादिकना जोगमां राग रहवानुं विरक्त परिणामे रोकावुं थाय. मन, वचन, कायाना योगनी अशुद्ध जावमां प्रवृत्ति ते पचटावीने

ज्ञानादिक आत्म गुणमांहि प्रवर्त्तावવા अने आत्म धर्मना दातार एवा देवगुरु शास्त्रना आदर सन्मान मांहि प्रवर्त्ताववा, वली प्रमाद जावे आवता कर्म रस परिणामने शुद्ध उपयोगे शुद्ध सत्तारसी परिणामे रोकवा ते आगमी संवर जावना जाणवी.

(ए) निर्जरा जावना—जेम कोइ वस्तुमां दावी राखवाथी आंबानुं फल पाके ठे, तेम तपे करीने कर्मनुं पचाववुं, पूर्व संचित कर्मनुं खरवुं ते निर्जरा. ते निर्जरा अकाम, सकाम बे जेदे ठे. अकाम निर्जरा शुजाशुज कर्म उदय आवेलां जोगववाथी थाय ठे, ते कंइ वंठित फलने आपे नहि. सकाम निर्जरा कर्मनुं अनिष्टपणुं जाणी ज्ञान शक्तिए कर्म रस जारवाने अर्थे षट्विधि बाह्य, षट्विधि अन्यंतर तपे करी कर्म रसने निरस करवो. ते आत्म परिणाममां जरेलो कर्म रस, शुद्धात्म जावना कामी थइ ठोमवो तेने सकाम निर्जरा कहीए. ते सकाम निर्जरा ज्यां सुधी देहने पोतापणे जाणयो ठे त्यां सुधी थनी शके नहि. अने अकाम निर्जरा तो मिथ्या दृष्टीए अनंतीवार करी ते कंइ लेखे आवी नहि, जे माटे जिनेश्वरनी आज्ञाए तपश्चर्या आदरवी, माटे जीवाजीव परिणामने जाणी, पर परिणाम मांहे राग, रीझ, खीज तजी पोताना शुद्धात्म जावमां स्थिरजावे रहेवुं, पोताना ज्ञानादिक स्वजावना जोगी, अनुजवी थइ अखंड धाराए आत्मानंद आस्वाद लेवो. पुद्गल वर्णादिक उपरनो रस ज्यां सुधी आत्म परिणाम मांहेथी निकलतो नथी त्यां सुधी निर्जरा थती नथी. माटे बाह्य अने अन्यंतर तप आत्म परिणाममांथी पर परिणतिनो रस काढवाना निवर्त्तवाना कामी थइ द्रव्य जावथी आदरवो, अंतर परिणाममांहेथी पुद्गल गुण पर्यायनो रस काढवानो जाण्याविना बाहिरना तपादिक करनार बाल तपस्वीनी पेठे मात्र कायक्लेश करे ठे. माटे पुद्गल रसे रीझेला आत्म परिणामने जिनवाणी रसे धोइ, आत्मरसे रक्त थइ, परमा-

नंद जोगी थवुं, पुद्गल रसे रींजेलो चेतना अनंत कालथी कर्म विपाकना कटुक रस जोगवी वारंवार जन्म मरणादिक करतो मोहनी निंद मांहे अचेतन सरखो थइ, जमतायी जमवत् बनी रह्यो छे, तेज कर्म रस अजावे सरस सुरसे रसी थइ परमपूज्य पदने पामे; माटे कर्म रसनी रींझ, राग, तजी समजावे वर्त्तवुं ऊपर जे बाह्य अभ्यंतर तप लख्यो ते नीचे प्रमाणे.

अणसणमूणोअरिया, वित्तीसंखेवणं रसच्चाउ ।
कायकिलेसो संलीणया य बज्झो तवो होई ॥

अणसण—अन्ननी इछानो निरोध ते अपवास, छठ, अठमादि अने एकासणादिक ते इत्वर अणसण जाणवुं; अने आयुष्य निकट जाणी मास, पक्ष, अगर केटलाकदिवस पहेलां जावजीव सुधी अन्नादिकने न इछवुं—छोमवुं, ते यावत्कथिक अणसण जाणवुं.

उणोदरी—पेट पुरुं जरवानी इछा नहि, एटले जात पाणीनी न्यूनता करवी, तथा उपकरणो तेमज रागादिक कषायनी न्यूनता करवी.

वित्तीसंखेवण—शरीरना जोग उपजोगनी वस्तु संजम अर्थे जे वापरवामां आवे छे तेमांथी घटाडवुं, एटले सय्या, आसन, आहारादिकमांथी घटाडवुं.

रसच्चाउ—एटले—दहीं, छुध, घी, तेल, मीठाश, पकवान सुखडी प्रमुख, ए छ विगय तथा मद, मदिरा, मांस, मांखण अने पंचेंद्रिउना विषयोने इछवुं नहि, अने विषयोना कारण धन, स्त्री आदिने इछवुं नहि, जोगववुं नहि.

कायकिलेस—काया उपर लोचादिक कष्ट पडे अगर बावीस परिसह आव्या छतां पण असंयमनी इछा नहि.

संलीणया—एना चार नेद छे, इंद्रियसंलीनता, कषाय संली-नता, योग संलीनता, विविक्त चर्या संलीनता. कषायने इच्छवा नहि आदर करवा नहि, मन वचन कायाना जोग असंजममां प्रवर्त्ताववाने इच्छे नहि. इंद्रियोने विषयमां प्रेर्यानी इच्छा नहि, संजम यत्ना न रहे एवी वस्तुने इच्छवी नहि.

एम छ प्रकारे बाह्य तप जाणवो; ते सर्वथी अने देशथी एवा बे नेदे जाणवो; अंतर दृष्टीविना उपर बताव्या प्रमाणे बाह्य तप मिथ्या-दृष्टी जीव पण करी शके; अने बाह्य शरीरने तपावे माटे बाह्य तप जाणवो.

पायछित्तं विणओ, वेयावच्चं तहेव सज्झाओ ॥
झाणं उस्सग्गो विअ, अभिंतरओ तवो होई ॥

अर्थः—पहेलुं (पायछित्तं के०) प्रायश्चित्त तप एटले कीधेला अप-राधनी शुद्धि करवी. कपट रहितपणे लागेला दोषने गुरु आगल प्रकाश करी तेनी गुरु मुखथी आलोयणा लेवी तेना दश नेद छे. मात्र गुरुनी आगल पोताना करेला अपराधनुं कथन करवुं तथा गोचरी प्रमुखनुं जे आलोववुं ते पहेलुं आलोचन प्रायश्चित्त. पूंज्याविना पातरुं प्रमुख परठववाथी मिछामि डुक्कड देवुं ते बीजुं प्रतिक्रमण प्रा-यश्चित्त. शब्दादिक विषय उपर रागादिक कर्याथी तेनुं आलोचन करवुं अने बीजुं मिछामि डुक्कड पण देवुं एटले बन्ने वानां करवां ते त्रीजुं मिश्र प्रायश्चित्त. अशुद्ध नात पाणी प्रमुखनो जे त्याग करवो ते चोथुं विवेक प्रायश्चित्त. कुस्वप्नादिक दीठाथी कायोत्सर्ग करवो ते पांचमुं कायोत्सर्ग प्रायश्चित्त. पृथ्वीकाय प्रमुखनो संघट्ट थवाथी नीवी प्रमुख जे छमासीपर्यंत तप करवुं ते छठुं तप प्रायश्चित्त. पृथ्वी आदिकनो संघट्ट थवाथी कांइक दिक्षा पर्यायनी न्यूनता थइ होय ते अपराधनुं निवारण करवाने जे दुर्दम तप करवो

ते सातमुं छेद प्रायश्चित्त. मूल गुण जंग थवाने लीधे सर्वथा व्रत पर्यायनुं छेदन थवाथी फरी जे महाव्रत लेवां ते आठमुं मूल प्रायश्चित्त. अति संक्लिष्ट परिणामे करी कोइनो घातपात थइ गयो होय, तो सूत्रोक्त विधिए करी तप करवुं, अने त्यार पछी फरी महाव्रतने धारण करवां ते नवमुं अनवस्थाप्य प्रायश्चित्त. साध्वी अथवा राजानी राणी प्रमुख स्त्रीने विषे संजोग थइ गयाथी बार वर्ष पर्यंत क्रियासहित अने लिंगादिक जेदे रहित तीर्थप्रजावना करी, फरी दीक्षा लेइने जे गछमां आववुं ते दशमो पारांचित प्रायश्चित्त. ए दश प्रकारे प्रायश्चित्त तप कह्युं.

विणओ–विनय तप, एटले गुणवंतादिकनी जक्ति करवी, तथा आशातना टाळवी इत्यादिक एना सात जेद छे. तेमां प्रथम ज्ञाननो विनय पांच जेदे छे. त्यां मत्यादि पांच प्रकारना ज्ञाननी बाह्यथी सेवा करवी ते पहेलो जक्ति विनय, पांच ज्ञाननुं अंतरंग प्रीतिसहित बहुमान करवुं ते बीजो बहुमान विनय, पांचे ज्ञाने करी दीठेला जाणेला पदार्थोनी सम्यक् प्रकारे जे अनुजवथी जावना करवी ते त्रीजो जावना विनय, पांचे ज्ञाननुं विधिए करी ग्रहण करवुं ते चोथो विधि ग्रहण विनय, अने पांचे ज्ञाननो जे अन्यास करवो ते पांचमो अन्यास विनय.

बीजो दर्शननो विनय बे जेदे छे,

(१) शुश्रूषा एटले गुरु आदि संगे उचित क्रियानुं साचवुं. (२) अनाशातना विनय एटले अनुचित क्रियाथी निवर्त्तवुं अथवा आशातना करवी नहि. एवी रीते दर्शननो विनय बे प्रकारे छे. ए बे प्रकारनो विनय ज्ञान दर्शन चरणादि आत्मगुणे अधिक धर्माचार्यादिनो करवो ते शुश्रूषानुं स्वरूप अनेक प्रकारे छे. (१) सत्कार एटले स्तवन तथा वंदनादिक करवां. (२) अन्युत्थान एटले आसनथी

उठवुं. (३) सन्मान एटले वस्त्र तथा पात्रादिके करी पूजा करवी. (४) आसनपरिग्रहण एटले अति आदरे करी आसन लावी आपीने स्वामी ! आ आसन उपर बेसो एम मुखथी कहेवुं तेमज (५) आसननुं प्रदान एटले मात्र मुख थकी कहेवुं एटलुंज नहीं पण ते प्रमाणे आसन देवुं. (६) कृतिकर्म एटले वंदना करवी ए साधु प्रमुखनी अपेक्षाये जाणवुं. (७) अंजलिग्रहण एटले हाथ जोडवा. (८) आवताने सामे जवुं (९) बेठेलाने (पर्युपासना) सेवा करवी (१०) जनाराने वोलाववा जवुं ए दश प्रकारे शुश्रूषारुप पहेलो विनय थाय छे.

बीजा अनाशातना विनयना पिस्तालीश भेद छे ते कहे छे (१) ऋषभादिक चोवीश तीर्थंकर (२) जिन प्रज्ञपित धर्म (३) धर्माचार्य अथवा प्रव्रजाचार्य (४) व्याख्यान करनार वाचना दातार (वाचक) (५) वय, पर्याय तथा श्रुत ए त्रण प्रकारना थिविर (६) कुल, ते चंद्रादिक एक आचार्यनी संतति (७) गण ते पोतपोतामां सापेक्ष कुलनो समुदाय कोटिकादिक (८) संघ ते ज्ञानादिक गुण सहित साधु समुदाय अथवा गण समुदाय रूप विषे (९) सांभोगिक, ते एक मंडलिमां जे साथे व्यवहार होय ते (१०) क्रियामां जे पोताना सरखी क्रियावाला होय ते. एमनी साथे मतिज्ञानादिक पांच ज्ञान मेलवतां पंदर थया. तेने विषे (१) आशातनानो त्याग करवो, तेमज (२) भक्ति सहित बहुमान करवुं, तथा (३) छता गुण वर्णवीने यशः कीर्त्ति दीपाववी. एवी रीते पूर्वोक्त पंदरने ए त्रण गुणतां अनाशातना विनयना पिस्तालीश भेद थाय छे. ए अनाशातना रूप बीजो विनय कह्यो.

त्रीजो चारित्रनो विनय पांच भेदे छे. ते कहे छेः—सामायिक प्रमुख पांच चारित्रोनी सद्दहणा करवी, तेमज कायाये करी फरसवुं, आदरवुं, पालवुं तेमज भव्य प्राणीनी आगल प्ररूपणा करवी.

त्रण प्रकारना योगनो विनय कहे छेः—आचार्यादिकोनो सर्वकालने विषे मन, वचन, तथा कायाये करी विनय करवो. एटले मने करी मातुं चिंतववुं नहीं. वचने करी मातुं बोलवुं नहीं. तथा कायाये करी माठी प्रवृत्ति करवी नहीं. तेवी रीतेज ते आचार्यादिकने विषे मन, वचन अने कायाने शुज प्रवृत्तिमां उदीरवां, प्रवर्त्तावयां ए रीते त्रण प्रकारे योगनो विनय ते पूर्वोक्त त्रण विनयनी साथे मेलवतां ठ जेद विनयना थया.

सातमो लोकोपचार विनय सात जेदे छे. ते कहे छेः—(१) गुरुप्रमुख जे श्रेष्ट पुरुष होय तेउनी समीपे वसवुं, (२) आराधवा योग्य पुरुषनी छाये प्रवर्त्तवुं, (३) पोतानी ऊपर उपकार करे तेनी ऊपर पाछो प्रत्युपकार करवो, एटले गुरुने जो हुं विनये करी प्रसन्न करीश, तो ते मने शास्त्र दान देशे, एवा अजिप्राये करी गुरुने जात पाणी प्रमुख लावी देवुं, (४) तेमज ज्ञानादिक साधन माटे जे जात पाणी प्रमुख आपवां, (५) तथा दुःखे करी पीकाएला जे ग्लान तेनी ओषधादिके करी गवेषणा करवी (६) तेमज देश तथा कालनुं जाणवुं, जे अवसरे जे ऊचित होय, ते अवसरे ते करवुं, (७) वमीलो (ज्ञानादि गुणे वर्द्धमान) संबंधी सर्व कार्योनि विषे अनुकूलपणुं एटले तेमनां कार्य करवामां उजमाल रहेवुं. इति जावः एवी रीते लोकोपचार विनय सात प्रकारे छे. एम विनयना सात जेदे करी बीजुं विनय तप जाणवुं. यद्यपि विनय तो एकज छे तथापि ज्ञान, दर्शन, चारित्र, मन, वचन, काया, अने लोकोपचार, ए सात विषये करी विनय करीए तेथी बीजो विनय तप पण सात प्रकारनो कह्यो.

वेयावच्चं—वैयावृत्य तप एटले जात, पाणी प्रमुख संपादवा रूप उपष्टंज दवे, ते दश जेदे छे. यथाः

आयरिय उवज्झाए, थेर तवस्सी गिलाए सेहाए ।
साहम्मी कुल गए सं, घ वेयावच्चं हवइ दसहा ॥

आचार्य ते जेनी पासेथी धर्म प्राप्त थाय छे ते. उपाध्याय ते जे विद्या अभ्यास करावे छे ते. स्थविर, ते ज्ञान, पर्याय, तथा वय, ए त्रण प्रकारे. तपस्वी ते छठ अठम प्रमुख तप करनार होय ते. (गिलाए के०) जे रोगी होय ते. सेहाए ते शिष्य नवी दीक्षा लीधेलो होय ते. साहम्मी ते समान धर्मवान् होय ते. (कुल के०) चंद्रादिक कुलवान् होय ते. गए ते कोटिक प्रमुख. संघ ते समुदाय रुप होय ते. एवी रीते ए दशनी अशन, पान, वस्त्र, पात्र, तथा औषध प्रमुखे करी यथायोग्य सेवा करवी, तेने त्रीजो वैय्यावृत्त्य तप कहे छे.

(तहेव के०)–तथैव एटले तेमज चोथुं (सज्झाउ के०) स्वाध्याय ए नामनुं तप, ते पांच भेदे छे, यथा "

वायणा पुछणा चेव, तहा य परिअट्टणा ।
अणुप्पेहा धम्मकहा, सज्झाउ होइ पंचहा ॥ "

(वायणा के०) वाचना, ते पोते भणवुं, शिष्यादिकने भणावुं, तथा वांचवुं. पृछना, ते जे सूत्रार्थमां संदेह पड्याथी गुर्वादिकने पूछवुं ते. (तहाय के०) तेवी रीतेज (परिअट्टणा के०) परिवर्त्तना, ते पूर्वे शीखेलो जे अर्थ तेने फरी संभारवो ते. अनुप्रेक्षा, ते पूर्वे धारेला अर्थनुं चिंतवन करवुं ते. तथा बार अने चार भावनानुं भाववुं. (धम्मकहा के०) धर्म संबंधी कथा कहेवी अथवा धर्मोपदेश करवो ते. ए प्रकारे स्वाध्यायतप पांच भेदे थाय छे ते कह्युं.

स्वाध्याय एटले समयरुप जिनेश्वरनां वचन. जे वचन वडे आत्मा आत्म अनुभवने पामे एवां वचननुं वांचवुं, भणवुं, भणाववुं, चिंतववुं, ते स्वाध्याय तप जाणवुं.

ए (झाणं के०) ध्यान ते आत्मवीर्य मन वचन कायाना जोगद्वारा न प्रवर्त्तावतां अणे जोगने स्थिर राखी शुद्धात्मजावमां उपयोग स्थिर राखवो ते ध्यान तप जाणवो. ध्यान विषे आ ग्रंथना ध्यानाधिकारमां तथा अनुजव प्रवेशिका नामना ग्रंथमां विशेषे कह्युं छे तेथी अहिंयां लख्युं नथी.

६ (उस्सग्गोविअ के०) कायोत्सर्ग तप पण द्रव्यथी तथा जावथी बे जेदे छे, तेमां द्रव्योत्सर्गना चार जेद छे, अने जावोत्सर्गना त्रण जेद छे, तिहां प्रथम द्रव्योत्सर्ग कहे छे.

(१) गछनो त्याग करी जिनकल्पादिक जे आदरवो, ते पहेलो गणोत्सर्ग; (२) अणसणादिक व्रत लइने शरीरनो जे त्याग करवो, ते बीजो देहोत्सर्ग; (३) कल्पविशेषे उपधिनो जे त्याग करवो, ते त्रीजो उपध्युत्सर्ग, (४) अधिक तथा अशुद्ध अशनादिक चारनो त्याग करवो, ते चोथो अशुद्धजत्तपाण उत्सर्ग. ए चार प्रकारे द्रव्यथी उत्सर्ग जाणवो. उत्सर्ग एटले त्याग करवो, ए अर्थ समजवो.

हवे जावोत्सर्गना त्रण जेद कहे छे १ क्रोधादिक चार कषायनो जे त्याग करवो ते पहेलो कषायोत्सर्ग. २ नरकादिकना जवनुं आयखुं बांधवानां कारण, जे मिथ्यात्वादिक छे, तेनो जे त्याग, ते बीजो जवोत्सर्ग अर्थात् संसारोत्सर्ग. ३ बंधनां हेतु जे ज्ञानावरणादिक कर्म ज्ञानप्रत्यनीकपणादिक छे तेनो जे त्याग, तेने त्रीजो कर्म उत्सर्ग कहिये. ए जावथी उत्सर्ग त्रण जेदे कह्यो, एथी कर्मनी निर्ज्जरा थाय छे. ए रीते ए छ प्रकारे (अप्रिंतरउंतवो के०) अभ्यंतर तप (होइ के०) छे. ए छ जेदने सम्यक्दृष्टि जीव तप करी माने. एम ए बार प्रकारनां तप करी निर्जरा तत्त्व कह्युं.

(१०) लोकस्वरूप जावना—केड उपर बे हाथ देइ अने पग पसारी ऊजेला पुरुष जेवो समस्थाकार षट् द्रव्यात्मक पूर्व पर्याये विनशे नवा

पर्याये उत्पन्न थाय ड्व्यथी निश्चळ रहे एवो चौद रज्जु प्रमाण लोक छे. तेनुं नीचेनुं तळीऊ उंधा वाळेला सरावला सरखुं अने मध्यजाग जालर सरखो उपरनो जाग मृदंग सरखो. एवो जे लोक ते मांहे हुं सर्वे ठेकाणे उत्सर्पिणी अवसर्पिणीना सर्वे समयोमां ने लोकाकाशना सर्व प्रदेशे पुद्गलनी सर्वे जातीनी वर्गणामां जन्म मरणे करी रोग, जय, शोक, वियोग, अज्ञान कपायादि महा वेदनाउं जोगवी चूक्यो. ते जम शरीरमांहे आत्मबुद्धिए करी रागादिकना विकारोथी सुख डुःखादिना संकल्पो करी स्वरूप रमण अवकाशने न पाम्यो तेनुं फल हतुं. हवे चिंतामणीरत्न समान डुर्लज्ञ मनुष्य जव, वली तेथी डुर्लज्ञ वीतराग देव, तथा आत्म समाधि बतावनारा गुरु, अने मिथ्यात्व रागादिना जयथी छोमावनारो वीतराग प्ररुपित धर्म, तेने छोमी चौद रज्जुलोक मांहे रहेला माराथी जिन्न पदार्थो उपर रागादि विपम परिणाम करी एवा चौद रज्जुप्रमाण लोकमां हुं ज्रमण केम करुं ? एम समपरिणामे वर्त्तवुं. ते सामायक जाणवुं. ए लोकस्वजाव नामा दशमी जावना जाणवी.

(११) बोधि डुर्लज्ञ जावना–चक्रवर्ती आदिक रिद्धि, रूप, बल, पराक्रम, स्त्री पुत्रादिक मन गमता जोगोनी प्राप्ति संसारमां जमतां अनंती वार पाम्यो. वली अकामनिर्ज्जराना योगे पुण्यना संजोगथी मनुष्य जव, आर्यदेश, निरोगीपणुं, धर्म श्रवणादिक, तथा बाह्यचारित्र, बाह्यथी आचार्य पद, पूज्यपणुं अनंतीवार प्राप्त थयुं तो पण सम्यक्त प्राप्त थवुं ते अति डुर्लज्ञ छे माटे राज्यरिद्धि, बल, स्त्री आदि तथा बाह्यथी धर्मप्रवृत्ति अने साध्यशून्य क्रिया आचार्यादि पूज्यपदनो राग छोमी सम्यक्त जावनी डढताने वधारी समजावे स्थिर थवुं ते अगीआरमी बोधिडुर्लज्ञ जावना जाणवी.

(१२) धर्म जावना–डुस्तर संसार समुद्रथी तारवाने प्रवहण समान श्री जिनेश्वरनी वाणीए प्ररुपेलो दशविध क्षांत्यादिक धर्म

तथा रत्नत्रयात्मकधर्म ते पामवो डुर्लज ठे तथा धर्मना साधन अरिहं· तादिकनो जोग तेपण पामवो डुर्लज ठे माटे पामीने प्रमादी थइ पर वस्तुना रागमां रक्त न थवुं· एम बारमी धर्म जावना जावी सम परिणामी थवुं· एम बार प्रकारे जावना जावी समपरिणामी थवुं· तेज ज्ञानादिक आत्मगुणना लाजरुप व्यापारे आत्मानो जाव प्रगट करवो· एज सामायक जाणवुं.

खुहा पिवासा सी उण्हं, दंसा चेला रइत्थिउं ।
चरिआ निसिदिया सिज्जा, अक्कोस वह जायणा ॥
अलाज रोग तण फासा, मल सक्कार परीसहा ।
पन्ना अन्नाण सम्मत्तं, इअ बावीस परीसहा ॥

आ क्षुधादिक परिसह आव्या उतां पोताना निज आत्म स्वरुपने अणाहारी, अक्षय, अखंड विचारी क्रोधादिक न करतां आत्मवीर्ये करी आपणी ज्ञायकतामां समजावे स्थिरथोज रहेवुं ते समजाव जाणवो.

एकता ज्ञान निश्चय दया, सद्गुरु तेहने जाखे ।
निर्विकल्प उपयोगमां, निज प्राणने राखे–आत्म०

हुं ज्ञान तुं मारा स्वरुपमां जासता ज्ञेयरुप षट् ड्रव्य परपदार्थोथी मने कांइ प्रयोजन नथी, ए उपयोगे परसंबंधे रागादि परिणामे बंधाएली आत्मपरिणति परसंबंधथी ठोडी पोताना स्वरुपथी तन्मय करी, सर्वे संकल्प ठोडीने, निर्विकल्प जावे स्थिरथोज, स्वरुप अनेदे तन्मयताए राखे· संकल्प विकल्प परिणामे हणाता आत्मवीर्य ज्ञा· नादि प्राणने निर्विकल्प परिणामे एटले निर्विकल्प उपयोगे बचावे ते निश्चयदया कहीए· माटे अहियां समजावनेज दया कही· जिनशा· सनमां समजाव एज मुख्य साध्य ठे.

देशी करूखानी ॥ शुद्ध समभाव छे, साध्य रूदये जिहां ।
वचन सापेक्ष क्रिया छे, साधन तिहां ॥

हवे समयसार सिद्धांतनो सार बतावे छे.

सवैया इकतीसा.

आचारिज कहे जिन वचनको, विस्तार अगम अपार है कहेंगे हमकितनो!, बहुत बोलवेसो न मकसूद चुप भली, बोलीए सुवचन प्रयोजन है जितनो, नानारुप जलपसो नाना विकल्प उठे, ताते जेतो कारिज कथन भलो तितनो, शुद्ध परमातमको अनुभो अभ्यास कीजे, यहे मोख पंथ परमारथ है इतनो.

॥ दोहा ॥ यह निचोर या ग्रंथको, यह परमरस पोप ।
तजे शुद्ध नय बंध है, गहे शुद्ध नय मोप ॥

कुंदकुंद आचार्य कहे छे के जिनमहाराजना वचननो विस्तार अगम अपार छे. हुं केटलो कही शकुं ? घणुं बोलवानी मतलब नथी चुप रहेवुं ते ठीक छे, अने जेटलुं प्रयोजन छे तेटलुंज सुवचन बोलवुं. पण नानाप्रकारनुं बोलवुं-जल्प करवाथी नाना प्रकारना विकल्प उठे. तेथी जे एक कार्य छे तेटलुंज बोलवुं बस छे. शुद्ध नये परमात्मानी निर्मल सत्ता दृष्टीगोचर करी अनुभव आस्वाद लेवो. एटले निर्मल आत्मद्रव्यना अनुभव योगनो अभ्यास करवो. एज मोक्ष मार्ग छे. एटले आखा समयसारना कथनमां एज परमार्थ छे. अहिंयां विकल्पने समभावनो नाश करनार जणावी टुंकामां मोक्ष मार्ग कह्यो. एज विकल्प तजवाथी समभाव आवे. अने समभाव आववाथी शुद्धात्म अनुभव थाय. शुद्धात्म अनुभव एज आत्मानी सिद्धि छे.

॥ पंचप्रमाद ॥

मज्जं विसय कसाया, निद्दा विकहा य पंचमी भणिया।
ए ए पंच पमाया, जीवं पार्मंति संसारे ॥

मद्य, विषय, कषाय, निद्रा, विकथा, ए पांच प्रमाद जीवने संसारमां भ्रमण करावे छे माटे तजवा.

॥ निद्राथी थती हानी ॥

जइ चउदस पुव्वधरो, वसई निगोएसुऽणंतयं कालं।
निद्दा पमाय वसओ, ताहोहिसि कह तुमं जीव ॥

ज्यारे निद्रारूप प्रमादना वशथकी चौद पूर्वधर निगोदने विषे अनंताकाळसुधी रहे छे. तो हे जीव! तारूं शुं थशे ? अर्थात् तुं जो निद्रा प्रमादने वश पड्यो तो कदि पण ऊंचो आवी शकीश नहीं. जुओ भुवनभानुं केवलीना चरित्रमां भुवनभानुं केवलीनो जीव पूर्व भवमां चौद पूर्व भण्या त्यारे कर्मपरिणाम राजानो महान् अधिपति मोहराजा विचार्यो थयो के मारा तावामांथी आ जीव चारित्र धर्म राजाना सहायथी मुक्ति नगरे सिधाववाने तैयार थयो छे. हवे जो कदापि हुं उद्यम नहीं करू तो सर्व संसार खाली थइ जशे. एम विचारी शोकातुर थइ बेठो ते देखी तेनी दासी निद्रा विचार करवा लागीके आपणो मालीक चिंतातुर छे, जो मारा सरखुं काम होय तो हुं बजावी लावुं. जेथी मारा स्वामिनी प्रसन्नता मारा उपर बनी रहे. एम जाणी बोली के प्रभु आज चिंतातुर केम दीसो छो ? आपने रागकेसरी अने द्वेषगजेंद्र आदि मोटा मोटा जोद्धा महान् पराक्रमी छतां, मनु आदिकनी हरकत टाळवामां पाछा हठवुं नहीं. हुं आपना दासनी दासी छुं तो पण जो आपनो अभिप्राय मने जणावो अने आशीर्वाद आपो तो आपनी कृपाथी हुं पण काम बजावी लावीश. एम निद्रा दासीनां वचन सांभळी मोहराजाए

पोतानो अभिप्राय जणावी आशीष सहित हूकम आपतांज ते निद्रा दासी चौद पूर्वधारी मुनि महाराजना अंगमां प्रवेश करी उपयोग चूकावी ते मुनिना आत्माने मान आदि मोहराजाना मोटा सुभटोने तावे कर्यो. ते कषायोए मुनिने नरकमां लइ केटला काल सुधी महान् विटंबना उपजावी बहु संसार भमाव्यो. माटे मोहराजानी नानामां नानी दासीना पण विश्वासे रहेवुं नहीं. चौद पूर्वधारीनी पण एवी दशा थइ तो मारा सरखानी शी गति ? माटे निद्रा प्रमादने वश थइ उपयोग चूकवो नहीं. अने जो आपणेज उपयोगने नहीं चूकीए तो मोहराजाना बापनुं पण जोर चालवानुं नथी.

॥ कषायोनुं फल ॥

जं अज्जिअं चरित्तं, देसूणाए अ पुव्वकोमीए ।
तं पुण कसायमित्तो, हारेइ नरो मुहुत्तेणं ॥

आठ वर्ष उणां क्रोड पूर्व वर्ष पालेलुं चारित्र शुभपरिणामरूप, ते एक मुहूर्त मात्रना कषायथी नाश थाय छे माटे उपयोग राखी समभावने चूकवो नहीं.

॥ चारे कषायोना दोषोनुं जुदुं जुदुं वर्णन करे छे ॥

अनुष्टुप्वृत्तम् ॥ कोहो पीई पणासेई, माणो विणय नासणो ।
माया मित्ताणि नासेई, लोहो सव्व विणासणो॥

क्रोध प्रीतिनो नाश करे छे. मान विनयनो नाश करे छे. माया मित्राइनो नाश करे छे. लोभ सर्व गुणोनो विनाश करे छे.

चारित्रनी प्रधानता. आर्यावृत्तम्

सुबहुंपि सुअमहीअं, किं काही चरण विप्पहीणस्स ।
अंधस्स जह पलित्ता, दीव सयसहस्स कोमीउ ॥

अर्थ—अत्यंत ज्ञानाभ्यास कर्यो होय, तोपण चारित्र रहितने

ज्ञान शुं करे छे? अर्थात् कांइ पण अवबोध करी शकतुं नथी. जेम लाखो क्रोडो प्रज्वलित करेला दीपको आंधळाने कंइ बोध करी शकता नथी. ज्ञानतो तेनेज कहीए के ज्यां परभावने पोतापणे न मनाय अने परभावनुं आचरण थाय नहि, पण आत्मभावमां आत्मपणुं मनाइ आत्मभावनुं आचरण थाय ते उत्सर्ग चारित्र छे. ते प्रगट करवानां कारणो हेय उपादेय रूप क्रिया परिणतिने पण चारित्र कहीए, कारणमां कार्यनो आरोप करी नैगम नयथी कार्य कहेवाय छे. यदुक्तं:-कारण कार्योप्यारोप इति वचनात् हेय उपादेय रूप क्रिया परमेश्वरनी आज्ञा प्रमाणे न आदरे तो उत्सर्ग चारित्र पण शाना प्रगटशे? माटे उत्सर्ग चारित्रने जन्म आपनारी हेय उपादेयरूप क्रिया आदरवी. स्वभाव आचरण रहित मात्र फळे कोरुं ज्ञान ते परमार्थे ज्ञान नथी. एटले द्रव्य भाव प्रवृत्ति विनानुं ज्ञान ते कांइ फेलनुं नथी.

दोहा—ज्ञान कहीजे तेहने, राग रहे नहि रंच ।
रवि सन्मुख कहो किम रहे, अंधकार प्रपंच ॥

अर्थ—जेम सूर्यना किरणमां अंधकार रही शकतुं नथी तेम सांचा ज्ञानमां पुद्गल विषयो भला जणाइ तेनो राग रंच मात्र रही शकतो नथी. ज्ञान अने चारित्र ए अभिन्नपणे आत्माना गुण आत्मनां। अन्यथा द्वेष ए शिवाय ज्ञान ते उपचार मात्र छे.

अप्पंपि सुअमहीअं, पयासगंहोइ चरण जुत्तस्स,
इक्कोवि जह पईवो, सचक्खुअस्सा पयासेइ ॥

अर्थ—चारित्र युक्त पुरुषनो अल्पगुण श्रुताभ्यास प्रकाश करनार छे. जेम चक्षुवाळाने एक दीपक पण प्रकाश करे तेम जाणवुं.

दहिवन्ननं किरिया, गेहो नवकारणस्सगालेणं

णाणीस्स जं जिणुत्तं, तं परमं सम्मचारित्तम् ॥

अर्थ–बाहिर अंतर क्रिया (मन वचन अने कायानी क्रिया) छोडीने ज्ञानी मुनि पोताना आत्मस्वभावमां समभावे रहे ते निश्चय चारित्र छे. तेज खरो समभाव जाणवो.

द्रव्य चारित्रनुं लक्षण.

असुहादो विणिवित्ती, सुहे पवित्ती य जाण चारित्तं ।
वद समिदि गुत्तिरूवं, ववहारणया दु जिण भणियं ॥

अर्थ–हिंसा विषयादि अशुभ कर्म तजीने पंच सुमति त्रण गुप्ति सहित विनय वैयावच्च अथवा ज्ञान ध्यानादिक आत्मगुणने प्रगट करवा रुप शुभ कर्म ते द्रव्य चारित्र जिनेश्वरे कह्युं छे.

जयणा य धम्मजणणी, जयणा धम्मस्स पालणी चेव ।
तववुड्ढिकरी जयणा, एगंत सुहावहा जयणा ॥

जयणा ए धर्मने जन्म आपनारी माता छे, जयणा धर्मनुं पालण करनार छे. जयणा तपनी वृद्धि करनारी छे, जयणा एकांते सुखनेज आपनारी छे माटे जयणा एज सामायक छे,

खंती सुहाण मूलं, मूलं धम्मस्स उत्तमा खंती ।
हरइ महाविज्जा इव, खंती दुरियाइ सव्वाइं ॥

क्षमा सुखनुं मूल छे, धर्मनुं मूल उत्तम क्षमा छे, महा विद्या जेवी क्षमा सर्वे दुरितने हरे छे.

अनुष्टुप्–हयं नाणं क्रियाहीणं, हया अन्नाणओ क्रिया ।
पासंतो पंगुलो दड्ढो, धावमाणो अ अंधओ ॥

क्रिया रहित जे ज्ञान ते हणाएलुं छे, अने ज्ञान रहित क्रिया पण हणाएली छे एटले क्रिया उलटा फलने आपनारी थाय छे, अर्थात् ज्ञानवडे हेय, उपादेय, जणाय छे. क्रियावडे हेय उपादेय

कराय छे. एकथी बने नहि. जेम पांगलो अग्नि देखतां छतां दाज्यो अने आंधळो दोडतां छतां दाज्यो, तो ज्ञानवडे राग अने रागनां कारण विषयादिने हेय जाणी तजवां अने ज्ञानादिक निजगुण तथा देवगुरुनी आज्ञा अने सन्मान उपादेय जाणी आदरवुं. देशनो मार्ग जाणतां छतां पग उगाववानी क्रिया करे नहि तो ते मार्गनुं जाणवुं निष्फळ थयुं अने मार्ग जाणयावगर चालचाल करे तो विषम अटवीमां जइ पडे, माटे आंधळो अने पांगळो बन्ने मळी वंछित नगरे पहोंचे अर्थात् आंख अने पग बंने सहित वंछित गामे पहोंचे. जेम गाडी बन्ने पैडांना संजोगथी चाले छे तेम ज्ञान अने क्रियाना संजोगथी मुक्ति नगरे पोहोंचाय छे.

संजोग सिध्दि अ फलं वयंति, न हु एग चक्केण रहो पयाई॥
अंधो य पंगो य वणए समिचा, ते संपणठा नगरं पविठ्ठा॥

पंडित पुरुषो ज्ञान अने क्रियाना संजोगनी सिद्धिवडेज मुक्ति रूप फळनी प्राप्ति कहे छे, कारण के एक पैडे रथ चालतो नथी पण बे पैडांवडेज रथ चाले छे. तेनुं द्रष्टांत कहे छे. आंधळो अने पांगळो वनने विषे एकठा मळीने त्यांथी नाठा अने ते नगरमां पेठी गया तेम ज्ञानवडे जाणी क्रियावडे परभाव तजाय छे अने स्वभावमां स्थिर थवाय छे.

जहा खरो चंदण भारवाही, भारस्स भागी न हु चंदणस्स।
एवं खु नाणी चरणेण हीणो, भारस्स भागी न हु सुग्गईए॥

जेम चंदननो भार वहेनार गधेडो भारनो भोगी छे, पण चंदननी सुगंधनो भोगी नथी, तेम ज्योतिष, वेदकादिक शास्त्रनो जाणनार व्यवहारथी ज्ञानी कहेवाय छे, पण ते स्वभाव आचरण रूप चारित्रना आचरण विना मात्र हुं ज्ञानी छुं एवा अभिमानना भारनेज उपाडे छे. पण आत्मस्वभाव आचरणना लाभने लेइ शकतो नथी

एटले चारित्र विना ज्ञान ते चंदनना जार ऊपाड्नारूप छे पण मुक्ति रूपी सुगतिनुं दातार थाय नहि.

को चक्कवट्टि रिध्दिं, चइउं दासत्तणं समभिलसई।
को व रयणाइ मुत्तुं, परिगिन्हइ उवल खंमाई ॥

अर्थ—चक्रवर्तीनी रिद्धिने तजीने दासपणानो अभिलाप कोण करे? वली रत्नने मूकी दइने पत्थरनो कक्को कोण मूर्ख ग्रहण करे? अर्थात् जे लाजालाजना व्यापारथी अजाण होय ते मूर्ख तेम करे. मोक्ष फळने आपनारुं जे चारित्र ते छोडीने संसार भ्रमण करावे एवा विषयादिकने मूर्खज ग्रहण करे माटे सुज्ञ पुरुषोए चारित्रमां शिथिल परिणाम न करवा, आवेलां दुःख नाश थइ जाय छे माटे पोते ग्रहण करेलां व्रत छोडवां नहि अने समपरिणाममां रहेवुं.

अहि गिलइ गलइ उअरं, अहवा पच्चुग्गलंति नयणाइं।
हा विसमा कज्जगई, अहिणा छच्छुंदरि गहिआ ॥

चारित्र ग्रह्या पछी जेना ढीला परिणाम थाय छे, तेने सापे छच्छुंदर ग्रहण कर्या जेवो न्याय थाय छे. जो ते छच्छुंदराने साप गली जाय तो तेनुं पेट गळे अने जो छोडीदे तो आंखो जाय. हा! इती खेदे! कार्यनीगति विषम थइ छे एवा जेना संजम लीधा पछी संजम पालवाने शिथिल परिणाम थया होय तेने सर्वोत्कृष्टपणुं बतावबाने कहे छे.

नेरइयाणवि दुख्खं, जिज्झइ कालेण किं पुण नराणं।
ता न चिरं तुह होइ, दुःखमिणं मा समुव्वियसु ॥

नारकीनां दुःख पण काले करीने नाश पामे छे तो मनुष्य माटे शुं कहेवुं? ते माटे तने आ दुःख घणा काळ सुधि नहीं रहे माटे तुं खेद न कर. आ शरीर उपर जे दुःख अने सुख थतुं पोताने मानवुं ते मिथ्यादृष्टी छे, बहिरात्मभाव छे, माटे तजवा लायक छे.

अंतर आत्मदृष्टे हुं नित्य चेतनावंत निर्दोष छुं माटे ग्रहण करेलां व्रत समभावे पाळवां, चारित्र ग्रहण करेलुं छोडी देवुं ते बहुज अनिष्ट छे.

वरं अग्गिमि पवेसो, वरं विसुद्धेणकम्मणा मरणं ।
मा गहियव्वय भंगो, मा जीअं खलीअसीलस्स ॥

मोटी अग्निमां प्रवेश करवो ते श्रेष्ठ छे वळी अणशण करीने मरण पामवुं ते श्रेष्ठ छे पण ग्रहण करेला व्रतनो भंग करवो ते ठीक नथी. तेमज शीलमां स्खलना सहित जीववुं श्रेष्ठ नथी. समभावने जन्म आपनार समकित अने समकितनुं फळ बतावे छे.

व्यवहार अने निश्चय नयथी मोक्षमार्ग.

सम्मद्दंसण णाणं, चरणं मोक्खस्स कारणं जाणे ।
ववहारा णिच्छयदो, तत्तिय मइओ णिओ अप्पा ॥

व्यवहार नयथी सम्यक्ज्ञान, सम्यक्दर्शन अने सम्यक् चारित्र, ए त्रणे मळीने मोक्षनुं कारण थाय अने निश्चय नयथी सम्यक्ज्ञान दर्शन चारित्रमय एवो जे आतमा ते पोतेज मोक्षनुं कारण छे.

जो अपसत्थो रागो, वड्ढइ संसार भमण परिवाडी ।
विसयाइसु सयणाइसु, इट्ठत्तं पुग्गलाईसु ॥

जे अप्रशस्त राग, विषयादिक उपर अथवा सज्जनादिक उपर ते संसार भ्रमण परंपराने वधारनार जाणवो. पुद्गलादिक वस्तुने इष्ट जाणवां; वळी तत्त्वार्थसूत्रमां कह्युं छे केः—

नाम स्थापना द्रव्य भाव तत्तन्न्यास.

अर्थ—नाम, स्थापना, द्रव्य, भाव, ए चार निक्षेपा? वस्तुना न्यास एटले वस्तुना रहेनार स्वपर्याय छे. वस्तुथी अभिन्न छे. तो चार

निक्षेपेथी, देव, गुरु, धर्म, आत्मा अने अनात्मा सर्वेने जाणीए तोज निर्मळ समकित थाय, अने समकित थाय तोज राग द्वेषथी मुक्त थइ शकाय माटे शुद्ध निक्षेपानुं जाणपणुं जरुर करवुं जोइये. सूत्रोमां उपचारथी चार निक्षेपा पण कह्या छे तेनुं फळ पण उपचारथीज कह्युं छे. माटे निरुपचरित जे मोक्ष ते शुद्ध निक्षेपा जाणवाथीज साधि शकाय. वळी द्रव्य, क्षेत्र, काळ अने भाव ते पण वस्तुना वस्तुमांज होय, पण परद्रव्ये द्रव्यादिकनुं कल्पवुं ते उपचारथीज छे. माटे द्रव्य, क्षेत्र, काळ, भावथी वस्तु स्वरूप जाणवुं जोइये अने द्रव्य, क्षेत्र, काळ, भाव, तेज निक्षेपा छे. ए विषे सूत्रोमां वधारे अधिकार छे. अहींआं तो मात्र एक एक गाथानी साक्षी लखीए छिये.

दव्वं गुणसमुदाउ, खित्तं उगाह वट्टणा काळो।
गुण पज्जाय पवत्ती, भावो निअ वत्थुधम्मो सो॥

गुणनो समुदाय ते द्रव्य, अवगाहना ते क्षेत्र, गुण पर्यायनी प्रवृत्ति ते काळ, निज वस्तु धर्म ते भाव, एम जाणवुं. ज्यांसुधी परद्रव्यनी कामना छे त्यांसुधी राग जतो नथी, अने आत्मगुणो प्रगट थता नथी. आत्माने पोताना माटे सुखनुं कारण पोतानोज स्वभाव छे. बीद रज्जु लोकना पदार्थनी अंदरथी आत्माने कांइ पण लेवानुं नथी. तो परद्रव्यनी कामना करी पोताना स्वरूपने भुलवुं ए मिथ्याभाव छे. अने एथी रागादिक उपजी भवभ्रमण थाय छे.

अहमिक्को खलु सुद्धो, निम्ममउ नाणदंसण समग्गो।
तम्मिठिउ तच्चित्तो, सव्वे ए ए खयंनेमि॥
एगो मे सासउ अप्पा, नाण दंसण संजुउ।
सेसामे बाहिरा भावा, सव्वे संजोग लक्खणा॥

अहं आत्मा ज्ञानादि अनंत गुण पर्याय रूप. अनंत स्वधर्मनय,

द्रव्यथी अखंड समुदायपणे एक छुं वली निश्चय नयथी शुद्ध छुं. यद्यपि अनादि परभावमां लुब्ध थइ भ्रष्ट थको अशुद्ध थयो, तो पण स्वजातिथी मूलधर्मे अनंत ज्ञानादि गुणमय, शुद्ध निष्कलंक, निरामय, निःसंग निर्दोषी छुं. सर्व ममकार परभावथी रहित छुं. ज्ञानस्वरूप भासन परिच्छेदन रूप, दर्शन सामान्योपयोग, तेहीज मय छुं. एवा शुद्ध भासन, रमण परिणमन रूपे आत्मा रह्यो थको सर्व पर उपाधिने दूर करी स्व शुद्धस्वरूपने ग्रही सर्व परभाव भेदी करी निर्मल आनंद निरधार.

नाण पयासगमो, हणाउ नवो संयमो उगुत्ति करो,

शुद्धता एटले पोताना आत्माने सिद्ध समान शुद्ध जाणी, पोते अनंत गुण युक्त स्वद्रव्यादिकपणे एकज छुं. एज उपयोग निरंतर एटले अत्यंत स्थिर परिणामे राखी, परद्रव्यमांहे मारे कंइ पण काम नथी. एम उदासिनवृत्तिए मोहरूपी शत्रुनो नाश करी आत्मस्वभाव स्थिर करी पोताना ज्ञान, दर्शन, चारित्रादि गुणो शक्तिमां रह्या व्यक्तिपणे अनंतपणाए करीने जयनो पडह वजाव्यो छे. माटे ज्ञान, दर्शन, चारित्र, रमण परिणाममां आत्मपरिणतिनुं एकत्व करवुं. परद्रव्यनी कामना तजी स्थिरयोग सत्ता भोगी थवुं एज सामायक छे.

॥ श्लोक ॥ राग द्वेषादि कल्लोलै, रलोलं यन्मनो जलम् ॥
स पश्यत्यात्मनस्तत्त्वं, मतत्त्वं नेतरो जनः ॥

राग द्वेषादि कल्लोलथी जेनुं मन रूपी जल डोलायमान थयुं नथी, ते आत्मतत्त्वने जुए छे ने जोनारो पोतेज परमात्मा रूप छे. बीजो कोइ परमात्मा नथी.

॥ श्लोक ॥ अविक्षिप्तं मनस्तत्त्वं, विक्षिप्तं भ्रांति रात्मनः ।
धारयेत्तदविक्षिप्तं, विक्षिप्तं नाश्रयेत्ततः ॥

रागादिक परिणामे रहित एवुं आत्मानुं वास्तिक स्वरुप छे अने तेनाथी जे उलटुं जेमां आत्मानी भ्रांति ते आत्माथी जुदुं पर स्वरुप छे ते माटे रागादि रहित मनने धारण करवुं एटले मन रागद्वेष परिणाम वालुं थवा देवुं नहि. रागादि परिणाम युक्त मन अनंत संसार जमावे छे तेज मन रागादिक रहित थये परमपदनी प्राप्ति थाय छे माटे मनने मोहनी कर्मनी प्रकृतिना संसर्गवालुं थवा देवुं नहीं पण शुद्ध स्वभाव संसर्गवालुं करवुं एज सत्य सामायक समजवुं.

अविद्याभ्यास संस्कारै रवशंक्षिप्यते मनः ।
तदेव ज्ञान संस्कारैः, स्वतस्तत्त्वेऽवतिष्टते ॥

शरीरने विषेज पवित्र अने स्थिर एवुं आत्मा तथा आत्मिय विगेरे जे ज्ञान ते अविद्या, ते अविद्याना अभ्यासथी उत्पन्न थएली वासनाए अवश (विषयने अने इंद्रियोने आधिन पण आत्माने आधिन नहि) एवुं मन थाय छे तेज मन ज्ञान संस्कारे करीने आत्म स्वरुपने विषे रहे छे.

श्लोक—यत्र काये मुनेः प्रेम, ततःप्राच्यव्य देहिनम् ।
बुद्धया तदुत्तमे काये, योजयेत् प्रेम नश्यति ॥

मुनिने जे पोताना अथवा परना शरीरने विषे स्नेह थाय छे ते शरीरथी बुद्धि वडे आत्माने पाछो फेरवीने तेथी पण उत्तम एवा चिदानंदमय आत्म स्वरुपने विषे जोडे छे के जेथी काया उपर स्नेह थतो नथी.

श्लोक—आत्म विभ्रमजं दुःखमात्मज्ञानात्प्रशाम्यति ।
नायतास्तत्र निर्वांति, कृत्वापि परमं तपः ॥

शरीरादिकमां पोतापणानो भ्रम थवाथी उपजेलुं दुःख आत्म ज्ञानथी एटले आत्मामां शुद्धात्मपणुं जाणवाथी नाश पामे छे वली

द्रव्यथी अखंड समुदायपणे एक तुं वली निश्चय नयथी शुद्ध तुं. यद्यपि अनादि परजावमां लुब्ध थइ भ्रष्ट थको अशुद्ध थयो, तो पण स्वजातिथी मूलधर्मे अनंत ज्ञानादि गुणमय, शुद्ध निष्कलंक, निरामय, निःसंग निर्दोषी तुं. सर्व ममकार परजावथी रहित तुं. ज्ञानसकल जासन परिच्छेदन रुप, दर्शन सामान्योपयोग, तेहीज मय तुं. एवा शुद्ध जासन, रमण परिणमन रुपे आत्मा रह्यो थको सर्व पर उपाधिने दूर करी स्व शुद्धस्वरुपने मही सर्व परजाव जेदी करी निर्मल आनंद निपजावे.

नाण पयासगमो, हुगाउ तवो संयमो उगुत्ति करो,

शुद्धना एटले पोताना आत्माने सिद्ध समान शुद्ध जाणी, पोते अनंत गुण युक्त स्वद्रव्यादिकपणे एकज तुं. एज उपयोग तिदण ताए एटले अत्यंत स्थिर परिणामे राखी, परद्रव्यमांहे मारे कंइ पण काम नथी. एम उदासिनवृत्तिए मोहरुपी शत्रुनो नाश करी आत्मस्वजाव स्थिर करी पोताना ज्ञान, दर्शन, चारित्रादि गुणो शक्तिमां रहेला व्यक्तिपणे स्वतंत्रताए करीने जयनो पडह वजाव्यो छे, माटे ज्ञान, दर्शन, चारित्र, रमण परिणाममां आत्मपरिणतिनुं एकत्व करवुं. परद्रव्यनी कामना तजी स्थिरयोग सत्ता जोगी थवुं एज सामायक छे.

॥ श्लोक ॥ राग द्वेषादि कल्लोलै, रलोलं यन्मनो जलम् ॥
स पश्यत्यात्मनस्तत्त्वं, सतत्त्वं नेतरो जनः ॥

राग द्वेषादि कल्लोलथी जेनुं मन रुपी जल डोलाइ गयुं नथी ते आत्मतत्त्वने जुए छे ते जोनारो पोतेज परमात्मा रुप छे बीजो कोइ परमात्मा नथी.

॥ श्लोक ॥ अविद्विनं मनस्तत्त्वं, विद्विनं भ्रांति रात्मनः ।
धारयेत्तदविद्विप्तं, विद्विप्तं नाश्रयेत्ततः ॥

रागादिक परिणामे रहित एवुं आत्मानुं वास्तिक स्वरूप छे अने तेनाथी जे उलटुं जेनां आत्मानी भ्रांति ते आत्माथी जुदुं पर स्वरूप छे ते माटे रागादि रहित मनने धारण करवुं एटले मन रागद्वेष परिणाम वालुं थवा देवुं नहि. रागादि परिणाम युक्त मन अनंत संसार भमावे छे तेज मन रागादिक रहित थये परमपदनी प्राप्ति थाय छे माटे मनने मोहनी कर्मनी प्रकृतिना संसर्गवालुं थवा देवुं नहीं पण शुद्ध स्वभाव संसर्गवालुं करवुं एज सत्य सामायक समजवुं.

अविद्याभ्यास संस्कारै रवशंक्षिप्यते मनः ।
तदेव ज्ञान संस्कारैः, स्वतस्तत्त्वेऽवतिष्ठते ॥

शरीरने विषेज पवित्र अने स्थिर एवुं आत्मा तथा आत्मिय विगेरे जे ज्ञान ते अविद्या, ते अविद्याना अभ्यासथी उत्पन्न थएली वासनाए अवश (विषयने अने इंद्रियोने आधिन पण आत्माने आधिन नहि) एवुं मन थाय छे तेज मन ज्ञान संस्कारे करीने आत्म स्वरूपने विषे रहे छे.

श्लोक—यत्र काये मुनेः प्रेम. ततःप्राच्यव्य देहिनम् ।
बुध्या तदुत्तमे काये. योजयेत् प्रेम नश्यति ॥

मुनिने जे पोताना अथवा परना शरीरने विषे स्नेह थाय छे ते शरीरथी बुद्धि वडे आत्माने पाछो फेरवीने तेथी पण उत्तम एवा चिदानंदमय आत्म स्वरूपने विषे जोडे छे के जेथी काया उपर स्नेह थतो नथी.

श्लोक—आत्म विभ्रमजं दुःखमात्मज्ञानात्प्रशाम्यति ।
नायतास्तत्र निर्वांति, कृत्वापि परमं तपः ॥

शरीरादिकनां पोतापणानो भ्रम थवाथी उपजेलुं दुःख आत्म ज्ञानथी एटले आत्मानां शुद्धात्मत्वनुं जाणवाथी नाश पामे छे वली

आत्म स्वरूपमां असावधान एवा पुरुषो उत्कृष्ट तप करीने पण मोक्ष पामता नथी.

श्लोक–शुभं शरीरं दिव्यांश्च, विषयानभिवांछति ।
उत्पन्नात्ममतिर्देहे, तत्त्वज्ञानी ततश्च्युतिम् ॥

शरीरने विषे आत्म बुद्धि वालो पुरुष शुभ एवा शरीरने अने दिव्य एवा विषयोने इच्छे छे अने तत्त्वज्ञानी पुरुष शरीरनी निवृत्तिने इच्छे छे.

परत्राहं मतिः स्वस्माच्च्युतो बध्नात्यसंशयम् ।
स्वस्मिन्नहं मतिश्च्युत्वा, परस्मान्मुच्यते बुधः ॥

शरीरने विषे आत्म बुद्धिवालो बहिरात्मा आत्म स्वरूपथी भ्रष्ट थइने रागी द्वेषी थइ खरेखर बंधनने पामे छे. अने आत्मने आत्म बुद्धिवालो अंतर आत्मा शरीरादिकना रागथी मूकाय छे.

जागर्ति ज्ञानदृष्टिश्चेत्, तृष्णा कृष्णाऽहि जांगुली ।
पूर्णानंदस्य तत्किंस्याद्दैन्य वृश्चिक वेदना ॥

तृष्णा रूपी काला सर्पना विष प्रत्ये गारूडी विद्या समान जे पुरुषनी ज्ञानदृष्टि जागृत छे ते पूर्णानंदी पुरुषने शुं दीनता रूपी वींछीनी वेदना थाय ? अर्थात् न थाय.

यस्य ज्ञानसुधासिंधौ, परब्रह्मणि मग्नता ।
विषयांतर संचारस्तस्य हालाहलोपमः ॥

ज्ञानामृतना समुद्ररूप परब्रह्मने विषे हमेशां जेनो उपयोग छे, एवा पुरुषने विषयांतरमां प्रवृत्ति ते विष समान भासे छे.

स्वभाव सुखमग्नस्य, जगत्तत्वावलोकिनः ।
कर्तृत्वं नान्यभावानां, साक्षित्वमवशिष्यते ॥

स्वजाव सुखमां मग्न अने जगत्ना तत्वोनुं अवलोकन करनार पुरुषनुं परजावने विषे कर्तृत्व नथी. मात्र साक्षित्व छे.

परब्रह्मणि मग्नस्य श्लथा पौज्ञलिकी कथा ।
क्कामी चामीकरोन्मादाः स्फारा दारादराः क्कच ॥

जे पुरुषनी पौज्ञलिक कथा शिथलताने पामी छे, एवा परब्रह्मने विषे मग्न पुरुष क्यां ? अने सुवर्णादिथी उत्पन्नयता उन्माद तथा स्त्रीउंए करेला उदार शृंगारादि हाव जाव क्यां ?

शमशैत्यपुषो यस्य विप्रुषोऽपि महाकथा ।
किं स्तुमो ज्ञानपीयूषे तत्र सर्वांग मग्नता ॥

समजावनी शितलतानुं पोषण करनार ज्ञाननुं बिंदु मात्र पण जे आत्माने विषे छे तेनी महावार्त्ता थाय छे. तो ज्ञान अमृत सिंधुमां जे पुरुषनी सर्वांग मग्नता छे तेनुं वर्णन तो शुं करवुं ? माटे हे जव्य जीवो! टुंकामां मुक्ति मार्गने चाहाता हो तो समजाव रूप सामायक अवश्य प्रमाद गेडी आदरो.

यस्य दृष्टिः कृपावृष्टिर्गिरः शमसुधाकिरः ।
तस्मै नमः शुभज्ञानध्यानमग्नाय योगिने ॥

जेनी दृष्टी सर्व प्राणीउंपर कृपा वरसावे छे, अने जेनी वाणी शमरूपी अमृतने गंटे छे एवा शुज ज्ञान ध्यानमां मग्न योगिने नमस्कार छे.

वत्सकिं चंचलस्वांतो च्रांत्वा च्रांत्वा विषीदसि ।
निधिं स्वसन्निधावेव स्थिरता दर्शयिष्यति ॥

हे वत्स! सुखने माटे चंचल मनवाळो थइ शामाटे भ्रमण करे छे? अने क्लेश शामाटे पामे छे ? स्थिरता सुखरूपी खजानो तारो तारीज पासे तने बतावशे माटे स्थिर परिणामी था.

ज्ञानदुग्धं विनश्येत लोलविक्षोलकूर्चकैः ।
अम्लद्रव्यादिवास्थैर्यादिति मत्वा स्थिरो भव ॥

खाटा पदार्थथी जेम दुधविनाश पामे छे, तेम अस्थिरताथी-लोलथी थता विक्षोलरुपी कुचाए करीने ज्ञानरुपी दुधनो नाश थाय छे. एम समजी पोताना स्वभावमां स्थिर था. परभावने चित्तमां न पेशवा दे.

अचेतनमिदं दृश्य, मदृश्यं चेतनं ततः ।
क रुष्यामि क तुष्यामि, मध्यस्थोऽहं भवाम्यतः ॥

आ देखातुं एवुं शरीर आदि जड पदार्थ छे, अने नहि देखातुं आत्म स्वरुप चैतन्य रुप छे माटे हुं कोना उपर रोप अने कोना उपर संतोष करुं ? तेथी हवे हुं मध्यस्थ रुप थाउं छुं. ए परिणामे समभाव थाय.

दुविहंपि मोक्खहेउं झाणे पाउणदि जं मुणी णियमा ।
तह्मा पयत्तचित्ता जूयं ज्झाणं समब्भसह ॥ (द्रव्यसंग्रह)

ध्यान करवाथी मुनीओने बंने प्रकारे मोक्षमार्गनी प्राप्ति थाय छे, ए माटे बे प्रकारे प्रयत्नशील थइने ध्यानाभ्यासमां उद्यम करवो एज समभावनुं कारण छे.

जंकिंचि विचिंतंतो णिरीहवित्ती हवे जदा साहू ।
लध्दूणय एयत्तं तदा हु तं तस्स णिच्चयं ज्झाणं ॥(द.सं.)

जे वारे साधु स्वरुप सन्मुख सदा एकत्व करीने मन, वचन, कायानी कांइ पण क्रिया करतो नथी अने बाह्य तथा अभ्यंतर परिग्रहने पण इच्छतो नथी पण कांइक स्वगुण पर्यायरुप चिंतवन करे छे तेवो मुनि शुद्ध ध्यान योग्य थाय छे.

श्लोक ॥ ध्यानार्यादि क्रिया सेयं, प्रत्याहृत्य निजं मनः ।

प्रारब्धा जन्म संकल्पा, दात्मज्ञानाय कल्पते ॥

कल्याणकारी ध्याननी दशा तेज क्रिया जाणवी. माटे स्वपरना. वधी पोतानुं मन पाछुं वाळी जन्म मात्रना संकल्प विकल्प छोडीने पोताना आत्माने ज्ञानने विषेज राखीए, स्थिर करीए.

मन्यते यो जगत्तत्वं स मुनिः परिकीर्त्तितः ।
सम्यक्त्व मेवतन्मौनं, मौनं सम्यक्त्वमेव च ॥

जगत्ना तत्वने माने छे एटले जाणे छे ते मुनि कहेवाय छे. सम्यक्त्व एज मौन छे अने मौन तेज सम्यक्त्व छे. जो कदापि न बोलवुं एने मुनिपणुं कहीए तो पंच स्थावर बोलता नथी ते शिवाय घणा लोको बोलवानुं नेम करी बेशे छे ते पण मौन कहेवाय नहि तेथी आत्मकार्यनी सिद्धि थती नथी पण अंदरना विकल्पो तजवा तेज मुनिपणुं छे. बाहिर मौनपणुं लइ बेशा छतां चित्त अंदर चिंतवन करे छे के अमुक कार्य में ठीक कर्युं अथवा अमुक कार्य ठीक न थयुं अमुक युक्ति करवाथी फलाणुं काम ठीक बनशे.

वली आचारांगमां कह्युं छे केः—

जं समंति पासहा तं मुणंति पासहा जं मुणंति पासहा तं समंति पासहा—एटले जे मुनि पणुं ते सम्यक्त भाव छे अने जे सम्यक भाव छे तेज मुनिपणुं छे.

माटे सकल विकल्प रहित समज्ञाननेज मुनि पणुं कह्युं माटे समभाव एज साध्य छे,

गाथा—जो जाणइ अरिहंते दव्व गुण पज्जवंतेहिं, ।
सो जाणइ अप्पाणं, मोहो खलु जाहि तस्सलयं ॥

जे अरिहंतने द्रव्य गुण पर्याय सहित जाणे तेज पोताना आत्माना द्रव्य गुण पर्यायने जाणे अने तेनोज मोह क्षय थाय माटे आत्म स्वरुपनुं जाणवुं तेज समभाव छे.

गाथा ॥ आत्मात्मन्येवयच्छुद्धं जानात्यात्मानमात्मना ।
सेयंरत्नत्रये ज्ञप्ति, रुच्याचारैकता मुनेः ॥

आत्मा आत्माए करीने आत्माने विषे शुद्ध जाणे छे माटे मुनिने आ ज्ञानावस्था रत्नत्रयीमां ज्ञान दर्शन चारित्रनी एकता करे छे एटले पर संबंधमां आत्माने कांइ पण काम नथी पोतानी सिद्धि पोता वडेज थाय छे माटे परवस्तुमां इष्टानिष्ट छोडी आत्म स्वजाव स्थिर करवो.

गाथा—ज्ञानयोग स्तपः शुद्ध मात्मरत्येक लक्षणं ।
इंद्रियार्थोन्मनीजावात्समोक्ष सुख साधकः ॥

आत्मानी परिणति परपुद्गल योगे रागद्वेष परिणामी थइ छे, तेज आत्मानी परिणति स्वस्वजाव योगे करी आत्म परिणाम मांहे रक्त करी स्थिर थवुं एज शुद्ध तप छे. जिहां इंद्रिय सुखनी इच्छा नथी एज मोक्षनुं साधक पणुं छे जावार्थ—आत्म परिणति परयोगे रमावतां परसंगे संसार भ्रमण कर्युं तेज परिणति आत्माना ज्ञानादिक गुणोमां रमावतां मोक्ष जाणवुं. आत्मानी परिणति आत्मामां रमाववी तेज राग द्वेष विध्वंसनुं कारण छे माटे ज्ञानयोग तेज सामायक जाणवुं.

श्लोक—यस्त्वात्मरतिरेव स्यादात्म तृप्तश्चमानवः ।
आत्मन्येव च संतुष्ट, स्तस्य कार्यं न विद्यते ॥

आत्म सुखमां जे संतुष्ट छे एटले आत्मीक सुखे करीने जेने तृप्ति थइ छे, तेने कांइ परजावनी रमणता छेज नहि. एतो पोताना स्वजाविक गुणोमां संतुष्ट थइने बेठो छे तो ते पुरुषने बाह्य वस्तुमां रमण जावनुं होय ? माटे आत्म स्वजावमां रहेवुं तेज समजाव अने सामायक छे.

अवकाशो निषिद्धोस्मिन्न रत्यानंदयोरपि ।
ध्यानावष्टंभतः क्वास्तु तत्क्रियाणां विकल्पनं ॥

आत्मज्ञानीना चित्तमां हर्ष अने शोक पेशवानो अवकाश नथी. तो संकल्प विकल्परूप त्रिपमता शानी होय ? अने ज्यारे संकल्प विकल्पने जीत्यो त्यारे आत्मसत्तागते रह्या जे आत्मिक धर्म ते व्यक्तिपणे एटले प्रगटपणे आवे स्वगुण संपदा सिद्ध समाधिनो जोगी थाय एटले सम परिणाममां रहे त्यां क्रिया कलापनो संकल्प विकल्प रहेतो नथी.

सूत्रमां सात प्रकारनां वचन छे ते जूदा जूदा कारणोथी जूदी जूदी रीते प्ररूप्यां छे एथी पण आत्मानी सत्ता जूदी कही छे माटे आत्म सत्ता ओलखी आत्म सत्ता मांहे पोतानी परिणति स्थिर करवाथी सर्वे संकल्प नाश थाय छे. सात प्रकारनां सूत्रनां वचननां नाम. (१) विधिसूत्र (२) उद्यमसूत्र (३) भजयसूत्र (४) वर्णकसूत्र (५) उत्सर्गसूत्र (६) अपवाद (७) उत्सर्ग अपवाद सूत्र. ए रीते सात प्रकारनां वचन छे ते सर्वे समजी लेवां अने आत्म स्वभावमां स्थिर थवुं ते समभाव छे.

स्थिरभूतमपिस्वांतं, रजसा चलतां व्रजेत् ।
प्रत्याहृत्य निगृह्णति, ज्ञानी यदिदमुच्यते ॥

स्थिरीभूत जे अंतःकरण तेनी परभावने विषे जे रमणता तेने रजोगुण कहीए. ते रजोगुणना योगे करी मननी चपलता घणी होय अने जिहां सुधी चपलता तिहां सुधी आत्मानुं कार्य थाय नहि. ते तमोगुणनुं तथा रजोगुणनुं स्वरूप अन्य शास्त्रथकी जाणजो. हवे ते रजोगुणे करी चपलतापणुं पामेलुं एवुं जे मन तेनो ज्ञानी पुरुषो प्रत्याहार करीने-पाछुं वालीने मनने निग्रह करे छे.

श्लोक—शनैः शनैरुपरमेद्बुध्या धृतिगृहीतया ।

गाथा ॥ आत्मात्मन्येवयच्छुद्धं जानात्यात्मानमात्मना ।
सेयंरत्नत्रये ज्ञप्ति, रुच्याचारैकता मुनेः ॥

आत्मा आत्माए करीने आत्माने विषे शुद्ध जाणे छे माटे मुनिने आ ज्ञानावस्था रत्नत्रयीमां ज्ञान दर्शन चारित्रनी एकता करे छे एटले पर संबंधमां आत्माने कांइ पण काम नथी पोतानी सिद्धि पोता वडेज थाय छे माटे परवस्तुमां इष्टानिष्ट छोडी आत्म स्वभाव स्थिर करवो.

गाथा–ज्ञानयोग स्तपः शुद्ध मात्मरत्येक लक्षणं ।
इंद्रियार्थोन्मनीभावात्समोक्ष सुख साधकः ॥

आत्मानी परिणति परपुद्‌गल योगे रागद्वेष परिणामी थइ छे, तेज आत्मानी परिणति स्वस्वभाव योगे करी आत्म परिणाम मांहे रक्त करी स्थिर थवुं एज शुद्ध तप छे. जिहां इंद्रिय सुखनी इच्छा नथी एज मोक्षनुं साधक पणुं छे भावार्थ–आत्म परिणति परयोगे रमावतां परसंगे संसार भ्रमण कर्युं तेज परिणति आत्माना ज्ञानादिक गुणोमां रमावतां मोक्ष जाणवुं. आत्मानी परिणति आत्मामां रमाववी तेज राग द्वेष विध्वंसनुं कारण छे माटे ज्ञानयोग तेज सामायक जाणवुं.

श्लोक–यस्त्वात्मरतिरेव स्यादात्म तृतश्चमानवः ।
आत्मन्येव च संतुष्ट, स्तस्य कार्यं न विद्यते ॥

आत्म सुखमां जे संतुष्ट छे एटले आत्मीक सुखे करीने जेने तृप्ति थइ छे, तेने कांइ परभावनी रमणता छेज नहि. एतो पोताना स्वभाविक गुणोमां संतुष्ट थइने बेठो छे तो ते पुरुषने बाह्य वस्तुमां रमण शानुं होय? माटे आत्म स्वभावमां रहेवुं तेज समभाव अने सामायक छे.

अवकाशो निषिध्दोस्मिन्न रत्यानंदयोरपि ।
ध्यानावष्टंभतः क्वास्तु तत्क्रियाणां विकल्पनं ॥

आत्मज्ञानीना चित्तमां हर्ष अने शोक पेशवानो अवकाश नथी. तो संकल्प विकल्परूप विषमता शानी होय ? अने ज्यारे संकल्प विकल्पने जीत्यो त्यारे आत्मसत्तागते रह्या जे आत्मिक धर्म ते व्यक्तिपणे एटले प्रगटपणे आवे स्वगुण संपदा सिद्ध समाधिनो जोगी थाय एटले सम परिणाममां रहे त्यां क्रिया कलापनो संकल्प विकल्प रहेतो नथी.

सूत्रमां सात प्रकारनां वचन छे ते जूदा जूदा कारणोथी जूदी जूदी रीते प्ररूप्यां छे एथी पण आत्मानी सत्ता जूदी कही छे माटे आत्म सत्ता ओलखी आत्म सत्ता मांहे पोतानी परिणति स्थिर करवाथी सर्वे संकल्प नाश थाय छे. सात प्रकारनां सूत्रनां वचननां नाम. (१) विधिसूत्र (२) उद्यमसूत्र (३) भयसूत्र (४) वर्णवसूत्र (५) उत्सर्गसूत्र (६) अपवाद (७) उत्सर्ग अपवाद सूत्र. ए रीते सात प्रकारनां वचन छे ते सर्वे समजी लेवां अने आत्म स्वभावमां स्थिर थवुं ते समभाव छे.

स्थिरभूतमपिस्वांतं, रजसा चलतां व्रजेत् ।
प्रत्याहृत्य निगृह्णाति. ज्ञानी यदिदमुच्यते ॥

स्थिरीभूत जे अंतःकरण तेनी परभावने विषे जे रमणता तेने रजोगुण कहीए. ते रजोगुणना योगे करी मननी चपलता थती होय अने जिहां सुधी चपलता तिहां सुधी आत्मानुं कार्य थाय नहि. ते तमोगुणनुं तथा रजोगुणनुं स्वरूप अन्य शास्त्रथकी जाणजो. हवे ते रजोगुणे करी चपलतावालुं थानेवुं एवुं जे मन तेनो ज्ञानी पुरुष प्रत्याहार करीने-पाछुं वाळीने मनने निग्रह करे छे. ॥ हवे श्लोक-शनैः शनैरूपरमेद्बुध्या धृतिगृहीतया ।

गाथा–तित्थयरत्तं सम्म–त्तखाइयं सत्तमी तईयाए ।
वंदणएणं विहिणा, बर्द्धं च दसारसीहेणं ॥

तीर्थंकरपणुं, क्षायक सम्यक्त्व अने सातमी नरकथी त्रीजी नरकनो बंध ए त्रण वानां विधिपूर्वक मुनीने वंदन करवाथी श्रीकृष्णे उपार्जन कर्यां·

गाथा ॥ छठ्ठम दसम दुवा–लसेहिं मासद्धमासखमणेहिं ।
इतोउ अणेग गुणा, सोहा जिमियस्स नाणिस्स ॥संबोधसत्तरि

छठ, अठम, दशम, दुवालस, अर्द्धमासखमण अने महिनाना उपवास करवाथी जे शोभा छे ते करतां पण रोज जमता एवा ज्ञानी साधुनी शोभा अनेक गुणी छे कारण के ज्ञानी एज जिनशासनने दीपावनार छे. शुद्ध तपश्चर्याथी पोतेज तरे पण ज्ञानी अनंता जीवोनी विषमता एटले जन्म जरा मरणनी कल्पना मटावी परमानंदनी प्राप्ति करावे छे·

दंसण वय सामाइय, पोसह पडिमा अबंभ सच्चित्ते,
आरंभ पेस उद्दि–ठ वज्जए समणभूए अ ॥

अर्थ–श्रावकनी अग्यार पडिमा ते समभावनेज मददकारी छे जुओके (१) दर्शन पडिमामां परने परजाणी परनुं ममत्व तजाय छे· समकीत शुद्ध कराय छे ने समकीत गुण निर्मल थयेथी खोटा विकल्पो नाश थइ समभाव आवे छे. (२) व्रत पडिमामां हिंसादि अव्रतोथी मन वचन कायाना जोग निवृत्ति पामे छे. (३) सामायक पडिमा एतो खुद समभावज छे· (४) पोसह पडिमाथी आत्मा ज्ञान ध्याने पोषाय छे एटले पुष्ट कराय छे. (५) कायोत्सर्ग पडिमाथी समतानो अभ्यास वधे छे ते पण समभावज छे. (६) ब्रह्मचर्य पडिमामां कंदर्पनो राग छोडाय छे· (७) सचित्त परिहार पडिमामां जीवो उपर क्षमा थाय छे ते पण समभावज छे· (८) पाप परिग्रहनुं छोडवुं

ए पण समजावने जजे छे. (ए) आरंजवर्जक पमिमामां जीवनी यत्ना थाय ते पण समजावज छे. (१०) पापनो उपदेश नहि करवो ए पण समजावज छे. (११) श्रमण समान थइ रहेवुं ते सर्वे भूत उपर समजाव जाणवो ए अग्यारे पमिमा समजावनां चिन्हो छे. ने चित्तमां समजाव विना अग्यारे पमिमा जीव वगरना चित्रामण जेवी छे. माटे शुद्ध समजाव परिणामी थइ अग्यारे पडिमाने आदरवी. (मनोरथ जाववो).

संपत्तदंसणाई, पइदियह जइजणाओ निसुणेई ।
सामायारिं परमं, जो खलु तं सावगं विंति ॥

अर्थः–प्राप्त कर्युं छे समकीत जेणे एटले संपूर्ण थइ छे दर्शनादि प्रतिमा जेने एवा श्रावक प्रतिदिवस मुनि जननी पासे परम उत्कृष्टी समाचारी सांजले एटले समाचारीथीज समजावनुं आचरण थाय माटे निश्चय ते पुरुषने तीर्थंकर जगवंत श्रावक कहे छे. जगवंततुं नाम देइने मतमतांतरियो जिन वचनने बाजु मूकी पोताना बांधेला ग्रंथोने तीर्थंकरना वचनो कही जोला लोकोने गुंचवणमां पाडे छे.

॥ जिन पूजाना प्रकार ॥ गाथा ॥

वरगंध पुप्फ अरकय, पईव फल धूव नीर पत्तेहिं; ।
नेविज्ज विहाणेण य, जिणपूआ अठहा जणिया. ॥
उवसमइ दुरियवग्गं, हरइ डहं कुणइ सयल सुरकाइं ।
चिंताईयंपि फलं, सादइ पूआ जिणंदाणं ॥

श्रेष्ट गंध, पुष्प, अक्षत, दीपक, फल, धुप. जलपात्र, अने नैवेद्यना विधाने करीने जिन पूजा आठ प्रकारे कही छे.

जिनेंद्रनी पूजा दुरित वर्गने उपशमावे छे, दुःखने दूर करे छे, समस्त सुखने उत्पन्न करे छे अने चितातीत–चिंतववाने पण अशक्य एवा मोक्ष फलने साधे छे. अहिंआं पण द्रव्य ...पना

ज्ञानादिक गुणना वहुमानार्थे होय. ज्ञानादिक गुण ते समजावमांहेज रह्या ठे, समजावनुं सन्मान थयुं पण जो कदापि धन पुत्रादिक विषयिक सुखने परिणामे होय तो आश्रवमांहेज गणाय ठे. माटे समजाव तेज साध्य ठे. तेज आदरवा लायक ठे.

मिछाडुक्कडनुं प्रवर्तन.

जं दुक्कमंति मिछा, तंजुज्जो कारणं अपूरंतो ।
तिविहेण पडिक्कंतो, तस्स खलु डुक्कडं मिछा ॥

जे डुष्कृतने मिथ्या करे ते डुष्कृत संबंधी कारणो फरीने सेवे नहि अने विधिए करीने पडिक्कमे तेनुं खरुं मिथ्याडुष्कृत जाणवुं.

मिछामि डुक्कडनो अर्थ—गाथा.

मित्तिमिउ मद्दवत्ते, ठत्तीदोसाण ठायणे होई ।
मित्तिअ मेराइठिओ, डुत्ति दुगंगमि अप्पाणं ॥
कत्ति कडं मे पावं, डत्तिय देवेमि तं उवसमेणं ।
एसो मिछाडुक्कड, पयख्खरत्थो समासेणं ॥

" मि " मृडु मार्दवपणाने विषे ठे " छा " दोषोनो आछादन करवाने अर्थे ठे. " मि " मर्यादामां स्थित थवा माटे ठे " डु " आत्मानी डुगंछा करुं छुं एम जणाववा माटे ठे, " क " मारा करेलां पाप एम सूचवे ठे. अने " ड " ते पापने उपशमवडे वाली नाखुं छुं. एम कहे ठे. आ प्रमाणे " मिछामि डुक्कड " शब्दना दरेक अक्षरनो अर्थ संक्षेप मात्र जाणवो.

श्लोक—अन्यलिंगादि सिद्धाना माधारः समतैवहि ।
रत्नत्रयफलप्राप्तेर्यथा स्याद्भावजैनता ॥
ज्ञानसाफल्यमेषेव नयस्थानावतारिणः ।
चंदनं वन्हिनेव स्यात् कुग्रहेणतु जस्म तत् ॥

जे अन्यलिंगी सिद्ध थया तेपण ऊन्यथी मोक्ष फल साधता थका रत्नत्रयना फलनी प्राप्तिवके नावथी जैनपणुं पाम्या; माटे ते अन्यलिंगीउने पण समता ते एक आधारजूत हती. जो नयस्थानके उतारी जोइये तो, ए समताज ज्ञाननुं फल ठे; ने जेम ज्ञानवके जवताप शमे ठे, तेम समता रूप चंदने करी जवताप शमी जाय ठे; पण कुग्रह के० कदाग्रह अज्ञानरूप अग्निवके समतारूप चंदन वली जस्म थाय ठे.

दूरे स्वर्गसुखं मुक्तिपदवी सा दवीयसी ।
मनः संनिहितं दृष्टं स्पष्टं तु समतासुखं ॥
दृशोः स्मरविषं शुष्येत् क्रोधताप क्षयं व्रजेत् ।
औद्धत्यमलनाशः स्यात् शमतामृतमज्जनात् ॥ अध्या० ॥

देवलोकनां सुख तो दूर ठे. वली मोक्ष पदवी ते तो मोटी ठे अने जव स्थितिने हाथ ठे, ते वारे मननी पासे प्रगटपणे देखीए एवी समतानुं सुख ते शुं खोटुं ठे? समतारुप अमृत कुंममां स्नान करवाना प्रजावथी आंख थकी कंदर्परूप दर्पनुं विष शोषाइ जाय ठे; क्रोधरूप ताप नाश पामे ठे; उद्धतारूप मेल ते पण दूर थाय ठे.

आरुरुक्षुर्मुनिर्योगं, श्रयेद्बाह्यक्रियामपि ।
योगारूढः शमादेव शुध्यत्यंतर्गतक्रियः ॥ ज्ञानसार० ॥

योगारूढ थवाने इच्छतो मुनि बाह्य क्रियाने पण सेवे ठे. (परंतु) अंतर्गत क्रिय एवो योगारूढ मुनि शमे करीनेज शुद्धिने, सिद्धिने पामे ठे.

श्रुतपद नमीए श्रुतपद जजीए श्रुत ठे जगत आधार
श्रुत पद नमीएजी ॥ ए राह ॥

दर्शन ज्ञान चरणमय चेतन, समजावे स्थिर रहीएजी,
एवी आणा श्री जिनवरनी, साची शिवसुख लहीये–समपद०
सेवोने; समपद सेवो, अनुजव मेवो, जिन शासननो सार–सम० ॥१॥

चेतन अंग अनंग अनुपम, एक रूप निज जाणीजी ।
ए विण अवर न आतम अर्थे, श्री जिनवरनी वाणी–सम० ॥२॥
द्रव्य जाव हिंसा नहीं एहमां, परम दया पद साचोजी ।
अनृत वचन टल्युं इहां सघलुं, शुद्ध सत्यपद जाचो;–सम० ॥३॥
नहि परद्रव्य हरण पण दीसे, शुद्ध शील इहां धारोजी ।
दुविध परिग्रह ठे नहीं एहमां, निज आतम हितकारो;–सम० ॥४॥
पापनां स्थान अढार न होवे, निज ज्ञाने निज जोवेजी ।
उदासिनता सहु परजावे, कर्म मेल सवि धोवे–सम० ॥५॥
संवर निर्जर मोक्ष एहमां, आश्रव बंध निकंदेजी ।
परम क्षमाने मार्दव आर्जव, मुत्ति गुण आनंदे–सम० ॥६॥
इंद्रिय विषय न चाहे चित्तमां, धन्नादिक कीम इछेजी ।
दर्शन ज्ञान स्वजावे तृप्ती, ते परपद केम वंछे–सम० ॥७॥
शुद्ध उपयोगे स्थिरता करतां, संयम शुद्ध अन्यासेजी ।
सत्तर जेदे असंयम टाली, निज मति निजमां वासे–सम० ॥८॥
निज द्रव्यादि निजमां जासे, सत्य धर्म पण एहोजी
कर्म मलिनता इहां नवी स्पर्शे, शौच सदा गुण गेहो–समपद० ॥९॥
देहादिकनी ममता नाही, तो कंचन तृण केलुंजी, ।
तेथी अकिंचन ठे साचो, पुद्गल संग न जेहनुं–समपद० ॥ १० ॥
सिद्ध समो शुद्ध ब्रह्म लखे जे, टाली अब्रह्म जावोजी, ।
सहस अढार जेद ठे तेहना, राखे एक स्वजावो–समपद० ॥ ११ ॥
ए तीरथ ए तारण कारण, दुरित दोष सहु नासेजी, ।
वेर विरोध न किनसुं होवे, सत्ता शुद्ध प्रकाशे–समपद० ॥ १२ ॥
अरिहंत सिद्ध ने आचारज पद, समपद मांहे लहीएजी, ।
श्री उवझाय ने साधु सकलनुं, लक्षण एहज कहीए–समपद ॥१३॥
दर्शन ज्ञान चरण तप वीरज, नवपद साधन थायजी, ।
गुणठाणानी श्रेणी चढतां, समपद श्रेष्ठ सहाय–समपद० ॥ १४ ॥

ज्ञान ध्यान अनुष्ठान एह विण, जन मननी अनुवृत्तिजी ।
षट् दरशन पण एह स्विकारे, समपद अमृत वृष्टी-समपद० ॥१५॥
द्वादश भावना सार एह छे, चार भावना भाची जी, ।
साधुनी पण पंच भावना, एहमां नवी रहे काची;-समपद० ॥१६॥
इह पर लोकादिक आशंसा, समभावे नवि थायजी, ।
पंच चरण पण एहमां दीसे, पंचाचार समाय-समपद० ॥ १७ ॥
मन वच कायने पंच इंद्रीनी, किरीआ एहमां नावेजी ।
पच्चीश किरिआ दूरे नाठी, सहेजे सुमति सोहावे-सम० ॥ १८ ॥
शरीर पंचनी परिणति नहीं ए, चिदानंद घर घरणीजी ।
प्रशमरति स्त्री नाम एहनुं, जोगीश्वर मुख वरनी-सम० ॥ १९ ॥
आर्त्त रौद्र कुध्यान नसावे, धर्म शुकल प्रगटावेजी ।
जेम जेम समपद दृढतर थासे, शीव वधु सनमुख आवे-सम० ॥२०॥
खट आवश्यकने समकितनुं, एहज फल छे साचुंजी ।
सद्गुरु रंग लग्यो होय जेहने, ते जन जाणे जाचुं-सम० ॥ २१ ॥
विद्या अविद्या ए बेहु सरखी, जूठा सवि मत भेदोजी ।
समकित सार लह्या विण मूरख, हठ करी मांड्यो खेदो ॥ सम०॥२२॥
इछा मिछा छुकन तहत्ती, आवश्यक तिम जाणोजी ।
निषेधीक आपुच्छा ने वली, पडिपुछा मन आणो ॥ सम० ॥ २३ ॥
गुरुने आहारादिकनुं देवुं, आमंत्रण वली करवुंजी ।
गुरु निकट रहेवुं एम दशविध, समभावे अनुसरवुं ॥ सम० ॥२४॥
एम बहुविध समभावनां कारण, ए अर्थे आदरीएजी ।
अप्रशस्तता टाली एहनी, सम संतोषे तरीए ॥ सम० ॥ २५ ॥
रत्न चिंतामणी काम कुंभ सम, सम दम छे सुख दाइजी ।
मनसुख समपद लही शीव पावे, परम पूज्य प्रभुताइ ॥ सम० ॥२६॥

॥ आठेलालनी देशी ॥

श्री सिद्धारथ नंद, विलसे परमानंद, आठेलाल, आतमतत्त जेणे ऊपदिश्योजी ॥ १ ॥
निर्मल सिद्ध समान, जलहल केवल नाण, आ० अप्पा परमप्पा समोजी.
कीनो देह ममत्त, चूक्यो ते निजतत्त, आ० मोहनी कर्मे घेरीउंजी.
प्रकृति अडवीस तास, करी संसर्ग विलास, आ० अध्यवसाय असंख्यठेजी.
अविनाशी निजअंग, देह विनाशी संग, आ० विनाशी निज मानतोजी.
जेहथी तेह हणाय, क्रोध ते ऊपर थाय, आ० अबाधित पद भूलीउंजी.
मति प्रवृत्ति त्यांहि, लही निवृत्ति न यांहि, आ० खांति गुण हणियो तिणेजी.
मान करी मद अष्ट, विनय थयो तसु नष्ट, आ० सद्गुरु वचन ऊवेखियोजी.
नवि पामे ते धर्म, करतो विविध कुकर्म आ० जोग प्रवर्त्या मानमांजी.
पुद्गल संपत्ति अन्य, जाणी तेहने धन्न, आ० हरवा चित कूडो थयोजी,
नविजाणे निजरिद्धि, ते केम पामे सिद्धि, आ० सकल प्रवृत्ति मायमांजी.
सहजानंद वियोग, पुद्गलमां लखिजोग, आ० लोभे लक्ष रह्यो सदाजी.
वाधीकामना तेण, नवि लहतो चितचेन, आ० डंसी तृष्णा सर्पणीजी.
चित्त विषयने काज, ठंमी आतम लाज, आ० बहुविधि श्रमदुःख जोगवेजी.
जूततणां पकवान, जमतो कोइ अजाण, आ० तृप्ति नवपामे क्षयमेजी.
करतो परनी हास्य, न लह्यो ज्ञानविलास, आ० अनंत हास्यस्थानकथयोजी
पुद्गलमां थइ रक्त, विण जाणे निजशक्ति, आ० योग प्रवृत्ति तिहां ठरीजी.
अस्थिर पुद्गलमांह्य, रतिमानी रह्यो त्यांय, आ० तेस्यम स्थिर रहेवे सदाजी
अरति ऊपजी तेह, जाण्या विण निजगेह, आ० विविध प्रयत्न प्रयुंजतोजी.
अतूट अखंडित अंग, जूत्रि पुद्गल संग, आ० निर्जय पण जय जोगवेजी.
जमतां आ संसार, काल अनंत अपार, आ० आतम अंग अखंडठेजी.
नवि धास्यो गुणलेश, चुच्यो न एकप्रदेश, आ० निजधन ते निज पासठेजी.
नवि जाण्यो ए मर्म, देह विषे निज जर्म, आ० शोकज इण विध ऊपन्योजी.
स्पर्शादिक निजनांहि, करीममता तेमांहि, आ० अमनोज्ञ दुगंछतोजी.

रोग रहित निजअंग, निःकामी निःसंग, आ० परसंगे परकामनाजी.
मोहनी प्रकृति एह, नूसी निजगुणगेह, आ० तिहां त्रियोग प्रवर्त्तिवाजी.
नवी पामे विश्राम सकलसमय परकाम; आ० एम निजतत्त्व नवी लख्योजी.
अननुख लहो निजरूप, निर्मल सिद्धस्वरुप, आ० परमानंद पद अनुजवेजी.
॥ २० ॥

॥ कलश ॥

गायो गायोरे समजाव सुधारस गायो, ।
बहुश्रुत साखे समपद रमतां आनंद अति उल्लसायो.।
मोह महातम हरवा दिनमणि, शीवसुख सुगम उपायोरे ॥ सम० १॥
कल्पवृक्षने कल्पलता सम, कामकुंज सुख दायो ।
सकल कर्मनी व्याधि विदारण, चिंतामणि जीम पायोरे ॥ सम० २ ॥
जे नविजन ए गाशे ध्याशे, तनु नवभ्रमण नसायो ।
संवत ओगणी साठनी साले, श्रावण मास सुहायोरे ॥ सम० ॥ ३॥
शुकल पंचमी बुध बोधमय, सकल विकल्प नसायो ।
सकल सूत्रने ज्ञान ध्याननो, सार एमांहि समायोरे ॥ समजाव ॥४॥
श्रीनेमि जिनवर जन्म कल्याणीक, दिवसे रंग वधायो ।
ओच्छव महोछव समपद मांहि, सहज स्वरुप दिखायोरे सम० ॥५॥
पेंजलपुर निवासी शुजमति, कोठरने मणिचंदो ।
दलसुख महासुख सुखचंद वली, गहगहते आणंदोरे ॥ सम०॥ ६ ॥
एहतणा आमहथी रचीयो, सामायक प्रतिबोधो ।
सुगुण संतोकचंदनी सहाये, निज आतम गुण सोधोरे ॥ सम ॥७॥
समय अन्यासे जस मति वासी, अंतरदृष्टी प्रकाशी ।
सकल जीव समजाव लही एम, विलसो निजगुण राशीरे ॥ सम० ॥
निजगुण मृगमद जोगी समरथ, विलसे सहज स्वजावे ।
कर्मशत्रु जीति निज सत्ता, राज अखंडित पावेरे ॥ समनाव ॥ ए ॥

युगप्रधान गीरुओ श्रुतसागर, अनुजव आनंद कंदो ।
श्री मुनिहूकम पसाय लही में, रचीओ एह प्रबंधोरे ॥ सम० १०॥
समजावे शाश्वत सुख प्रगटे, चित्त धरी निर्मल ध्यान ।
मनसुख दर्शन ज्ञान चरण लही, पामो परम कल्याणरे ॥ सम ११॥

॥ दोहा ॥

सिद्ध समाधि विलासमां, यावत् विलसे सिद्ध ।
तावत् समपद ग्रंथआ, अक्षय रहो प्रसिद्ध ॥ १ ॥
विस्तरजो वहु अर्थथी, करी जवि हृदय प्रकाश ।
समपद सेवे ते लहे, परमानंद विलास ॥ २ ॥

समजाव संबंधी जे रचना करी ठे तेमांहे मतिदोषथी, प्रमाद दोषथी, लीखीत दोषथी कांइपण जूल थइ होय ते मिछामिडुक्कडं, वली सुगुण पुरुषोए सद्गुरुनी गुरुगम साथे समजी जूल टाली निर्दोष परमेश्वरनां वचन आदरी आत्म कार्य सिद्ध करवुं. मनुष्य जन्म जिनशासनपामी सफल करवो.

आ ग्रंथ रचनामां जाइ संतोकचंद माणेकचंदनी उत्कृष्ट मदद मली ठे तेनो आ ठेकाणे उपकार मानुं ढुं.

ली० दलसुखनाथजी.

श्रीरस्तुः संपूर्ण.

श्री १।

ॐ श्रीवीतरागाय नमः

प्रस्तावना.

आ बावन पद शिवाय विचारवा लायक अनेक पद छे पण अहिंआं मुख्य पणे बावन पद लख्यां छे. एज प्रमाणे सकल सिद्धि दायक स्वपर पद विचारी स्व स्वमां अने पर परमां समावी परथी उदासिन्न वृत्ति करी निज पदमां लयलीन थवुं. अहिं जूठी उपमा के अलंकार के राज्यादि अलंकारनी वातो नथी पण संवेदन ज्ञाने जाणेली, स्पर्श ज्ञाने अनुभवेली, अने सूत्र सिद्धांत प्रमाणे सिद्ध थएली वीना छे. माटे पोताना शुद्ध संवेदन ज्ञाने तथा सूत्रसिद्धांतथी मेलवी, ज्ञानवंतनी गुरुगम लेई, अनुभव ज्ञाने सिद्ध करी, असत्य तजी सत्य होय ते आदरवुं. हुं व्याकरण के कविता, छंद, अलंकार विगेरे पूर्ण जाणतो नथी, वली मतिदोष अथवा लखीत दोषथी जे भूल थइ होय ते सद्गुरु पासे समजी दोष टाली सत्य होय ते आदरवुं. जेने बाह्य क्रियानो हठ हसे ते आ गहन भावो समजी शकसे नहि माटे हठवाद छोडी कोमल चित्त करी आत्माए आत्मीक सुखना दानी थवुं.

सम्यक् न्याय सुधारस बावन पद एवुं आ ग्रंथनुं नाम छे.

१ ए मांहि सम्यक् न्यायनो अधिकार छे.

२ समकीती जीव अगर तत्त्व रुची जीव मोक्ष जिज्ञासु एनो अधिकारी छे.

३ मुख्य क्षायक समकीत सिद्ध करवुं अने परमपदनुं पामवुं ए प्रयोजन छे.

४ अने पूर्व ग्रंथोने अनुसार आ पदनी रचना करवामां आवीछे माटे भणवानो, सांभलवानो, अनुभववानो, विनय सहित अभ्यास करवो.

अथ श्रीसम्यक् न्यायसुधारस ग्रंथ प्रारम्यते.

मन धरी सरस्वती भगवति, प्रणमि आदि जिणंद
न्याय सुधारस पानथी, जिन दरशन आणंद ॥ १ ॥
दरशन निश्चय जे करे, क्षायक समकीत थाय
अनंत किरण उद्योतकर, मिथ्या मूळ नसाय ॥ २ ॥
ते कारण निश्चय करो, सत्यासत्य स्वरूप
क्षायक समकीत पामशो, मूदो भव भय कूप ॥ ३ ॥

२ कवित्त (सवैया एकतीसा)

आतम अधिकार स्वस्वामित्व स्वसंगत्व औ
स्वकर्त्ता स्वभोक्ता स्वग्राहकता सार है
व्यापकता रक्षणता कारजता कारणता
कारकता प्रभुता ज्ञान अक्रिय उचार है.
परिणामिकता जनक अगुरुलघु अखंड
आधाराधेय अचल साधक विचार है
बाधकता देवगुरु शास्त्र धर्म जीवाजीव
पुण्यपाप आश्रव औ संवर उदार है (१)
निर्जरा बंध मोक्ष शम क्षमा मार्दव औ
आर्जव औ मुक्ति तव संयम श्रीकार है
सत्य शौच अकिंचन ब्रह्मचर्य निर्भय औ
प्रमेय प्रमाण औ निःप्रयास सुगार है
सुमित्र परमानंद बावन पद रचनाको
सम्यक् न्याय सुधारस सूत्र अनुसार है

गुलसो गुरुनाम है विनें न्याय चित्तधरी
पढो याको यह निश्चे सुबोध दातार हे (२)
चिन्तामणि पारस श्रो कल्पतरु कामधेनु
राजरिद्धि रुप बल सुलज्ञ हे पावना
मंत्र यंत्र प्राणायाम ज्योतिष श्रो चित्रकला
काव्य अलंकृत करी लोकको रिझावना
सहेल वाद तप जप मसानमे निशावास
क्रियाकष्ट करी करी शरीर सूकावना
दुर्लभसो दुर्लभ मुमुक्ष द्रव्यानुयोग
सम्यक् निज बोध संतोष उर आवना ॥ ३ ॥

॥ अथ भाषा लिख्यते. ॥

जगतमां जीव द्रव्य अनंत छे, पुद्गल द्रव्य अनंत छे, धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय, आकाशास्तिकाय ए एक एक छे. सर्वे मली पंचास्तिकाय द्रव्य छे अने छठो काल द्रव्य ते उपचारथी छे. ते सर्वे पोताना अस्तित्व, प्रमेयत्व, सामान्य अने विशेष स्वभावे सहित स्वगुण पर्यायमयी स्वगुण प्रवृत्तिए आप आपणी प्रवृत्तिना परिणामी, स्वस्वभावमांहे उत्पाद् व्यय ध्रुवतावंत छे. सर्वे समय आप आपणा स्वभावे अस्तित्वभाववंत छे. कोइ समये कोइ द्रव्य पररुप थतो नथी. ते द्रव्यनुं शुद्धरुप अनादि कालथी मिथ्यात्वी जीव अणजाणते पुद्गल द्रव्यमां पोतापणं मानी ते मांहे पोतानो अधिकार जाणी निज अधिकार चूकी अनंत मिथ्या भावने करे छे. तेथी रागादि कषायो उपजी चार गति संसार भ्रमण करतां बेहद दुःख

सहेछे. ज्यारे वस्तुना सम्यक् स्वरूपने जाणे त्यारथी ज्ञान, दर्शन, चरण गुण निर्मल करवा मांके. ज्ञानादि गुण निर्मल थये परमानंद सिद्धि सुख पामे. ते प्रथम स्वपर स्वरूपनी द्रढ प्रतित अने मिथ्यात्व आदि आश्रवजाव तजवो अने संवर निज उपादेय जावमां स्थिर थवाथी निज गुण निर्मल थाय. माटे प्रथम मिथ्या जावनो नाश करवो जोइए. कांइनुं कांइ जाणवुं तेने अज्ञान कहिये. कांइनुं कांइ निश्चय करवुं अने कांइनी कांइ प्रतित, श्रद्धा, रुचि करवी तेने मिथ्यात्व कहिये. वस्तुनुं स्वरूप जेम छे तेम प्रतित सहित जाणवुं, तेने सम्यक् जाव कहिये.

(१) आत्म अधिकार पद.–आत्मा पोते स्वआत्मपदनो अधिकारी छे, परपदनो अधिकारी नथी. आत्मा पोते पोताना अस्तित्व, वस्तुत्व, द्रव्यत्व, प्रमेयत्व, सत्त्व, अगुरुलघुत्व, एम पोताना सामान्य स्वजावे सहित छे. आत्मा एवुं पोतानुं नाम पोतामां छे, असंख्यात प्रदेशरुप स्वक्षेत्रे पोतानी स्थापना छे तें निराकार आकृति ज्ञानरुप जाणवी, पोताना अनंत लक्षणने एकत्व आधारे राखनारो पोते द्रव्य छे, ज्ञान, दर्शन, चारित्र सुख, वीर्य, कर्ता, जोक्ता, ग्राहकता, व्यापकता, रमणता आदि विशेष स्वजाव पोताना जाव पोतामां छे. पोते द्रव्यथी एक, क्षेत्रथी असंख्य प्रदेशी, कालथी स्वगुण पर्याय वर्तनारुप, जावथी अनंत ज्ञेयनो ज्ञाता द्रष्टा आदि अनंत वीर्यवंत. स्वस्वरुपे अस्ति परस्वरूपे नास्ति, द्रव्यथी नित्य पर्यायथी अनित्य, अनंत लक्षणना एकत्व पिंडपणे एक गुण पर्याय प्रदेशथी अनेक, जाणवुं देखवुं आचरवुं आदि जिन्न कार्य करवे बहुजेदे जेद स्वजाव अने ज्ञानादिक जिन्न जिन्न कार्य स्वप्रदेशे अजेद, ज्ञान दर्शनादि कार्य स्वक्षेत्रे नवा नवा पर्यायना जवन व्ययेकरी जव्य, स्व स्वजावे सदा रहे पलटे नहि तेथी अजव्य, पोतामांहे अनंत गुण एवा छे के वचन गोचर आवे

अने श्रुतज्ञाने जाणी शकाय तेथी वक्तव्य, वक्तव्य धर्म करतां अनंत गुणा पर्याय अगर धर्म छे ते केवलज्ञाने पण वचनगोचर आवे नहि तेथी अवक्तव्य, ए अवक्तव्य धर्मथी अनंतमे नागे अजिलाप्य एटले वक्तव्य धर्म छे अने अधिकारी पोताना परम स्वजाववंत छे एटले ड्रव्यना सर्वे स्वजाव पर्याय परमस्वजावने अनुयायीपणेज परिणमे. नैगम नयथी पोताना असंख्यात अंश पोतामां छे. स्वअंश परड्रव्यमां नथी, परअंश स्वड्रव्यमां नथी. पोतानी सत्ता पोतामां हती छे; परसत्ता पोतामां नथी. व्यवहारथी ज्ञानादिक स्वकार्य अनेक जेद पोताना पोतामां छे; वर्णादि परकार्य जेद पोतामां नथी अने जाणवा, देखवा, आचरवादि स्वकार्य परड्रव्यमां नथी. ऋजुसूत्रे स्वगुण पर्याय परिणामी छे; परगुण पर्याय कार्य परिणामी नथी. शब्द नये थोमी व्यक्ति, समजिरुढे वहु व्यक्ति, एवंजूते पोतानी पूर्ण व्यक्ति पोतानी पोतामां प्रगटे; अन्य ड्रव्यमां नहिं. अने अन्य ड्रव्यनी देश व्यक्ति, वहुदेश व्यक्ति, सर्वदेश व्यक्ति पोतामांहे न प्रगटे. स्वड्रव्यादिके अस्ति, परड्रव्यादिके नास्ति, अस्ति नास्ति एकसमये कहि शकीए नहीं माटे अवक्तव्य, अस्ति नास्ति एक समये समकाले छे ते जणाववाने माटे स्याद् अस्ति नास्ति, अस्ति धर्म अनंतो एक समये समकाले हतो छे ते हतां कहि न शकाय माटे स्याद् अस्ति अवक्तव्य, नास्तिधर्म पण अनंतो समकाले हतो छे हतां एकवचने कहि शकाय नहीं माटे स्याद् नास्ति अवक्तव्य, अस्तिधर्म अनंत तथा नास्तिधर्म अनंत समकाले हतो छे पण वचन गोचर आवे नहि तेथी स्याद् अस्ति नास्ति युगपत् अवक्तव्य, एवा आत्माना ज्ञायकतादि अनंत गुणमांथी एक गुण जाणी वहु गुणनुं प्रमाण करी गुणथी ड्रव्यनुं प्रमाण करीए. ड्रव्यमांहे हवी पर्याय प्रवर्त्याविना गुणरुप कार्य न थाय माटे गुणथी पर्यायनुं प्रमाण करीए. ए प्रमाण विषे आगल प्रमाण पदमांहे विशेष लख-

वामां आवशे त्यांथी समजी लेवुं. आत्मा पोताना गुण पर्यायनो अधिकारी छे. ज्यां मोहनो अधिकार गयो छे; पुद्‌गलादि परद्रव्यनां वर्ण, गंध, रस, स्पर्श, आकारादि अनंत परिणमन छे ते मांहेनी एक पर्यायनो पण अधिकारी आत्मा नथी. भ्रमथकी पर-अधिकारी पणुं जाण्युं, मान्युं, तेथी ज्ञान, दर्शन, चरण, वीर्य, अव्याबाधादि आनंदमय निज अधिकार चूक्यो. अन्य अधिकारनो अधिकारी कोइपण द्रव्य थइ शके नहि. जेम भीखारी राज्य करवानो अधिकारी नथी अने राजा भीख मागवानो अगर नट खेलादिनो अधिकारी थवा जाय तो पोतानो आनंदमय अधिकार चूके. माटे पोतानो अधिकार जाणी अन्य अधिकारपणानो भ्रमरूप मिथ्याभाव श्रद्धा, भक्ति, रुची छोडवी. आ पदमां लखाएला भाव आगल जे जे पद लखवामां आवशे ते ते सर्वेमां ज्यां घटे त्यां जिन आज्ञाए पोतानी बुद्धि प्रमाणे फेलाव करी लेवो अगर सद्‌गुरु चरणे रही नीचेना सर्व पदोनो यथास्थित भाव समजी मिथ्यात्वना अंश अंश जड मूलथी भेदज्ञान शस्त्रे छेदी सम्यक्‌रूप शुद्ध सत्ता भूमि करवी.

(७) स्वस्वामित्वपद—शुद्ध नये जेम अनंता द्रव्यमांथी कोइ द्रव्य कोइ अन्य द्रव्यनो स्वामि नथी. निश्चय नये सर्व द्रव्य आपआपणा स्वभाव गुण पर्यायना स्वामि छे ने ज्यारे परद्रव्य गुण पर्यायने पोताना जाणे छे त्यारे स्वस्वामित्व चूके अने परगुण पर्याय पोताना न थाय, आसक्ति इच्छाए न प्रवर्ते, तेथी अन्य अन्य द्रव्यनुं स्वामित्व वारंवार आदरी बहु खेद पामे, माटे स्वस्वामित्वनी भक्ति करी परस्वामित्वरूप मिथ्या भाव तजवो. स्वस्वामित्व स्वस्वामित्व पणे अस्तित्व छे परस्वामित्व पणे नास्तित्व छे; ते बनां परस्वामित्व मानवुं ते प्रत्यक्ष मिथ्या भ्रम छे ए वात साधारण माणस पण खोटी कही शकशे नहि.

(३) स्वसंगत्वपद–शुद्ध नये कोइ द्रव्य कोइ अन्य द्रव्यनो संगी नथी, स्वगुण पर्यायनो संगी छे. अने परद्रव्यनुं भ्रमथी संगीपणुं मानी जे जे अभेद करवा ते प्रत्यक्ष नाअभेदीनुं कारण छे. माटे परद्रव्यना संगपणानो मिथ्या अभेद अने आशा तजी स्वगुण पर्याय संगी एकांगी पणे मग्न रहेवुं. द्रव्य स्वगुण संगीपणे सदा अस्तित्व छे. व्यवहारे परसंगी पणुं भासे पण परगुण पर्याय निज द्रव्यना स्वक्षेत्रमां आवी शके नहि माटे प्रत्यक्ष परसंगीपणानो भ्रम छोडी स्वक्षेत्रे स्वगुण पर्याय अभेद सासय संग जाणी मग्न रहेवुं. व्यवहारे परद्रव्यनो संग छे तो पण ते शाश्वत नथी.

(४) स्वकर्त्तापद–शुद्ध नये कोइ द्रव्य कोइना गुण पर्यायनो कर्त्ता नथी, अने परगुण पर्यायनुं कर्त्तापणुं मानवुं ते प्रत्यक्ष मिथ्या भ्रम छे, परकार्य कर्त्तापणुं जाणवा मानवाथी पोताना ज्ञान, दर्शन, चरण, वीर्य, रमण, सुख, अवाधितपणाने चूकी मन, वचन, काययोग द्वाराए आत्मवीर्य अनंत पुद्गल पर्यायमांहे प्रवर्त्तावबाथी स्वगुण पर्यायरुप कार्यमांहे वीर्य फुरतुं नथी; माटे परकर्त्तापणानुं मिथ्या अभिमान मूकी पोतानेज स्वकार्य कर्त्ता जाणी, मानी, अनुभवी सहजानंदनी प्राप्ति करवी. सर्वे द्रव्य स्वस्वभाव कर्त्ता पणे अस्ति छे. एम सम्यक् भावे स्वभाव कर्त्ता पणे अस्ति छे. व्यवहारथी कुंभार घटनो कर्त्ता कहेवाय, पण एक पांच शेरनो घट हाथमां लइ विचारीए तो तेमांथी केटली माटी कुंभारे करी ? अने माटीना वर्ण, गंध, रस, स्पर्श, आदि माटीमां अनेक धर्म छे तेमांथी कुंभारे केटला कर्या ? मात्र पुद्गल पर्याय वडे मृतिकाना आकार पर्यायने घटाकारे पलटाववानो कारण थयो. तेथी कारणमां कर्त्तानो उपचार करीने व्यवहार नये घटनो कर्त्ता कहेवाय, शुद्ध नये तो मृद् द्रव्य पोताना स्वभावनो कर्त्ता छे, पण शुद्ध नयमां उपचार संभवे नहि, एम घर, गाम, द्रव्य कर्मादिनो कर्त्ता उपचारथी जाणवो.

(ए) स्वजोक्ता पद्—जीव द्रव्य पोताना सर्वे शुद्धाशुद्ध स्वगुण पर्यायनो जोगीछे, परक्षेत्री परद्रव्यनो जोग स्वक्षेत्रमां आवी शके नहि, माटे परगुण पर्यायना जोगनो भ्रमरूप मिथ्या जाव तजी निर्मल स्वगुण पर्याय जोगी पणे मग्न रहेवुं. आत्मा स्वगुण पर्याय जोगी पणे अस्तित्व छे, परक्षेत्री परगुण पर्याय जोग नास्तित्व पणे जाणी ते मांहे मन, वचन, कायाना योग न प्रवर्त्तावतां निवृत्तिपणे परद्रव्य मांहे वपरातुं आत्म वीर्य सर्व समेटी स्वगुण पर्याय प्रवृत्तिमां स्थिर अकंप राखवुं. जीव द्रव्य स्वक्षेत्रे रह्या जे ज्ञानादिक शुद्धाशुद्ध गुण पर्याय तेनो जोगी छे. अशुद्ध अशुद्धनो, शुद्ध शुद्धनो जोगी जाणवो. पर पुद्गल क्षेत्रे रह्या जे वर्णादि पर्याय तेनो जोगी नथी अने स्वजाति अन्य जीव द्रव्य ते मांहे रह्या जे ज्ञान दर्शनादि गुण पर्याय तेनो पण जोगी नथी. व्यवहारथी स्त्रीए पुरुष जोगव्यो अने पुरुषे स्त्री जोगवी एम जणाय छे पण स्त्रीना स्पर्श अने प्रेरणाथी पुरुषना रक्त वीर्यादिमां जे जे विकार थाय तेनो अज्ञानी जीव भ्रमथी जोगी छे; तेमज पुरुषना स्पर्श अने प्रेरणाथी स्त्रीना अंगमां जे विकार थाय ते मने थाय छे एम जाणी भ्रमथी राग हास्यादिने जोगवे छे अने जाणे छे के पुरुष जोगव्यो. रक्त वीर्यादि आत्माथी परक्षेत्री भिन्न द्रव्य छे तेनो जोगी आत्मा नथी अने भ्रमथी जोग मानवो ते मिथ्या जाव छे. तेमज शब्दादि पंच विषय अने धनादिकनो पण अज्ञानी जीव भ्रमथी जोगी छे. वळी दृष्टांते एक सुमति अने बीजो जग नामना बे पुरुष हता ते बंनेने कुमति नामना त्रीजा पुरुषे पणा कुवचनथी आक्रोशथी तिरस्कार करी निर्भत्सना. ते कुमतिना वचनरूप कारण स्पर्शी जग पुरुषना चित्तमां स्वक्षेत्रमां ज्वाजल्यमान क्रोध उत्पन्न थयो. पण सुमति नामनो पुरुषनो पोताना ज्ञानादिक स्वधन अने निज आत्म अंग अबाधित जाणी तेना वचनरूप कारणने न आदरतां (पोताना

चित्तमां न स्पर्शतां)-परम-क्षमामय निजगुण मांहे अकंप अक्षोभ पणे स्वगुण जोगी रह्यो; क्रोधनो जोगी न थयो. कुमतिना चित्तमां जे क्रोध हतो ते परक्षेत्री क्रोधनो जोग सुमतिना अंगमां न आव्यो पण जड़ पुरुषे कुमतिना वचनरूप कारण स्पर्शी पोताना चित्तरूपी स्वक्षेत्रमां क्रोध ऊपजाव्यो एटले क्रोधनो कर्त्ता अने जोक्ता थयो. माटे कर्त्ता ते जोक्ता एम जाणवुं. अने कर्त्ता जोक्तापणुं स्वक्षेत्रे छे. माटे परक्षेत्री जोग कोइने आवतो नथी. जे स्वक्षेत्रमां रागादि अशुद्धताने आदरे, करे, तेज अशुद्धताने जोगवे. पण जे शुद्धता राखे ते अशुद्धताने जोगवतो नथी. पुद्गलना त्रिकालवर्तीना अनंत पर्याय छे एटला रागरुप अशुद्धताना अनंत पर्याय जाणवा. ते रागादि अनंत पर्यायमांथी जेटला पर्यायनो नाश करिये तेटला ज्ञानना शुद्ध पर्याय प्रगट थया एम जाणवुं. एम सर्व पर्यायनी शुद्धता करवाथी केवलज्ञान प्रगट थाय छे. अने जेटला रागादि विजाव पर्याय नाश कर्या तेटला स्थिरतारुप चारित्रना पण पर्याय प्रगट थाय. अने रागादिना पूर्ण पर्याय नाश करवाथी परम स्थिरतारुप क्षायक चारित्र प्रगट थाय. अेम पुद्गल द्रव्यना अनंत पर्यायमां पोतापणुं मानवुं अगर कांइनुं कांइ निर्धार, रुचि, प्रतित करवी ते मिथ्यात्वना पण अनंत पर्याय जाणवा. तेमांथी जेटला पर्यायनो नाश करिये तेटला दर्शनना पर्याय प्रगट थाय. मिथ्यात्वना अनंत पूर्ण पर्याय नाश करवाथी दर्शनना अनंत पर्यायना एकत्व पिंडरुप केवल दर्शन प्रगट थाय. अने अनंत परपर्याय संगे रोकाएलुं, चलायमान थएलुं आत्मवीर्य, ते समेटी स्वगुण पर्यायमां फोरववाथी अनंत पर्यायवंत वीर्य गुण निरावरण (स्वतंत्र) प्रगट थाय. एम चारे घनघातीकर्म नाश करी अनंत चतुष्टय जोगी थाई. पुद्गलना अनंत पर्यायमांथी अज्ञानवशे कोइ पर्यायने पोताना सपनो अने जलो जाएयो ते पर्याय उपर राग थाय अने कोइ पर्याय पोताने अहितकारी

ठेमी निःप्रयास निज रक्षकता अस्तित्व जावे जाणी स्थिर समाधि संतोष मांहे रहेवुं.

(९) स्वकार्यत्व पद–कोइ द्रव्यनुं कार्य कोइ अन्य द्रव्यमां नथी. द्रव्यनुं कार्य द्रव्यना स्वद्रव्यादिकमां अस्तित्व छे. परद्रव्यादिकमां स्वकार्यनुं नास्तित्व छे. नास्ति छतां तेमां कार्य मानवुं ते मिथ्याभाव वडे आत्मा स्वकार्य चूकी परद्रव्यमां कार्य मानतो अज्ञान मिथ्यात्व अने कषाये करिने चौदराज लोकमां भटकतो स्वकार्य सिद्धि करि शकतो नथी. माटे स्वद्रव्यादिकमां कार्य मानी, जाणी, अनुभवी सदा स्वसंपदा भोगी थइ रहो.

(१०) स्वकारणता पद–शुद्ध नये स्वकार्यनी कारणता रुप छती पर्यायरुप करणनी प्रवृत्ति स्वद्रव्यमांहे अस्तित्व भावे छे ते माटे परद्रव्यमांहे करण कारणता जाणवा रुप मिथ्याभाव तजी सम्यक्स्वरुप जाणी स्थिर थवुं. व्यवहारथकी विभावीक काममां अने कर्मबंधमां फस्या पछी पाछुं छुटवाने माटे परद्रव्य निमित्त कारण थइ शके छे पण शुद्ध नयेतो कोइ द्रव्यनी कारणता कोइ अन्य द्रव्यमां नथी. विवक्षित कार्यना कारण वके अन्य कार्य थाय नहि. अने अन्य कार्यना कारणवके विवक्षित कार्य थाय नहि. कारण ते स्वकार्य कारणपणे अस्तित्व. अन्य कार्य कारणपणे नास्तित्व. कारण ते कार्य नहि, कार्यते कारण नहि. कारणते कर्त्ता नहि, कर्त्ता ते कारण नहि. अने कारण कार्य एक समये होय. कारणपद कर्त्ताने आधीन छे माटे विपर्यास बुद्धि तजवी.

(११) स्वकारकतापद–शुद्ध नये स्वकार्य कारकता स्वद्रव्यमां अस्तित्व भावे छे. निज कार्य कारकता परद्रव्यमां नास्तित्व भावे छे माटे परद्रव्यमां स्वकार्य कारकता जाणवी ए मिथ्याभाव जाणी तजवो. जेम आत्मसिद्धि रुपी कार्यनो कर्त्ता आत्मा छे, कारण

ऊपादान छती पर्याय छे, छती पर्यायनी प्रवृत्ति ते संप्रदान, परगुण पर्यायमां करणो न प्रवर्त्तावबां ते अप्रदान, कारक प्रवृत्ति करवानो आधार स्वप्रदेश अने स्वकाल आदि जाणवुं. माटे परमां निज कारक जाणी निज कार्य करीश एम मानवारुप खोटो भ्रम अने भ्रम तजी सम्यक् भावे स्थिर थाउं. विवक्षितकार्यनी कारकता अन्य कार्य कारकतामां नथी. जेम घट कार्यनी कारकता घट कार्य पणे अस्तित्व पण पटकार्य कारकता ते घटकार्य कारकता पणे नास्तित्व जाणी विपर्यासता तजवी.

(१२) प्रभुत्व पद–कोइ द्रव्यनी शक्ति कोइ द्रव्यमां नथी. प्रभुता एटले शक्ति. निज शक्तिनुं प्रभुत्व निज मांहे अस्तित्व भावे छे. अन्य द्रव्यनुं प्रभुत्व स्वद्रव्य मांहे नास्तित्व भावे छे. माटे परद्रव्य मांहे प्रभुत्वनुं अभिमान छोडी निज प्रभुत्व मांहे आनंदित रहो.

(१३) ज्ञायकता पद–जीव पोतानी ज्ञायकता शक्तिए निज स्वरूपनो ज्ञाता द्रष्टा छे. वली जे ज्ञेय पदार्थ परक्षेत्री द्रव्य ते पोतानी ज्ञायकता ज्ञेयाकारे परिणमे तेथी परज्ञेयनो पण ज्ञाता द्रष्टा कहिये, पण ज्ञान परक्षेत्रे जतुं नथी, ज्ञेय ते ज्ञान क्षेत्रे आवता नथी; अने निज द्रव्य परद्रव्य रूपे थतो नथी, स्वक्षेत्र परक्षेत्र रूपे थतुं नथी, स्वकाल परकाल रूपे न थाय, अने स्वभाव परभाव रूपे न थाय. निज द्रव्य क्षेत्र काल भाव स्वद्रव्यादिके अस्तित्व, परद्रव्यादि रूपे नथी अने थाय पण नहि. तो तेने परद्रव्यादि रूपे जाणीए, मानीए, अनुभवीए, के ममत्व करिये, ए सर्व मिथ्या भाव जाणी तजवो.

(१४) अक्रियता पद–द्रव्य स्वस्वभावे सदा अक्रिय छे, अने पुद्गल द्रव्यने ममत्वे चेतना विभावे सक्रिय छे. माटे पुद्गल द्रव्यनुं ममत्व ते मिथ्या भाव जाणी सदा अक्रिय स्वभावे मग्न रहेवुं.

(१५) परिणामीकर्ता पद—द्रव्य आप आपना गुण पर्यायनो परिणामी छे. पुद्गल परिणतिना परिणामी थवुं ते मिथ्या भाव जाणवो. पर परिणतिनी परिणामीकर्ताना ममत्वथी निज परिणामीकर्ता चूकी अनंत पर पुद्गल द्रव्य मांहे संसर्ग करि सहजानंद परिणामीकताने चूके छे. माटे पर परिणतिना परिणाम रूप मिथ्या भाव छोडी, ज्ञायक दर्शन ज्ञान चरण रूप निज परिणामीकर्ता जाणी, मानी. अनुभवी शाश्वता सुखमां आरामी थाओ.

(१६) जन्य जनकता पद—कोइ द्रव्य कोइना गुण पर्यायने उपजावे एवो नथी. द्रव्य निज जनकपणे त्रिकाले अभेद छे. माटे परनुं जन्यजनकपणुं मिथ्या जाणी तजवुं. आ पुत्रादिकने में जन्माव्या, हुं जनक छुं, अथवा हुं जन्य, माता पिता जनक एवो मिथ्या भाव तजवो.

(१७) अगुरुलघुपद—सर्वे द्रव्य पोताना अनंतगुणे करि अने गुण गुणना अनंत पर्याये करि सर्वदा सत्य छे. ते समय समय गुण गुणना अनंत पर्यायनो षट् गुण हानी वृद्धि पणे उत्पाद् व्यय हर समय थाय तेमां कोइ समये आवीरभावे पर्यायनी षट्गुणी वृद्धि होय अने तीरो भावे हाणी होय. कोइ समये आवीरभावे पर्यायनी षट्गुणी हाणी होय अने तीरोभावे षट् गुण वृद्धि होय. ए अगुरुलघु स्वभाव कहिये. तेथी द्रव्य हलको अगर भारे थतो नथी. तो हुं मोटो हुं नानो अगर भारे हलकुं मानवुं ए मिथ्याभाव जाणी तजवुं.

(१८) अखंडता पद—जीव द्रव्य पोताना अनंत आवीरभाव अने तीरोभाव पर्याये प्रवर्त्तता सत्ताए सदा अखंड छे. पर्याय आवीरभावे ऊपन्या तीरोभावे विणस्या, तीरोभावे ऊपन्या आवीरभावे विणस्या ते उत्पाद् व्यय अनित्य स्वभाव कहेवाय तो पण त्रिकाल

अवंक छे. अने आवीर्भाव तीरोभावे थवुं अने सत्ताए ध्रुव रहेवुं एज उत्पाद् व्यय ध्रुवरूप द्रव्यनुं शाश्वतुं लक्षण छे. तो हुं उपज्यो; हुं विणस्यो, मारुं भाग्युं, मारे आव्युं, अथवा जशे आवशे एवा मिथ्याभावे करीने पोताने क्षोभ पमाडवो नहि. निज नीधि सहित नित्य अने पर्याय प्रवृत्तिथी अनित्य निजात्म तत्व जाणी सदा सम्यक् प्रकारे स्थिर रहेवुं.

(१९) आधाराधेय पद—कोइ द्रव्य कोइना गुण पर्यायनो आधार नथी. अने कोइना गुण पर्याय कोइने आधारे नथी. माटे परद्रव्यमां आधाराधेय पणुं मानवुं ते मिथ्याभाव छे एम जाणी तजवो.

(२०) अचलपद—द्रव्य निज स्वभावे त्रिकाल अचल छे जेम जीव द्रव्य चेतना आदि लक्षणे अने पुद्गल पूरणगलनादि लक्षणे सर्व समय अचल छे. माटे पुद्गलना चल उपाधि पर्यायमां ममत्व करी निज अचल परिणतिने चूकवु नहि. पुद्गलनी चल परिणतिना ममत्वरूप मिथ्याभाव तजवो.

(२१) साधकतापद—जीव वर्णादि परगुण रहित अने पर-गुण ममत्वविना रागादि रहित अरूपी, अतींद्रिय, केवल ज्ञानानंद-मय, अनंत वीर्यवंत, अव्याबाधमय, सिद्ध समान स्वरूपे अस्तित्व छे. एम परमात्मरूप जाणी ने उपयोगने चलायमान न करवो स्वरूपे राखवो ते साधकता कहिये. अने वर्णादिरूपे नथी माटे वर्णादि रूपे मानवानो मिथ्याभाव तजी स्वस्वरूपे रीझी सहजानंद विलासी रहेवुं.

(२२) बाधकतापद—जीव परद्रव्यमांहे ज्यारे रक्त थाय छे त्यारे बाधकता परिणति आदरी कर्मबंधने करे छे. माटे परद्रव्यमां रक्त थवुं ते मिथ्याभाव छे एम जाणी तजी स्वस्वरूपे रीझी सहजा-नंद विलासी रहेवुं.

(२३) देवपद—केवल दर्शन ज्ञान स्वभावमां अचल रमण-

वंत अनंत वीर्य अबाधित निज अस्तिधर्मना जोगी ते देव कहिये. ते देव देवतत्वे अस्तित्व. एथी जे उलटा पुद्गल परिणतिमांहे मग्न जड चल जीवनी अंगना जोगी ते मांहे देव पणानो नास्तित्व जाव जाणी. देव पणाना मनन रुप मिथ्याजाव तजवो.

(७४) गुरुपद–शुद्ध नये सिद्ध समान आत्म स्वरुपना धता-वनारा अने शुद्धात्म प्रशस्तपणे हेय उपादेय मोक्षमार्गना दर्शाव-नारा; धन, विषय, मान, ममत्वना अर्थी नहि; निरपेक्ष, स्वपर स्वरु-पना जाण, करुणाना जंडार ते गुरु. एथी जे उलटा शुद्ध नये स्वपर स्वरुपना अजाण; धन, विषय, मान, ममत्वना अजिलाषी, संसार समुद्रमांहे डूबाववावाला, परपरिणतिमां रींझावनार ते गुरु नथी. माटे तेने गुरुपणे मानवा रुप मिथ्याजाव तजवो.

(७५) शास्त्रपद–शास्त्र कहीए समय. जेथी आत्मा आत्म उपयोगमां स्थिरता पामे. एथी जे उलटुं जे कुशास्त्रवके आत्मा पुद्-गल परिणतिना सर्व अंशे अथवा एक अंशमां पण रींझ पामे ते कुवचन जाणी शास्त्रबुध्धिरुप मिथ्याजाव तजी समय जिनप्रणित सिद्धांतमां मग्न थवुं.

(७६) धर्मपद–धर्म ते वस्तुनो सहज उपयोगमय ज्ञाना-नंदरुप अरुपी स्वजाव आत्म क्षेत्रथी अजिन्न तेने धर्म कहीए. अनादि पुद्गल द्रव्यने ममत्वे थएली जे वक्रता रागादि परिणाम अने पुद्गल वर्णादिमां क्रिया प्रवृत्ति ते अधर्म. तेने धर्म जाणवारुप मिथ्याजाव तजवो. पण शुध्धात्म धर्म प्रगट करवा अर्थे कारणपणे पुद्गल क्रिया प्रवृत्ति ते कारण धर्म जाणवो. पुद्गल क्रिया प्रवृत्ति शुध्धात्मजाव प्रशस्तताए आदरवी. अने अप्रशस्तताए होय ते तजवी एम हेय उपादेयरुप क्रिया जाणवी. वली गुणठाणा माफक पण क्रिया हेय उपादेय जाणवी. पण शुध्धात्म रमणतो आत्मार्थी अने-

संजाली राखवा. उपयोग विषय, कषाय हिंसादि अव्रतरूप अने परजावनी क्रियामां मन वचन कायाए करीने जवादेवो नहि एटले द्रव्य जाव हिंसामां उपयोग न जवा देवो, स्वस्वरूपे स्थिर राखवो ते संयमपद.

(४२) सत्य पद–निजात्म द्रव्य गुण पर्यायने पोतापणे जाणवुं, मानवुं, अनुजववुं अने प्ररूपवुं ते सत्य. एथी उलटुं पर द्रव्य गुण पर्यायने पोतापणे जाणवुं, मानवुं, अनुजववुं ते असत्य.

(४३) शौच पद–निजात्म गुण पर्यायने राग, अज्ञान, मिथ्यात्व रूपे मलिन न थवा देतां स्वस्वरूपे निर्मल राखवो अगर पूर्वे मलिन थएला ज्ञान दर्शन चरण गुण ते जेदज्ञान रूप स्वपर विवेक संवर जले निर्मल करवा ते शौचपद.

(४४) आकिंचन पद–कंचन, मणि, माणेक, तृण लुप परमाणु मात्रनो संग्रह न करवो ते आकिंचनपद.

(४५) ब्रह्मचर्यपद–शुद्ध सिद्ध समान शुद्धात्म ब्रह्ममां निज परिणतिनुं रमण, अने अढार हजार जेदे अगर अनंत जेदे अब्रह्म टालवुं ते ब्रह्मचर्य पद. ए क्षांत्यादि दशे स्वस्वरूपे अस्ति परस्वरूपे नास्ति, माटे दशेनुं स्वरूप यथार्थ जाणवुं अने रूची, परतित, ते सम्यक्त्व. एथी जे विपर्यास बुद्धि ते मिथ्यात्व.

(४६) निर्जयपद–पोताना ज्ञानादिक अनंत पर्यायमांथी अगर आत्म अंगमांथी कोइपण प्रदेश के शक्तिरूपी धननो वियोग थवानो नथी. आत्मा पोतानी ज्ञान दर्शन स्वजाविक चाल छोडी पुद्गल मांहे गमन करे नहि. अने पुद्गल चाल आदरे नहि तो पर्जोर कोण जाय? पोताना ज्ञान दर्शन चरण सुख वीर्य प्राणे करी सदा जीवनो अबाधित छे, कोइ समये विनाश पामनो नथी, रागादिक पुद्गलमांहे होय छे पण पुद्गलथी न्यारुं पोतानुं स्वरूप शुद्ध

जाणवुंके त्यां रोगादिकनो अंश मात्र प्रवेश थाय तेम नथी. कोइ द्रव्यना गुण पर्याय कोइ राखी शकतो नथी. द्रव्यना गुणो द्रव्यथी समवाय संबंधे शाश्वत होय छे एटले मारे कोइ रक्षकनी जरुर नथी मारुं ज्ञानादिक धन, शक्ति, रिद्धि मारा आत्म अंगथी अभेद, अतूट, अखंड छे. चोरादि मारा छता खजानाने जाणी अने लेइ लुंटी वगाडी शकता नथी. द्रव्यना शाश्वत स्वभावमांहे अणचिंत्यु कांइपण थवानुं नथी. ज्ञानादिकना पर्याय अनंतकाल ज्ञानादिक स्वभावे उत्पाद् व्यय ध्रुवरुप परिणामिकपणे परिणम्या करशे, कांइ अगुप्त थवानुं नथी. हुं निर्भय, निशंक, निराकुल, स्वतंत्र, स्वयंसिद्ध अनंत मोकलाशमय सत्ता स्थलमां सदा आनंदित विराजुं छुं. एम जाणी निर्भय रहेवुं. एमांहे कांइ विपर्यास भाव भासे ते सद्गुरु संगे सद्बोध आदरी विपर्यासता तजवी.

(४७) प्रमेयपद–लोकाकाशमां जेटला जीव द्रव्य छे तेथी एक वधे पण नहि अने घटे पण नहि. दरेक जीवमां अनंता ज्ञानादिक गुण छे ते गुणोमांथी एक गुण घटे के वधे नहि, एक गुण स्वजाति अन्य गुण रुपे न थाय विजाति अन्य गुण रुपे पण न थाय. गुण गुणना अनंता पर्याय छे;तेमांथी एक पर्याय वधे के घटे नहि कोइ पर्याय स्वजाति अन्य पर्यायरुपे न थाय, विजाति अन्य पर्याय रुपे न थाय. वली पुद्गल द्रव्य परमाणुरुपे अनंता छे, द्वीप्रदेशी, त्रीप्रदेशी, संख्यात प्रदेशी, असंख्यात प्रदेशी, अनंत प्रदेशी खंध अनंता छे ते खंधरुपे वधे, परमाणु रुपे घटे, परमाणुं रुपे वधे खंध रुपे घटे पण परमाणु द्रव्य अनंतामांथी एक पण घटे नहि. नवो एक पण उपजे नहि. परमाणुमांहे अनंत गुण छे तेमांहेथी एकपण गुणनी सत्ता घटे के वधे नहि अने पर्याय गुण गुणना अनंता छे तेमांहेथी एक पर्याय वधे के घटे नहि. एक पर्याय स्व अन्य अनंत पर्याय रुपे न थाय, पर अनंत पर्यायरुपे न थाय, आप आपणी मर्यादाने छोडे नहि. वली

धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकायनी पोताना द्रव्य गुण पर्यायनी जे मर्यादा छे तेमांहेथी घटे के वधे नहि. अन्य रूपे थाय नहि. अलोकाकाशमां आकाशना अनंत प्रदेश छे. प्रदेशे प्रदेशे अनंता पर्याय छे ते प्रदेश अने पर्याय घटे वधे नहि. अन्य रूपे थाय नहि. त्रिकाळे पोतानी मर्यादा चूके नहि. एमांहे जे विपरित जासे ते सद्गुरु समीपे समजी सूक्ष्म मिथ्याभावने दूर करवो.

(४७) प्रमाण पद–केवलज्ञान ते प्रत्यक्ष प्रमाण छे. अने अवधि, मनःपर्यवज्ञान ते देश प्रत्यक्ष प्रमाण छे. अने मति, श्रुतज्ञान परोक्ष प्रमाण छे. तेमांहे श्रुतज्ञानरूप कांइ प्रमाण लखीए छीए. पुद्गलना वर्णादि पर्यायमांथी एक पर्यायने जाणी तेना वर्ण गंध रस स्पर्शादि अनंत पर्यायनी छतीनुं प्रमाण करीए. वर्णादि छती पर्यायने जाणी अनंत गुणनी छतीनुं प्रमाण करीए. अनंत गुणनी छतीना प्रमाणथी पुद्गल द्रव्यनुं प्रमाण करीए. पुद्गल द्रव्यथी पुद्गल गुणनुं प्रमाण करीए. पुद्गल गुणथी पुद्गल पर्यायनुं प्रमाण करीए. जीव द्रव्यथी जीव गुणनुं प्रमाण करीए. जीव गुणथी जीव द्रव्यनुं प्रमाण करीए. जीवनो एक गुण होय त्यां जीवना बहु गुण होय एम प्रमाण करीए. जीवना गुणथी जीवना पर्यायनुं प्रमाण करीए. जीवना एक पर्यायथी बहु पर्यायनुं प्रमाण करीए. जीव द्रव्यथी जीव क्षेत्रनुं प्रमाण करीए. जीवना क्षेत्रथी जीवना स्वकालनुं प्रमाण करीए. जीवना स्वकालथी जीवना स्वभावनुं प्रमाण करीए. जीवना स्वभावथी उलटा जे विपरित ते परभावनुं प्रमाण करीए. उत्पादथी व्ययनुं प्रमाण करीए. व्ययथी उत्पादनुं प्रमाण करीए. उत्पाद व्ययथी ध्रुवनुं प्रमाण करीए. प्रमेयथीज प्रमाण थाय छे. उत्पाद व्ययथी अगुरुलघुत्वनुं प्रमाण करीए. उत्पाद व्ययथी द्रव्यत्वनुं प्रमाण करीए. द्रव्यत्वथी सत्त्वनुं प्रमाण करीए. अने सत्त्वथी वस्तुत्वनुं प्रमाण करीए. वस्तुत्वथी अस्तित्वनुं प्रमाण करीए. सामान्यथी विशेषनुं प्रमाण करीए. विशे-

पथी सामान्यनुं प्रमाण करीए. नयथी जावनुं प्रमाण करीए. निक्षेप न्यासथी स्वपर जिन्न वस्तुनुं प्रमाण करीए. नाम निक्षेपेथी स्थापनानुं प्रमाण करीए. स्थापना ए स्वक्षेत्र ठे एम जाणवुं स्थापनाथी ऊव्यनुं प्रमाण करीए. नामथी जावनुं प्रमाण करीए. जावथी नामनुं प्रमाण करीए. ऊव्यथी जावनुं प्रमाण करीए.

उक्तंच ॥ एक गुण पमाणे बहु गुण पमाणे, गुण पमाणे पज्जाय पमाणे, एक पज्जाय पमाणे बहु पज्जाय पमाणे, बहु पज्जाय पमाणे गुण पमाणे, गुण पमाणे दव्व पमाणे, दव्व पमाणे खेत्त पमाणे, खेत्त पमाणे काल पमाणे, काल पमाणे जाव पमाणे, जाव पमाणे काल पमाणे, काल पमाणे खेत्त पमाणे, खेत्त पमाणे दव्व पमाणे, कत्ता पमाणे कज्ज पमाणे, कत्ता पमाणे क्रिया पमाणे, क्रिया पमाणे कत्ता पमाणे, क्रिया पमाणे कज्ज पमाणे, कज्ज पमाणे क्रिया पमाणे.

एम प्रमाणना अनंत जेद जाणी स्वपर ऊव्यादिक जिन्न जाणी परऊव्यनुं ममत्व तजी मारा खपना नथी मने गुण दोष करी शके एवा नथी एम परऊव्यने जिन्न जाणी परथी उदासिन्न वृत्ति करी निज शुद्ध स्वजावमांहे स्थिर थवुं. वली सुगुण पुरुषोए थोमेथी वधारे समजी लेवुं अगर सिध्धांतमांथी सद्गुरु मुखे समजी लेवुं. अप्रमाण कोइ जाव बने नहि माटे विपरित बुध्धि टाली वस्तुनुं सम्यक् प्रकारे स्वरूप जाणी मिथ्या वासना तजवी.

(४ए) सहज निःप्रयासपद—आत्मा कोइ अन्य ऊव्यथी थएलो नथी तेम पुद्गल परमाणु, धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय, अने आकाश ए पंचास्तिकाय ऊव्य कोइ अन्य ऊव्यथी थएला नथी माटे आपणे सहज शाश्वत स्वसत्तावंत अनादि नित्य ठीए. ज्ञा-

नादि गुणना पर्याय सहज विना प्रयासे अन्य द्रव्यना कारण विना स्वतंत्र वर्त्ते छे तेथी कोइ अन्य द्रव्यनी आशा के कांइ पण प्रयासनी जरुर नथी. अनादि अशुद्ध स्वभाव वमे परद्रव्यमां ममत्व कर्युं के ए मारुं, हुं एहनो, हुं एह, ए हुं, ए मने, ए माराथी, ए मारामां, ए मारावास्ते, एम अनेक प्रकारे ममत्व कर्युं ते ममत्व टाळवा सद्गुरुनो विनय, वैयावच्च, बहु सन्मान करी शुद्ध नये निज स्वरुप शुद्ध जाणी, सद्दही, आदरी, अनुभव आस्वाद लेइ सकल क्लेश निवारी सहज स्वभावरुप परमानंदमय निःप्रयास प्राप्ति करीए. अनादि अशुद्ध स्वभाव ते पण आत्मानो छे के स्वरुपथकी बाहेर देखवुं. अने गर्भित अनादि शुध्ध स्वभाव पण आत्मामां छे के जे बडे पोतानी शुध्ध सत्ताने देखवुं. ज्यांसुधी बाहेर देखवानो अने परकर्तृत्व स्वभाव छे त्यांसुधी परकर्तृत्व पणुं करे. पोतामांहे स्वतंत्र कर्त्तापणुं छे. माटे शुध्ध स्वभावने जाण्या पछी अशुध्ध स्वभाव न आदरतां सहज परमानंद भोगी थाय.

(५०) सुकाळपद–आत्मामां ज्ञानादिक अनंत गुणनी सत्ता अनादिथी छती छे ज्यारे परमगुरुना वचनरुप ज्ञानघन वृष्टि थाय त्यारे सम्यक् स्वरुप अंकुर उल्लसी ज्ञाननी शाखा प्रशाखारुप स्वभावाचरण वृक्ष फली केवल ज्ञानादिक पुष्पे प्रफुल्लित थइ परमानंद फल प्राप्तिरुप सुकाळ थाय. पण ज्ञानघन वृष्टिमांहेथी संवररुप नीर स्वक्षेत्रे वाळी लेइए एटले पछी मोक्ष फलनी प्राप्ति पामी सादि अनंत काळसुधी सदा सुकाळ रहे.

(५१) सुमित्रपद–सुमित्र एटले निर्वाण मार्गरुप साचा सुखमां प्रेरवावाळो हित उपदेशक जाणवो. ते अरिहंत आचार्यादिक स्वपर स्वरुपना जाण, पर अनंत पर्यायमांथी जेनी ममत्व बुद्धि गइ छे, नाना वर्गणाना उदय वमे, धन, मान, ममत्व अने विषयादि कारण विना परमकृपाळु नेरला हृदये जिनवचनना प्रेर्या थका भवीजीवोने

मोक्षमार्गमां प्रेरे छे. अज्ञान, मिथ्यात्व, कषाय अने जन्म, जरा, मरणादि व्याधिथी बचावनारा, उत्सूत्रने हलाहल विष समान जाणे छे, जेने बाह्य क्रियानो हठ पक्षपात विषवाद नथी, तेनां वचन बहु सन्माने बाह्य अंतर विनये करी आदरवां. अनंत कालथी शुद्धात्म भावमां प्रेरवावालो नहि मलवाथी सिद्ध समान आत्मानी दुर्दशा थइ छे, मांस वीर्यादि अने वैक्रियादि पुद्गलो जगत् जीवनी एंठने पोतापणे मानी अनंत वेदना सहे छे. धन्य ! ते वेलाने अने धन्य ! ते घडीने, धन्य ! ते नगरीने के आपणने प्रेरकनो अवसर मल्यो. प्रेरक मलवाथी मोह अने मिथ्यात्वनो अज्ञान अने अंतरायनो क्षय थाय. प्रेरकरूपी सुमित्र पोतानां वचन माननारने वैमानिकादि सुगति करावे छे. सिद्धि पदनो दातार थाय छे. संसारमां स्त्री पुरुषादि कुटुंब पोताना विषयने अर्थे जेने मित्र जाणे छे, तेने कषाय, मिथ्यात्व, अज्ञान, अने नरक तिर्यंचादि दुर्गतिमां प्रेरे छे. जूओ जूओ आश्चर्यनी वात छे ! के अमृत समान सद्गुरुना वचनमांतो आदर थतो नथी तेथी अनंतगुणो पुरुष, स्त्री, पुत्रादिकमां आदर थाय छे. लौकिक रीतमां अने सन्मानमां पण बहु आदर थाय छे. जूओ जूओ मोहनुं महात्म्य ! के दुःख त्रासदाई कुसंगतमां आदर करावे छे अने सद्गुरुना वचनमां आदर थवा देतो नथी. माटे सुगुण पुरुषोए चेती प्रमाद छोडी सद्गुरु वचनमां परम आदर करवो. जे सद्गुरुना वचननो परम आदर करे तेने बाह्य अभ्यंतर रिद्धि सिद्धि नवनिधि ने परमानंदनी प्राप्ति पोताना हाथमां छे. जेना चित्तमां गुरुनुं अपमान छे तेने सुख अने मुक्ति, सुगति दूरे छे. जे पुद्गल भावमां प्रेरे, पोताना विषयादिना अर्थी होय तेमां सुमित्र पणानो नास्तित्व भाव जाणवो. प्रेरक प्रेरकपणाना अनंत पर्याये सुमित्रपणे अस्तित्व जाणवो. विपर्यास श्रद्धा, रुचि तजवी. सदा सुमित्र संगे रही परम कल्याणकारी दशानो उमेद करवो.

॥ श्री ॥

ॐ श्री वीतरागायनमः

॥ आत्मबोध पत्रिका ॥

॥ मालिनी वृत्तम् ॥

अतिशय अति मोटे, सर्व आपत्ति नाशेः
वचन अतिशयेथी, सर्वने अर्थ जासे;
सकल जरम जागे, ज्ञान सिद्धि स्वजावे;
पूजनिय पद पामे, पूज्य पूजा प्रजावे.
परम गुरु मुनींडे, दिव्य वाणी उचारी;
सुणि गणधर देवे, द्वादशांगे प्रसारी;
सकल डुरित हारी, सर्व कल्याणकारी;
कुमति सकल कापी, शांति दे निर्विकारी.

छप्पय छंद.

महावीर जिनराज, अनंत चतुष्टय धारी;
नयनिक्षेप प्रमाण, सीय पद युत अविकारी;
शुरू प्ररुप्या अर्थ, ज्ञान संयमना कारण;
सुचित जेहथी थाय, कर्म अरि अष्ट निवारण;
लाज तेनो लही विनित जन, निज जावे जे थिर रहे;
लहि लब्धि पंच निज शिवपुरे, सादि अनंते सुख लहे.

॥ श्री दोहरा ॥

स्वस्ति श्री आतम धरम, मृगमद लहो सुवास;
सहज स्वतंत्र समाधियुत, पामो लील विलास. (१)
चिदानंद आनंदघन, शुद्धनये निजरूप;
लही शाश्वत सुख अनुजवो, अखय अनंत अनुप. (२)

चतुर चेतना चूकमां, शुद्ध नये निजरूप;
चेतनता विण और सब, छांनो अन्य विरूप. (३)
करम करम फल तजी रहो, सहज चेतना लीन;
तुरिय अवस्था पामीने, रिद्धि लही निज पीन. (४)
मनथिर करी शुद्धात्ममें, नरंजव सफल करंत.
शुद्ध सार जिन वचननो, खरो लहो शिवपंथ. (५)

स्वस्तिश्री मानवपुरी महाशुजस्थाने जीवाजी चेतना चिरंजीव, योग्यश्री सद्जाव वसंतपुरीथी ली. मनसुखलाल, हुं चाहुं तुं के सकल तीर्थंकरोना अपायापगमना अतिशय पसाये ताहारा सकल विघ्न दूर थाओ. तेओना वचनातिशय पसाये द्वादशांगना जावनो जाण था. तेओना ज्ञानातिशय पसाये आपणा सकल संशय मटो. तेओना पूजातिशय पसाये तुं पोताना अविचल पूज्यपदने पाम. तेओनी तारक परिणतिनी करुणा ताहारा सर्व प्रदेशे अने साते धातुए परिणमो; ते साथे मारी पण तने एमज आशिष छे. तुं पोताना चेतन्य लक्षणे अस्तिपणाने, नित्यपणाने, शुद्धाशुद्धपणाने, शुद्धाशुद्ध जोक्तापणाने, अनंत आनंदमय परमपदनी प्राप्तिने, तथा परमपद प्राप्तिना उपाय संयम ज्ञानने, शुद्ध नये पोते निज अनुजव ज्ञाने जाण.

वली जिनोक्त जीवादि नव पदार्थना जावने चारे निक्षेपे यथार्थ जाणी सकल विकल्पोना समुद्रने तर. आश्रव बंध आदि जयंकर दुःखकारी जावने तजी संवर निर्जरादिक अनंत स्वतंत्र आनंददायक आत्मजावने आदर.

तुं, शुद्ध चेतना सत्ताए सिद्ध समान एक अखंम अबाधित स्वतंत्र छे. एम सम्यक् दर्शन निर्मल करी आगळ शिवमार्गे निर्विघ्नपणे चाल.

जो के तें उत्पत्ति समये अंगुलना असंख्यातमा जागे अवगाहना करी पुद्गलो ग्रही आहारादिक पर्याप्तिए करी सात धातुपणे पुद्गलो परिणमावी लोलीजूतपणे थइ ममत्व कर्युं. तेज पुद्गलो वधारतां वधारतां अनंतानंत नवा नवा लीधा, अने निहारादिके अनंतानंत गेड्या. जन्म थया पढी वस्त्र आजरण परिजन घर मित्रादि अनेक परवस्तुनुं ममत्व कर्युं. शाता समाधि विषयादि जोग समये पोताने सुखी मान्यो, अशाता असमाधि जय चिंता वियोगादि समये पोताने डुःखी मान्यो, ते जाणनार तथा माननार बंने वखतमां सर्वकाल अनुगत तुं पोते एकज ठे. एम पूर्व जवे पण अनादि कालथी तुं पोते एकज ठे. अनंतकाल सुधी चैतन्य शक्ति सहित तुं पोते कायम रहीश. कोइ द्रव्य कोइनो संगी नथी, तो आनंदमय निजात्म तत्त्वने जाणी केम गेडीये ? अहिंआं अनित्यादि बारे जावना विचारी धर्म, बोध पामवो डुर्लज जाणी सदागमनो संग, अने स्वपर विवेक मित्र, अने समकित कामदार, सुरुचि सखी, विमल बोध, निवृत्ति नारी, सुबुद्धि, जववैराग्य, सद्बोध आदि पोताना हेतुओने कोइ समये विसारीश नहीं. तुं पोताना पुरुषत्वने चूकीश नहीं. अन्य जाति शत्रुने जरोसे आपणुं राज्य सोंपीश नहीं, पर पुद्गल द्रव्य शत्रुर्उनो विश्वास करीश नहीं. पुद्गल वर्णादिकमां मोहनो वास ठे, अने ज्ञानावरणादि सर्वे कर्म परिणामनो कुटुंब पुद्गल वर्णादिकमां वसे ठे माटे तेमांहे विश्वास करी सुखस्थान जाणी सुखनी आशाए प्रवेश करवो नहीं. ते शत्रुर्उना सपाटामां सपटाया पढी बुटवुं बहुज मुश्केल ठे.

प्रथम देशविरति स्त्रीथी सगपण कर, एटले तेज पोतानी मोटी बेन संयम स्त्रीने मेलवी आपशे. पढी पोतानुं राज्य लेवा क्षमा खड्ग करमां धरी क्रोधने मार. अने अनंत जीवोनो क्षेमंकर था.

तारा आत्म अंगनुं तथा ज्ञानादि धननुं सदा रखोपुं करजे. माह-

णता नाव प्रकाशी ठए कायनुं ड्व्य नावे रक्षण करजे, करावजे रक्षण कर्त्ताने अनुमति आपजे.

वली मार्दव परिणामे करी, अने विनयरूप वज्रदंडे मानना आठे पर्वतोने तोम. अने धर्मोचार्य तथा अरिहंतादि तथा आत्मगुण सेवता, सेवरावतानो विनय कर, कोइ जीवने पण अवगणीश नहीं. एटले तुं अनंत सन्मान पात्र थइश.

वली आर्जव रूप असिधाराए मायावेलीने ठेदी मूलथी उखेडी नांख वली तुं सहजानंद कामी थइ परड्व्य परमाणु मात्रनी कामना मूर्ठाके इच्छा राखीश नहीं. तेथी तुं चौद रज्जुप्रमाणे लोज सागरने सहजे तरीश एटले तृष्णा नागणी अने दीनता वींतु तने स्पर्श करी शकशे नहीं, दूरथीज मूर्छित थइ जशे.

तुं पोताना सहज चेतना विलास अव्याबाध नोगने नोगव, एटले तने पंचेंड्यिना नोगनी इच्छाविना परम तृप्ति रहेशे. तुं पंचेंड्यिना विषय तथा पंच अव्रत, चार कषाय, मन वचन कायाना जोगप्रवृत्तिनी चलाचल ठोमी निर्मल चेतनामां उपयोग स्थिर स्थापी अचल अकंप रहेजे. एटले संयम परम पवित्र स्थिर रहेशे. सरत राखवी के तादृश उपयोगने कोण चलावे ठे? जागृत थइ सामे सचेत रहेवाथी कोई उपयोग चलावी शकशे नहीं. जो उपयोग चलवानुं कारण जणाय तो तेने नेदज्ञाननी धाराए तुरत नाश करजे.

तुं पोताने पोताना ड्व्यादिके सत्य स्वरूपने धारी परड्व्यादि असत्य अने नास्तिरूपमां लक्ष देइश नहीं. रागादिक रहित सदा शुद्ध रहेजे. मिथ्यात्वादि अशुद्धताना अंश मात्र पण आत्मअंग लागवा देइश नहीं. तुं आकिंचन नावे स्थिर रहेजे एटले पुद्गल परमाणु मात्रनो पण आसंगो करीश नहीं. अढार हजार शीलांग रचना वहाणमां बेसी शुद्ध ब्रह्मनुं जहाज चलावजे.

अढार हजार शीलांगनी विगत—पांच स्थावर, [illegible] त्रस,

अने एक अजीव वर्णादि ए दशने मथवुं नहीं. ते क्षांत्यादि दशधर्मे गुणतां एकसो थाय, ते चार (आहार, भय, मैथुन, परिग्रह) संज्ञाए गुणतां चारसो थाय, तेने पांच इंद्रियना विषयोए गुणतां बे हजार थाय, तेने त्रण योगना परिणामे गुणतां छ हजार थाय, तेने करण करावण अनुमोदन ए त्रणे गुणतां अढार हजार थाय. ए अढार हजार शीलांग रथनो चलावनार थजे.

द्रव्य भावथी स्वपर जीवनुं रक्षण करजे. शुद्ध उपयोगमां अप्रमत्त भावे स्थिर रहेवुं एमां भाव दया तथा द्रव्य दया वली स्वपर दया आदि सर्वे जिनप्रणीत धर्ममां समावेश थाय छे. अने मोहनिय कर्मनी अठावीस प्रकृतिमांनी एकमां पण वर्त्ततां प्रथमतो पोतानाज भाव प्राणनी हाणी थइ. अने पछी स्वपर द्रव्य भाव प्राणनी हाणीनी संतती चाले माटे प्रमाद एज हिंसानी जड छे अने ज्ञानावरणादि प्रकृति, स्थिती, अनुभाग अने प्रदेशबंधनी जड पण एज छे. माटे बहु सावचेतीथी परम पुरुषार्थवडे गफलत न राखतां ए जडने मूलथी उखेडी फेंकवी. मृषावाद, अदत्तादान, मैथुन, परिग्रह ए सर्वे हिंसानाज पर्याय जाणवा. स्वपर आत्माने हितकारी शिवाय अन्य कशुं अलिक बोलीश नहीं. चार प्रकारनुं अदत्त तजजे. उदारिक वैक्रिय अंगना काम भोगनी मन वचन कायाए अभिलाषा करीश नहीं. बीजाने अभिलाषा करावीश नहीं. अभिलाषीने भला जाणीश नहीं. परिग्रहनी मूर्छा राखीश नहीं. अढार पाप स्थानकने तजजे एटले तने कोइ परिग्रह आवशे नहीं.

ते अढार पापस्थानकनां नाम—प्राणातिपात (१) मृषावाद (२) अदत्तादान (३) मैथुन (४) परिग्रह (५) क्रोध (६) मान (७) माया (८) लोभ (९) राग (१०) द्वेष (११) कलह (१२) जुठुं आल (१३) पैशुन्य (चाडी) (१४) रति अरति (१५) पर अपवाद (१६) कपट सहित मृषावाद (१७)

मिथ्यात्व शल्य (१७) ए अढार पापस्थानने मूलथी छोडजे. जगत्मां जे भारे दुःखो तथा भयंकर गतिउं थाय छे तेनुं कारण अढार पापस्थान शिवाय बीजुं कांइ नथी. माटे पापस्थान नहि सेव्युं होयतो, उपसर्ग अथवा परिसह आवशेज क्यांथी? माटे मूलथी पापस्थानने छोडी पछी अप्रमत्त गुणस्थान पामी स्थूल कषायनो अंत आणजे. निचे प्रमाणे—

निंदा विकथा विषय उन्मादादि छोमी सावधान थइ अप्रमत्त गज उपर वार जावनारुप अंबाडी स्थापी ज्ञान खड्ग हाथमां लइ बेसजे अने आगल सत्ताभूमि साधवा माटे शत्रुनी फोजने जीतजे. तुं अखंड, अविनाशी, अजंग अंगवालो तथा अटुट रिद्धिवंत छे, तो तारो शत्रु कोण छे? तने कोण हरकत करनार छे के जेना उपर तुं क्रोध करे? एम क्रोधने जीतजे. सर्वे जीव केवलज्ञानादि रिद्धि सत्ता सहित छे, तो मान कोनाथी? कोइ तारुं सुख अने धन लइ शके अथवा पारकुं तने मली शके तेम नथी, तो कपट कोनाथी? एम मायाने जीतजे. ताहारा सत्ता जंडारमां ज्ञानादि अनंत रत्नो अने ते गुणोना पर्याय रुप अनंत मणि जरेलां छे. तेमां कांइ बीजुं समाय तेम नथी, तो निर्जीव पदार्थनो लोज केम करीए? एम लोज सुजटनो जय करजे. कर्मवशे आपणे अनंतवार हांसीने पाम्या तो शो अचंबो छे? पारकी हांसी शी बाबत करीये? एम हांसी परिणामने जीतजे. अस्थिर पोद्गलीक अंग अने परतंत्रमां रति शानी? एम रतिने जीतजे. आपणुं आत्मिक अंग अने धन अखंड अबाधित छे, तो अरति शानी ? एम अरति जीतजे. आपणुं आत्मिक अंग तथा धन अखूट अटुट अजंग छे तो जय शानो? एम जयने जीतजे. आपणे अनंत काल संसारमां जटक्या तो पण आपणुं सर्वस्व कायम छे तो शोक शानो? एम शोकने जीतजे. आपणी ज्ञायकतामां शुजाशुज अनंत ज्ञेय जासि रह्या छे. तो अमनोज्ञ शब्दादिनी दुगंछा

शानी ? ते अशुभ वर्णादि आत्म अंगने स्पर्शी शकता नथी. आपणो सहजानंद विलास निज अनुभवमांहे छे तो अन्य स्पर्शादिमां कामना शानी ? कामविकार उदारिकादि शरीरोमां छे, आत्म अंग सदा काम रहित छे. एम शुद्ध सत्ता रमण करी आगळ दशमा गुणस्थाने सूक्ष्म लोभना असंख्य खंड खंड करी मोहने हणी संवर रंगे निज अंग प्रकाशी पवित्र थइ शुक्लध्यान करजे. पृथक्त्व वितर्क सविचार, अने एकत्व वितर्क अपर विचार करी ज्ञानावरण, दर्शनावरण, अंतरायनो नाश करी अनंत केवलज्ञान दर्शन अचल-दीप जगद्रूप ज्योति जगावी अनंत चतुष्टय भोगी थजे. पछी मारे कंइ कहेवानुं नथी. एम ज्ञान दर्शन चारित्र निराबाध करी निर्मलता अने एकता करवी, एज तीर्थंकरोए मोक्षनो मार्ग कह्यो छे. पण प्रथम मिथ्यात्व हणवा पूरुं जोर करवुं. अहियां मिथ्यात्वनो अंश मात्र टकवा देवो नहीं. सत्तार्थी उखेडी फेंकी शुद्ध क्षायक सम्यक्त्व करवुं, एटले फिरिने सहेजे आवशे अने पडवानो डर रहेशे नहीं. पछी स्वभावाचरणे रमण करी, सत्तामां रहेला हास्यादिने हणारी, दशमे गुणस्थाने सकल मोहनो क्षय करी, यथाख्यात चारित्रे रत्न-त्रयनी एकता करी अनंत चतुष्टय प्रगट करजे. कोइ द्रव्य अन्य द्रव्यनो संगी नथी. माटे पारकी आशा भोगी क्षण मात्र पण प्रमाद करीश नहीं.

द्रव्यना गुण पर्याय, क्षेत्र, काल, भाव, अस्तित्व, वस्तुत्व, द्रव्यत्व, प्रमेयत्व, अगुरुलघुत्व, सत्व जे जेना होय ते तेनामां समावता. जन्य जनक अभेदपणे, भेद अभेदमां, अंश अंशीमां, सत्ता सत्तावंतमां, परिणाम परिणामीमां, धर्म धर्मीमां, अनित्यता नित्यतामां, वाच्य अवाच्यमां, वक्तव्य अवक्तव्यमां, अनेक एकमां, व्यक्ति शक्तिमां समावी पोताना अस्तित्वमां राखी, परनां परद्रव्य पोतामां नास्तिपणे जाणी द्रव्यना नित्य तथा सनातन धर्म जे जेना ते

तेनामां समावी निज शक्ति व्यक्त करी शुद्ध सिद्ध स्वरूपे पोताने जोजे वली लक्ष लक्षण, ग्राह्य ग्राहक, व्याप्य व्यापक आदि एक समय थने सर्व समय स्वाधिन निर्धारी समाधिमय पोताने जोजे. एटले मिथ्यात्वनो अंश मात्र रहेवानो नथी. एम समकीत सकसठ गुण सहित निर्मल थशे. वली १ अनित्य २ अशरण ३ संसार ४ एकत्व ५ अन्यत्व ६ अशुचि ७ आश्रव ८ संवर ९ निर्जरा १० लोकस्वभाव ११ दुर्लभबोध १२ धर्म. ए बार भावना विगते भाववी. तथा करुणा, मैत्रिय, प्रमोद, अने माध्यस्थ ए चार भावनाओ पण भाववाथी सदाए कर्म बंधथी बचीश. वली साधुनी पांच भावनाओ भाववाथी उतावले कर्म निर्जरा थशे—

मुनीनी पांच भावनाओनां नाम—श्रुत (१) तप (२) सत्व (३) एकता (४) स्वतत्व (५) एटले मार्ग सुगम थशे. एटले आनंदपुरीमां ठेठ पहोंचाडनारी उदासिनतारूप सीधी सडक पामीश. आगल कोइने पण मार्ग पूछवो पडशे नहीं. माटे धैर्य त्रोडवुं नहीं.

औदयिकादि पांच भावने जाणी. क्षयउपशम भाव ज्ञान अने वीर्यलब्धि तने प्रगट छे ते वडे क्षायक भाव करी शुद्ध परिणामीक भावे सदा अचल रहेजे.

ते पांच भावना उत्तर भेद त्रेपन तेनी वीगत—

औदयिक भावना एकवीश भेद—गतिचार, कषायचार, लिंगत्रण. मिथ्यात्व, अज्ञान, असंयम, असिद्धत्व अने लेश्या ६; एम एकवीश थाय.

औपशमिक भावना बे भेद—मिथ्यात्वनो उपशम (उपशम समकीत) कषायनो उपशम (उपशम चारित्र.)

क्षयोपशमीक भावना अढार भेद—मति, श्रुति, अवधि. मनः-

पर्यव, मतिअज्ञान, श्रुतअज्ञान, विजंगज्ञान, चक्षुदर्शन, अचक्षु-दर्शन, अवधिदर्शन, दान, लाज, जोग, उपजोग, वीर्य, वेदक समकीत, (क्षयोपशम समकीत) सराग चारित्र, देशविरति. ए अढारनो क्षय उपशम थाय छे.

क्षायकना नव जेद–क्षायक समकीत, ज्ञान, चारित्र, दर्शन, दान, लाज, जोग, उपजोग, वीर्य.

परिणामिकना त्रण जेद–जीव परिणामीकता, जव्य परिणा-मीकता, अजव्य परिणामीकता.

विषयो अने परिसहो आदिथी चलवुं नहीं. ताहारा अखंड अंगने अने धनने कोइ लेवा, हलाववा, चलाववा समर्थ नथी. पण पोते चूकवुं नहीं संवेग राखवाथी पूर्व कर्मना वेगनो वहेलो अंत आवशे. जव वैराग्य जव भ्रमणने मटाडशे; तुं जे अनंत जंतुउं पर करुणा करीश ते सर्व करुणा ताहारा उपर थशे. तत्त्व दातारनां वचन बहु सन्मान अने विनयथी धारवां. द्रव्य गुण पर्यायना विचा-रथी मन धारीउंना फंदोने तुं तोडी शकीश. तुं अनंता संयोगमां पोते ज्ञानमय अखंड एक शुद्ध छे. एम एकतानी टेक राखजे. मन-धारीउं देवादिकनी ऋद्धि लब्धिउंनी लालच बनावे ने लालचमां आपणे पडवानी जरूर नथी, मात्र आत्मा पोतानुं अखंड आनंद-मय आत्म तत्त्व पामे एटलुंज बस छे. तो पण माहारा तरफथी एटलुंज कहेवानुं के बत्रीश दोष रहित अने अनंत ज्ञाने जोरखां परम दया दरसावना अरिहंतनां वचनने चूकीश नहीं. हे मित्र ! तुं सकल जीवनो क्षेमंकर था, के तने संसारमां पण अशाता थवानो संभव रहेशे नहीं. माटे हिंसा, मृषा, अदत्तादान, मैथुन, परिग्रहने वशे आरंजे स्वपर आत्माने अहितकारी थवुं नहीं.

चेतनानी चार दशा कही छे–महाशयन (१) शयन (२)

जागृत (३) अने तुरिय (४) ए चारमां ताहारे मिथ्यात्व अवस्थामां अनादिनी महाशयन दशा हती ते तो गइ. पण जागतां आळसुनी पेठे पडी रहेवा जेवी शयन दशा छे, तेने छोडी प्रमाद तजी अप्रमत्त भावे सचेत था. जागृत दशा पामी मोह शत्रुने हणवा सावधान था. ताहारी सत्ताभूमिमां तो तेनुं जोर नथी. आपणे तेना वर्णादिक अनेक पर्यायमांथी कोइ पण पर्यायमां सुख जाणी कार्य मानी तेमांहि चित्त प्रवेश करी व्यापीए तो त्यां सपडाइ जइए. पछी छुटवुं मुश्केल पडे, जेम कोल्हु यंत्रमां (शेलडी पीलवाना यंत्रमां) आंगळी आव्या पछी आखा अंगनो नाश थवानो संभव रहे छे. माटे मोहना नानामां नाना भावमां पण सुखनी आशाए चूकवुं नहीं. मोह बहु रूपे आपणने छगे छे माटे घणा जीवोनी तथा आपणी पूर्वनी अवस्था जोइ सावचेत रहेवुं. ते अठ्ठावीश प्रकृती रूपे—सुख दुःख आलस, विकथा, लोकलाज, ऋद्धि, सिद्धि मंत्र, यंत्र, कळा, चतुराइ, हसवा, रोवा रूप हाव भावना चाळा जणावी आपणने चूकावे छे माटे कर्मचेतना, कर्मफलचेतनारूपे न थतां निज ज्ञानचेतना रूपे अकंप रहेजे. आत्मा आत्मअधिकारमां रहे तेने अध्यात्म कहीए. माटे शुद्धात्म अधिकार संभाळी आपणो अधिकार चूकीश नहीं. शुद्ध परमात्मभावमांहे मग्न रहेजे—

हे भव्य! तुं ए जड पदार्थथी भूली चेतन मित्रसाथे विरुद्ध थइश नहीं. हे आर्य! तुं पोताना विवेक पुत्रने दुर राखीश नहीं ते तने विलकुल ठगावा देशे नहीं. हे बंधु! तुं अध्यात्म साधकोनो संग छोडीश नहीं.

कुटुंब, मित्र आदि बहुरूपे मोह नटुवो छे. कोइ रीते पण पोताना पासमां लइ विकराल भवअटवीमां नचावी बहु विपत्ति पमाडवा चाहे छे.

सर्वे लोक मोह वशे स्वार्थी छे. अनर्थ ने अर्थ मानी आपणने हितकारी पण जणाय; तोपण हे सुज्ञ! तुंज तारा आत्माना हितमां प्रमाद करीश नहीं. हुं पण मारो स्वार्थ चाहुं तुं पण तुं आत्म हित चूकीश नहीं, ज्ञानी, ध्यानी, केवलीने सिद्धनी सजामां तुं अनंतानंद विलासी थजे.

तुं सम्यक्तना सम्सठ बोल विचारी समकीतनी बहु द्रढता करजे.

ते सम्सठ बोलनी विगत—चार सद्दहणा, त्रण लिंग, दशनो विनय, त्रण शुद्धि, पांच दूषण, आठ प्रजावक, पांच जूषण, पांच लक्षण, छ यतना, छ आगार, छ जावना, छ स्थानक, एम सर्व मली सम्सठ बोल थाय.

सद्दहणा चार—जीवादि नवतत्त्वरुप पदार्थना परमार्थनी यथार्थ श्रद्धा. (१) शुद्धात्म स्वरुपमां रमण करतो अने शुद्धात्मस्वरुप दर्शावनार एवा गुणे मुनिने ऊवेरीनी पेठे परखी आदरवो. (२) पासथ्था, कुशिलिया विगेरे जेषधारी आणा रहितनो संग कदापी न करवो. (३) अन्य दर्शनीनो संग तजवो. (४)

लिंग त्रण—श्रुत सांजलवानो, संजलाववानो अने धारवा विचारवानो अजिलाष. (१) शुद्धात्मधर्म अनुजववानो अजिलाष. (२) आलस रहीत धर्मदातानो विनय करवानो अजिलाष. (३)

दशनो विनय—अरिहंत, सिद्ध, जिनप्रतिमा, श्रुतसदागम, क्षांत्यादि दश धर्म, क्षांत्यादिक दश धर्म धारी मुनिर्उनो, धर्माचार्य, उपाध्याय (सुत्र जणावनार), जिन आणामां वर्त्तता चतुर्विध संघनो, सम्यक्त. ए दशनो पांच प्रकारे विनय करवो. बहु विधि बाह्य जक्ति (१) रुदय प्रेमथी बहु सन्मान (२) छता गुणनी स्तुति (३) अवगुण न बोलवा (४) आशातना वर्जवी (५) अर्थात् तेमना मन तथा तनने जे अप्रशस्त होय तेने तजी प्रशस्तने आदरवुं—वर्त्तवुं.

त्रण शुद्धि—जिनेश्वरनां वचन एज आत्माने हितकारी छे अन्यनां वचन हितकारी नथी. एम मनमां विचारवुं (१) जिन आणा प्रमाणेज वचन बोलवुं ते वचन शुद्धि. (२) जिन आणा प्रमाणे काया प्रवर्त्ताववी.

पांच दूषण—सकल दोष रहित, अनंत ज्ञान सहीत, जेने राजा तथा रंक समान छे, तेनुं वचन जूठुं न होय, पण पोतानी मंद बुद्धिथी तेमां जे शंका आवे ते नय ज्ञानीने पूछी शंका रहित थवुं (१) कुमतिनी इच्छा न करवी (२) जिनेश्वरनां एक पण वचनमां तथा कोइपण धर्म कार्यमां कोइ प्रकारे अप्रीति दुगंछा न करवी. (३) कुदेवादिकना गुण वर्णन नही करवा (४) अने मिथ्यामतिनो परिचय न करवो. (५).

आठ प्रभावक.—वर्त्तमान सुत्रना अर्थनुं पारगामीपणुं (१) नंदिषेणनी पेरे तत्व उपदेशकपणुं (२) कुवादीओने निरुत्तर करवापणुं (३) शासन रखोपा अर्थे निमित्त ज्ञान (४) शुद्धात्म स्वभावमां तृप्तिवंत रहेतां इंद्रियोना विषयादिकने न इच्छवुं (५) शासन रक्षणार्थे विद्यावल (६) शासन उत्कर्षता माटे सिद्धि (७) काव्य सुधारसे जीवोने धर्म रसीया करवा (८).

पांच भूषण—गुरु वंदनादिकमां कुशल पणुं (१) शुद्धोपयोग तथा शुद्धोपयोग दातारने सेववुं एम तीर्थ सेवना (२) गुरु देव गुरुनी भक्ति (३) भेद ज्ञानना बल वडे कोइना चलावेला न चलवुं (४ जिन वचननी अनुमोदना (५)

पांच लक्षण—मिथ्यात्व रागादिकनो उपशम (१) शुभाशुभमां समभाव (२) इंद्रिय विषयने पण दुःखनुं कारण जाणी तेथी विरक्त रहेवुं (३) दुःखना प्राणी उपर करुणा लाववी अनु-

कंपा (४) नवे तत्त्वना भाव सिद्धांतमां प्ररुप्या छे ते उपर आस्तिक्यता (५)

छ यतना–परतीर्थीउं तथा परदेवो वके ग्रहायेला चैत्यादिकमां वंदन करवुं नहीं. एटले हाथ न जोकवा (१) मस्तकादिक अंग नहीं नमाववां. (२) तेना निमित्ते कदी कंइ आपवुं नही (३) कुपात्रने पात्र बुद्धिए वारंवार न आपवुं (४) पासत्थादिक साथे विना बोलावे एकवार पण न बोलवुं (५) तेउंए बोलाव्या छतां वारंवार न बोलवुं (६)

छ आगार–छ कारणे छुट–राजाने वशे कंइ अनाचार करवो पडे ते (१) घणा लोकोने वशे कंइ करवुं पके ते (२) व्यंतरादिक देवोना वशे कंइ करवुं पके ते (३) माता पिता गुरुना कारणथी कंइ करवुं पडे ते (४) दुर्लभ आजीविकार्थे कंइ करवुं पडे ते (५) बलवंतना बलात्कारे कंइ करवुं पके ते (६) ए छ बाबतमां शुद्धात्म धर्मथी न चलतां बाह्य क्रिया प्रवृत्ति माटे आगार छे.

छ भावना–आ प्रमाणे भाववी–श्रेष्ट अने रसवाला समकीत रुप मूल विना चारित्र वृक्ष शिव फल आपतुं नथी (१) समकीत ए धर्म-पुरीनुं बारणुं छे ते विना स्वभाव धर्मरुपी नगरीमां प्रवेश थतो नथी (२) समकीत ए मोक्ष महेलनो दृढ पायो छे माटे समकीत रुप पायो दृढ होय तो धर्मरुपी महेल डगे नहीं. (३) समकीत ए मूल गुण तथा उत्तर गुण रुप रत्नोने राखवानो अटुट भंडार छे. ते विना ते रत्नो लुटां रहे नहीं, ए भंडार दृढ होय तो मिथ्यात्वादि चोरोनुं जोर चाले नहीं. (४) सर्वे शुद्ध गुणोनो आधार समकीत छे. सम्यक्ना आधारे समभाव रहे अने दम एटले इंद्रिय विषयथी पण निवृति रहे एटले पृथ्वी जेम सर्वे वस्तुने रहेवानो आधार छे तेम समकीत उत्तम गुणोने राखवाने माटे परम आधार

छे (५) समकीत ए श्रुतज्ञाननो अमृत समान रस अने शुद्धात्म स्वभावनो अनुभव रूप रस भरी राखवानुं भाजन छे (६).

छ स्थानक—समकीत दृढ रहेवानां छ स्थानको—ज्ञान दर्शन उपयोगवंत चेतना छतो छे, ते कर्मवशे शुद्धाशुद्ध रूप थाय छे पण चेतनत्व पणे सदा छतो छे एवी दृढ प्रतीत. पुद्गलसाथे क्षीर नीर पेरे मिश्रित थयो छे तो पण पोते पोताना व्याप्य व्यापक अभेदपणे अनेक परवस्तुथी न्यारो अनुभवमां आवे छे. (१) सर्वे द्रव्य त्रिकाले पोताना उत्पाद् व्यय ध्रुवपणे परिणमी रह्या छे माटे पोते नित्य छे, बालकने स्तन पानादिक बहु विधि संज्ञा (वासना) पूर्व भव अनुभव अनुसारे छे माटे आत्मा नित्य छे. (२) पुद्गलमांहे अहंपणारूप मिथ्याभावथी कर्म वशे पुद्गल परिणामनो कर्त्ता छे. जेम कुंभार दंडादि संयोग वडे घटादिनो कर्त्ता छे तेम चेतना पोते मिथ्यात्व, अव्रत, योग, कषाय अने प्रमाद वडे कर्म परिणामनो कर्त्ता छे. निश्चय नये तो चेतना पर कारण विना पोताना शुद्ध स्वभावनोज कर्त्ता छे (३) व्यवहार नये पुण्य पापनो भोक्ता छे अने शुद्ध निश्चय दृष्टे पोतानी शुद्ध सत्तानो भोगी छे (४) निर्वाण पद चेतना पामी शके छे, शरीर अने मनना अहंपणा वडे पाधिव्याधि उपजे छे, ते शरीरादिना अने मनना ममत्वना अभावे शुद्ध परम पदनी, अबाधित अनंत सुखनी प्राप्ति थाय छे. (५) मोक्ष साधवा माटे खट्कायना द्रव्य भाव प्राणने उंळखी तेनुं रखोपुं करवुं, तेने न हणवुं एटले ज्ञान अने संयम एज मोक्षनो उपाय छे. (६)

ए प्रमाणे समकीत दृढ करजे के कदी पडवुं पडे नहीं. क्यारे हुं तादृश निर्मल ज्ञानने जोड निवृतिमां रहुं !

ज्ञान, दर्शन, चारित्र आराधताने तुं कारण मळजे, अचल अक्षय वीर्यवंत थजे, कोइवाते हर्ष शोक करीश नहीं, समभाव [illegible] सहाय

॥ श्री गौतमाय नमः ॥

अथ श्री शुद्धोपयोग प्रवेशिका ग्रंथ प्रारम्भ्यते

॥ दोहरा ॥

ज्ञानानंदी शिव सदा, तीर्थपति जिन पास ।
तास श्रुति प्रणमी कहुं, निर्मल बोध विलास ॥

भाषा—सम्यक् ज्ञान एज संपूर्ण सुखनुं कारण छे. ते भाव मिथ्यात्वना नाशथी प्रगट थाय छे, माटे सुखना अर्थी जीवोए (मुक्ति अभिलाषी जीवोए) ते सम्यक् ज्ञान तथा भाव मिथ्यात्वनुं स्वरूप जाणवुं जोइए, ते जाणवा माटे अनुभव ज्ञाने सिद्ध थएली विना इहां लखुं छुं.

सुख ए शी वस्तु छे ? आपणे कोण छीए ? सुख आपणाथी भिन्न छे के अभिन्न छे ? ते केवी रीते पमाय ? अथवा केम नथी पामी शकता ?

तेनो उत्तर—श्री जिन सिद्धांतमां कह्युं छे के "वत्थु सहावो धम्मो" आत्म वस्तुनो स्वभाव तेज धर्म अने तेज सुख, निर्मल स्फटिक मणि समान चैतन्य स्वभाव मन वचन कायानी निवृत्तिथी स्वतंत्र प्रगट करवो तेज धर्म; तथा निवृत्तिरूप निर्मल शुद्ध स्वतंत्र स्वभाव तेज सुख. अने मन वचन कायानी प्रवृत्ति तेज दुःख छे. निर्मल स्फटिक मणि समान आत्मानो शुद्ध स्वभाव छे, ते अनादि देहादिकना ममत्वादि कर्म परिणामे करी अवराणो (रोकाणो) छे. ते कर्मना बे भेद (१) द्रव्यकर्म (२) भावकर्म. द्रव्यकर्म ज्ञानावरणादि आठ प्रकारे छे; अने भावकर्म ते रागादि आत्मानी अशुद्ध परिणति. द्रव्यकर्म अने भावकर्मनुं मूल कारण भाव मिथ्यात्व छे;

अने जाव मिथ्यात्वथी विपर्यास वासना थाय छे. तेज विपर्यास वासनाथी परम परमेष्टी एवो जे आत्मा ते अनंत संसार भ्रमण करी भयंकर जन्म, जरा, मरण, ताडन, तर्जन, रोग, वियोगादि अनंत विकारने भोगवतो दीन–अनाथ थइ जिहां तिहां गति, योनि, प्राण, पर्याप्ति करी भटके छे. ते जोइ करुणाना समुद्र शुद्धात्म अनुभवी पोताना दिलनी अंदर करुणानी लहेरमां परम मित्रताए विचारे छे, के अहो ! आश्चर्य छे के अनंत ज्ञान, दर्शन, तथा अनंत सुखनो धणी एवो आत्मा आ भयंकर संसारमां अजाण दीन थइ भटके छे, माटे तेनुं शुद्ध स्वरुप जणावीए, अनुभवमां आणावीए, तो दुःख अने अज्ञान लेश मात्र रहेवा पामे नहि; तेथी निचे प्रमाणे उपदेश करे छे.

हे भव्य ! तुं पोताना स्वरुपने जाण, तुं पोते शुद्धात्मा छे. सत्ताए सिद्ध समान, अनंत ज्ञानमयी, अनंत दर्शनमयी, अचपल, बाधा पीडा रहित, अक्षय, अजर, अमर, निःकलंकी, अप्रयासी, एक, नित्य, अव्यय, अक्रिय, परनो अकर्त्ता, परनो अभोक्ता, स्वभाव भोगी, उपभोगी, स्वदानी, स्वलाभी, अनंत चेतना वीर्यमयी, इत्यादि अनंत विशेषण युक्त निश्चय नये एक शुद्ध अभिन्न रूप छे, तेने अणजाणतो विपर्यास वासना वडे भवभ्रमण करी क्रोधादि अनंत कषाय, कामादि अनेक विषयोवडे तप्त (आक्रांत) थई महा आक्रंद करे छे, ते दुःखनी निवृत्ति माटे आप्त केवलज्ञानी रागादिकने जीतेला अरिहंत भगवंते धर्म देशना दीधी. तेमां मुक्तिने माटे असंख्य योग कह्या, तेमां अनुभव योग ते मुख्य छे. तप, तीर्थ, व्रत, संयम, पुजा, प्रभावना, सर्व योग आत्मअनुभव माटे छे. तेथी कारण तथा कार्यना स्वरुपने जाण्या विना सर्व निष्फल छे. ए माटे परमेश्वरे उपदेश दीधो के हे भव्य ! तुं शुद्ध निश्चय नये आत्म स्वरुपने जाण अने तेज शुद्ध नये पोताना स्वरुपमां स्थिर थई

रमण कर; जो तुं अंतरमुहूर्त्त पण समयांतर रहित रमण करीश तो अनंत कर्मनी निर्जरा थशे; अने तुरत परमानंदमय (समाधिमय) मुक्तिपदने पामीश. एटले ज्यांसुधी शुद्ध नये पोताना स्वरुपने पोतापणे जाण्युं नथी त्यांसुधी परने पोतापणे मानी परमां मुंझायो तेथी ज्ञानावरणादि आठ कर्मनो बंध कर्यो. तेमां मुख्यपणे मोहनीय कर्मनी अठावीस प्रकृति बांधी, ते दरेक प्रकृतिउना लोकाकाशना प्रदेश प्रमाणे असंख्याता अध्यवसाय छे, ते एक एक अध्यवसायमां मन, वचन, कायाना योग प्रवर्त्या ते सर्वे असंयम स्थान छे. तेथी ते योगोनो प्रवृत्तिमां निवृत्ति रुप शुद्ध स्वतंत्र चैतन्य स्वभाव, चैतन्य वीर्य, अव्याबाधपणाने न जाणतो न पामतो दुःखी रह्यो, एटले सुख न पाम्यो. अने शुद्ध नये जोतां पोतेज परमात्मा छे. शुद्ध निश्चय नय एटले अनंत धर्मात्मक वस्तुने जेम छे तेम यथार्थ जाणवुं ते शुद्ध निश्चय नय कहीए.

जेम चार माणसो सोनाना स्वरुपने अणजाणता तेउने सोनाना स्वरुपना जाण पुरुषे एक सोनानुं कडु लावीने बताव्युं अने कह्युं के आ सोनुं छे ते कडाने ते चारे माणसोए जोयुं, तेमांथी एक जणे पीळाशने सोनुं जाण्युं, बीजाए वजनने सोनुं जाण्युं, त्रीजाए गोळाकारने सोनुं जाण्युं, चोथाए नरमाशने सोनुं जाण्युं, हवे ए चारे जणाए सोनाना स्वरुपने यथार्थ ओळख्युं नथी. केमके ते दरेक जणे सोनाना एक एक धर्मने स्वतंत्रपणे सोनुं मान्युं, तेने अशुद्ध व्यवहार नयथी सोनुं ओळख्युं कहीए. ज्यांसुधी सोनामां रहेला अनेक गुणोमांथी एक गुणने तथा अनंत पर्यायमांथी एक पर्यायने (एक कार्यने) पण न जाण्युं होय त्यांसुधी शुद्ध निश्चय नये सोनुं जाण्युं नथी. ए प्रमाणे व्यवहार दृष्टि जीवो धर्म व्यवहार तथा अध्यात्मना शास्त्रो वांची आत्माना अने पर पुद्गलादिना गुण पर्याय संपूर्ण जाण्या विना अरुपीआत्मा, ज्ञानमयआत्मा, अबंधआत्मा,

कषायआत्मा, योगआत्मा, अनित्यआत्मा ए आदि अनेक विशेषणो मांहेला एकज विशेषण अथवा केटलाक विशेषणोने वांची, सांजली एकांते कुनयनी वासनामां पडेछे, पण ज्यांसुधी संपूर्ण पर्याय जाण्या नथी त्यांसुधी शुद्ध निश्चय नये ज्ञान कहेवाय नहि. पण जेम जेम वस्तुना विशेष गुण पर्यायने जाणतो जाय तेम तेम शुद्ध नय सन्मुख थाय, शुद्धताना अंश वधे. संपूर्ण पर्यायनुं प्रत्यक्षपणे ज्ञान तो केवलीने होय. अने समकितीने परोक्षपणे श्रद्धागोचर पूर्ण पर्यायनुं ज्ञान होय. स्याद्वाद—एटले स्यात्अस्ति, स्यान्नास्ति, स्यात्एक, स्यात्अनेक, स्याद्वक्तव्य, स्याद्अवक्तव्य, स्यात्नित्य, स्यात्अनित्य, ए आठ पक्ष अने सप्तभंगी, नय, निक्षेप, प्रमाण, कारक आदि बहुविधिए वस्तुनुं स्वरूप जाणवाथी वस्तुनो यथार्थ बोध थाय छे. यथार्थ बोध थवाथी आचरण पण यथार्थ थाय छे. अने यथार्थ आचरण थवाथी क्षायक चारित्र (परमस्थिरता) तथा परम समाधि, केवलज्ञान, केवलदर्शन, परमानंद परमनिवृत्तिरूप अप्रतिपाती गुण प्रगटे छे. ते अनंतकालसुधी एक रस आनंदनो भोगी थइ रहेछे, तेने सर्व दुःखथी मुक्त थएलो कहीए. ते स्याद्वाद आदिनुं स्वरूप आगम समीपे पण अहिंआं मुक्तिमाटे असंख्य योग कह्या छे ते आत्म अनुभव साथे मेळवीने सुगम रीते बालजीवोने समज पडे एवी रीते कहुंछुं.

हवे आवा आत्माने सिद्ध समान जाणीए त्यारे शरीरमांहे थता विकारो आत्मने नडता नथी, केमके जेनो जे स्वभाव होय तेनो तेज रहे. वस्तु स्वभाव कोइ काले सर्वथा पलटे नहि पण पर्यायथी दर समये कथंचित् रीते पलटे छे. जेम समुद्र पवनयोगे अनेक तरंगोने करेछे, ते तरंगो जुदे जुदे रूपे जणाय छे, पण जल रूपे एकरस एकाकार छे. तेम आत्मा पर्याय धर्मे अनंत रूप छे. पण वस्तु धर्मे चेतनामय एकरस एकाकार छे. जेम अग्नि, ज्वाळा, अंगारा,

मम्मुरा, विजली विगेरे परसंबंधे अनेक रूप छे पण वस्तुधर्मे, दारूक धर्मे, एक रूप एकाकार छे. तेम आत्म स्वरूप शुद्ध नये निर्मल ज्ञानरूप छे. शरीर संबंधे बहिरात्मा, अंतर आत्मा, परमात्मा, एम त्रण भेद पडेछे. वली कर्मचेतना, कर्मफलचेतना अने ज्ञानचेतना, पण चेतनारूपे चेतना अभेद एकाकार रूप छे. तेज चेतननी चेतन्यता के जे अग्निथी बले नहि, शस्त्रथी छेदाय नहि, पाणीथी भेदाय नहि(गले नहि) वायुथी सूकाय नहि, (स्पर्शाय नहि)पृथ्वीथी दबाय नहि, हथियारथी पकडाय नहि. हणाय नहि, कोइ चीजथी मली एकमेक थाय नहि. पोताथी परनी क्रिया थती नथी, पोताना प्रदेशमांथी एक प्रदेश पण घटे नहि, घसाय नहि, ए मांहे परनो एक प्रदेश पण आवे नहि. पोताना गुणोमांथी एक गुण के एक पर्याय पण घटे नहि, परगुण पर्यायमांथी एक पण पोता अंदर आवे नहि. सकल प्रमेय प्रमाण सत्ता अखंड अबाधित रहे.

पोते अन्य वस्तुनो कर्त्ता नथी, अन्य कोइए एने कर्यो नथी अने अन्य वस्तुथी उपजेलो नथी. पोतानो स्वभाव जाण्या पछी पोते स्वतंत्र छे. पोताना स्वरूप अज्ञानथी परतंत्र छे. ए माटे ज्ञान दशामां पोताने सुखनो कर्त्ता; तथा अज्ञान दशामां पोताने दुःखनो करनारो पोतेज छे. ज्ञानने अशुद्धता लागवाथी एटले कर्म प्रकृतिनो संसर्ग थवाथी अज्ञान कहेवाय, पण ज्ञान ते ज्ञान रूपज छे. पर ते पररूपज छे. जेम सुवर्ण मांहे त्रांबु, रूपुं, मलवाथी सोनुं अशुद्ध कहेवाय, पण सोनुं पोताना रूपथी टल्युं नथी. अशुद्धता मली तेने यथार्थ क्रियाए शोधीए एटले सुवर्ण शुद्ध निजरूप प्रगट थाय.

मुक्तिनो एकज मार्ग छे, धर्म एकज छे, ते शुद्धोपयोगनेज कहीए. ए शुद्धोपयोगना निमित्तरूप अनेक कारणो छे. पण शुद्धोपयोग रूप कार्य एकज छे.

जेम परमेश्वरे कह्युं के तप करो. ते तप शुं छे के पुद्गलना शब्द, रूप, रस, गंध, स्पर्शने जोगववानी इछा नहि अने ज्ञानादिक आत्म स्वजावमां तृप्ति तेनुं नाम तप छे. पण शुद्ध नये आत्म स्वरूप जाएयाविना कोइ एम जाणे के हुं मारे तप करुं, पण स्वरूप जाएयाविना शब्दादिक विषयो मांहेथी चित्तनी निवृत्ति केम थाय? अने शुद्धोपयोग तो आत्म स्वरुपमांहे स्थिरता जावे रमण करवाथी थाय. माटे जे स्वरूपने जाणे छे तेने शब्दादिक विषयो जोगववानी इछा थती नथी, त्यारे दीनता तो शेनीज होय? एटले सकल विषयो अने मोहनीय कर्मनी अठावीशे प्रकृतिनी प्रवृत्तिथी तथा ज्ञानावरणादिक आवरणोनी प्रवृत्तिथी निवर्त्यो मन, वचन, कायाना योग ते परम निवृत्ति रुप सुख छे. अने धर्म पण तेज छे. तेज आत्माथी अजेद अवाधित चेतन वीर्यनो अखंड जोग आनंद मात्र रह्यो. निज स्वरुप जाएयाविना विपर्यास वासना वडे जे शरीर रस, रुधिर, मांस, मेद, अस्थि, मज्जा, वीर्य ए सात धातु तथा सात मल अने अनेक रोगोनुं स्थानक छे, तेने ए हुं छुं, ए मारुं छे, ए मने, ए मारामां, ए मारा माटे, ए माराथी, एम करवुं ए मारुं काम छे, ए हुं करीश, आ क्षुधा, पीपासा, काम, क्रोध, मरण, जन्म, सडण पडण आदि मने छे एम जाणी ते मटाडवाने, जोगववाने, अनेक प्रयत्न, प्रयास, मनोरथ, जय, शोकादि करी महा विकाळ निविडकर्म बांधी जव समुद्रमां जटकी न कही शकाय एवी वेदना सहे छे. पण ज्यारे पोताना स्वरुपने शुद्ध नये जाणे, अनुजव करे, त्यारे शब्दादिक विषयोने जोगववानी इछा रहेती नथी, तेनेज तप कहीए. बाह्य तप ते शुद्धोपयोगने माटे छे, ए शुद्धोपयोगने अणजाणतां तप ते क्लेशरुप छे.

हवे परमेश्वरनी पूजा ते शुं छे? परमेश्वरनी आज्ञा अंतरंग वहुमाने पूजवी एटले अंगीकार करवी, आज्ञाए वर्त्तवुं तेज पूजा छे. परमेश्वरनी आज्ञा शुद्ध नये निज स्वजाव आनंदमां तृप्त थइ स्थिर

रह्यो एवी छे. तो शुद्ध नये पोताना आत्म स्वरूपने जाण्याविना शामां तृप्त, अने मग्न रहेवाय? जेम कह्युं छे के "पढमं नाणं तओ दया" अर्थ—द्रव्यथी सकल संसारी जीवना स्वरूपने जाणीने तेना प्राणनुं रखोपुं करवुं, नानामां नाना जीवने पण दुःखववो नहि, यत्नाए वर्त्तवुं, त्रिकरण योगे रखोपुं करवुं, बीजा पासे पण रखोपुं कराववुं, अने रखोपुं एटले यत्नाए वर्त्तनारने जलो जाणवो, अने पोते पण मनथी, वचनथी, कायाथी छ कायना प्राणने हणवा नहि, हणाववा नहि, अने हणता प्रत्ये अनुमोदवुं नहि, ते द्रव्य दया. अने आत्माना जाव धर्म जाणी संकल्प विकल्पे करी अथवा क्रोधादिके करी आत्माना ज्ञानादिक अने क्षांत्यादिक गुणोने हणवा नहि, निर्विकल्प उपयोगे स्वपर आत्माना ज्ञानादिक गुणोने स्थिर राखवा, एटले हणवा नहि एटले रखोपुं करवुं, एम जाव दयामां पण त्रिविधे त्रिविधे वर्त्तवुं. एवी रीते द्रव्य प्राण अने जाव प्राणने जाण्या विना रखोपुं केम करी शके? तेथी प्रथम ज्ञान ने पछी दया कही. एटले द्रव्य जाव हिंसाए उपयोगने अशुद्ध करवो नहि. माटे प्रथम शुद्ध नये स्वरूपनुं ज्ञान करवुं एज पूजा छे. अने जिनेश्वरना केवलज्ञानादि गुणनुं बहुमान स्तवनादि जे शुजजाव ते पण शुद्धोपयोगनुं कारण छे, माटे पूजा कहीए. केशर चंदनादि ए बाह्य पूजा शासन शोजा अर्थे करवी ते पण शुद्धोपयोगे सफल छे. साधु मुनिराजने अजिगमन वंदन नमनादि तथा वस्त्र पात्र आपवुं, अगर सुश्रूषा विनयादिनी संजालमां रहेवुं, ते शुजउपयोग छे. ने आत्म धर्मना हेतुपणा माटे घणा लांबा कालना अशुज कर्मने नाश करवा वालो छे. अने साधु मुनिराजनी जे जक्ति करवी ते जरूरनीज छे, कारण के ते तेमनी संयम क्रियाने निवृत्तिपणे साधी, जवी जीवोने धर्म देशनाना दातार थाय, अने साधु मुनिराजनी द्रव्यथी अने जावथी सेवा करीए एटले ते तेमनी प्रेरणाथी अनंत जीवोने सुखनुं कारण

थाय छे, ए माटे अहिंआं लखवानुं एटलुंज के जेथी शुद्धोपयोग थाय, ते क्रिया अवश्य आदरवी केमके परमेश्वरे शुद्धोपयोगमां धर्म कह्यो छे. शास्त्र सांजलवुं, जणवुं, वांचवुं, जाणवुं, ते पण शुद्धोपयोग रुप कार्यनुं कारण मोक्षरुपी कार्यना अजिलाषी जीवने छे. जो कदापि आ जव परजवना इंद्रियजन्य सुखने अर्थे अथवा मान शोजाने अर्थे, एज काम करेतो अकारण छे, कर्म बंधनो हेतु छे, जव ज्रमणनुं कारण छे, माटे शुद्धोपयोगने चूकवो नहि, अने जे क्रिया शुद्धोपयोगने अप्रशस्त एटले हरकत करे तेवी होय ते तजवी. एमज दान, दया, यात्रा, शुद्धोपयोगने प्रशस्तपणे ग्राहकताए अने यतना सहित होय, तो ते सफल छे. नहितो ते अकारण छे. एम देशना देवी, जणाववुं, चर्चा, वाद विवाद करवो, ए आदि द्रव्य क्रिया व्यवहारथी धर्मनां कारण कहीए, ते पण शुद्धोपयोगे होय तो धर्म कहीए. जो मान अगर विषयादि पुद्गल परिणामनी ग्राहकताए होय तो शुजाशुज कर्मनो हेतु छे, जव ज्रमण छे, माटे धर्मार्थी जीवे सदा सावचेतीमां रहेवुं; एवी रीते के आ वर्त्तमान समये हुं पुद्गलीक परिणामनो ग्राहक छुं, के निज परिणाम आत्मधर्मनो ग्राहक छुं, आगामी समये पण इंद्रिय जन्य सुखने चाहुं छुं के निवृत्तिने इछुं छुं, मारी ग्राहकता, व्यापकता, रमणता वर्त्तमान समये अथवा आगामी समये स्वगुण पर्यायनी छे, के परगुण पर्यायनी छे, ते जेम बने तेम दर वखते विचारता रहेवुं, वली हुं स्वजाव दानमां वर्त्तुं छुं के इंद्रिय जन्य विषयोना दानमां वर्त्तुं छुं, हमणां हुं स्वजावना लाजने इछुं छुं के पुद्गलना लाजने इछुं छुं, हुं स्वजाव जोगी छुं के विषयनो जोगी छुं, तेमज उपजोगी पण स्वजावनो छुं के परजावनो छुं, जो परजावनो जोगी होउंतो पर एटले पुद्गल, धर्मास्ति, अधर्मास्ति, आकाश, काल, ए मांहेतो कांइ जोग धर्म जणातो नथी, अने जो

जणाय ठे तो विपर्यास वासनाथी ठे. जेना शरीरमांहे क्षुधादि रोग उदय आवे ठे ते वखत पुद्गलना रस उपर रीझ पामे ठे, पण क्षुधादि रोगनी शांति थये घणा मधुरादि रसने पण चाहतो नथी, तेमज काम रोगनी आतुरता व्यापे उते स्त्री पुरुषनां रुधिर, मांसादिके जरेलां अंग मलमूत्रनी उत्पत्तिनां स्थानक वली कपटे जरी चेष्टाउं, अमृतथी पण मीठां लागे ठे, तेज कामनी शांति थये अप्रिय लागे ठे. जो कदापि कामक्रीडा करतां मनमां मिथ्या वासनाथी ए समान बीजुं सुख नथी. ए सुख मने महा सुकृतथी मव्युं, हुं धन्य तुं! आ कृत्य करवाने केवो समर्थ तुं! एवुं सुख मने हमेश मलेतो केवुं सारुं, ए सुख मेलववाने हुं बहुज सारो प्रयत्न राखीश एवा जे मनोरथ, तेथी आत्मा अशुद्ध जावनाए मननो वेग वधारी जव च्रमण करे ठे; पण कामनी निवृत्ति थये ए क्रियाने चाहातो नथी. वली पश्चात्ताप करे ठे, थाके ठे, क्षीणवीर्य थइ बहुजातनी उपाधिनो संचय पोताना शरीरमां करे ठे, जो ए सुख होत तो ए कृत्यथी थाकत नहि, अथवा अप्रीति उपजत नहि, एम शब्दादि पंचे विषयोनी निवृत्ति थये ते विषयो रुप रोगना उपचार रुप आहार, स्त्री आदिक जलां लागतां नथी, जो सुख होततो एम थतुं नहि, माटे हुं स्वजाव जोगी के परजाव जोगी तुं, एम हमेश विचारवुं उपजोगमां पण एमज विचारवुं वली जे शक्ति ते हुं आत्मिक शक्ति राखवाने चाहुं तुं के पुद्गलीक शक्ति चाहुं तुं, चेतना शक्ति फोरववा चाहुं तुं के पुद्गलीक शक्ति फोरववा चाहुं तुं, आत्मिक शक्ति तो सदाए नित्य अवाधित ठे ते तो जो शुद्ध उपयोगे जोइए तो एने राखवाने के फोरववाने बीजो कांइ प्रयास करवो पडे तेम नथी, पण मिथ्या वासनाए देहादिकमां अहंपणुं मानी हुं केवो बलवान तुं, हुं केटली स्त्रीउने रीजवी शकुं तुं, मन केवो खोराक पची जाय ठे, हुं केवो बोल्यो, में केवो मार्यो, मारे केटलुं धन, मारे केटलो जथो, हुं केवी

केवी युक्तिर्ड गोठवी शकुं तुं एम पुद्गलीक शक्ति फोरववानी उमेद, पुद्गलिक शक्ति राखवानी आशा, ते मिथ्या वासनाथी थाय छे. जे पुद्गल द्रव्य ते तो पुरावुं, गलवुं, सडवुं, पडवुं, अने विखरवुं, दर समये खंध खंधादिकनुं बदलावुं—खंधमांथी परमाणुर्डनुं खरवुं, अने मलवुं, स्कंध एक छतां पण केटलाक पुद्गलो खरे मले छे अने वर्णादिकनुं बदलावुं थाय छे ते एनो स्वजाति धर्म छे. तो ए आपणा राख्या नित्य रहेवाना नथी अने खरा सुखने आपनार पण नथी, ए तो केवल उपाधिने वधारवा वाली समाधिने हरवा वाली परपरिणति छे. ते परपरिणतिने मूर्ख जीव राखवाने चाहे पण सम्यग् ज्ञानी तो देह अने विषयोथी निवृत्ति चाहे छे. अने तेनुं स्मरण पण करता नथी, केमके शुद्ध नये आत्मा सिद्ध समान छे, तो ए पुद्गल शक्ति कया दुःखने टालशे ? शुद्ध नये आत्मा त्रणेकाल एकरूप चिदानंद घन, स्वतंत्र ज्ञान उद्योतमयी, परम समाधिमयी छे. तिहां कालकर्मनुं जोर शुद्धात्म अंगमांहे प्रवेश करी शकतुं नथी. दिन, घडी, रात, पक्ष, मास, ते पुद्गलना पर्यायना भेद छे, जेम सूर्य उग्यो, आथम्यो, सूर्य मेघमां आव्यो, चंद्रमा धनतो थयो, अमुक वखते अमुक हतुं, जेम केरीनो मरवो हतो ते मोटी केरी थइ हवे एना दींटा उपर पीलाश आवी, पहेलां रंगे लीली हती सर्वांगे राती थशे, हवे मीठी सोराय छे. (वासे छे) ए सर्वे कालधर्म ते पुद्गलना पर्याय छे, ते पुद्गलना पर्याय आत्म तत्त्व मांहे प्रवेश करी शकता नथी, तो कालथी शुं थशे ? मात्र पोतेज पोताने विश्राम वासना वडे जोइ शकतो नथी, पण ज्यारे शुद्ध उपयोगे निज स्वरूपने जुए, विचारे, आस्वादे, अनुभवे, त्यारे अनंत आनंद रूप एक रस चेतना छे. बीजुं कांइ नथी, तेमज जे कर्म ते कर्मनी सत्तानुभि पुद्गल द्रव्य, कार्मण, औदारिकादिक शरीर, पुद्गल वर्गणा रूप छे; ते पण आत्म द्रव्ये नास्तित्वभावे छे. माटे निज आ-

नंद ठोडी परजावनुं जे रमण करवुं ते फक्त मिथ्यावासनाए थाय ठे. शुद्ध उपयोगे ज्यारे जूए त्यारे आत्म आनंद अखंड धारा प्रवाह रुपे टंकोत्किर्ण न्याये ठे. केवल ज्ञानीए संयम क्रिया तथा अध्यात्म क्रिया अने त्रण योगनी के उपकरण आदिकनी जे जे आज्ञाउं फरमावी ठे ते फक्त शुद्ध उपयोगने माटे ठे, एटले शुद्ध उपयोगने विरुद्ध हिंसादिक क्रिया वर्जवी, अने जेथी शुद्ध उपयोग प्रगट थाय ते निमित्त क्रिया आदरवी, अने ज्यारे शुद्ध उपयोग रुप कार्य स्वक्षेत्रे प्रगट थाय, त्यारे कांइ पण क्रिया आदरवानी नथी अने ठोमवानी पण नथी. कारणके आत्मा स्व द्रव्यादिके सदाए अस्तित्व ठे. तो केवलीनी देशनानो अजिप्राय जाणयाविना जे कंइ शुज कार्य पण आदरवुं, ते पुण्यबंध रुप संसार हेतु ठे. परंपराए संसार वधारनार थाय. चौदे पूर्वनो तथा सर्व धर्म उपदेशनो सार एज ठे के शुद्ध नये आत्म अनुजव करवो, अने ते तो शुद्ध उपयोगेज थने माटे सर्वे आलपंपाल ठोडी सुखार्थी जीवोए एहीज आदरवो. शुद्ध उपयोगीने आ संसारमां कमवा विपाक जोगववा पमता नथी, शा माटे के सम्यक् ज्ञान थया पठी कदापि पूर्वनां अशुज निबिड कर्म उदय आवे, तो पण शुद्ध उपयोगे स्वरुपना रमणथी ते [illegible] आव्या अने किहां गया ते तेना लक्षमां पण रहेशे नहि. [illegible] शुद्ध उपयोग तेज एक मुक्तिनो मार्ग ठे. ज्यारे चेतना शुद्ध [illegible] गमां वर्त्ते, पोतानी परिणामिकताने संजाले, अनुजव करे. [illegible] पर जाव उपर विरक्त जाव थाय, एटले उदासिन्न [illegible] उदासिन्नता शेरी मुमुक्षुने (मुक्ति जनारने) [illegible] उदासिन्नता रुप शेरीने चूके नहि तो ठेठ मुक्तिपुरी [illegible] दिक चोरटानो जय रहेतो नथी, अने निर्जि[illegible] थाय ठे. आगल जतां कोइने कांइ पूठवुं [illegible] न्नता देख्या पठी कोण ठोमे? अर्थात् [illegible]

पहेलेथी उदासिनता आदरीने शुं करीए; पगथीए पगथीए चढाय, तेने कहीए जे पगथीऊं शाने कहेवाय ? पगथीऊं तो तेने कहीए के जे उपर पग मुकी ऊंचुं चढाय, अहींआं पहेलुं गुणठाणुं केवल मिथ्यात्व रुप छे, तेने तो कोइ मार्ग कहेशे नहि. बीजुं गुणठाणुं सास्वादन रुप, त्यांतो चोथानो पडेलो आवे ते पण पगथीउं केम कहेवाय ? अने त्रीजुं मिश्र ते पण मिश्र एटले परनावनी मिश्रता छे, हवे जे चोथुं गुणठाणुं छे ते सम्यक्त रुप छे तेना निश्चय अने व्यवहार बे नेद छे, तेमां कोइ एम कहेशे जे देव गुरु धर्मनी सरदृणा ते समकित छे, ते खरुं पण देव गुरु धर्मए त्रणे तत्वने चार निक्षेपेथी जाणे तो व्यवहार समकित थाय. ते निक्षेपाना अधिकारथी समजजो पण अहींआं लेश मात्र लखुं छुं.

देव श्री अरिहंत एम कहेवाथी कांइ देवनुं स्वरूप यथार्थ जणाय नहि वली मात्र नाम निक्षेपथी पण अरिहंतपदनो बोध थाय नहि पण अरि कहेतां रागादिक शत्रु अने हंत कहेतां ते शत्रुने जेणे हण्या छे तेने अरिहंत कहिये. अहींआं हणनार कोण ? अने शी वस्तुने हणी ? हवे हणनार ते शुद्ध आत्मा छे, अने रागादिक अशुद्ध उपयोगनो नाश कर्यो. तेने अरिहंत कहीए.

गुरु निर्ग्रंथ एम कहेवाथी कांइ गुरुनुं यथार्थ स्वरुप जणाय नहि, कुनरां, बिछानां आदि कोडी मात्र पण पोतानी पासे राखतां नथी, तो शुं तेने निर्ग्रंथ कहीशुं ? एम तो बने नहि पण पुद्गल परिणाम रुप पर द्रव्यनुं ममत्व, अने पुद्गल द्रव्यरुप कोइ पण पुद्गलना ममत्वरुप गांठ, एटले राग द्वेषनी गांठ जेने रही नथी, सदाय आतम स्वभावमां रमी रह्या छे, अने स्याद्वाद नयप्रमाणे जिन वाणिना अभिप्रायना जाणनारा छे, तेने गुरु कहीए पण एवी जे उलटा पुद्गल द्रव्य अने पुद्गल नारना कामी ते शी रीते धर्मने जणावशे ? ए तो विपरित अनर्थनां अर्थ जाणी तेना अर्थी समजी यइ लोकाजीवोने

नरमावे ते शी रीते तारशे? माटे नव्य जीवोए गुरुने परखीने गुरुनी श्रद्धा करवी.

धर्म ते वस्तुनो स्वनाव छे. तो जे वस्तुनो जे स्वनाव ते तेनो धर्म कहीए. आपणे चेतन वस्तु छीए, शुद्ध चेतना उपयोग लक्षण आपणो धर्म छे, ते नेद धर्मे ज्ञान, दर्शन, चारित्र आदि अनेक विशेषण-मयी, एक रस चेतना रूप शुद्ध स्फटिकमणि दृष्टांते आपणो धर्म छे. एथी विपरित वर्ण, गंध, रस, स्पर्शादि अने धर्मादि पर द्रव्यना जे स्वनाव ते आत्माना धर्म नथी, एटले अधर्म छे. एटले टुंकामां नेदधर्म, अनेद धर्म, जे जे आत्माना स्वस्वनाव, गुण, पर्याय, तेज आत्माना धर्म छे. अने परगुण पर्याय ते मिथ्या दृष्टीए मिथ्यात्वी जीव आत्माना धर्म माने छे, पण ते अधर्म छे, हेय रूप छे, अनर्थ छे. अने निजधर्म अर्थे एटले शुद्ध उपयोग अर्थे उदये आवेली पुद्‌गल क्रियानी प्रवृत्ति करवी पडे, तेने कारण धर्म कहीए. ते कारण धर्ममां सर्वे पुद्‌गल प्रवृत्ति करवी पडे ते नैगमनयथी धर्म पण कहेवाय, जेम कारणमां कार्यनो आरोप एटले नैगम नयथी कारणने पण कार्य कहेवाय छे. ते कारण अने कार्यना निन्न स्वरूपने जाण्या विना एकांते कारणनेज कार्य जाणेतो कुनयनी वासना मिथ्यात्व आवे, उक्तंच—एकांते होइ मिछत्तो. जेम घरेणुं करवाना निमित्त कारण, एरण, हथोडो, सांडसी, आदि मेलवीने जाणेके माहारे कार्य थयुं, तो तेथी कंइ आनूषण तैयार थयुं नहि, वली घडो करवानुं निमित्त कारण, दंड, चक्र, चीवर, आदि मेलवीने जाणेके घट तैयार थयो तेथी कंइ घट थाय नहि, पण घरेणानुं उपादान कारण जे सोनुं तेना पर्याय पलटावी तुसी, कंठीरूप पूर्ण पर्याय निपजावे तोज कार्य थयुं कहेवाय, तेमज घटना उपादान रूप जे शुद्ध मृतिका तेना दंड, चक्र योगे पिंड, स्थास कोशादिक, पर्याय पलटावी पूर्ण पदे घट रूप कार्य निपजावे तोज कार्य थयुं कहिए,

तेमज सिद्धिना उपादान रूप द्रव्य आत्मा तेनो मिथ्यात्व पर्याय पलटावी सम्यक् पर्याय प्रगट करवो, राग पलटावी वीतरागतानो पर्याय प्रगट करवो, एम सर्वे परसत्ता रमण पलटावी स्वसत्ता रमण करवुं, इत्यादि पर्याय पलटावी संपूर्ण स्वपर्याय प्रगट करवे पूर्ण पदे कार्य थाय. पण कारण कार्यना स्वरूपने जाण्याविना एकांत नयनी मागना जाय नहि. धर्म कंइ नवो करवो नथी, ए तो अकृत्रिम स्वाभावे सदाए एकरूप कायम छे. पण ते मूढ आत्मानी दृष्टी विपर्यास वासनाए विषय कषायादिकने पोतानुं कार्य मानी तेनी दृष्टी रोकाणी, अवराणी, तेथीज ज्ञानावरणादि द्रव्य कर्म थयां, एटले प्रवृत्तिमां अशुध्ध उपयोगे कर्मनी संतती अनादिथी चाली आवी. ते अशुध्ध उपयोग न वधे ते माटे अव्रतनुं टालवुं अने जिन-पादिकनुं आदरवुं तथा वांचना, पृच्छना, पर्यट्टना, अनुप्रेक्षा, धर्मकथानी क्रिया करी शुध्ध उपयोग प्रगट करवो, एम शुध्ध देव, शुध्ध गुरु, शुध्ध धर्मनी श्रध्धा ते व्यवहार समकित कहिए, ते निश्चय समकितनुं कारण छे.

दर्शन गुणवंत मारो आत्मा एज देव, अने ज्ञान गुणमय मारो आत्मा तेज गुरु के जे हेय, उपादेयने जणावे छे, चरण गुणवंत मारो आत्मा तेज धर्म, के जे दुर्गति पडतां बचावे एम जे जाणवुं अने नय, निक्षेपे करी, स्याद्वादे करी पोतेज पोतानी आत्मसत्ताने सिद्ध समान जाणी श्रद्धा प्रतीति रुची करवी ते निश्चय समकित छे, अहिंयांथी चढवानुं पगथीउं शरु थयुं,

उक्तंच गाथा आर्यावृत्तम्.

जिण पन्नत्तं धम्मं, सद्दहमाणस्स होइ रयण मिणं;
सारगुण रयणागर, मोवाणं पढम मोक्खस्स.

चोथे गुणठाणे मिथ्यात्वना अंश गया एटली शुद्धता प्रगट थइ.

ते शुद्ध उपयोगनुं अने मोक्षमार्गनुं पहेलुं पगथीउं जाणवुं, पांचमे अविरतिना थोडा अंश गया ते अंशे शुद्धता प्रगटी, छठे अविरतिनां सर्वे कारणो तज्यां ते पण शुद्धताना अंश वध्या, सातमे प्रमाद गयो ते पण शुद्धताना अंश वध्या, आठमे अपूर्व स्थिरता आवी ते स्थिरता रूप शुद्धताना अंश वध्या. नवमे वेद, हास्यादिथी निवर्त्यो ते अधिक शुद्धता थइ. अने स्थुल कषाय पण निवर्त्या, दशमाना अंते उपशम श्रेणीए उपशम्या अने क्षपक श्रेणीए सूक्ष्म कषायो पण गया एटले मोहनीय कर्मनी सकल चपलता निवर्त्ति. ते पण शुद्धता वधी, अने बारमाना अंते ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, अने अंतराय कर्मनो नाश थयो एटले तेरमे परम शुद्ध उपयोग केवलज्ञान, दर्शन, अने दान, लाभ, भोग, उपभोग, वीर्य, शुद्ध, अचल, अबाधित प्रगट थयुं त्यारे पूर्ण शुद्ध उपयोग थयो, एम पगथीयां जाणवां. पण चोथेथी शुद्ध उपयोगने साध्य जाणी शुद्ध उपभोग सन्मुख थई अने शुद्ध उपयोग तरफ दृष्टी राखी शुद्ध उपयोगने प्रशस्त हेय, उपादेयपणे वर्त्तवुं ते पगथीआं जाणवां. अने सर्वे पगथीए उदासिन्नता वधती जाय, ते उदासिन्नता रूप दोरी जाणवी. उदासिन्नताने चूके तो पडे, पण न चूके तो जेम जेम उंचो चडे तेम तेम उदासिन्नता वर्द्धमान थइ पूर्ण वंछित स्थानके पहोंचाडे. उदासिन्नताने चूकवुं नहि एनुंज नाम शुद्धोपयोग छे. ए शिवाय बीजां पगथीयां नथी. ते पगथीउं कंइ शरीरथी चडवानुं नथी पण शुद्ध आत्म परिणामनी धाराए चडवुं तेनुं नाम पगथीउं छे. शुभाशुभ कर्म परिणाम धारा तजीने शुद्ध परिणामीक भाव वर्त्तवा अभ्यास करवो, जेमके हुं सिध्ध समान निर्मळ आत्मा छुं, तो मने पुद्गलना अनंत पर्यायोमांथी एकनी पण जरूर नथी, ज्यारे अंतरंगमां पुद्गल पर्यायनो खप न जाणीए, तो चित्त शामाटे चंचल थाय, ए अभ्यासनुंनाम अनुभव योग कहिए. अनुभव योग ते सर्व आचारमय परमात्माए कह्यो छे.

तप, तीर्थ आदि सर्व धर्म कार्यनो समावेश अनुभव योगमां थाय छे. समयसारना सारमां कुंदकुंद आचार्य लखेछेके एक शुद्ध परमात्मानो अनुभव अभ्यास करवो, एज मोक्षमार्ग छे. माटे सर्व आळपंपाळ छोडी एक शुद्धनयने भजो अनादि अशुद्ध उपयोगथी परमां पोतापणुं मानी पुद्गल शक्ति राखवा इच्छेछे, तेथी अनादिनो पुद्गल अनुभवथी समय मात्र पण विराम पामतो नथी, तो कइ रीतथी सिद्धिने पामे ? माटे शुद्ध परिणामीक भावनो अनुभव अभ्यास करवो के लोकाकाशना सर्व पुद्गलना त्रणे काळना अनंता अनंत पर्यायथी ज्ञान दृष्टीए जोतां आत्माने पुद्गलथी सुख अथवा दुःख कंइ पण नथी, पुद्गलना ममत्वथी दुःख, अने तेज ममत्व तजे सुख, माटे मिथ्या भ्रांतिथी ते पुद्गल पर्यायमां कार्य मानवुं छोडीए तो सहेजे अने निर्विघ्नपणे आत्म अनुभव थाय. माटे प्रमाद छोडी पोतेज पोताना सुखना कर्त्ता थाओ. हवे सर्व प्राणीओ सुखने चाहे छे. यथार्थ सुखने जाण्याविना, अने पोतानी उन्मार्ग प्रवृत्ति छोड्या शिवाय, अने सन्मार्ग प्रवृत्ति आदर्याविना सुख थाय नहि, माटे सुखनुं यथार्थ स्वरुप जाणी, सन्मार्गनुं यथार्थ स्वरुप जाणी, असन्मार्ग तजी सन्मार्गे प्रवर्त्तवुं. हवे ते सन्मार्ग पामवानुं यथार्थ स्वरुप लखीये छिये. सुख शाथी थाय ? सुखमां हानि शाथी थाय छे ? ते जरुर जाणवुं जोइये आकुलता रहित स्थिर, संतोषमय, स्वतंत्र आत्मस्वभावने जाणवुं तथा सहज स्वभावे मग्न रहेवुं ते निवृत्ति रुप सुख छे. क्षुधा अने काम रोग आदि विषयनी आकुलता ज्यां नथी, अज्ञान, भय, शोकादि उपाधि ते पण ज्यां नथी, एवुं शरीरथी भिन्न निज आत्म स्वरुप ज्ञानथीज थाय. अने एथी उलटुं जेमां अनेक रोग, जन्म, जरा, मरण, व्याधि, अने अज्ञान, भय, शोकादिनुं स्थानक जे पुद्गल द्रव्य तेमां पोतापणुं जाण्याथी दुःख सहु थाय छे. ते पुद्गलनां पोतापणुं तजी आत्मानां आत्मापणुं जाण्याथी परमानंद सुख

प्रगट थाय छे. पर पुद्गलमां पोतापणुं जाणवाथी पोताना कर्त्ता, भोक्ता, ग्राहकता, व्यापकता, रमणता, आदि जे गुण ते सर्वे पर अनुयायी थइ पुद्गलना अथिर पर्यायने भोगवी स्थिर राखवा चाही अनंत प्रयास करी अनंतानंती उपाधिने भोगवी अनंता काल सुधी आत्मा स्वरूपरमणनो अवसर पामतो नथी. पुद्गल द्रव्य पर्यायनुं लेवुं, तेने लाभ माने छे. पुद्गल द्रव्य पर्यायनुं देवुं तेने दान माने छे, पुद्गल द्रव्य पर्यायने भोगववुं तेने भोग माने छे, अने पुद्गल गुणने भोगववुं तेने उपभोग माने छे, अने वीर्य शक्ति पण सर्वे पुद्गलमां फोरवे छे. एवी मिथ्या मोहनी निंदमां सूतेलाने जगाड़-वाने गुरुसिवाय बीजो कोइ समर्थ नथी. पुद्गलना अनित्य पर्या-यमां नित्यता क्यांथी होय? चपल पर्यायमां स्थिरता क्यांथी होय? जड अंधकार मांहे ज्ञान उद्योत क्यांथी होय? अरम्यमां रम्यपणुं क्यांथी होय? परभाव अटवीमां भमतां घणोज आक्रंद करे पण शरण कोण थाय? एकलो आवे, एकलोज जाय, एक जीवथी बीजा सर्वे जीव, तथा सर्वे पुद्गल अन्य (जूदा) छे. सुख दुःख एक-लोज भोगवे, संसार भावने पामी वारंवार तेने तेज कृत्य, गति, योनि, प्राण. पर्याप्ति, वेर, द्वेत आदि कर्या करे, अने अनंता जीवनी एंठ एवी पुद्गल वर्गणाथी उत्पन्न थएलुं हाड, रुधिर, मांस, चर्म, विष्टा, मलमूत्रादिनुं स्थानक एवुं अपवित्र शरीर तेने पवित्र मानी अगर, चंदन, पुष्प, आभरणादिके शोभीत करी मोहमदे छाकी सुख माने छे, पण ते अथिर क्षणमांहे विणसी जाय तेथी स्थिरतानो लेश पण पामतो नथी. सर्वे समय कर्म परिणामने वधारनार दुःख समुद्रने भरी दुःख समुद्रमां कीले छे. तेथी खरुं सुख रोकायुं, एटले सुखनी हानि थइ. दुःखना स्थानकमां सुख लेवा जाय ते जभे नहि, एवा जीवने काल परिणति अने भव्यताना योगे कोइ समये सद्-गुरुनुं निमित्त मली आवे, त्यारे ते गुरुना उपदेशथी सिद्ध समान

पोताना स्वरूपने जाणी, गुरु आज्ञाए चाले, तोज कर्म रसनी आवक रोकाय, अने बाकीनो कर्म रस रहेलो तेनी पण निर्जरा करे. ते तो शुद्ध उपयोगथीज थाय, माटे शुद्ध उपयोग एज सुखनुं कारण छे. अने विषय कषायना कारणथी जे शुभाशुभ संकल्पनुं उपजवुं, तेज सुख रोकावानुं अने दुःख थवानुं कारण छे. उन्मार्गनी प्रवृत्ति एटले विषय कषायनुं सेववुं, ते मिथ्यात्वथीज थाय छे. जेम एक ऊंडी खाइनी अंदर अखूट निधान भरेलुं हतुं, पण ते खाइ चिरकालथी अंधकारे भरेली हती, ते अंधकार टालवाने माटे विपर्यास वासनावालाए घणा कोश, कोदाला, पावडाथी अंधकारने उखेडी फेंकवानो उद्यम कर्यो, वली ते अंधकार नसाडवा माटे घणा बाणो अने तोपोना गोला चलाव्या, घणी जातना तप, तीर्थ, यज्ञ, होमादि कर्या, वली बहु उदासिन्न रही संसारी भोग त्याग कर्या, घणुं रुदन कर्युं, शिर फूटणादि क्रिया करी, श्राप अने गालो विगेरे अनेक प्रयत्न कर्या, पण तल मात्र अंधकार नाश थयो नहि. एटलामां कोइ सुजाण पुरुष मल्यो तेने कह्युं के एम अंधकार जाय नहि, पण ते खाइने एक बाजुथी फोडी सूरजनुं किर्ण अंदर पडे तेम करो, अथवा एक मसाल करी अंदर लेइ जाउ एटले अंधकार तरतज नाश पामशे. त्यारे मिथ्या वासनावालो बोल्यो, के अमे घणा कालथी भारे भारे उद्यम कर्या तोपण अंधकार नाश थयो नहि, तो तारुं कहेलुं एटलुंज सहेज कृत्य करवाथी कांइ अंधकार नाश पामे नहि एवुं कह्युं, त्यारे सुज्ञ पुरुष बोल्यो, जरा धैर्य राखी मारुं कहेलुं कृत्य करी जो, पछी ते पुरुषने कांइक श्रद्धा, प्रतिति, रुचीथइ एटले ते सुज्ञ पुरुषना कह्या प्रमाणे वर्त्ततांज अंधकार नाश थयो तेम आत्मसत्ता भूमी रूप खाइमां अनंत कालनुं ज्ञान, दर्शनादि अखूट निधान भरेलुं छे, पण मिथ्या अंधकारे ढंकाएलुं छे, ते मिथ्या अंधकार सम्यग् ज्ञान रूपी सूर्यनुं किरण अंदर प्रवेश कर्याविना क्रोडो उपाये

पण जाय नहि, अने धन नजरे पडे नहि, तो हाथ आववुं तो क्यांथीज होय? ज्यारे तीर्थंकरो अगर गुरुना वचनोमां कहेला तत्त्वोनी प्रतीतरुप सम्यक् सूर्यनुं किरण सत्ताभूमी रुप खाड़मां प्रवेश कराय, अने ते सम्यक् ज्ञान वडे जोइए, तो ते धन हाथ आवे. मिथ्यात्वरुपी अंधकार क्षणमात्र पण रहे नहि, जेम घणा कालथी खाड़मां रहेलो अंधकार सूर्यनां किरण सामो थतो नथी, एम नथी कहेतो के हुं घणा कालथी अहिंआंछुं, माटे मारो मुकाम नहि छोडुं, पण तरतज नाशी जाय छे. तेम सम्यक् ज्ञान रुपी सूर्यना किरण वडे मिथ्यात्व अने अज्ञान रूपी अंधकार तरत नाश थाय छे. जेम जेम अजवालुं सत्ताभूमीमां ऊंडुं प्रवेश थतुं जाय, तेम तेम सत्ताभूमीमां रहेलुं ज्ञानादि अखूट धन दृष्टीगोचर थइ पोताने स्वतंत्र पणे कराय छे. पण जे कार्य करवुं होय, ते कारक प्रवृत्ति विना बने नहि. जगतनां सर्वे कार्य कारक प्रवृत्तिथी थाय छे, तो आत्मिक कार्य पण यथार्थ कारक प्रवृत्तिथीज बने कोइ कहेशेके आत्मिक सुख माटे यथार्थ प्रवृत्ति ते शुं? ते अमारा समजवामां आवती नथी, तेने कहिएके चित्तमां धैर्य राखी सांभलो ज्यारे कारक प्रवृत्तिनो बोध थाय त्यारे यथार्थ प्रवृत्ति तरत समजाशे. ते कारकप्रवृत्ति बाबत सामायक सिध्युपायमां खुलासो आपेलो छे. त्यांथी जोइ लेजो. त्यां ए साथे अस्ति नास्ति बाबत पण कहेलुं छे. तेथी यथार्थ स्वरुप समजाशे सप्तभंगीनुं स्वरुप जाणवुं ते स्याद्वाद कहीए. वली वस्तु मांहे एक पणुं, अनेक पणुं, नित्यपणुं, अनित्यपणुं, सत्पणुं, असत्पणुं, वक्तव्यपणुं, अवक्तव्यपणुं एम अनंत धर्म छे. अने ए सर्वे धर्म वस्तुमां सर्वे समय रह्या छे, पण एकज वारे एकेवचने कह्या जाय नहि ते स्यात् पद सहित बोलीए तो मिथ्यात्व आवे नहि, माटे परमेश्वरनी वाणि स्याद्वाद-मयी छे. हवे एक पणुं ते जेम आत्मामां चैतन्य लक्षणे करी एक पणुं छे, अने ज्ञान, दर्शन, चारित्र, सुख वीर्यादि अनेक धर्म ते

अनेक स्वजाव ठे, पण ए अनेक स्वजाव मांहे चैतन्य पणुं एकज ठे, अने एक चैतन्य मांहे ज्ञान दर्शनादि अनेक पणुं ठे. जेम पुद्गल मांहि पूरण, गलन स्वजाव ते एकज ठे, तेमज वर्ण गंध रस स्पर्श संघयण, संठाणादि, अनेक पणुं ते पण एकज पुद्गलमां ठे, एवी रीते वर्ण गंध आदि अनेक पणा मांहे पूरण गलन पणुं ते एकज ठे, अने एक पुद्गलमांहि वर्णादि संस्थानादि अनेक पणुं पण ठे. तेमज सर्वे ड्रव्यमध्ये एकपणुं अनेकपणुं जाणी लेवुं. सर्वे ड्रव्य ड्रव्यथी नित्य ठे अने पर्यायथी अनित्य ठे ते नित्यानित्य स्वजाव कहिए. जेम सोनुं ते सुवर्ण ड्रव्ये नित्य ठे अने पर्याय एटले सोनानां जे कार्य मुकुट कुंमलादिके अनित्य ठे, तेम जीव ड्रव्य पोते ड्रव्यथी नित्य ठे, अने जीव ड्रव्यनुं अशुद्ध कार्य जे नर नरकादि पर्याय तेथी जीव ड्रव्य अनित्य ठे, पुद्गल ड्रव्य पूरण गलन स्वजावे नित्य ठे, अने वर्ण, गंध, रस, स्पर्शादि पर्याये अनित्य ठे, एम सर्वे ड्रव्योमां नित्यानित्य स्वजाव जाणवो. सर्वे ड्रव्य स्वड्रव्यादिके सत् ठे, अने परड्रव्यादिके असत् ठे, जेम सोनुं सुवर्ण ड्रव्यथी सत् ठे पण लोह ड्रव्यथी असत् ठे, जेम जीव ड्रव्य पोताना चैतन्य ड्रव्ये सत् ठे, पण अचेतन ड्रव्य जे पुद्गल तेथी असत् ठे, जीव ड्रव्य स्वक्षेत्र एटले पोताना स्वप्रदेशे सत् ठे पण पुद्गल क्षेत्रे असत् ठे, जीव ड्रव्य स्वजाव वर्त्तनाए सत् ठे परजाव एटले पुद्गलादि वर्त्तनाए असत् ठे, जीव ड्रव्य पोताना ज्ञान दर्शनादि स्वजावे सत् ठे पण पर जे पुद्गलना वर्ण, गंधादि स्वजावे असत् ठे सर्वे ड्रव्यनुं स्वरुप पूर्ण पदे वचनथी कही शकातुं नथी - माटे अवक्तव्य ठे, केमके वस्तुमां अनंत धर्म सर्वे समये समकाले रह्या ठे पण ते एकज वचने एकज साथे कही शकाय नहि तेथी अवक्तव्य कहिए, अने केटलाक धर्म नय द्वाराए वचन गोचर थाय माटे कोइक रीते वक्तव्य कहिए. ए आठ पक्षथी बोलवुं तेने स्याद्वाद कहिए, हवे नय कहिए ठिये.

वस्तुमां अनंता धर्म एक समये रह्या छे; ते एके वचने समकाळे कह्या जाय नहि, माटे नये करि कहीए. वस्तु अनंत धर्मात्मक छे, तेमां मुख्य द्रव्यार्थक अने पर्यायार्थक बे नय छे. जे वचन द्रव्यार्थकपणाने आगळ करी पर्यायास्तिकपणाने गौण राखी बोलवुं ते द्रव्यार्थक नय कहिए, अने जे वचन पर्यायास्तिकने मुख्य पणे करी अने द्रव्यास्तिकने गौणपणे अपेक्षा राखीने बोलवुं ते पर्यायार्थक नय कहिए, ते द्रव्यार्थकना चार भेद छे, तेनां नाम—नैगम, संग्रह, व्यवहार, रुजुसूत्र. अने पर्यायार्थना त्रण भेद ते शब्द, समभिरुढ, अने एवंभूत. एवं सात नय जाणवा, एनो विशेष भेद आगमथी जाणवो, पण एक नयनी मुख्यताए वस्तु धर्म उचार करतां अन्य नयना विषयने गौणपणे जाणतो नथी, तो ते कुनय कहिए. जेम सोनुं भारे, पीळाश, चीकाश विगेरे धर्म करी सहित छे, अने वचनथी सोनुं भारे कहेतां छतां बाकीना धर्मनी अपेक्षा राखतो नथी, तो ते कुनय कहिए. तेमज जीवादि वस्तुमां अनंत धर्म सर्व समये समकाळे छत्ता छे, ते मांहेथी नित्यता आदि एक धर्मने मुख्य पणे उचार करतां बाकीना धर्मनी गौणताए अपेक्षा न होय तो, ते कुनय समजवो. एम वस्तुना धर्मनो उचार करतां अने जाणतां नयोना भिन्न विषयनी अपेक्षा होय तो कुनय थाय नहि, अने ज्ञान यथार्थ थाय. माटे परद्रव्य गुण पर्यायनो लक्ष अने रमण छोडी आत्म द्रव्य गुण पर्यायमां लक्ष रमावी स्थिर रहेवुं. आत्माना ज्ञान, दर्शन, वीर्यादि अव्याबाध गुणनो अनुभव आस्वाद लइए, तो अरिहंतादि नव पद आत्माना आत्मा मांहेज छे. नवपदमां आत्मा, अने आत्मामां अरिहंतादिक नवपद, एम एक अनेक स्वभाव जाणी रमण करवुं. मिथ्यादृष्टीए ज्यां सुधी आत्म स्वरूपमां लक्ष न देइए, त्यां सुधी आत्मानां नवपद ते आत्मामां भासे नहि. जेम एक नगरनुं तळीयुं स्फटिक रत्ननुं हतुं ते उपर घास, कांकरा आदि अनेक पदार्थो पडेला हता, ते स्फ-

पणानुं सुख छे, अज्ञाननुं दुःख नथी अने ज्ञाननुं सुख छे, चपलतानुं दुःख नथी अने स्थिरतानुं सुख छे, उपाधिपणानुं दुःख नथी अने निरुपाधिक पणानुं सुख छे, भयनुं दुःख नथी अने निर्भयतानुं सुख छे, खंडित थवानुं दुःख नथी अने अखंडित पणानुं सुख छे, जन्म मरणनुं दुःख नथी अमर अजन्म पणानुं सुख छे, संकल्प विकल्पनुं दुःख नथी अने निर्विकल्पतानुं सुख छे, बाधा पीडानुं दुःख नथी अव्याबाधनुं सुख छे, वीर्य हाणीनुं दुःख नथी अखंड स्वरूप वीर्यनुं सुख छे, एम अनंत दुःख रहित अने अनंत सुख सहित पोते आत्म तत्त्व छे. हवे आत्माए ज्यांसुधी पोतानुं स्वरूप जाण्युं नथी त्यांसुधी पोतानी अन्वय तथा अनन्य रिद्धिने भोगवी शकतो नथी. अने पोताना कर्त्ता भोक्तादि गुणो परानुयायी थइ परभावने करे छे, भोगवे छे, ते ज्यारे शुद्ध स्वगुण कार्य करे थके कारक भाव विनाशथी उलटे एटले सर्व स्वगुण शुद्ध कारक भावे प्रवर्ते ते सर्व शुद्ध उपयोगनुं फल छे, माटे शुद्ध उपयोग पामवा प्रयत्न करवुं. ते शुद्ध उपयोगना निमित्त कारण सद्गुरु छे. ते सद्गुरु केवा होय? सिद्धांतना रहस्यना जाण, अगर स्वसमय पर समयना जाण, निर्ग्रंथ, एटले द्रव्यथी नवविध परिग्रह रहित अने भावथी राग द्वेष रहित. निरपेक्ष, निस्पृह, राग, द्वेष अने विषय विकारथी छेटा रहेवावाळा. स्वपर स्वरूपने देखाडवावाळा होय. बाहिरनी धामधुम अज्ञान कष्ट न करावे पण शुद्ध साध्य सापेक्ष जे उत्सर्ग अने अपवाद मार्ग एवी प्रशस्त क्रियाना जणावनार होय. परंतु जे उलटा आत्म स्वरूपथी अजाण बाहिरनी क्रियाना आडंबर देखाडी भोळा लोकोने तरमारे ते सद्गुरु नथी, अगर कोइ लोको बाहिरनी वैराग्य पामीने आत्म स्वरूपना अजाण उग्रविहार करनारो बतीने परिग्रह मेळवा वाळा होय, तोपण गुरु न जाणवा. कारण के कारण कार्यनी नियमना जाण्या विना मोक्षमार्ग साधी

शकाय नहि, जोला लोको कारण कार्यने एकज जाणे छे, अथवा कारणनेज कार्य माने छे, ते कारण कार्यना अजाण वेशधारीथी सम्यक्त शी रीते पमाय ? अने समकित वीना सर्वे क्रिया निष्फल छे.

आर्यावृत्तम्

उक्तंच–विरया सावज्जाउ, कसायहीणा महव्वय धरावी।
सम्मद्दिट्ठि विहूणा, कयावि मुक्कं न पावंति ॥

द्रव्यथी सर्वे सावद्य व्यापार छोड्या छे, बहारथी कषाय पण करतो नथी, अने व्यवहारथी पंचमहाव्रत पण पाले छे एटले बाहेरथी सुधर्मास्वामी सरखी क्रिया पाले छे पण अंतर समद्रष्टी एटले सम्यक् द्रष्टीए सर्वे उपर समजाव नथी, तो कदापि मुक्तिने पामे नहि. माटे शुद्ध प्रकारे समजाव आदरवो एज सार छे.

गाथा–॥ नयजंग पमाणेहि, जो अप्पा सायवाय जावेण;॥
॥ जाणइ मोख्खसरुवं, सम दिठीयो सो नेउ ॥

अर्थः–नये करिने, सप्त जंगादिने जांगे करिने, प्रत्यक्षादि प्रमाणे करीने, आत्मानी स्याद्वाद सत्ताने अने मोक्ष स्वरुपने जे जाणे, तेने समकिति समद्रष्टी कहिए. वली पोताना स्वरुपने सिद्ध समान अखंड जाणे के पोतानी रिद्धिनो कोइथी नाश थइ शके तेवो नथी तो क्रोध शी बाबत ? अने कोना उपर करवो ? अने सर्वे आत्माने सिद्धसमान जाणे तो कोण नीचो ? अर्थात् कोइ नीचो अगर कोइ उंचो पण नथी तो मान शी बाबत ? अने कोना उपर करवो ? सर्वे जीवमांहे ज्ञानादिक रिद्धि समान छे तो हुं केने, अने शुं ठगुं ? सर्वे पोताना ज्ञानानंदने जोगवीने सदाय मग्न रहो. मारे जोगववाने माटे माहरी ज्ञानादिक रिद्धि मारे पासे छे. तो ए शिवाय मारे शुं मेळवहुं ? अने लाववुं अने संग्रह करवो. माटी, नूर्मी आदिक एटले धातु, रत्न आदिक मारे काम आवतां नथी, ए रोमीवा कामनां ... ... हुं

पणानुं सुख छे, अज्ञाननुं दुःख नथी अने ज्ञाननुं सुख छे, चपल-तानुं दुःख नथी अने स्थिरतानुं सुख छे, उपाधिपणानुं दुःख नथी अने निरुपाधिक पणानुं सुख छे, जयनुं दुःख नथी अने निर्भयतानुं सुख छे, खंडित थवानुं दुःख नथी अने अखंडित पणानुं सुख छे जन्म मरणनुं दुःख नथी अमर अजन्म पणानुं सुख छे, संकल्प विकल्पनुं दुःख नथी अने निर्विकल्पतानुं सुख छे, बाधा पीडानुं दुःख नथी अव्याबाधनुं सुख छे, वीर्य हाणीनुं दुःख नथी अखंड अचल वीर्यनुं सुख छे, एम अनंत दुःख रहित अने अनंत सुख सहित पोते आत्म तत्त्व छे. हवे आत्माए ज्यांसुधी पोतानुं स्वरूप जाएयुं नथी त्यांसुधी पोतानी अन्वय तथा अनन्य रिद्धिने जोगवी शकतो नथी, अने पोताना कर्त्ता जोक्तादि गुणो परानुयायी थइ पर जावने करे छे, जोगवे छे, ते ज्यारे शुद्ध स्वगुण कार्य रुचे थवे कारक जाव विजावथी उलटे एटले सर्वे स्वगुण शुद्ध कारक जावे प्रवर्त्ते ते सर्वे शुद्ध उपयोगनुं फल छे, माटे शुद्ध उपयोग पामवा प्रयत्न करवुं. ते शुद्ध उपयोगना निमित्त कारण सद्गुरु छे. ते सद्गुरु केवा होय ? सिद्धांतना रहस्यना जाण, अगर स्वसमय पर समयना जाण, निर्ग्रंथ, एटले डव्यथी नवविध परिग्रह रहित अने जावथी राग द्वेष रहित, निरपेक्ष, निस्पृह, राग, द्वेष अने विषय विकारथी छोडाववावाला, स्वपर स्वरूपने देखाडवावाला होय बाहिरनी धामधुम अज्ञान कष्ट न करावे पण शुद्ध साध्य सापेक्ष जे उत्सर्ग अने अपवाद मार्ग एवी प्रशस्त क्रियाना जणावनार होय एथी जे उलटा आत्म स्वरूपथी अजाण बाहिरनी क्रियाना आडंबर देखामी जोला लोकोने जरमावे ते सद्गुरु नथी, अगर कोइ जोलो बाहिरथी वैराग्य पामीने आत्म स्वरूपनो अजाण उग्रविहार करनारो बावीसे परिसह सहेवा वालो होय, तोपण गुरु न जाणवो कारण के कारण कार्यनी जिन्नता जाएया विना मोक्षमार्ग साधे

होततो मांस, रुधिर, हाड, मेद, मज्जा, वीर्य, रस, ए सात धातुमांथी अने सात मेलमांथी हुं एक कोण छुं? अथवा ए सर्वे हुं छुं, तो हुं अनेक छुं के एक छुं? हुं अनेक होऊं एम तो संजवे नहि हुंतो एकज छुं, तो शुं हुं रुधिर छुं? जो कदापि हुं रुधिर होऊं तो रुधिरना अनेक बींदुवा थाय छे, वली ते रुधिरना एक बींदुमां वायु, पित्त, कफ आदि अनेक पदार्थ छे, अने ते दरेक पदार्थ अनंत पुद्गल परमाणुना संयोगथी बनेला छे, तो ते मांहेलो कयो परमाणु हुं? एम साते धातुनो विचार करतां स्पष्ट मालूम पमे छे के ते मांहेलो तो हुं नथी; पण एने जाणनारो चेतना लक्षणे लक्षित आत्मा छुं. वली पांच इंद्रिय अने अंगोपांग मांहे हुं कइ इंद्रिय छुं? अथवा कयुं अंग के ऊपांग छुं? ए सर्वेने हुं जाणुं छुं, देखुं छुं, ए मने जाणतां नथी, देखतां नथी, हुं मने ज्ञाता अने दृष्टापणे तन्मयपणे जाणुं छुं. जे बीजा पदार्थने जाणुं छुं ते माराथी भिन्न जणाय छे, पण तन्मय पणे तो ते पदार्थ नथी, केवल ज्ञायकता तेज मारो मूल स्वजाव छे, तो बहु पुद्गल संयोगे ऊपजेलुं शरीर अने ते मांहे ऊपजता विषय कपायादि विकारने मारा केम मानुं? मारे एने शो संबंध छे? मारी जाती नथी, अनंत पुद्गल संयोगी छे, माटे विखरी जवाना ते तो निर्धार छे. तो एवा मिथ्याजावे करी चपलताना दुःखने केम जोगवुं? ए मांहे लक्ष देवानी मारे कांइ जरुर नथी. ए पुद्गल पोतानी स्थिति प्रमाणे मले, विखरे, पोतानो सरुण पडण विध्वंसण धर्म छे ते कदापि नहि छोडे; तो हुं जूगेज एना पाछल पडी पुद्गल शक्ति राखवानी ऊमेद करुं ते केवी जूल छे? हवे एवो पूर्व अन्यास तजी मारी केवल ज्ञायकता शक्ति संजाली अचल अकंप जावे रहुं ते परमानंद छे. अहिंआं चोरनुं जोर नथी, राजानो हूकम नथी, मरणादिकनो जय नथी, पारकी तावेदारी नथी, रोग नथी, शोक नथी, जीख नथी, श्रम नथी, कांइ संकमाश नथी, कांइ खावुं नथी,

अनिष्ट वस्तुनो संयोग, तथा पीडानुं चिंतववुं, अने आवता कालनी चिंता, ए सर्व आर्तध्यान बहिरात्म भाव छे, माटे तजवो. अने हिंसा, असत्य, परधन हरण अने परिग्रह संचयनुं चिंतवन, ते रौद्रध्यान बहिरात्म भाव छे. अशुद्ध उपयोग छे, माटे छोडो. अने जे धर्मध्यान ते परमेश्वरनी आज्ञानो विचार, कर्मबंधनो विचार, कर्मना शुभाशुभ फलनो विचार. अने संस्थान विचार, ए चार प्रकारनुं चिंतवन ते धर्मध्यान कहीए, परमेश्वरनी आणा स्वरूप रमण करवानी छे अने शुभाशुभ कर्म तेना विकारथी अने सर्व संस्थानथी हुं भिन्न शुद्ध चेतना छुं. एम स्वपर विवेके भेदज्ञानमांहे चित्त रमावी पर त्यागी. निजगुणमांही मग्न थवुं; ते तो बाहिर क्रिया नथी पण अंतरदृष्टिए आत्मद्रव्यमांहे थवे माटे अध्यात्म क्रिया आदरवी. शुक्लध्यान ते तो वस्तुना यथार्थ स्वरूपने जाणी शुभाशुभ सर्व विकल्प तजी आत्म स्वभावे स्थिरयोग थवुं, ते तो पूर्ण शुद्ध उपयोग छे. माटे जीहांथी तिहांथी चित्तने वाली स्वरूपमां लावी स्थिर उपयोगे स्वरूप रमण करवुं, वर्णादिक पर पदार्थ मांहे चित्त रोकाय छे, ते तो विषयोमां सुख वासनाथी अनादिनुं वेगे चळेलुं चित्त त्यां जइ ठरे छे, ते चित्त स्वगुण पर्याये ज्ञान वासित करी परथी पाछुं वालो, जेथी सर्वे कारक चक्र सुधरे, अने आत्म सत्तामांहे लीन थइ मग्न थइ रहे, ते अभ्यास करवो. जेम जेम बाहिर दृष्टीए देखीए तेम तेम मन बाहेरना पदार्थमां जाय अने अंतर दृष्टीए देखीए तो मन स्थिर थाय. अने विश्रामने पामे. माटे जे जे कारणोथी चित्त चलायमान थाय ते ते कारणोथी वेगळा रही एक शुद्ध चेतनाने अनुभवो तो अक्षर पद लेवाण पोतानाज हाथमां छे. जीहां सुधी बहिरात्म भाव छे, तीहां सुधी चित्त स्थिर थवुं कठण छे, माटे बहिरात्म भाव टाळवाने निचे कहेलो विचार दर समये करवो.

के आ मांस धातु अने मळथी बंधायलुं शरीर ते हुं नथी, जो ए हुं

होततो मांस, रुधिर, हाड, मेद, मज्जा, वीर्य, रस, ए सात धातुमांथी अने सात मेलमांथी हुं एक कोण छुं? अथवा ए सर्वे हुं छुं, तो हुं अनेक छुं के एक छुं? हुं अनेक होऊं एम तो संभवे नहि हुंतो एकज छुं, तो शुं हुं रुधिर छुं? जो कदापि हुं रुधिर होऊं तो रुधिरना अनेक बींदुवा थाय छे, वली ते रुधिरना एक बींदुमां वायु, पित्त, कफ आदि अनेक पदार्थ छे, अने ते दरेक पदार्थ अनंत पुद्गल परमाणुना संयोगथी बनेला छे, तो ते मांहेलो कयो परमाणु हुं? एम साते धातुनो विचार करतां स्पष्ट मालूम पडे छे के ते मांहेलो तो हुं नथी; पण एने जाणनारो चेतना लक्षणे लक्षित आत्मा छुं. वली पांच इंद्रिय अने अंगोपांग मांहे हुं कइ इंद्रिय छुं? अथवा कयुं अंग के उपांग छुं? ए सर्वेने हुं जाणुं छुं, देखुं छुं, ए मने जाणतां नथी, देखतां नथी, हुं मने ज्ञाता अने दृष्टापणे तन्मयपणे जाणुं छुं. जे बीजा पदार्थने जाणुं छुं ते माराथी भिन्न जणाय छे, पण तन्मय पणे तो ते पदार्थ नथी, केवल ज्ञायकता तेज मारो मूल स्वभाव छे, तो बहु पुद्गल संयोगे उपजेलुं शरीर अने ते मांहे उपजता विषय कषायादि विकारने मारा केम मानुं? मारे एने शो संबंध छे? मारी जाती नथी, अनंत पुद्गल संयोगी छे, माटे विखरी जवाना ते तो निर्धार छे. तो एवा मिथ्याभावे करी चपलताना दुःखने केम भोगवुं? ए मांहे लक्ष देवानी मारे कांइ जरुर नथी. ए पुद्गल पोतानी स्थिति प्रमाणे मले, विखरे, पोतानो सडण पडण विध्वंसण धर्म छे ते कदापि नहि छोडे; तो हुं फोगट एना पाछल पडी पुद्गल शक्ति राखवानी उमेद करुं ते केवी भूल छे? हवे एवो पूर्व अभ्यास तजी मारी केवल ज्ञायकता शक्ति संभाली अचल अकंप भावे रहुं ते परमानंद छे. अहिंआं चोरनुं जोर नथी, राजानो हूकम नथी, मरणादिकनो भय नथी, पारकी तावेदारी नथी, रोग नथी, शोक नथी, भीख नथी, श्रम नथी, कांइ संकडाश नथी, कांइ लाववुं नथी,

एम तो मने न घटे. परमेश्वरे आत्मानी अनंत सत्ता अनंत महीमा परम उंच पद वर्णव्युं छे.

तेज मारा परम पदने समय पण न चूकुं. जिहां चेतना लक्षण शिवाय अन्यभाव छे ते मारा नथी तो तेनुं मारे कांइ पण प्रयोजन नथी. जे वखते मारी शुध्ध चेतनामां अचल अकंप रहीश त्यारे हुं स्वतंत्र परमानंदनो अधिकारी थइश.

॥ दोहरा ॥

चेतन चेतन भावमां, रहेशे जेह अडोल
मनसुख शिव प्रिय संगशुं, करशे सहज कलोल (१)
वरणादि रागादि विन, थिर ज्ञायक उपयोग,
चले न वीरज अन्यथी, सहजानंदसुं जोग (२)
एम अनुभवतां आतमा, दृढ करी मन वच काय,
मनसुख नरभव पाइके, कीजे सिद्धि सदाय. (३)

संपूर्ण इति श्री रस्तु.

॥ ॐ श्री वीतरागायनमः ॥

॥ अथ श्री अनुभव प्रवेशिका ग्रंथः प्रारभ्यते ॥

॥ मालिनी वृत्तम् ॥

॥ ऋषभ अजित वंदो, मोक्ष मार्गाधिकारी ॥
॥ करम भरम हारी, निर्मलानंद धारी ॥
॥ विमल सुनय वाणी, वस्तु सत्ता वखाणी ॥
॥ सुर नर पति वंदे, सिद्धिना हेतु जाणी ॥ १ ॥
॥ भवि दरशन पावे, आतमा आरम भावे ॥
॥ गुण रमण रमावे, एकमां एक भावे ॥
॥ सवि दुरित खपावे, भावना शुद्ध भावे ॥
॥ जय पडह वजावे, शीव संपत्ति पावे ॥ २ ॥

॥ मंदाक्रांता वृत्तम्. ॥

॥ आत्मा जोने अखिल जगमां, सर्व वस्तु विचारी ॥
॥ आपा आपे निज निज द्रव्ये, आपणां कार्य कारी॥
॥ कोई केना गुण न प्रणमे, नास्तिता अन्य धारी ॥
॥ सिद्धा सिद्धे सहज थिरमां, लक्षणे लक्ष धारी ॥ १ ॥

॥ दोहरा ॥

दर्पणमां मुख जिम लखे, ज्ञायकतामां आप;
उपयोगी उपयोगथी, प्रगटे पूर्ण प्रताप. ॥ १ ॥
कुमत तिमिर टाली करे, हृदय सरोज विकास;
दिनकर किरण समो सदा, पुरुषादानी पास. ॥ २ ॥

अथ भाषा लिख्यते.

ॐ श्री वीतरागायनमः

गाथा ॥ दप्पण दंसणेणय ॥ ससरुवं जइ पस्सदि कोवि णरो ॥
तह वीयरायायारं ॥

गाथा ॥ दर्पणं दर्शने न च, स्वस्वरुपं पश्यति कोपि नर ॥
तथा वीतरागाकारं, दृष्ट्वा स्वयं रागे तत अर्हदि ॥

अर्थ–जेम कोइ पुरुष दर्पण लेइ तेमां पोतानुं स्वरुप देखे तेम वीतरागाकार प्रतिबिंब देखी पोते पुद्गलमां रह्यो थको पण पुद्गलना राग रहित पोताने देखे तो पोताने वीतराग रुप जूए, एटले जो हुं शरीर रुप पर द्रव्यने अहंपणे न जोऊं तो अनंत ज्ञायकतामय वीतराग रुपे हुं पोतेज छुं, एटले पर द्रव्यमां अहंपणुं अने राग तजी पोते पोताने ज्ञायकतावंत जोतां सर्वे दुःख विलय जाय, शाश्वतो आनंद स्वतंत्र प्रगटे, पर रहित निजपद संभालतां परमपदनी प्राप्ती थाय. एज उपाय देखाडीए छीए.

पोतानीज ज्ञायकता शक्ति वडे पोताने न जोतां उलटो परमां आपो मानी पोताने भूली रह्यो छे, तेज ज्ञायकता परथी पाछी वाली पोताने ज्ञान रुपे जूए तो मुक्ति स्त्रीनो कंत थाय. निजरुप परिणाम करवामां कांइ क्लेश नथी, तो ए परिणाम जीव केम करतो नथी ? अनादि कालथी परमां अहंपणा रुप निबिड गांठ पडी छे, आपा परनुं एकत्व संधान थइ रह्युं छे जेम कोइ पुरुषने अफीण खावानी टेव पडी तेथी परवश थइ दुःखी थाय छे, अफीणनी टेव छोडवाथी सुखी थाय पण वहावड आववाथी टेव छोडी शकतो नथी. तेवी रीते पर संबंधे मोह बंधायो छे ते छोडे सुख छे पण भेदज्ञान विना परमां अहं ममत्व करी जूठुं सुख मानी ते विनाशी पदार्थने स्थिर राखवा चाहे अने पोतानी मरजी प्रमाणे प्रवर्त्तावचा चाहे, पण पर द्रव्य

कोइनो संगी नथी; ने कोइ द्रव्यनी परिणति अन्य द्रव्यनी इच्छा अनुसारे परिणमे नहि, तो पण तेने राखवा यत्न करतो अढार पाप स्थानक सेवी चोराशीलाख जीवायोनिमां भ्रमण करी महा विपत्तिनो भोगी थाय छे. अनादि अविद्या वृटेज सुख छे. ए अविद्या नाश करवाने अर्थे प्रज्ञारुप छीणी आत्मा तथा परना एकत्व संधानमां मूके, स्वपर अंश द्रव्य गुण पर्यायवडे न्यारा न्यारा करे, परना परमां समावी पोताना पोतामां राखी स्थिर उपयोगे तन्मयी थइ मग्न थाय, पछी जड परिणामनो प्रवेश नथी, परथी पोताने भिन्न केवी रीते जाणे? के परमां अहंपणुं जाणनार माननार एज मारा ज्ञान स्वरुपनी वांनगी छे, एज ज्ञान वांनगीने जाणी जाणी अनेक संतो पोतानुं पूर्ण स्वरुप पामी अजर अमर पदने पाम्या. चित्तने चेतनामां लीन करे स्वरुप अनुभवनो विलास सुख निवास छे, तो अनुभव केवी रीते करे ते कहीए छीए.

निरंतर पोताना शुद्धात्म स्वरुपनी भावनामां मग्न रहे; दर्शन ज्ञान चेतनामय उपयोग दृढ भावे. हुं उपयोगवंत छुं, ज्ञान पुंज, अखंड, एक, अज, अविनाशी, स्वतंत्र, अनंत चेतनवीर्यवंत छुं, एथी जे अन्य ते हुं अने मारुं नहि, पोताना द्रव्य गुण पर्याय पोतामां यथार्थ अनुभवे; एटले पोतानी अनंत शक्तिनो आनंद रस ले. निज आनंद अनुभवथी पंच परमेष्टी थया छे, थाय छे, अने थशे, ए प्रताप अनुभवनो छे. अनुभवना आचरणने अरिहंत सिद्ध सेवे छे. अनुभवमां शुद्ध आत्मिक सिद्धताना सकल रस आवे छे. ते कहीए छीए— ज्ञाननो प्रगट प्रकाश अनंत गुणने जाणे, ज्ञान विशेष गुणनी परिणति परिणमे ज्ञान परिणतिने भोगवे, आस्वाद ले, तिहां अनुपम आनंद फल निपजे. तेमज दर्शन गुण परिणति परिणमे, वेदे, आस्वाद ले, अखंड आनंद अनुपम रस ले, तेथी सर्वे रस परिणति द्वारे आव्यो, एवी रीतेज द्रव्यने परिणमे त्यारे परिणति द्वारे द्रव्यनो अनुभव थयो,

अनुभवनो रस गुण परिणति एक रस थये थाय छे. आत्म वस्तु अनंत गुण चेतनानो पुंज छे, ते गुण चेतनानुं संक्षेपथी वर्णन करीए छीए,-

सकल गुणमांहे ज्ञान परम प्रधान गुण छे. ज्ञान विशेष चेतना छे सर्वनो ज्ञाता छे, ज्ञान इंद्रिय ग्राह्य नथी, वली ज्ञान सदाए उत्पाद, व्यय, ध्रुवयुक्त शाश्वतो निज गुण छे, ते अनंत वीर्य सहित छे, अगुरुलघुमयी छे, जो अगुरुलघुमय न होत तो हलको भारी थइ जडता पामतो, ते ज्ञानादि गुण सर्वे सकल समय प्रमेय रूप छे. आपणी मर्यादा छोडे नहि, प्रमेयविना प्रमाण रहे नहि वस्तुविना प्रमाण शानुं थाय ? अस्तित्वविना वस्तुत्व कोना आधारे रहे ? प्रदेशत्व विना अस्तित्व कोनुं कहीए ? प्रभुत्वविना प्रदेश प्रभुता शेनी रहे ? द्रव्यत्व विना पर्यायनो आविर्भाव तीरोभाव कोने आधारे रहे ? सत्त्व विना सत्ता असत्ता रुप थाय, विभुत्व विना प्रभुत्व सर्व मांहे केम थाए ? जीवत्व विना विभुत्व अजीव थाय, चेतना विना जीवत्व क्यां वर्त्ते ? ज्ञान विना चेतनानुं विशेष ज्ञान न थाय, दर्शन विना सामान्य विशेष ज्ञान न थाय, ज्ञान सर्व ज्ञाता छे ते विना दर्शन सामान्यने कोण जाणे ? सर्व दर्शित्व विना ज्ञानने कोण देखे ?

-चारित्र चेतना विना दर्शन ज्ञानननी स्थिरता क्यां रहे ? परिणामीकत्वविना चिद्विलास क्यां रहे ? अकारण कार्यत्व विना पर कारण थाय तेथी निज कारण कार्यनो अभाव थाय, अस्खलित गुणविना अविनाशी चेतना विलास स्खलना पामे, ग्रहण त्याग शून्यत्व विना ग्रहण त्याग बन्यो रहे, पर अकर्तृत्वविना पुद्गल कर्मनो कर्त्ता थाय, पर अभोक्तृत्व विना परभोगी रहे, असाधारण विना स्वपर द्रव्यनो भेद न पडे शंकरपणुं आवे, साधारण विना सामान्य स्वभाव न रहे, तत्वविना वस्तु स्वभाव न धरे, अतत्वविना परतत्त्व आवे, भावविना परभाव आवे, सद्भावविना अतितभाव

अनागतमां न रहे, जाव अजावविना परिणाम समय मात्र न संजवे, अजाव जावविना गतागत परिणाम थन्यो रहे, अजावविना कर्मनो सद्जाव जाणे, अजाव अजावविना अतीतमां कर्म अजाव हतो ते अनागत अजावमां एवुं न थतुं, कर्त्ताविना निजकर्मनो कर्त्ता न थाय, कार्यविना स्वजाव कार्य न थाय, कारणविना परिणामे करी स्वरुपनुं साधन हतुं ते न थतुं. संप्रदानविना आत्मा आत्म परिणामे करी आत्म संपदानो दाता न थाय, अपादानविना पर संपदानोज दातार रहे, अधिकरणविना सकल कार्य पर्यायनो आधार न थाय, स्वयंसिद्धविना पराधिनता आवे, अज विना ऊपजे, अखंडित्व विना खंडन पामे, विमलविना समल रहे, एकविना अनेक थाय पिंडनुं एकत्वपणुं न रहे, अनेकविना गुण पर्यायनी अनंतता न रहे, नित्यविना नाश पामे, अनित्यता विना पद् गुण हानि वृद्धि न थाय अर्थक्रियाकारित्व न रहे, नेदविना द्रव्य गुण पर्यायनो नेद न रहे, अनेदविना प्रदेश अनेदपणे एकाधारे न रहे, अस्तिविना असत् थाय, नास्तिविना पर द्रव्यादिक पणुं पामे (पररूपे थाय), अचल स्वजावविना स्वजावथी चलायमान थाय, ऊर्ध्वगमन स्वजावविना ऊंचत्व पद न पामतो इत्यादिक अनंत विशेषणो जाणी जे जे द्रव्यनां जे जे विशेषणो ते ते तेनां तेनामां समावी परद्रव्य उपर ऊदासिन्न वृत्ति करी पोतानां विशेषणो पोतामां अनेदपणे समावी निर्मल, निःकंप उपयोगे, समयानंतर आनंदमां मग्न रहेवुं.

प्रथम अनादि परमां अहंजाव रूप मिथ्या परिणामरुप अविद्यानो, नेदज्ञानवडे स्वपर गुण पर्याय जिन्न जिन्न विचारी नाश करे. शुद्ध नये स्वरुपना जाण सद्दजानंदी गुरु पासे स्वपर द्रव्यनी जिन्नता जाणी, मिथ्यात्वनो अंश मात्र राखे नहि, निःशंकितादि अष्ट गुण प्रगट करे, पछी परगुण पर्याय उपरथी राग उगावे. परना अदंपणावडे मोहनिय कर्मनी अठ्ठावीश प्रकृति अने तेना असं-

ख्याता अध्यवसायथी मुंझाइ अज्ञाने, मिथ्यात्व, अने परांचरण रुपे वर्ते छे. शुद्ध नये पोताने पोतापणे जाणतां सकल अध्यवसाय रूप विभाव तथा परने पोतापणे जाणवाथी थएला सर्वे शुभाशुभ संकल्पोनी तरंगोना कल्लोल नाश पामे, परमस्थिरता आवे, निर्मल शुक्लध्यान पामे, वीतरागता पामे, पर प्रवेशनो अभाव थाय, तेवारे निज ज्ञाने निज अनंत गुणनो ज्ञाता, अने पोताना रम्य स्वरुपमां रमण करवावालो परम स्थिरतावंत थाय. स्वद्रव्य गुण पर्यायमय तथा ज्ञान दर्शन उपयोगमय अभेद निज पद जाणी निर्विकल्प समाधिमां मग्न थाय. अनंत महिमा भंडार निर्विकार, सार, अपार शक्ति मंडित, मारूं स्वरूप छे एम ध्यान धरी निश्चल थाय. पोतानुं सर्वस्व जाणे, एम निज स्वरुपने जाण्याविना परगुण पर्यायने पोतापणे जाणी जाणी संसारी जीव दुःखी थया. ते परने अहंपणे जाणवुं केम मटे ? ते कहिए छिये.—

हुं उपयोगवंत छुं, मारा उपयोगने परमेश्वरनी वाणी पोकारे छे, पुद्गलना स्पर्शादिक वीश गुण अने संस्थानादि अनंत पर्याय अने मारा शिवाय अन्य द्रव्यना जे जे गुण पर्याय ते रुपे हुं नथी, सदा निज प्रमेयमय छुं, एम दृढ निर्धार करे, परपरिणति अज्ञान वशथी में मारी जाणी ते उपर राग रींझें रीझी विविध प्रकारे रीझ खीज करतो निज सत्ता स्थलमां स्थिर न रह्यो, हवे परपरिणतिनो राग न करूं तो न थाय. मारा सद्भावमांहे स्थिर रहुं तो मुक्तिप्रियाथी सगपण अवश्य पामुं. कर्मना भर्मनो नाश निज शर्म पामे थाय छे. ते निज शर्म केवी रीते पामीए ? ते कहे छे—

हुं चिदानंद जाति छुं, मारी आत्म जाति मांहेला अनंत पुरुषो आनंदपुरीमां निज प्रिया साथे अनंत स्वतंत्र आनंदे विलसे छे. हुं जगत् जीवनी पंठ चाम्रतो चोराशी लाख जीवायोनिमांहे भटकतो फरूं छुं ते मने न घटे. आहा ! केवी शरमनी वात छे के

एकवार वमन करेलुं कोइ चाखतुं नथी तो अनंत जीवोए अनंतीवार वमन करेली एंठने चाखवुं अने ते उपर लखचावुं अने ते मांहे मग्न रहेवुं ए मने न घटे. पर अथिर जडमां सुख क्यांथी होय ? मारुं सुख मारा उपयोगमां छे ते मारो उपयोग सदा मारामां छे. हुं उपयोगने जूली अनुपयोगी जड ड्व्यमांहे अनादिथी रक्त थयो, सुख स्थानक चेतना उपयोग जूल्यो, सुख क्यांथी थाय ? हवे में साक्षात् उपयोग लाव्यो (प्रगट) कर्यो के अहं नर एवुं मानवुं ते नर, देवादिक शरीर जडमां तो होय नहि. परमां अहंपणुं मानवुं मारा अशुद्ध उपयोगथी थयुं, जेम कोइ नट बलदनो स्वांगधरी पोताना मूल स्वरूपने जूल्यो कोइने पूछे छे हुं मनुष्यपणुं क्यारे पामीश ? एटले पोतानुं स्वरूप जूलवाथी ए रीत थइ छे तेमज चिदानंद पोताना स्वरूपने जूली नर, देहादिक पुद्गल पर्यायने पोतापणे मानी पोताना अनंत ज्ञान वीर्यने अने अबाधितपणाने जूल्यो छे. ज्यारे पोते पोताने पोतापणे जाणे त्यारे पोते शुद्ध सिद्ध स्वजावने पामे. पोते यत्नविना पोताने जाएयो नहि. कार्य एज छे के आत्म श्रद्धाए आत्म सुख अवलोकन थाय छे ए श्रद्धा शाथी थाय ? ते कहिए छीए—के प्रथम सर्व लौकीक रीतथी विमुख थइ पोतानी शुद्धताना विचार सन्मुख थाय. कर्म गुफाविषे लुप्यो निज स्वरूपमय चिदानंद राजा रहे छे ते गुफा त्रण छे. तेनां नामः प्रथम नोकर्म गुफा, बीजी ड्व्यकर्म गुफा, त्रीजी जावकर्म गुफा. प्रथम नोकर्म गुफामां परिणति प्रवेश करी पोताना चिदानंद राजाने देखवा लागी तिहां न मल्यो त्यारे चकित थइ रही, पाछी फरवा लागी, त्यारे श्रीगुरुए कह्युं के "तुं शुं हुंढुं तुं" त्यारे ते बोली मारा चिदानंद स्वामीने शोधुं हुं. ते अहिंयां न मल्यो. त्यारे श्रीगुरु बोल्या "तारो राजा हुं बतावुं" अहिंआंथी त्रीजी जावकर्म नामनी गुफा छे त्यां ते वसे छे. तेना हाथनी चलावेली क्रिया दोरी नोकर्म गुफासुधी

आवे ठे, जो ते न होयतो क्रिया दोरी पोतानी मेळे हाले नहि, माटे विचार. अने ए दोरीना अनुसंधाने चाली जा. ड्व्यकर्म गुफामां प्रकृति, प्रदेश, स्थिति, अणुजाग, तारा स्वामीना निमित्तथी नाम पाम्या ठे. ज्ञानावरणादिक जे जे प्रकृति बंधाइ ते तारा चिदानंद राजाना अशुद्ध जाव निमित्तथी ठे. त्रीजी जावकर्म गुफामां राग, द्वेष, मोहना विकासमां स्वरुप बूपी रहे ठे. ते राग, द्वेष रुप विकास तारा नाथनो अशुद्ध स्वांग ठे. तेमां तुं शोध. जय न करीश निःशंक जाण. ए राग, द्वेष, मोहनी दोरी साथे जा, शोध, जे प्रदेशथी राग, द्वेष, मोह रुप क्रिया दोरी ऊठे ठे ते प्रदेशवंत तारो नाथ ठे. क्रिया दोरीने तथा अशुद्ध स्वांगने न देखीश, पण अशुद्ध स्वांग धरनार, अने क्रिया दोरी प्रेरनार, अनंत चेतना चिन्ह परम आनंदमय तारा चिदानंद स्वामीने जेटी सुखी था. पोतानो ज्ञान महिमा कृपाथी वेगो ठे तुं पिठानी लेजे. ए गुप्त ज्ञान थतां तारा नाथने प्रगट जोइश, ए निजशर्म प्राप्तिनो उपाय कह्यो. निज सुखनो निज उपयोगमां ठे. ते डुर्लन केम थयुं ठे ते कहिए ठिए-ए परिणामजूमिकामांहे मोहमदिरा वशे अविवेकमल्ल उन्मत्त थयो ठे, विवेकमल्लने जीती गणथंज रोपी खडो थयो ठे. जोगवरीथी चेतनाने चेतनानी सुख निधिनो विलास करवा देतो नथी. ज्यारे विवेकमल्लनुं जोर प्रगटे त्यारे अविवेकने पठाडे, त्यारे निज निधि विलासने पामे. पण कुची खोटो आहार सेववाथी मिथ्यात्व ज्वर उपन्यो ठे, तेथी विवेक निर्बल थयो ठे, माटे स्वयाचरण पाणे, श्रद्धा बुद्धिना रसवडे सुधारी सेवन करे तो मिथ्यात्व ज्वर मटी विवेकमल्ल सबल थाय, अने अविवेकने नाश करे, त्यारे आनंद निधिनो विलास थाय. स्वयाचरण अने श्रद्धा शुं, ते कहिए ठिए.

अनादिथी संसारमां जीव आत्मजावने न जोतां आत्माथी बाहिरनी वस्तुमां कर्मचेतना, कर्मफलचेतनापणे सकल समय

वर्त्यो. ज्ञानचेतनापणे निज निधि विलासनो अवसर न पाम्यो. हवे जिनवचन अमृत अंतर दृष्टिमांहे अंजन करी ज्ञान, दर्शन, चरण, निज स्वजाव आचरण रूप पारो सेवीए तो आत्मवीर्य वृद्धि पामी विवेकमल्ल प्रबल पराक्रमवंत थाय. हुं कोण छुं? मारुं स्वरूप शुं? हुं केम जूल्यो? एम परतरफथी दृष्टीवाली दर्शन, ज्ञान, चरण, रूप निज आत्मगुणमां परिणति रमावे. दर्शन गुणे देखुं छुं, ज्ञान गुणे स्वपर विशेष स्वजावने जाणुं छुं, चरण परिणामे करी आचरण करुं छुं. ए त्रणे गुणो में अन्य ज्ञेयोमां ज्ञेयार्थपरिणमनपणे प्रवर्त्ताव्या, जो निजमांहे एकत्वपणे रमावुं तो अनंत चेतना निधान मारुं मारे स्वतंत्र छे. में ममत्वपणे अनादिथी परज्ञेयोमां आचरण कर्युं. में मारा निर्मल पदमां उपयोग न दीधो, अतींद्रिय सुख लाजथी रीतो रह्यो. अनंत केवली थया तेउए स्वरूप शुद्ध कर्युं, अनंत सुखी थया. मारे पण स्वरूप शुद्ध करवुं एज मारुं कार्य छे. मुनिश्वरो निरंतर प्रमाद छोडी स्वस्वरूप शुद्ध करे छे; माटे मारुं त्रिलोकपूज्यपद शुद्ध प्रगट करी सहजानंदी थाउं. कर्म घन घटामां मारा स्वरूप रूप सूर्य ढूंप्यो छे, मारा स्वरूपनो प्रकाश कर्म घटाए करी हणायो नथी; पण पर्याय अवराया छे, वली वली कर्म घटानुं जोर छे पण मारा स्वरूपने हणि शके तेम नथी. चेतनाने अचेतन करी शके नहि पण मारीज जूल थइ, हुं स्वपद जूल्यो छुं. जागीने जोउंतो मारुं पद अखंड चेतनामय जेमनुं तेम कायम छे. जेम कोइ रत्नद्वीपनो रहेवाशी मनुष्य हतो, रत्न समुद्रनां रहेतो हतो, रत्नना मंदिरमां रहेतो हतो, रत्ननी परखनो अजाण हतो, रत्ननी परखवाला देशमां आव्यो. एना पासे कोइ जागनां लीली मणी चोंटी आवी हती. एकदिन सरोवरे स्नान माटे गयो. कवेरीए सरोवरनुं पाणी लीलुं थयेलुं देखी जाण्युं के आ पुरुष पासेनी मणीना प्रजावथी पाणी लीलुं थयुं छे. ते पुरुषने चेताव्युं के आ तारारी मणी

महा मूल्यवंत छे, ते वोल्यो में न जाएयुं. एम पोतानुं निधान पोतानी पासे जाणतां सुखी थाय. तेम हुं चिदानंद तुं, अनंत चेतन्य चिन्मंकित अनंत गुणमय तुं, मारा उपयोगने आधीन छे, हुं मारो परिणाम स्वरुप उपयोगमांयी नहि चलावुं तो अनादि दुःख नाश थशे. सहेल रस्तो निज स्वरुप पामवानो छे. दृष्टीगोचर करवुंज दुर्लभ छे, पण संत पुरुषोए सुगम करी आप्युं छे, तेमना पसायथी हुं पाम्यो तुं; ते मारो अखंड विलास सुख निवास आ अनुभव प्रवेशिकामां छे; वचन गोचर नथी, भावना गम्य छे, ए मारो स्वरुप ज्योतिनो प्रकाश निज घरमां प्रकाशी रह्यो छे, लुप्यो नथी, गुप्त केम मानुं ? छती वस्तुने अछती केम कहुं ? पहेलां छतीने छती न जाणी हती, तेथीज दुःख फल थयुं हतुं. हवे शरीरने मारा पणे केम मानुं? ए तो रुधिर वीर्यथी उपन्युं छे, सात धातु, सात मल, अनेक रोगनुं उपादान जड अथिर छे. ते हुं नहि, एनुं मने कांइ नहि, में कर्युं नथी, मारे माटे नथी, मारा कारणथी परिणम्युं छे पण माराथी नथी, मारुं नथी, मारामां नथी. ज्ञानावरणादिक वर्गणा विजाती, अचेतन, बाधक, वर्णादि रुपी, विनस्वर, विनरस, दुर्गंधित भाव छे. एज स्वभाव मलिन करे. ते कर्म उदयथी थयुं छे. एथी भिन्न चेतनावंत मारुं पद हुं पाम्यो. ज्ञान लक्षणथी लक्ष छलवी स्वरुप अनुभवे आनंदकंदमां केली करी सुखी थाउं. स्वरुप अनुभवे आनंदकंदमां केली केवी रीते थाय ते कहिए छिये.

अनंत चेतनाचिन्ह सहित अखंडित गुणनो पुंज अनंत पर्याय धारी द्रव्य ज्ञानादि गुण परिणति पर्याय अवस्था रुप वस्तुनो निश्चय थयो. ज्ञान जाणवा मात्र, दर्शन देखवा मात्र सत्ता अस्ति मात्र, वीर्य सामर्थ्य मात्र, केवल एवी प्रतिति अने रुची भावने श्रद्धा कहिए. तेथी रुचनी आनंदकंद केली करी सुखी थाउं. स्वरुप ज्ञानानंद, स्वरूप दर्शनानंद, स्वभावाचरणानंद, अनंत वीर्यानंद, स्वगुण तृप्तिआनंद, एम अनंत-

गुण स्वतंत्र अव्याबाधानंद तेज स्वरूपानंद छे. ए मांहेज परिणति रमाववी एथी अन्य जे पुद्गल सत्ताभूमि त्यां प्रवेश करवो नहि; तेमांहि ज्ञानावरणादिक आठ कर्म अने मोहादिक कर्म शत्रुनुं कुटुंब वसे छे; ते तरफ जवुं नहि, ने जोवुं पण नहि, तेथी सुख समूह थाय, एथी बीजो चढतो अने सुगम उपाय नथी. भवी जीवोने भगवंते शिव मार्ग सोहलो ए रीते बताव्यो छे. एवी भगवंतनी आणा सेवतां संत महंतो थया. में पण ए आज्ञानी भावनानो गाढो थंभ रोप्यो छे. सम्यक् दृष्टीने एवो अभ्यास निरंतर रहे, कर्म परिणाम अभावथी ज्ञान स्वरस मंडित सुखराशि प्रगटे त्यारे कृत कृत्य थाय. आत्मानुं स्वरूप गुप्त थइ रह्युं छे; ते ज्ञाता शी रीते थाय ? भावना परोक्ष ज्ञान करी करी वधारीए ते केवी रीते सिद्धि थाय ते कहिए छिये— जेम कोइ दीवाने पांच पडदा छे तेमांथी एक पडदो दुर करवाथी कांइक उद्योत थाय, बीजो पडदो दुर करवाथी विशेष अंश प्रकाश खुले, त्रीजो गये चढतो प्रकाश थाय, वली पूर्ण प्रकाशनी दृढ प्रतिति वधे, चोथो गये अधिक प्रकाश थाय, पांचमो पडदो गये पूर्ण परम स्वतंत्र अक्षय प्रकाश थाय. एम ज्ञान आवरणना पांच पडदा छे. मति श्रुतज्ञान आवरण गये पोतानुं स्वरूप पोतापणे मनाय, पर स्वरूप उपरथी अहंममत्व उठे तो अंतरंग एवी प्रतीति आवे के हुं शुद्ध सिद्ध परमात्मा रूप हुं. अन्यरूप मारुं नथी, जेम कोइ पुरुष दरिद्री छे. करजनो थोक छे, तेना घरमां चिंतामणि छे, पोते जाणतो नथी. कोइ दयालु पुरुषे कह्युं " हे भाइ ! तारा घरने विषे चिंतामणि छे. ए चिंतामणि पसाये तारे निधि विस्तरी रही छे तुं चिंतामणि ने जाण. ते वचननी प्रतिति थतांज पोते दुःख दारिद्र्यो मुक्त थाय, तेम शुद्धात्म भावनी प्रतिति आवे, अनादि दुःख दारिद्र दूर थाय, निज निधिनो अधिकारी थाये, एम मति श्रुतवडे अंश अंश निर्मलता वधतां वधतां परम अवधि मांहे सकल पुद्गल

परमाणु आदि रूपी द्रव्य प्रत्यक्ष देखे, अने पुद्गल द्रव्यना केटलाक अनंत भावने प्रत्यक्ष जाणे. वली मनःपर्यव आवरण गये अढीद्वीप मांहेला संज्ञी पंचेंद्रिय जीवोना मनोगत भाव जाणे. एम ज्ञाननी निर्मलता वधते वधते क्षय उपशम ज्ञानवडे केवलज्ञानावरण पट तोडी पूर्ण परम प्रकाश पामे. एम हुं ज्ञानरुप छुं, अन्यरूप मारूं नहि, एवी जे दृढ प्रतिति, ने निज रुपे रहेवानी रुचि, तेने समकित कहिए. अने प्रत्यक्ष केवल स्वरुप तो सर्वे आवरण क्षय थये प्रगटे, पण सम्यक्त गर्भित शुद्ध सिद्ध स्वरूपनी प्रतिति ते परोक्ष ज्ञान कहिए. एम परोक्ष ज्ञान वधारते वधारते क्षय उपशम गुण वृद्धि पामी पूर्ण क्षायक भावने पामे. थोडा ज्ञानवालो केवी रीते प्रतिति करे ते कहिए छिये.

मारो दर्शन ज्ञाननो प्रकाश मारा प्रदेशथी उठे छे, जाणपणुं मारूं हुं पोते छुं, एवी रीते करतां आनंद वधे ते निर्विकल्प सुख छे. ज्ञान उपयोग आवरणमां गुप्त छे. ज्ञानीमां आवरण नथी. जेम सूर्यमां वादलां नथी. किरणो अने वादलां एक क्षेत्रे थयां छे, ते प्रकाशने रोके छे. तेम जेटला अंशे आवरण गयुं, तेटला अंशे ज्ञान पर्याय निर्मळ थया. एम ज्ञान, आवरणथी न्यारूं छे, तेज पोतानो स्वभाव छे. जेटलुं ज्ञान प्रगट थयुं, तेटलो आत्म स्वभाव खुल्यो, तेज आपापणुं छे. विशेष एटलुं जाणवुं के एक आवरण जवाथी जे ज्ञान खुले अने बीजा आवरणमां जड़ अवराय; तेटलुं मेलुं रहे. पण जे आवरण मटे ज्ञानना अंश खुल्या अने ते खुलेला अंशो स्वरूपमां आवे तेटला निर्मल रहे; ते गुप्त केवल शुद्धता छे, पण प्रतितिमां शुद्ध परमात्म भावनी प्रतिति करी करी आनंद वधारीए. आत्मा शुद्ध भावनाथी निर्मल थाय ए निश्चय छे– (या मति सा गति) एटले अशुद्धताने भोगवतां अशुद्धता वधे

अने शुद्धता जोगवतां शुद्धता प्रगटे. निज स्वरुप साक्षात् केवी रीते थाय ते कहीए छीए.

प्रथम निर्मळ भावनावडे संसार भावना छोडे. केवी रीते करे ते कहीए छीए.—दृश्यमान रुपी जड पदार्थमां ममत्व अने राग द्वेष न करवो, अनित्यादि बार भावना भाववी वली मैत्री आदि चार भावना पण भाववी जड पदार्थमां आपोपु माने सुख क्यांथी ? शरीरादिकमां आपोपु माने उलटी सुखनो हाणि थाय छे. राग, द्वेष, मोहभाव, भवभाव, अशाताभाव, तृष्णाभाव, अविश्रामभाव, अस्थिरभाव, दुःखभाव, आकुलताभाव, खेदभाव, अज्ञानभाव विगेरे परना अहंममत्ववमे थाय छे. मात्र निज शुद्ध स्वभाव ज्ञानथी शांतभाव, विश्रामभाव, स्थिरताभाव, अनाकुलभाव, स्वतंत्र आनंदभाव, तृप्तिभाव, निर्वृत्तिभाव, निष्कामभाव, अकंपभाव, उदासिनभाव, समताभाव आदि निजात्मभाव उपादेय छे. शुद्धात्म परिणतिमां आत्म भाव छे. निज परिणतिमयी हुं छुं, एम भावे आत्मता प्रगटे. हुं परिणामी, परिणाम माहरा, परम क्षमा मय, परम मार्दवमय, आर्जवमय, मुक्तिमय, तृप्तिमय, संयममय, शुद्धतामय, आकिंचनमय, सत्यमय, अढार हजार भेदे अब्रह्मभाव टाली शुद्ध ब्रह्ममय हुं छुं, एम निज पदनी अस्तिता यथार्थ भावी निज पद परिणामी रहेवुं. स्वपरिणामी थये स्वपद प्रगटे अहिंयां काय चेष्टा नथी. वचन उचारवुं काम नथी, मनना शुभाशुभ संकल्प नथी, आत्म स्वभावमां मग्न थइ आत्म परिणाम परभाव मलिनताए मलिन थवा देवो नहि, एम चित् परिणतिनो विवेक राखवो. निज परिणति निज रुपे रमाववी. मन द्वाराए विवेक होय पण परिणति चित् स्वरुपमां रमे तिहां मन थाकू रहे; केमके मन ते पर छे. ज्ञान परिणति निज वस्तु छे. पोतानुं शुद्ध परमात्म स्वरुप भावतां परमात्मपद प्रगट थाय छे; तिहां मन प्रथमथीज

परमाणु आदि रूपी द्रव्य प्रत्यक्ष देखे, अने पुद्गल द्रव्यना केटलाक अनंत भावने प्रत्यक्ष जाणे. वली मनःपर्यव आवरण गये अढीद्वीप मांहेला संज्ञी पंचेंद्रिय जीवोना मनोगत भाव जाणे. एम ज्ञाननी निर्मलता वधते वधते क्षय उपशम ज्ञानवडे केवलज्ञानावरण पट तोडी पूर्ण परम प्रकाश पामे. एम हुं ज्ञानरुप छुं, अन्यरुप मारूं नहि, एवी जे दृढ प्रतिति, ने निज रुपे रहेवानी रुचि, तेने समकित कहिए. अने प्रत्यक्ष केवल स्वरूप तो सर्वे आवरण क्षय थये प्रगटे, पण सम्यक्त गर्भित शुद्ध सिद्ध स्वरूपनी प्रतिति ते परोक्ष ज्ञान कहिए. एम परोक्ष ज्ञान वधारते वधारते क्षय उपशम गुण वृद्धि पामी पूर्ण क्षायक भावने पामे. थोडा ज्ञानवालो केवी रीते प्रतिति करे ते कहिए छिये.

मारो दर्शन ज्ञाननो प्रकाश मारा प्रदेशथी उठे छे, जाणपणुं मारूं हुं पोते छुं, एवी रीते करतां आनंद वधे ते निर्विकल्प सुख छे. ज्ञान उपयोग आवरणमां गुप्त छे. ज्ञानीमां आवरण नथी. जेम सूर्यमां वादलां नथी. किरणो अने वादलां एक क्षेत्रे थयां छे, ते प्रकाशने रोके छे. तेम जेटला अंशे आवरण गयुं, तेटला अंशे ज्ञान पर्याय निर्मळ थया. एम ज्ञान, आवरणथी न्यारूं छे, तेज पोतानो स्वभाव छे. जेटलुं ज्ञान प्रगट थयुं, तेटलो आत्म स्वभाव खुल्यो, तेज आपापणुं छे. विशेष एटलुं जाणवुं के एक आवरण जवाथी जे ज्ञान खुले अने बीजा आवरणमां जइ अवराय; तेटलुं मेलुं रहे. पण जे आवरण मटे ज्ञानना अंश खुल्या अने ते खुलेला अंशो स्वरूपमां आवे तेटला निर्मल रहे; ते गुप्त केवल शुद्धता छे, पण प्रतितिमां शुद्ध परमात्म भावनी प्रतिति करी करी आनंद वधारीए. आत्मा शुद्ध भावनाथी निर्मल थाय ए निश्चय छे— (या मति सा गति) एटले अशुद्धताने भोगवतां अशुद्धता वधे

अने शुद्धता जोगवतां शुद्धता प्रगटे. निज स्वरुप साक्षात् केवी रीते थाय ते कहीए छीए.

प्रथम निर्मळ भावनावडे संसार भावना छोडे. केवी रीते करे ते कहीए छीए.—दृश्यमान रुपी जड पदार्थमां ममत्व अने राग द्वेष न करवो, अनित्यादि बार भावना भाववी वळी मैत्री आदि चार भावना पण भाववी जड पदार्थमां आपोपु माने सुख क्यांथी ? शरीरादिकमां आपोपु माने उलटी सुखनी हाणि थाय छे. राग, द्वेष, मोहभाव, भवभाव, अशातांभाव, तृष्णाभाव, अविश्रामभाव, अस्थिरभाव, दुःखभाव, आकुलताभाव, खेदभाव, अज्ञानभाव विगेरे परना अहंममत्वथके थाय छे. मात्र निज शुद्ध स्वभाव ज्ञानथी शांतभाव, विश्रामभाव, स्थिरताभाव, अनाकुलभाव, स्वतंत्र आनंदभाव, तृप्तिभाव, निर्वृत्तिभाव, निष्कामभाव, अकंपभाव, उदासिन्नभाव, समताभाव आदि निजात्मभाव उपादेय छे. शुद्धात्म परिणतिमां आत्म भाव छे.. निज परिणतिमयी हुं छुं, ए भावे आत्मता प्रगटे. हुं परिणामी, परिणाम माहरा, परम क्षमामय, परम मार्दवमय, आर्जवमय, मुक्तिमय, तृप्तिमय, संयममय, शुद्धतामय, आर्किचनमय, सत्यमय, अढार हजार भेदे अब्रह्मभाव टाळी शुद्ध ब्रह्ममय हुं छुं, एम निज पदनी अस्तिता यथार्थ भावी निज पद परिणामी रहेवुं. स्वपरिणामी थये स्वपद प्रगटे अहिंयां काय चेष्टा नथी. वचन उच्चारनुं काम नथी, मनना शुभाशुभ संकल्प नथी, आत्म स्वभावमां मग्न थइ आत्म परिणाम परभाव मलिनताए मलिन थवा देवो नहि, एम चित् परिणतिनो विवेक राखवो. निज परिणति निज रुपे रमाववी. मन द्वाराए विवेक होय पण परिणति चित् स्वरुपमां रमे तिहां मन वाजू रहे; केमके मन ते पर छे. ज्ञान परिणति निज वस्तु छे. पोतानुं शुद्ध परमात्म स्वरुप भावतां परमात्मपद प्रगट थाय छे; तिहां मन प्रथमथीज

अने शुद्धता जोगवतां शुद्धता प्रगटे. निज स्वरुप साक्षात् केवी रीते थाय ते कहीए ठीए.

प्रथम निर्मळ भावनावडे संसार भावना ठोडे. केवी रीते करे ते कहीए ठीए—दृश्यमान रुपी जड पदार्थमां ममत्व अने राग द्वेष न करवो, अनित्यादि बार भावना भाववी वळी मैत्री आदि चार भावना पण भाववी जड पदार्थमां आपोपु माने सुख क्यांथी ? शरीरादिकमां आपोपु माने उलटी सुखनो हाणि थाय ठे. राग, द्वेष, मोहभाव, भवभाव, अशाताभाव, तृष्णाभाव, अविश्रामभाव, अस्थिरभाव, दुःखभाव, आकुलताभाव, खेदभाव, अज्ञानभाव विगेरे परना अहंममत्वथके थाय ठे. मात्र निज शुद्ध स्वभाव ज्ञानथी शांतभाव, विश्रामभाव, स्थिरताभाव, अनाकुलभाव, स्वतंत्र आनंदभाव, तृप्तिभाव, निर्वृत्तिभाव, निष्कामभाव, अकंपभाव, उदासिनभाव, समताभाव आदि निजात्मभाव उपादेय ठे. शुद्धात्म परिणतिमां आत्म भाव ठे. निज परिणतिमयी हुं छुं, ए भावे आत्मता प्रगटे. हुं परिणामी, परिणाम माहरा, परम क्षमामय, परम मार्दवमय, आर्जवमय, मुक्तिमय, तृप्तिमय, संयममय, शुद्धतामय, आर्किचनमय, सत्यमय, अढार हजार भेदे अब्रह्मभाव टाळी शुद्ध ब्रह्ममय हुं छुं, एम निज पदनी अस्तिता यथार्थ भावी निज पद परिणामी रहेवुं. स्वपरिणामी थये स्वपदे प्रगटे अहिंयां काय चेष्टा नथी. वचन उच्चारनुं काम नथी, मनना शुभाशुभ संकल्प नथी, आत्म स्वभावमां मग्न थइ आत्म परिणाम परभाव मलिनताए मलिन थवा देवो नहि, एम चित् परिणतिनो विवेक राखवो. निज परिणति निज रुपे रमाववी. मन द्वाराए विवेक होय पण परिणति चित् स्वरुपमां रमे तिहां मन वाजू रहे; केमके मन ते पर ठे. ज्ञान परिणति निज वस्तु ठे. पोतानुं शुद्ध परमात्म स्वरुप भावतां परमात्मपद प्रगट थाय ठे; तिहां मन प्रथमथीज

परमाणु आदि रूपी द्रव्य प्रत्यक्ष देखे, अने पुद्गल द्रव्यना केटलाक अनंत भावने प्रत्यक्ष जाणे. वली मनःपर्यव आवरण गये अढीद्वीप मांहेला संज्ञी पंचेंद्रिय जीवोना मनोगत भाव जाणे. एम ज्ञाननी निर्मलता वधते वधते क्षय उपशम ज्ञानवडे केवलज्ञानावरण पट तोडी पूर्ण परम प्रकाश पामे. एम हुं ज्ञानरुप छुं, अन्यरूप मारूं नहि, एवी जे दृढ प्रतिति, ने निज रुपे रहेवानी रुचि, तेने समकित कहिए. अने प्रत्यक्ष केवल स्वरूप तो सर्वे आवरण क्षय थये प्रगटे, पण सम्यक्त गर्भित शुद्ध सिद्ध स्वरूपनी प्रतिति ते परोक्ष ज्ञान कहिए. एम परोक्ष ज्ञान वधारते वधारते क्षय उपशम गुण वृद्धि पामी पूर्ण क्षायक भावने पामे. थोडा ज्ञानवालो केवी रीते प्रतिति करे ते कहिए छिये.

मारो दर्शन ज्ञाननो प्रकाश मारा प्रदेशथी उठे छे, जाणपणुं मारूं हुं पोते छुं, एवी रीते करतां आनंद वधे ते निर्विकल्प सुख छे. ज्ञान उपयोग आवरणमां गुप्त छे. ज्ञानीमां आवरण नथी. जेम सूर्यमां वादलां नथी. किरणो अने वादलां एक क्षेत्रे थयां छे, ते प्रकाशने रोके छे. तेम जेटला अंशे आवरण गयुं, तेटला अंशे ज्ञान पर्याय निर्मळ थया. एम ज्ञान, आवरणथी न्यारूं छे, तेज पोतानो स्वभाव छे. जेटलुं ज्ञान प्रगट थयुं, तेटलो आत्म स्वभाव खुल्यो, तेज आपापणुं छे. विशेष एटलुं जाणवुं के एक आवरण जवाथी जे ज्ञान खुले अने वीजा आवरणमां अइ अवराय; तेटलुं मेलुं रहे. पण जे आवरण मटे ज्ञानना अंश खुल्या अने ते खुलेला अंशो स्वरूपमां आवे तेटला निर्मल रहे; ते गुप्त केवल शुद्धता छे, पण प्रतितिमां शुद्ध परमात्म भावनी प्रतिति करी करी आनंद वधारीए. आत्मा शुद्ध भावनाथी निर्मल थाय ए निश्चय छे— (या मति सागति) एटले अशुद्धताने भोगवतां अशुद्धता वधे

अने शुद्धता जोगवतां शुद्धता प्रगटे. निज स्वरुप साक्षात् केवी रीते थाय ते कहीए छीए.

प्रथम निर्मळ भावनावडे संसार भावना छोडे. केवी रीते करे ते कहीए छीए.—दृश्यमान रुपी जड पदार्थमां ममत्व अने राग द्वेष न करवो, अनित्यादि बार भावना भाववी वली मैत्री आदि चार भावना पण भाववी जड पदार्थमां आपोपु माने सुख क्यांथी ? शरीरादिकमां आपोपु माने उलटी सुखनी हाणि थाय छे. राग, द्वेष, मोहभाव, भवभाव, अशातांभाव, तृष्णाभाव, अविश्रामभाव, अस्थिरभाव, दुःखभाव, आकुलताभाव, खेदभाव, अज्ञानभाव विगेरे परना अहंममत्ववडे थाय छे. मात्र निज शुद्ध स्वभाव ज्ञानथी शांतभाव, विश्रामभाव, स्थिरताभाव, अनाकुलभाव, स्वतंत्र आनंदभाव, तृप्तिभाव, निर्वृत्तिभाव, निष्कामभाव, अकंपभाव, उदासिनभाव, समताभाव आदि निजात्मभाव उपादेय छे. शुद्धात्म परिणतिमां आत्म भाव छे. निज परिणतिमयी हुं छुं, ए भावे आत्मता प्रगटे. हुं परिणामी, परिणाम माहरा, परम क्षमामय, परम मार्दवमय, आर्जवमय, मुक्तिमय, तृप्तिमय, संयममय, शुद्धतामय, आकिंचनमय, सत्यमय, अढार हजार भेदे अब्रह्मभाव टाली शुद्ध ब्रह्ममय हुं छुं, एम निज पदनी अस्तिता यथार्थ भावी निज पद परिणामी रहेवुं. स्वपरिणामी थये स्वपद प्रगटे अहिंयां काय चेष्टा नथी. वचन उच्चारवुं काम नथी, मनना शुभाशुभ संकल्प नथी, आत्म स्वभावमां मग्न थइ आत्म परिणाम परभाव मलिनताए मलिन थवा देवो नहि, एम चित् परिणतिनो विवेक राखवो. निज परिणति निज रुपे रमाववी. मन द्वाराए विवेक होय पण परिणति चित् स्वरूपमां रमे तिहां मन वाजू रहे; केमकें मन ते पर छे. ज्ञान परिणति निज वस्तु छे. पोतालुं शुद्ध परमात्म स्वरुप भावतां परमात्मपद प्रगट थाय छे; तिहां मन प्रथमथीज

अने शुद्धता जोगवतां शुद्धता प्रगटे. निज स्वरुप साक्षात् केवी रीते थाय ते कहीए ठीए.

प्रथम निर्मळ जावनावडे संसार जावना ठोडे. केवी रीते ठोडे ते कहीए ठीए.—दृश्यमान रुपी जड पदार्थमां ममत्व अने राग द्वेप न करवो, अनित्यादि बार जावना जाववी वली मैत्री आदि चार जावना पण जाववी जड पदार्थमां आपोपु माने सुख क्यांथी ? शरीरादिकमां आपोपु माने उलटी सुखनी हाणि थाय ठे. राग, द्वेप, मोहजाव, जवजाव, अशाताजाव, तृष्णाजाव, अविश्रामजाव, अस्थिरजाव, दुःखजाव, आकुलताजाव, खेदजाव, अज्ञानजाव विगेरे परना अहंममत्ववडे थाय ठे. मात्र निज शुद्ध स्वजाव ज्ञानथी शांतजाव, विश्रामजाव, स्थिरताजाव, अनाकुलजाव, स्वतंत्र आनंदजाव, तृप्तिजाव, निर्वृत्तिजाव, निष्कामजाव, अकंपजाव, उदासिनजाव, समताजाव आदि निजात्मजाव उपादेय ठे. शुद्धात्म परिणतिमां आत्म जाव ठे. निज परिणतिमयी हुं ठुं, ए जावे आत्मता प्रगटे. हुं परिणामी, परिणाम मादृश, परम क्षमामय, परम मार्दवमय, आर्जवमय, मुक्तिमय, तृप्तिमय, संयममय, शुद्धतामय, आकिंचनमय, सत्यमय, अढार हजार जेदे अब्रह्मजाव टाळी शुद्ध ब्रह्ममय हुं ठुं, एम निज पदनी अस्तिता यथार्थ जावी निज पद परिणामी रहेवुं. स्वपरिणामी थये स्वपदे प्रगटे अहिंयां काय चेष्टा नथी. वचन उचारवुं काम नथी, मनना शुजाशुज संकल्प नथी, आत्म स्वजावमां मग्न थइ आत्म परिणाम परजाव मलिनताए मलिन थवा देवो नहि, एम चित् परिणतिनो विवेक राखवो. निज परिणति निज रुपे रमाववी. मन द्वाराए विवेक होय पण परिणति चित् स्वरुपमां रमे तिहां मन थाकू रहे; केमके मन ते पर ठे. ज्ञान परिणति निज वस्तु ठे. पोताने [illegible] परमात्म स्वरुप जावतां परमात्मपद प्रगट थाय ठे; [illegible] प्रथमथी

निर्वृत्ति पामे छे. ज्ञान परिणति शुद्ध थये अनात्म परिणति मटी आत्मा शुद्ध थाय छे. आत्माए निज आत्म परिणाम करवो एज कृत कृत्यपणुं छे. योगीश्वरो पण एटलुंज करे छे. प्राणायाम, ध्यान, धारणा, प्रत्याहार, समाधि आत्म शुद्धता करवानेज माटे छे. परिणाम स्वरूपवाला करवामां अनंत सुख थाय. अनुपम पदमां सरस एकता थइ उपयोग शुद्ध थयो, सहजानंद पदनो स्वाद लीधो शब्द, रुप, रस, गंध, स्पर्शादिकनी जोगववानी इच्छा, तृष्णा कामना मटी. निज परिणाम निर्मळ कर्या विना पोते परमेश्वर संसारचक्रमां जव जमरी जमे छे पोताना परिणाम स्वरूपानंदी थये परमेश्वर कहेवाय, एवो प्रजाव सहज स्वरूपानंद परिणामनो छे. अपूर्व लाज थयो, ते परिणाम सहेजानंद स्वरुपमां केवी रीते लागे ते कहे छे.

वर्णादिकनी ग्राहकता, व्यापकता, रमणता, कर्तृता, जोक्तृता आदिमां जता परिणाम वारी सहज ज्ञान, दर्शन, चरणानंदी करी स्थिर राखवा. वार वार स्वरूप निर्धार दृष्टी गोचर करी मग्न रहे, ज्ञान वाहिर परिणाम न करे, अखंम चेतना तरंगमां परिणाम लीन राखे, अमरपुरी निवास निज वोध प्रकाशथी निश्चल, अचल, अतुल, अमित, अखंडित, अनंत गुण रत्न मंमित, ब्रह्मांडनो प्रकाशी थई रहे. त्रिलोक जूप परमात्म पद पामी पावन रहे. यथार्थ ज्ञान परमार्थ निदान आराधीए, एम निर्वाण पद आराधीए, अलख, अविकारी, कर्म रोग अपहारी, वाधा रहित, महंत, जव्यनो आधार, जव पारनो करणहार, जगत् सार एवो शुद्धात्म वोध आराधीए. सर्वे तीर्थंकरोए शुद्ध वोध आराधवो कह्यो छे माटे क्यां सुधी कही ए? शुद्ध वोध एज परम सार छे. जेमां विपरीत करणी जव दुःखनी जरवावाली नथी, एवो वोध आराधीने अनंत जीव शिव रसी थई आनंदपुरीमां अनंत आनंदनो विलास करे छे. फरी स्वपद

छोडी कदापि बाहेर जता नथी. निज पद निवास निजमां छे. मृग मृगमदस्थान भूली बाहिर ढुंढवाथी दुःख पामे छे; तेम चेतना सुखस्थान भूली बाहिर भटकवाथी सुख विलास न पामतां दुःख दोहीलां पामे छे. परम गुरु कृपाथी चेतना सुखस्थान पामी निजानंद विलासी थइ शाश्वत विलास करें छे. ज्यांसुधी परपदमां आपो जाण्यो, त्यांसुधी रागी थइ अनंत आकुलता भोगवे छे. निर्मळ ज्ञान, दर्शन, चारित्रथी निज पद अभेद जाणी तुरत परम-मत्वनी हाणि थाय छे. एटले अनंत क्लेशथी निर्वृत्ति अने परमानंदनी प्राप्ति थाय छे. जेम कोइ राजा मद्यपान करी निंद्य स्थानमां रति मानी रह्यो छे. मद उतरे राजपदनो विवेक आवे, आपणो राज्य अधिकार संभाळे. तेम आत्मा पर पदना अहंपणा रूप मद पीने निज राज्याधिकार भूल्यो छे. पोताना अधिकारना ज्ञान रूप अमृत पान कर्ये पर अहंपणा रूप मद उतरे, विवेक आवे, आपणो राज्याधिकार संभाळी स्वतंत्र सहजानंद विलासी थाय. कोइ प्रश्न करे के "ज्ञानतो जाणपणा मात्र छे; तो पोताने कोण जाणे ? तेने कहिए जेम सूर्य पोताना अंगने अने पृथ्वीने प्रकाश आपे छे, तेम ज्ञाननी स्वपर प्रकाशक शक्ति छे. पोते पोताने अने परने जाणे छे. माटे हुं ज्ञान छुं, मारा ज्ञानवडे हुं मारी अनंत शक्तिने अने स्वपर प्रमेयने प्रमाण करवावाळो पोतेज ज्ञान रूप छुं, एवो दृढभाव तेज समकित छे. आपणो चेतना प्रकाश मोह विकार पामी मलिन थयो छे, पर वर्णादिकनी खेरयाये खेसाणो छे. ते स्वपर द्रव्य, गुण, पर्याय, लक्षण भेदविज्ञाने भिन्न भिन्न जाणी पर गुण पर्याय लक्षणथी उदासिन्न वृत्ति करी, स्वद्रव्य गुण पर्याय लक्षण अभेदपणे आपणा जाणी स्थिर उपयोगे निर्विकल्प ध्यान करे एज मोक्ष मार्ग छे. आत्मानी शक्ति पर ममत्व वडे मेली थयेली छे, पण नाश थइ नथी जेम कोइनो पुत्र बजारमां गयो छे कोइए तेनी माने पुछ्युं के "तमारे

पुत्र छे?" तो तेणे कह्युं "हा मारे पुत्र छे." बजारमां गयो माटे नथी एम न कहेवाय. तेम आत्मानी शक्ति लेश्यावडे मलीन थयेली छे, पण नाश थयेली नथी. पोताने पोताना रूपे जाणवाथी पर द्रव्यनुं ममत्व अने लेश्या नाश पामी निर्मळ गुण पर्याय विलास प्रगट थाय छे. हे चिदानंद ! तहारूं चरित्र आश्चर्यकारी लागे छे पोतानी दर्शन ज्ञान शक्ति छती अछति करी राखी छे. जेम लोटन जडी (जटामांसी) देखी बिलाडी लोटे छे, तेम निज पद भुलेलो जीव पुद्गल वर्णादिक देखी मोह पामी भवचक्रमां लोटे छे. अंतर मुहूर्त अमुक समये शुद्ध नये शुद्ध स्वरूपमां स्थिर थइ अनुभव आस्वाद ले, तो भव भ्रमण मटे, त्रणलोकनुं राज्य पामे. आत्माए चोराशी लाख जीवायोनिमां अनेक स्वांग लीधा पण पोते चेतना रूप छे. स्वांग रूपे थयो नथी. जेम कोइ काष्ट पाषाणनी पुतलीने साची स्त्री मानीने तेने बोलावे, चाहना करे, तेनी सेवा करे, पछी जाणे ए निर्जीव छे त्यारे पसताय. ए प्रमाणे पोतानुं स्वरूप अणजाणतो जड शरीरादिकने सेवी, तेना संजोग विजोगादि दुःख भोगवे छे. एमज निज स्वभावनो साचो बोध थये विभाव टूटे, दोरडीमां सर्प नथी, अंधकार वडे सर्प मनाय छे. तेम पुद्गल वस्तुमां आपणुं कांइ नथी. आखा समुद्रना पाणी वडे धोवाथी पण देह पवित्र थाय नहि, तेने पवित्र राखवा चाहे छे, ते जूठोज खेद करे छे. ठीकरी पकडी रूपीउं मानी तेने वापरी सुखी थवा चाहे छे पण ठीकरीथी वस्तु कांइ आवे नहि. तेम पुद्गल वडे सुख वस्तु आवे नहि. पोतानी भूल लख्याविना पोतेज पोतानी हांसी दुनीआमां देखाडे छे. अनंत ज्ञाननो धणी भूलथीज दुःख पामे छे. जे हांसीथी शरम पामे ते फरी हांसी जेवुं काम करे नाह. आत्मा परम पूज्य परम पवित्र छे. तेनी वात करतां अनुपम आनंद आवे एवुं निज पद छोडी, जे वेद अनंत पुद्गल परावर्तन करवां पडे एवुं परद

वहु रुचिथी सेवे छे. एवी हठीली टेव न छोडवी ए केवी मूर्खाइ छे ? जेम कोइ सापने हार जाणी गळामां नांखे तो दुःख पामे, एमां कांइ आश्चर्य नथी. तेम परपद सेववाथी दुःख थायज थाय ! ! जेम एक नगरमां दृष्टीबंधवालो पुरुष आव्यो, राजाना नजीकमां रह्यो. कोइ वखत राजा मरण पाम्यो ए वात कोइने जाणवा न देतां राजाने ठेकाणे काष्टनो राजा बनावी बेसाड्यो. अने मुएला राजाने घणो छेडो दाटी बेमालुम जग्या करी. हवे कोइ राजाने राजकाज संबंधी कांइ वात करे, त्यारे पेलो दृष्टीबंध नर जुवाब दे. काष्टना राजाने लोक साचो जाणे' राज्य उपज दृष्टी बांधनार नर जोगवे. एटलामां वननी बुटी माथे राखेली छे एवो कोइ नर त्यां आव्यो, तेने देख्युंके लोको अज्ञानथी निर्जीव काष्टना राजानी सेवा करे छे, उपज धूतारो खाय छे, एम जाणी लोकोने कह्युं के "हे मूर्खाओ ! निर्जीव राजानी सेवा करे तमोने शो फायदो छे ? ए राजा तमारूं रखोपुं करी शके एवो नथी." ते लोकोए समजी काष्टना राजानी सेवा छोडी. तेम समकित बुद्धि जेनी पासे छे, एवा श्री गुरु भवि जीवोने चेतावे छे के " जडनी सेवा छोडी चिदानंद राजाने सेवो, एटले परम सुखी थशो." ते गुरुना वचनना पसाये चिदानंद राजाने जाणे, ते जरू सेवाथी छूटी सुखी थाय. एटले गुरुनां वचन विनय सहित आदरे ते सुख पामे छे. जेम कोइने घेरे बालक अवतर्युं; ते बालकने जन्मथी आंख उपर चर्म पडल हतुं. कोइ सुज्ञ वैदे देखी तेने कह्युं तारी आंख अंदरथी निर्मल प्रकाशवान छे, जो तारी मरजी होय तो पडल दूर करी आंखनो प्रकाश खुल्लो करीए. त्यारे ते बालक बोल्यो के " तमारी महेरबानी " पछी ते वैद्ये मूल्यवान दवा अंजन करी, चर्म पडल दूर कर्युं, आंखनो प्रकाश खुल्यो. स्वपर रुपने देखवा लाग्यो. तेम आत्मा अनादिथी ज्ञान दर्शन दृष्टीवंत छे. कर्म पडल पण अनादिनुं छे. अंदर देखवा जाणवा रुप निर्मल शक्ति छे. गुरु

महामूल्य प्रवचन अंजन करी, अज्ञान पम्ल दूर करे छे. शीपमां रुपुं नथी, मृगजलमां जल नथी, काच मंदिरमां बीजो श्वान नथी. मृगनी डुंटीथी वेगली कस्तुरी नथी, नलिनीनो सूडो कोइए पकड्यो नथी; वानरनी मूठी कोइए पकडी नथी, कूवामां बीजो सिंह नथी, पडछायामां पुरुष नथी, मात्र मिथ्या भ्रमवडे दुःख उपजे छे. तेम पर अहं ममत्व वडे जीव अनादि दुःखी थइ रह्यो छे, स्वरुप जाणी आदरे सुखी थाय. आत्मा पोतानुं शुद्ध स्वरुप जाण्या विना सुख माटे धन संचय करे छे, देशावर भटके छे, विषय भोगना पदार्थ वसावे छे, देवादिक सुखने चाही अनेक श्रम करे छे, पण साचुं स्वतंत्र सुखतो निज स्वरुप जाणे थाय. मोह ठगारे संसारी जीवने पर द्रव्यमां अहं ममत्व रुप अविद्या फेलावी छे. श्री गुरु ठगाई नाश थवाने माटे शुद्ध मंत्र बतावे छे के " (नो अहंममेति.) " ए मंत्र जे हमेश जपशे ते पोतानी निधि चूकशे नहि. वली श्री गुरु जगत् जनने पोतानुं सत्ताभूमिनुं घर बतावे छे के " तुं पोताना निर्मल उपयोग वडे आपणा घरमां रही निज निधिनो विलास कर, ताहारी हरामजादी वडे तुं पोतानुं राज्य भूली कोडी कोडी जाची कंगाल थइ रह्यो तुं, ताहारूं निधान ताहरा पासे छे, तुं संभालतो नथी, तेथी दुःखी थयो तुं. जेम कोइ चंपो गोवाळ धतुरानुं पाणी पीने पोताने भूल्यो पोताना घरनी आजुबाजु फरतो पोताने शोधे छे, घर पाछल रही पोकार कर्यो के चंपो घरमां छे? त्यारे तेनी स्त्रीए कह्युं " तुं कोण छे ? त्यारे तेने शुद्धी आवी के हुं पोते चंपो तुं" तेम श्री गुरु आतमता बतावे अज्ञानता रुप धतुरानुं विष उतरे सुखी थाय. श्री गुरु वचन सुधारस पीधा विना विभाव दुःख फंदमां सुख मानी, दुःख भोगवी रह्यो छे. गुरु वचनामृत पीधे मोह मद उतरे, सुखी थाय, पछी परतरफ देखे पण नहि. निज स्वरुप देखतांज त्रण लोकनी ठकुराई पामे. निज स्वरुपमां अनुभव द्रष्टि अमृत

धारा धरसे छे. अहिंयां पर स्वरूप अविद्यानो अवकाश नथी; पण अनादि विभाव वशथी जेम सोनानी खाणमां सोना साथे अनादि उपल संयोग छे, ते अग्नि संयोगे उपल भिन्न पडे पछी सोनामां मलिनतानो संयोग नथी. तेम निर्मळ ध्यानाग्निमां मोहमल नस्म थाय, आत्मा कंचन समान निर्मळ थाय, शरीरना ममत्व वडे क्रोधादिक सर्वे कर्म प्रकृति, मन, वचन, इंद्रिय अने कुटुंब परिवार विगेरे सर्वेने पोताना मानी, तेना रक्षण अर्थे अनेक प्रयत्न करे छे. सुवर्ण, हीरा, मणि, माणेक, मंत्र, जंत्र, कला, विज्ञान, रिद्धि, सिद्धि जे जे चौदराज लोकमांहि मनोज्ञ भोगना पदार्थों ते सर्वेनुं ममत्व करी कर्मपरिणाम साथे बंधाइ रह्यो छे, मन वचन कायानी क्रिया पोतानी जाणी ए माहरां, हुं एहनो, ए हुं, एवे परिणामे त्रिकालवर्त्ती सर्वे ज्ञेय जाणवा देखवानी पोतानी शक्ति आवरी राखी छे. ज्ञानादि शक्ति उलटी परिणमावी राखी छे. तेज अज्ञानादि विकार थयो, ते वडे परने आप रूपे देखे छे. पोताने पर रूपे देखे छे, चेतनने अचेतन, अचेतनने चेतन, विभावने स्वभाव, स्वभावने विभाव शत्रुने मित्र, मित्रने शत्रु, अहितने हित, हितने अहित, ज्ञेयने ज्ञान, ज्ञानने ज्ञेय, अकारणने कारण, कारणने अकारण, कारणने कार्य, कुगुरुने गुरु, गुरुने कुगुरु, देवने अदेव, अदेवने देव, धर्मने अधर्म अधर्मने धर्म, एम अनेक विपरितता तथा बंने पक्षने समान जाणवापणुं थयुं छे; अने जेटली चौदराजलोकमां सजीव अजीव मिश्र वस्तु छे ते पोताने आदरवा लायक जाणी तेनो आचरण परिणामी थइ रह्यो छे. काय चेष्टा पण ते विषे करे, वचन आलाप पण तेने माटे करे, शुभाशुभ संकल्प पण तेज माटे करे, समय मात्र पण सहजानंद समाधिनो अवकाश राख्यो नथी. सुख क्यांथी होय? पोतानी सर्व शक्ति परमांहि वापरी आत्मवीर्य उलटुं परिणमावे छे. स्वरूपाचरण करवा वीर्य छेक निर्बल थयुं तेथी आत्माना अनंत

स्नान, पान, चूआ, चंदन, वस्त्र, आभरणे करी शोभाववा यत्न करे, जूळमां मग्न थई थई सुवायी जीवतो सगाई करे तो कार्य केम सुधरे? जेम कुतरां सूकां हाडकां चावे, पोताना गाल तालवुं मसोडानुं मांस फाटी रुधिर निकले तेनो स्वाद लई मग्न थाय. एम मूर्ख जेमां दुःख हाणी, खेद, प्रत्यक्ष ग्लानि छे एवी कामरति रीत आदरी दुःखी थाय छे. कर्म बंधमां सुखकंद मानी दुःखी थाय छे. एवा जड जोगथी छोडाववा कोई सत् पुरुष प्रेरणा करे ते अनिष्ट लागे. चोराशी लाख जीवायोनिमां जटकतो अनेक रूपने पोतापणे मानी परवस्तु ग्रहण करतो, चोर बनी दुःख दंड सहेतो, आक्रंद करतो रहे छे; पण ज्ञायकता रूप निज अंग जाणे सुखी थाय. दुःख दंड सहेतां पण परग्रहणता छोडतो नथी. पोते परम पुरुष त्रिजगनाथ पोतानुं ज्ञानानंद सुख भूली दुःखी थायछे. चेतना निधान पोतानुं पोतानी पासे छे तेने जाणतां सुखी थाय. कोइ पुरुषे कोइने पूछ्युं तुं कोणछे? ते बोल्यो "हुं मडदुं छुं" पेले पुरुषे कह्युं बोलेछे ते कोण? तो कहे के "हुं नथी जाणतो" तो नथी जाणतो एवुं कोणे जाण्युं? जे जाणनार तेज पोते जीवतो छे, तेम शरीरने पोतापणे जाणनारो पोते पोतानी ज्ञायकता सहित त्रिकाल जीवतो छे. जड पदमां आपो मानवो प्रत्यक्ष मिथ्यात्व अने पोताने दुःखदाई छे जेम कोइ पुरुष मदिरा पी उन्मत थई पुरुषाकारे पथ्थरना स्थंभने देखी कहेके आव मारी साथे लड, पछी ते पुरुषे ते स्थंभ साथे बाथ भीडी तेने पाडवा चाह्यो. ते पोतान उपर आवी पडयो. पछी कहे तुं जीत्यो हुं हार्यो. हवे मने छोड. एवी पोतानी असत्य भावना पोताने दुःखदाई थई. तेमज पर द्रव्यमां ममत्व करवाथी ज्ञानावरणादिक आठ कर्मनो बोजो पोतापर आववाथी पोतेज दुःखी थाय छे. भेदज्ञाननी शक्तिवडे विवेक ग्रही स्वपरना अंश, अंश भिन्न भिन्न करी निज सर्वांश ज्ञानानंदमय जाणी अचल, अकंप, रहेवाथी शाश्वत आनंद विलसे ते पोतेज

पोतानुं स्वरूप अणजाणतां परद्रव्यमां अहं ममत्वरूप असत्यभावना करी नाहक खेद पेदा कर्यो. तें पोतानुं स्वरूप न संभाळ्युं त्यांसुधी पोते पोतानो शत्रु थयो. जो शुद्ध नये स्वरूप संभाळी स्थिर रहुं तो तुं पोते पोतानो मित्र छुं. तुं अचेतनने पोता सरखो करवा चाहुं छुं; ए जरू पोतानो स्वभाव छोडी ताहरी इच्छाए न प्रवर्ते. कोई द्रव्य पोताना गुण पर्याय प्रमेय मर्यादा छोडी अन्य द्रव्यना गुण पर्याय प्रमेयने न मळे तो मिथ्या भावना करी, पोताने दुःख दाता केम थयुं? पोते पोताने सुखदानी था. तुं पोतानो अने षट्कायाना जीवोनो अनंत क्षेमंकर था. अनंत काळथी स्व अने पर जीवना द्रव्य भाव प्राणनी हाणी करी दुःख समुद्रमां दुःखी रह्यो; हवे दर्शन ज्ञान चरणमयी निज अभेद शुद्धात्म भावमां उपयोग अकंप राखी स्वपर जीवनो क्षेमंकर था. तुं पोते पोताने कर्म फंदमां न नाखीश. ए विना सुख सिद्धि न थाय, विना विचारथी अनंत चतुष्टय (ज्ञान, दर्शन, सुख अने वीर्य) अमृत न जाण्यां, न स्वाद लीधो, वारंवार मरण पाम्यो, हवे अनंत चतुष्टय जाणी अभ्यासी स्वाद लेई सुखी था. जडनी शक्ति नथी के तने कोई हरकत करी शके. ताहरी अविद्या वडे तुं दुःखी थयो. पोतानी शुद्ध शक्ति वडे अविद्यानो नाश करी सुखी था. तें घणां अहंपणुं धार्युं एज अविद्या ताहरे गळे पडी. हवे उतावळो स्व पर भेद विज्ञान विद्या वडे अविद्याने तुरत नाश कर. आयुष्य चपळ छे. हाल श्री गुरुना परमअमृत समान वचन तुं पाम्यो छो तने चेतावनार मळवो मुश्केल छे. ताहरा निज स्वरूपमां परम ऊंच पद छे ते संभाळ. नीच अने नादानीपणुं छोड. निज ज्ञायकता एज उपादेय छे; ए सिवाय सकळ परभाव परद्रव्य गुण पर्यायनो आदर हेय छे. निज आनंदना एक अंशना तोल आगळ सर्व इंद्र चक्रवर्ती आदिनुं सुख तृण मात्र पण लेखे नथी. एकवार निज ज्ञानानंद सुखनो स्वाद थाय तो पछी

स्नान, पान, चूआ, चंदन, वस्त्र, आजरणे करी शोजाववा यत्न करे, जूतमां मग्न थई थई मुवायी जीवतो सगाई करे तो कार्य केम सुधरे? जेम कुतरां सूकां हाडकां चावे, पोताना गाल तालवुं मसोडानुं मांस फाटी रुधिर निकले तेनो स्वाद लई मग्न थाय. एम मूर्ख जेमां दुःख हाणी, खेद, प्रत्यक्ष ग्लानि छे एवी कामरति रीत आदरी दुःखी थाय छे. कर्म बंधमां सुखकंद मानी दुःखी थाय छे. एवा जरु जोगथी छोडाववा कोई सत् पुरुष प्रेरणा करे ते अनिष्ट लागे. चोराशी लाख जीवायोनिमां जटकतो अनेक रूपने पोतापणे मानी परवस्तु ग्रहण करतो, चोर बनी डुःख दंरु सहेतो, आक्रंद करतो रहे छे; पण ज्ञायकता रूप निज अंग जाणे सुखी थाय. डुःख दंरु सहेतां पण परग्रहणता छोडतो नथी. पोते परम पुरुष त्रिजगनाथ पोतानुं ज्ञानानंद सुख जूली डुःखी थायछे. चेतना निधान पोतानुं पोतानी पासे छे तेने जाणतां सुखी थाय. कोइ पुरुषे कोइने पूछ्युं तुं कोणछे? ते बोल्यो "हुं मडदुं छुं" पेले पुरुषे कह्युं बोलेछे ते कोण? तो कहे के "हुं नथी जाणतो" तो नथी जाणतो एवुं कोणे जाण्युं? जे जाणनार तेज पोते जीवतो छे, तेम शरीरने पोतापणे जाणनारो पोते पोतानी ज्ञायकता सहित त्रिकाल जीवतो छे. जरु पदमां आपो मानवो प्रत्यक्ष मिथ्यात्व अने पोताने डुःखदाई छे जेम कोइ पुरुष मदिरा पी उन्मत्त थई पुरुषाकारे पथ्थरना स्थंजने देखी कहेके आव मारी साथे लड, पछी ते पुरुषे ते स्थंज साथे बाथ जीडी तेने पाडवा चाह्यो. ते पोताज उपर आवी पडयो. पछी कहे तुं जीत्यो हुं हार्यो. हवे मने छोड. एवी पोतानी असत्य जावना पोताने डुःखदाई थई. तेमज पर ऽव्यमां ममत्व करवाथी ज्ञानावरणादिक आठ कर्मनो बोजो पोतापर आववाथी पोतेज डुःखी थाय छे. जेदज्ञाननी शक्तिवडे विवेक ग्रही स्वपरना अंश, अंश जिन्न जिन्न करी निज सर्वांश ज्ञानानंदमय जाणी, अचल, अकंप, रहेवाथी शाश्वत आनंद विलसे ते पोतेज.

पोतानुं स्वरूप अणजाणतां परद्रव्यमां अहं ममत्वरूप असत्यजावना करी नाहक खेद पेदा कर्यो. तें पोतानुं स्वरूप न संजाल्युं त्यांसुधी पोते पोतानो शत्रु थयो. जो शुद्ध नये स्वरूप संजाली स्थिर रहुंतो तुं पोते पोतानो मित्र तुं. तुं अचेतनने पोता सरखो करवा चाहुं तुं; ए जरू पोतानो स्वजाव छोडी ताहरी इच्छाए न प्रवर्त्ते. कोई द्रव्य पोताना गुण पर्याय प्रमेय मर्यादा छोडी अन्य द्रव्यना गुण पर्याय प्रमे. यने न मले तो मिथ्या जावना करी, पोताने दुःख दाता केम थवुं? पोते पोताने सुखदानी था. तुं पोतानो अने पट्कायाना जीवोनो अनंत क्षेमंकर था. अनंत कालथी स्व अने पर जीवना द्रव्य जाव प्राणनी हाणी करी दुःख समुद्रमां दुःखी रह्यो; हवे दर्शन ज्ञान चरणमयी निज अजेद शुद्धात्म जावमां उपयोग अकंप राखी स्वपर जीवनो क्षेमंकर था. तुं पोते पोताने कर्म फंदमां न नाखीदा. ए विना सुख सिद्धि न थाय, विना विचारथी अनंत चतुष्टय (ज्ञान, दर्शन, सुख अने वीर्य) अमृत न जाण्यां, न स्वाद लीधो, वारंवार मरण पाम्यो, हवे अनंत चतुष्टय जाणी अत्यासी स्वाद लेई सुखी था. जडनी शक्ति नथी के तने कोई हरकत करी शके. ताहरी अविद्या वडे तुं दुःखी थयो. पोतानी शुद्ध शक्ति वडे अविद्यानो नाश करी सुखी था. ... मां अहंपणुं धार्युं एज अविद्या ताहरे गळे पडी. हवे उतावलो ... विद्या वडे अविद्याने तुरत नाश कर. आयुष्य ... छे. ... गुरुना परमअमृत समान वचन तुं प... तने मुश्केल छे. ताहरा निज स्वरूपमां परम ... अने नादानीपणुं छोड, निज ज्ञायकता एज ... सकल परजाव परद्रव्य गुण पर्यायनो आदर ... छे. एक अंशना तोल आगल सर्वे इंद्र चक्रवर्त्ती ... पण लेखे नथी. एकवार निज ज्ञानानंद ...

स्नान, पान, चूआ, चंदन, वस्त्र, आभरणे करी शोभाववा
जुगमां मग्न थई थई मुवाथी जीवतो सगाई करे तो कार्य
जेम कुतरां सूकां हाडकां चावे, पोताना गाल तालवुं म
फाटी रुधिर निकले तेनो स्वाद लई मग्न थाय. एम
हाणी, खेद, प्रत्यक्ष ग्लानि छे एवी कामरति रीत
थाय छे. कर्म बंधमां सुखकंद मानी दुःखी था
जोगथी छोडाववा कोई सत् पुरुष प्रेरणा करे ते
शी लाख जीवायोनिमां भटकतो अनेक रूपने
ग्रहण करतो, चोर बनी दुःख दंड सहेतो.
पण ज्ञायकता रूप निज अंग जाणे सुखी था
परग्रहणता छोडतो नथी. पोते परम पुरुष
सुख भूली दुःखी थायछे. चेतना निधान
जाणतां सुखी थाय. कोइ पुरुषे कोइने "
मडदुं तुं " पेले पुरुषे कह्युं बोलेछे ते कोण?
णतो" तो नथी जाणतो एवुं कोणे जाण्युं?
जीवतो छे, तेम शरीरने पोतापणे जाणनारो
सहित त्रिकाल जीवतोछे. जड पदमां आपो
अने पोताने दुःखदाइ छे जेम कोइ पुरुष
पुरुषाकारे पथ्थरना स्थंभने देखी कहेके आ
ते पुरुषे ते स्थंभ साथे बाथ भीडी तेने
उपर आवी पडयो. पछी कहे तुं जीव्यो
एवी पोतानी असत्य भावना पोताने दुःखद
व्यमां ममत्व करवाथी ज्ञानावरणादिक आठ
आववाथी पोतेज दुःखी थाय छे. भेदज्ञाननी
स्वपरना अंश, अंश भिन्न भिन्न करी निज
जाणी अचल, अकंप, रहेवाथी शाश्वत आनं

सर्व अंगे थाय तथापि रत्न सर्वांगे निर्मल छे. ते रत्नने एक अंश खुल्लो देखी झवेरी अखंड रत्ननी शुद्धता जाणे तेने शकरडाथी अलग करी लेई, धोई ते रत्नना अमूल्य मूल्यने पामे. तेम, आत्मा पुद्गल अशुद्ध पर्यायमां नख्यो हतो पण अनादि ज्ञान वीर्य गुण रूप उपशम वडे समकिती आत्म तत्वने सर्वांगे शुद्ध जाणी, एही भेदज्ञान वडे कर्म मेल दूर करी अमूल्य आत्मानंद पामे. रत्नती शुद्धता उपर जेनी दृष्टि पडी नथी ते रत्नने न पामे तेम जेनी दृष्टि शुद्धात्म भाव उपर पडी नथी ते आत्मानी शुद्धताने पामे नहि. ज्यारे गुरु वचने शुद्धात्मता उपर दृष्टि पडे त्यारेज ते पोतानी शुद्धता संभाळी शुद्ध परमात्म पद पामे. जेवी दृष्टिए देखे तेवुं फल थाय. शुद्ध आत्म द्रव्यमांहे अनंत ज्ञेय भासे छे पण आत्म द्रव्यनी ज्ञायकतामां ज्ञेय नथी ज्ञेयमां ज्ञायकता नथी. ज्ञायकता ते पोतानुं रूप छे, ज्ञेय पर रूप छे. ज्ञेय विणशे ज्ञायकतानो विनाश नथी. ज्ञायकता अमर निज रूप छे ते जाणी सदा अमरपद भोगी रहो. रागादि पोतानुं मूल रूप नथी ज्यारे पोतानी ज्ञायकतामां भासता जे ज्ञेय रूप पर द्रव्य तेना ऊपर ममत्व करे त्यारे ए हुं, ए मने, हुं एह, ए मारामां, हुं एनामां, हुं ए वडे, ए माराथडे, ए माराथी हुं एनाथी, एम चिद्विकार थाय छे; पण ज्यारे पोताने ज्ञायकता रूपे देखे त्यारे पोतेज दर्शन, ज्ञान, चरण रुप, अगर पंच परमेष्टी रुप पोताने जाणी शिव राज्यनो अधिकारी थाय. एम प्रथम पोतानी शुद्धतानी श्रद्धा थई तेज साधक अने शुद्ध स्वरुप ते साध्य. एम साध्य साधकता जाणीने शिव मार्ग साधे ते पूर्ण शुद्धता पामे. माटे साध्य साधकनुं उदाहरण देखाडीए छिये.

. चेतना अनादि पर ममत्व वडे कर्मवर्गणा पुद्गल क्षेत्रमां पोताना आत्म प्रदेश एक क्षेत्रावगाही करी खोलीभूतपणे एकमेक थइ रह्यो छे, त्यां बहिरात्मा साधक अने मिथ्याभाव साध्य छे,

क्षयउपशम ज्ञानवीर्य साधक त्यां सम्यक्त्वभाव साध्य छे, ज्यां सम्यक्त्वभाव साधक त्यां शुद्ध सिद्धता साध्य छे.ज्यां शुद्धोपयोग साधकत्यां परमात्मभाव साध्य, ज्यां व्यवहार रत्नत्रिक साधक त्यां निश्चय अभेद रत्नत्रयी साध्य छे, सम्यक्दृष्टिने देशविरति साधक त्यां सर्वविरति साध्य छे; ज्यां देव, गुरु, शास्त्र, विनय, भक्ति, साधकता त्यां विषय कषायादि निवृत्ति, उदासिनता, मन परिणति निवृत्ति, स्थिरता साध्य छे, ज्यां शुभउपयोग व्यवहार परिणति निजात्म तत्वार्थे साधकता छे त्यां परंपराए मोक्ष साध्य छे; ज्यां अंतरआत्मा साधक छे त्यां शुद्ध परमात्मभाव साध्य छे; ज्यां समकिती जीव साधक त्यां ज्ञान, दर्शन, चरण साध्य; ज्यां भाव मोक्ष साधक त्यां द्रव्य मोक्ष साध्य; ज्यां क्षपक श्रेणि चढवुं साधक त्यां केवल ज्ञान, दर्शन, चरण, वीर्य, साध्य छे; ज्यां द्रव्यभाव संयम साधक छे त्यां साक्षात् मोक्ष साध्य छे, ज्यां परमाणु मात्र परिग्रह प्रपंच साधक तिहां ममता भाव साध्य; ज्यां मिथ्याविध्वंश करवो साधक छे त्यां मोक्ष करवो साध्य छे..एम साध्य साधक जाणी साधवाथी सहेजे शुद्ध साध्य सिद्ध थाय.

हवे साध्य साधकनुं विशेष लखीए छिए के ज्यां हुं नर, नपुंसक, नारी, देव, नरक, तिर्यंच, ए शरीर मारुं, एवो परमां अहं ममत्वभाव, निज आत्मस्वभावथी बाहिरना अन्य भावने पोतापणे जाणवुं, मानवुं, पर परिणति मांहे राग रींझ करी तन्मय थवुं एवा मिथ्याभावनेज साधे छे. एटले अज्ञानथी अज्ञान सधे, मिथ्यात्वथके मिथ्यात्व सधे, रागादिक कषायथी रागादिक कषाय सधे, वधे, एम अशुद्धतायी अशुद्धता सधे. शुद्धतायी परम शुद्धता सधे. देश शुद्धतायी पूरण शुद्धता सधे. मिथ्या देव गुरु धर्म सेवे मिथ्यात्व सधे. सम्यक् देव, गुरु, धर्म, सम्यक्दर्शन, ज्ञान, चरण सेवे शुद्ध तत्व सधे. अंश दर्शन ज्ञान चरणरूप शुद्ध उपयोग परम दर्शन ज्ञान चरण उपयोगनो साधक छे. अंशवडे सर्वांश प्रगट थाय. आत्म शुद्ध-

तानो निश्चय परम प्रगट शुद्धतानुं कारण छे. सम्यक् ज्ञानमां पूर्ण आत्मभाव अप्रगट छते श्रद्धा रुचिमां आश्रव बंध अजीव भाव हेय, संवर निर्जरा मोक्ष आत्मभाव उपादेय जाणवा, निज आत्म शुद्ध सिद्ध स्वरूप उपादेय प्रतीतिमां आणी अंतरंग शुद्धतामां परिणति प्रवेश करे ते वडे प्रगट समवेत (समुदाय) समवाय (अभेद) शुद्धता प्रगटे. प्रथम शुद्ध स्वरूपनुं श्रद्धान करी विषयो कषायो मन वचन कायानी योग प्रवृत्ति, धन, कुटुंब, परिवार, देवादिक ऋद्धि आदिमांथी रति छते निवृत्ति पामी, परिणति ज्ञान दर्शन चरणादि रुप निज स्वरूपमां स्थिरता पामे, एम यथाख्यात् चारित्ररूप स्वभावाचरण पामी केवल ज्ञानादिक गुण प्रगटी अबाधित रहे. प्रथम समकितनां निःशंकितादि आठ अंग प्रगटे, समकितनी निर्मलता वधे. भेदज्ञान स्वपर विवेक वडे जिन वचनमां शंका न रहे. (१) कुप्रावचनिक मिथ्या वचनमां रुचि प्रतिति न थाय. (२) सिद्धांतमां प्ररूपेला एक पण वचननी अप्रीति दुगंछा न आवे वली साधु मुनिराजना मलादिकनी केकोइपण अमनोज्ञ वर्णादिकनी दुगंछा न आवे. (३) शुद्धा शुद्ध देव, गुरु, धर्म परिक्षामां मूढता न रहे. (४) गुरुना गुणोने न गोपवे, वली पोतानी असमजथी जणाएला अवगुणने न प्रकाशे, पोताना गुरुने न दुभवे, वली अन्यना अवगुण अने पोताना गुण न प्रकाशे (५) पोताने अने परने सम्यक्त संजम आदिथी पडताने द्रव्यना गुणपर्याय लक्षण लक्ष्मां अभेदपणे जणावी वतावी स्थिर करे (६) देव, गुरु, साधर्मी उपर वात्सल्यताभाव राखे (७) शुद्ध नये सिद्धांतना रहस्यने जाणी, भणी जणावी प्रतिबोध आपी काव्यसुधारस आदिथी भवी जीवोने शासन रसी करे (८) एम आठ अंगवडे सम्यक्तभाव निर्मल करे. देव, गुरु, धर्म, शास्त्र भक्ति सन्मान शुद्धातमभाव पामवानुं कारण जाणी करे. गुरु परम कृपाल शुद्ध नये आत्मस्वरुप जणावी कषाय कलुषताथी छोडावे गुरुगमसहित शास्त्र (आप्त परम गुरुनां वचन यतः

तित्थयर समो सूरी, सम्मं जो जिणमयं पयासेई
आणाइ अइक्कंतो, सो कापुरिसो न सप्पुरिसो

अर्थ—जे सम्यक् प्रकारे जिनमतने प्रकाशे छे, ते आचार्य तीर्थंकर जेवा छे. पण जे जिन आज्ञा ओलंघी उपदेश दे छे, ते सत्पुरुष नथी नींदनीय छे. अभ्यासे भेदज्ञान रुप स्वपर विवेक पामीओ; माटे गुरु अने शास्त्रनी सेवा घणीज जरुरनी जाणी प्रमाद छोडी आदरे. भव भोगथी उदासिन्न वृत्ति करी शुद्धात्म भावमां मन स्थिर करे. शुभ उपयोगना त्रण भेद छे. भक्तिरूप, क्रियारूप, गुण गुणी भेद विचार रुप. तेना सातिशय अने निरतिशय वडे छ भेद थाय. तेमां समकित सहित भक्ति, क्रिया अने गुण गुणी भेद विचार तेतो सातिशय छे, अने सम्यक्त रहित ओ त्रणे भेद निरतिशय जाणवा. सम्यक्त सहित तो परंपरा नियमा मोक्षनुं कारण छे. अने सम्यक्त विना संसार सुख आपे, मोक्ष मार्गनी भजना छे. ओटले परंपराए मोक्ष पामे अथवा न पण पामे; ओज शुभयोगवडे फरी सद्गुरु योगे सम्यक्त पामे तो मोक्षनुं कारण थाय.

सम्यक्त ज्ञान, दर्शन चरण साध्य छे तेमज समकिती जीव साधक छे. ज्यां क्षपक श्रेणि साधक त्यां यथाख्यात चारित्र साध्य, अने यथाख्यात चारित्र साधक त्यां अनंत चतुष्टय साध्य छे. ज्यां द्रव्यलिंग साधक त्यां भावलिंग साध्य. ज्यां मनो विकार विलय साधक त्यां परम स्थिरता साध्य छे. ज्यां शब्द साधक छे त्यां अर्थ साध्य छे. ज्यां अर्थ साधक त्यां ज्ञानानंद रस साध्य छे. ज्यां शुद्ध ध्यान साधक त्यां परम स्थिरता साध्य छे. स्थिरता साधक त्यां कर्मक्षय साध्य छे. स्याद्वाद साधक त्यां वस्तुस्वरूप ज्ञान साध्य छे. द्वादश भावना साधक त्यां परम वैराग्य साध्य छे. निर्मल ज्ञान कला साधक त्यां शुध्ध परमात्म भाव साध्य छे. विवेक साधक

त्यां परम नीति साध्य छे. धर्मध्यान साधक त्यां शुक्लध्यान साध्य छे. वीतरागभाव साधक त्यां मोक्षभाव साध्य छे. संवर साधक तिहां कर्मबंध अभाव साध्यछे. निर्जरा साधक शुद्धात्म गुण प्रगट साध्य, शुद्ध उपयोग साधक त्यां चेतनामां चित्त लीन थवुं साध्य. नयभंग साधक त्यां प्रमाण साध्य. ज्यां प्रमाण भंग साधक त्यां वस्तु सिद्ध साध्य. सम्यक् शास्त्रावलोकन साधक त्यां शुद्ध श्रद्धा साध्य, शुद्ध श्रद्धा साधक प्रगट परमार्थ पामवो साध्य, गुरुसेवा साधक आत्महित साध्य. विनय साधना ज्ञानसिद्धि साध्य. तत्वामृत पीवुं ए साधना संसार खेद मटवो साध्य, ध्यानाभ्यास साधना ध्यान सिद्धता साध्य, नयनिक्षेप प्रमाण सप्तभंगस्याद्वाद साधना शुद्ध द्रव्य ज्ञान साध्य, परदया साधना निजदया साध्य, द्रव्य दया साधना भाव दया साध्य, सम, संवेग, निर्वेद, अनुकंपा, आस्तिक्यता, साधना सम्यक्त गुण साध्य, शुध्ध चेतन भावना साधना सहज समाधि साध्य, प्राणायाम साधना मनोनिग्रह साध्य, धारणा साधना ध्यान साध्य, निज गुण रुचि साधना अखंड समाधि साध्य, विकथा साधना कर्म क्लेश साध्य, संवेगनी, निर्वेदनी, आक्षेपणी, निक्षेपणी एम चार प्रकार धर्मकथा साधना शुध्ध धर्म साध्य, एम अनेक विध साध्य साधक जाणी शिव समाधि साधीए.

कोई कहेशेके आ समयमां मोक्ष मार्ग छे नहि, तो एवुं जाणनारे मोक्ष मार्गनो अभाव कर्यो ते बहिरात्मा छे पण आ वर्तमान समये जे जीव मोक्ष मार्गनो अभिलाषी थई शुद्ध क्षायक समकित पामी अनुभव आनंदने वधारे ते एक भव वैमानीकनो करी; उत्तम क्षेत्रे, उत्तम कुले, मनुष्यभव पामी, आठ वर्ष उम्मर थया बाद संयम लई, एक अंतरमुहूर्त्तमां घाती कर्मनो क्षय करी अनंत चतुष्टय प्रगट करी परम कल्याणने पामे; माटे मोक्ष मार्ग साधवा उजमाल थई अनुभव अभ्यास निरंतर करवो. अहिंयां काल कर्मनुं जोर नथी.

आगलनी पेठे चक्रवर्ती आदि ऋद्धि अने गृहस्थोनी मणि माणेक आदि ऋद्धि आज नथी. ते लोकोने तो परिग्रहनो राग संसार तरफ वधारे खेंचनारो हतो, आ वखतमां एटलो परिग्रह नथी माटे स्वरूप साधवामां अटकावनार आगळ जेटलो परिग्रह पण नथी. प्रत्यक्ष आ संसारमां घणां विघ्न जणाय ले तो मुमुक्षुओए देहादि जोगथी विरक्त थइ स्वरूप साधवुं एज श्रेय ले. पर परिणामिकता करवी सुगम जाणे ले निज परिणामे रहेवुं कठण थतावे ले. संसारीक कार्योमां चतुर, निज स्वरूप साधवामां मूर्ख, ए केवी अचंबानी वात ले? एम शठ हठ पकडी कर्मफंदमां घायो बहु जव ताप पाम्यो तो पण अंध धुंध थइ रही सद्गुरु वचनामृत पीतो नथी, मोहनिंद्रावडे गाफल थइ रह्यो ले. पोताना कृतकर्मना विपाको अन्य कोइ नहि जोगवे पोतेज जोगवे; माटे गुरु परमकृपा करी ढंढोली ढंढोली पचारी पचारी जगावी कहे ले ते ठनां जो निज दयाल न थाय तो जव अटवीमां जमतां फरी कोण वारवावालो ले? माटे एक क्षणमात्र पण प्रमाद न करतां जिन आज्ञा परमगुरु मुखे जाणी शुद्ध नये सेवो. सुखी थाओ. शुद्ध जागृतता पामे निज चैतन्यता वधारे. निज परिणति वधारे. अध्यात्म महिमामां लय लगावे. सहज समाधिरस पामे. कर्मबंध मटावे. प्रधान चिद्गुण पर्यायमां ध्यावे त्यारे पूर्णानंद पामे. ए जिनवचननो सार जाणी ग्रही अनंतकाल जीवीए. निज डोरी न थइए. निज स्वजाव अवलोकनथी पर परिणति नाश पामे निज अनुरागवडे वीतराग पद पामे. हमणां दाव पाम्यो तुं फरी योग मलवो दुर्लन ले. जेथी जवफंद मटे; माटे मान मोडी, माया जाल उखेडी, क्रोध अग्नि बुजावी, लोज लहेर मटावी, विषय विष तजी, चिदानंद राज्य देखो. ज्ञानामृत पारा पीओ. निज परिणति नारि संगे रमण करी ममता कुमतिने परथी कढावी एकांतिक, आत्यंतिक आनंद विलासी थाओ. निवृत्ति प्रियाथी दूर रह्यो त्यां सुधी जवतार लह्यो; हवे निवृत्ति राखी

संगे सर्वे समय रही अखंड आनंद विलसो. परमां निजभाव कल्पी रह्यो तेथी साचुं सुख पाम्यो नहि, होंश पुरी थाय नहि. पण अस्थिरता, परतंत्रता, चपलता, सहज निधि वियोग विना बीजुं फल नथी. ब्रह्म समुद्र ज्ञानामृत रसे भर्यो छे ते रस पीतां अमर, अजरपणुं पामे. पुद्गल कर्मे करी पांच इंद्रिय ने छठुं मन थयां तेमां देह प्रमाणे आत्मा व्याप्यो तेथी एकेंद्रियादि तथा संज्ञी, असंज्ञी संज्ञा पाम्यो. भाव इंद्रिय भाव मन एम छ प्रकारे उपयोगना भेद थाय छे. एक एक उपयोग वडे एक एक तरेहनो पुद्गलादि परिणाम देखे, जाणे. उपयोग मन द्वारे चिंता विकल्प देखे, जाणे, चेतना परिणाम, विकल्प चितारूप थाय ते परिणामने मन नाम कहेवाय. एम बीजी इंद्रियो द्वारे पुद्गल वर्णादि विषयोने देखे, जाणे, जेम कान वडे शब्द पर्याय, आंख वडे वर्णादि संस्थानादि पर्याय, नाकवडे गंध पर्याय, जीभवडे रस पर्याय, त्वचावडे स्पर्शादि पर्यायने जाणे. ते अर्था, ईहा, अवाय, धारणा, अवग्रहे, एम एक एकना चार चार भेद करी चोवीश अने मन, आंख विना चार इंद्रिय व्यंजनने ग्रहे छे ते चारने व्यंजनावग्रह कहिये एम अठावीश भेद थाय ते मतिज्ञान नाम पामे छे. तेना उत्तर भेद करतां अनेक भेद पण थाय छे. एज इंद्रियो अने मनवडे वस्तुनो सामान्य बोध तेने दर्शन कहिये. एम आगमानो उपयोग परसंयोगे मति संज्ञा पामे छे. ज्ञानीओना अतिशय श्रुति एटले वाणिथी अने अक्षरादि अन्य चिन्होवडे अन्य जे जे भावो रूपी अरूपी त्रिकालना अने दुरवर्तिना मतिज्ञाने करीने जाणे, ए मिश्रनुं नाम श्रुतज्ञान कहिये, ते मति श्रुत समकिती जीवने मतिश्रुत कहिये. मिथ्यात्वी जीवने कुमति कुश्रुति रूप छे. परसंगे ज्ञान अनेक नामने पामे छे. ज्ञान एक निर्मल चैतन्य मात्र छे. मिथ्यात्वीना जाणवामां विपर्यास छे; केमके मिथ्यात्वी देहने ए हुं, मने, मारा कामना इत्यादि ममत्व सहित जाणे छे माटे मिथ्याज्ञान

तो देखवा जाणवा मात्र छे. राग द्वेष आदि विकार ग्रहवे करी पोते विकारी थाय. राग, द्वेष, मोह सहित देखवुं, जाणवुं, आचरवुं करे तेज बंध थाय. सम्यक् ज्ञान दर्शन चरणमां बंध नथी.

॥ गाथा ॥ दर्शनमात्म विनिश्चित, रात्म परिज्ञानमिष्यते बोधः॥
स्थितिरात्मनि चारित्रं, कुत एतेभ्यो भवति बंधः ॥अर्थ॥

॥ दोहरो ॥ दर्शन आत्म विनिश्चित, बोध विशेष सुज्ञान ॥
आत्म स्थिरता चरण गुण, तिहां न बंध विधान ॥

अनादि जीवने स्वभावाचरण आवे नहि, अने भवि जीव समकित पामी स्वभावाचरण सेवी सकल कर्मनो नाश करे. कोई प्रश्न करे के स्वरूप देखीए नहि, जाणीए नहि, तो तेमां केवी रीते उपयोग स्थिर करीए ? तेने कहेवुं के परवस्तुनो देखनार जाणनार स्वरूपमां ताहरोज उपयोग छे, ए उपयोगथी देखवा जाणवानी अन्य वस्तु भिन्न छे, पण एज ताहरा उपयोगने राग, द्वेष, मोह पराचरणरूप न थवा दइं तो कर्मबंध थावी शके नहि, अने जेम जेम रागादि अशुद्धता विना उपयोग स्थिर रहे तेम तेम पूर्व कर्म रस निर्जरी, कर्मदळीयां खरी ज्ञान दर्शन लब्धि प्रगट थाय. ताहरो उपयोग ताहारी पासे छे, अन्य क्षेत्रे शोधवा जवुं नथी (उक्तंच) (उवओगमओजीवो)

॥ गाथा ॥ उवओगो खलु दुविहो, णाणेण य दंसणेण संजुत्तो ॥
जीवस्स सव्व कालं, अणण्णभूदं वियाणीहि ॥

एटले सर्वे जीव सर्व काळ उपयोग सहित छे. जीवपरिणाम, वस्तु देखे छे तथा जाणे छे. स्वभावनिवास परिणामज करे छे. परिणाम उत्पाद, व्यय, ध्रुव रूप छे. उत्पाद, व्यय, ध्रुवमां मग्न, अने मग्नतामां अस्तित्व. अस्तित्वमां वस्तुत्व, वस्तुत्वमां द्रव्यत्व, द्रव्य-

त्वमां प्रमेयत्व, प्रमेयत्वमां परिणामिकत्व, परिणामिकत्वमां अगुरु लघुत्व, एम सामान्य विशेष सर्व धर्म गुणगुणी अभेदपणे परिणमता सिद्ध थया. माटे ज्ञान दृष्टिए जोइए तो वस्तु अगोचर नथी पण वस्तुना स्थानके जोतां जके, अन्य स्थानके अने अन्यरुपे नास्ति छे माटे स्वद्रव्यादिके पोतानो अस्ति धर्म संजाणी त्यां परिणाम स्थिर, अचल, अकंप, मग्नपणे निर्मलानंद अनुभवो.

॥ उक्तंच ॥ जीवो परिणाम दुविहा, सुद्देण असुद्देण चासुहो असुहो, ॥ सुद्धेण तदा सुद्धो, परिणामो होई सद्धेयो.

जीवना परिणाम बे प्रकारना. एक शुद्ध, बीजो अशुद्ध. अशुद्धना पण बे भेद एक शुभ बीजो अशुभ. ज्यारे जीव जेवा परिणामने परिणमे छे त्यारे ते परिणामथी तन्मयी छे. ज्यारे शुद्ध परिणामने परिणमे त्यारे पोतानी शुद्धताए तन्मयी छे. ज्यारे शुभाशुभ अशुद्ध परिणामने करे त्यारे अशुद्धतामां तन्मयी छे. माटे परिणामने शुद्ध स्वरूपे करी तन्मयताए स्थिर राखवो, रागादिक अशुद्धता लागवा देवी नहि. परद्रव्यना ममत्वे आतम अध्यवसाय त्रिविध रुपे अशुद्ध थाय छे. आतमस्वरुपने जाण्युं नहि माटे अज्ञान रुप अध्यवसाय थया, परने पोतापणे जाण्युं माटे मिथ्यात्वरुप अध्यवसाय थया, अने परद्रव्य उपर रागादि थयेथी कषायरुप अध्यवसाय थया, एम त्रिविध अध्यवसाय थाय ते तिव्र, तिव्रतर, तिव्रतम, मंद, मंदतर, मंदतम वके असंख्याता भेद थायछे माटे ज्ञान दर्शन चरणरुपे निज आतम परिणाम स्थिर करी अबाधित रहेवुं. पराचरण बे प्रकारे छे एक द्रव्य पराचरण बीजुं भाव पराचरण. मन वचन कायानी क्रीया अथवा कर्मनुं कारण जे नोकर्म ते द्रव्य पराचरण छे. भाव पराचरण ममत्व राग रूप मोहरुप छे. कोइ कहे के "रागादिभाव जीवना छे, परभाव नथी अने रुप रसादि ते परना छे"

तेने कहिए रागादि भाव शुद्ध नये जीवना मूल स्वभाव नथी पण आत्मामां विभाव स्वभाव छे, ते वडे अनादि पोताना स्वरुपने अणजाणतो अशुद्ध निश्चय वडे परने पोतापणे जाणे तेथी राग ए प्रवाह अनादि छे पण पूर्वलो पूर्वलो राग नाशे अने नवो नवो उपजे तेथी ए पण सादिसांतछे, ज्यारे जीव शुद्ध नये पोताना स्वरुपने जाणे त्यारे राग थवानो अवकाश नथी; माटे ए पोतानो मूल स्वभाव नथी. अने रुप रसादिकतो प्रत्यक्ष जड विभाव छेज. ज्ञान, दर्शन, चारित्र एज पोतानो मूल स्वभावछे; पण ज्यांसुधी पोतानुं शुद्ध स्वरुप जाण्युं नथी त्यांसुधी परिणाम जेवा ध्येयमां व्यापे तेवा थाय; माटे जड ध्येयमां परिणाम न जवा देतां शुद्ध सिद्ध स्वरुप ध्येयमां स्थिर करवा एटलेज पोते सिद्ध रुप थाय, उत्पाद, व्यय, अने खट गुण हानि वृद्धि अने अर्थक्रियाकारित्व परिणामथीज सिद्ध थाय छे. आगल देवाधिकार लखीए छिये.

चार घनघाती कर्म जेणे नाश कर्यां, अनंत दोष रहित अनंत गुण सहित एवा देवाधिदेव त्रिभुवन तारण ने मुख्य अढार दोष रहित छे, मोहनी कर्मना क्षय थकी अग्यार, ज्ञानावरणना क्षय थकी एक, दर्शनावरणना क्षय थकी एक, अंतरायना क्षयथकी पांच, एम अढार दोष गया तेनी वीगत निचे प्रमाणे.

मोहनी कर्मना अग्यार दोष लखीये छिये. हास्य, रति, अरति, भय, शोक, दुगंछा, मिथ्यात्व, अविरति, राग, द्वेष, काम.

पंचास्तिकायना प्रमेय जाणवाथी सकल परिणामने पण यथार्थ जाण्या पुरुषो अने स्त्रीओना स्वभावने कर्म उदयागतने पण जाण्या तो तेने अचंबो न होय तो हास्य शानी ? (१) ज्ञानानंदमय निजरुपथी न्यारो जे पुद्गलपर्याय अथिर, असार जाण्यो तो तेमां रति शानी ? (२) पुद्गलपर्याय अथिर, जड चल जीवनी अंछरुप जे शरीर तेमां जन्म, जरा, मरण, भूख, तृषा, ताप, श्रम, रोग, चिंता

खेद आदि अनेक दोषण छे; तेथी न्यारुं ज्ञानदर्शनमय असंख्यात प्रदेशरूप अबाधित निज अंग जाण्युं, पुद्गल परिणति ए आपणी नथी, अने तेमां जोग धर्म पण नथी, सम्यक् प्रकारे निज ज्ञानानंदमां जोगधर्म जाण्यो. कलुषतारूप मोहनीनी अट्ठावीशे प्रकृति अने तेना असंख्याता अध्यवसायनो नाश थयो तो शरीरनी अंदर गमे तेम होय तेनी अरति शानी ? (३) पोताना स्वप्रदेश अने ज्ञानादि निधान, क्षांत्यादि निज कुटुंब, स्वपर विवेकरूप मित्रने सदा अखंड अबाधित जाणे छे अने पोतानुं सर्वस्व अखंड जाणे छे तिहां भय शानो ? (४) वली पोताना द्रव्य प्रदेश, गुण, पर्याय, सुख हेतु सदा कायम छे. पूर्वे अनंतकाल भव भ्रमण करतां पोतानो एक प्रदेश पण घसायो नथी, गुण तो लेश मात्र पण विनाश पाम्यो नथी तो शोक शानो ? (५) पुद्गलना अमनोज्ञ स्पर्श, रस, गंध, रूप, शब्द आपणा निज आत्म अंगने कंइ हरकत करी शकता नथी, अमनोज्ञ स्पर्शादिकनी हरकत तो शरीरने होय, शरीरथी न्यारो ज्ञानघन पोते पोताने जाण्यो तो दुगंछा शानी ? (६) सकल द्रव्यना गुणपर्याय अस्तित्वादिक सामान्यधर्म अने परिणामिकत्वादि विशेष धर्म लक्ष लक्षण अभेदपणे जे जेना ते तेनामां जाण्या. पोताना लक्ष लक्षण अभेदपणे पोतामां जाण्या तो परमां ममत्व क्यांथी होय अने ममत्व न होय तो मिथ्यात्व शानुं? (७) शरीरनी अंदर उपजता क्षुधा, तृषा, जरा, मरणादि मटाडवाने अने पंच इंद्रियना भोगो, अने धन आदि भोग उपभोगनी वस्तु मेलववाने मन, वचन, कायानी प्रवृत्तिरूप अविरति उपजे छे पण शरीरथी न्यारुं निर्मल, निःकंप, निज आत्मअंग जाण्युं तो अविरति शानी ? (८) आत्मअंग अभंग चेतना विलास पोतानो पोतामां जाण्यो पुद्गल क्रिया प्रयुंजी सुख लेवानुं नथी पण सहेजानंद निज आत्म अधिकार मांहे छे तो परनो मोह पण नहि तो राग शी वस्तुनो होय ? (९) पोतानुं आत्मअंग अने

ज्ञानादि निधान अखंड, अभंग, अतुट छे अने कोइ अन्य द्रव्य हरकत करी शके एवुं नथी, लूंटी बगाडी शके एवुं नथी, कोइ बगाडवा समर्थ नथी, तो वेर अने द्वेष शानो? (१०) शरीरनी अंदर वेदोदय तथा जुख, तरस, ताप, शीतादि विकारो होय छे, शरीरथी न्यारुं निरोगी, निरामय, अविकारी, ज्ञानमय, सकल कामना रहित, निज आतमअंग जाण्युं तो वेद उदयनो मद अने स्त्री आदि अंगना अजिलाष, अने पंचे इंद्रियोना विषयोनी कामना क्यांथी होय? (११) ए अग्यार दोष मोहनी कर्म वडे हता ते सर्वांशे नाश पाम्या.

समकाले अनंत द्रव्यना सामान्य विशेष धर्म, गुण, पर्याय, वस्तु स्वजाव, जवितव्य, जीवादि सर्वे द्रव्यनी काल परिणति, सकल द्रव्यना क्रमवृत्तीपर्याय, शक्ति अने पुरुषत्व सर्वेना त्रिकालवर्तीना जावपर्याय, अन्य संबंध विजाव आदि सकल प्रमेयने मापनारी पर परिछेदक शक्ति वाली जळहळ ज्ञान ज्योती अखंड, अनंत प्रगटी. कोइ पण ज्ञेय एवो नथी के जे ज्ञानना जाणवामां आवे नहि; एवुं निर्मल, निःकंपज्ञान प्रगटयुं तो अहिंयां अज्ञान रहेवानो अवकाश नथी. (१२) शरीरना ममत्ववडे शरीरना थाकथी निंद्रा हती; साक्षात् चैतन्यअंग सकल समय अबाधितपणे दर्श्युं. तुरीय अवस्था प्रगट थइ पुद्गल अंगमांथी इष्ट अनिष्ट वर्गणा खरे, मळे ते वखते खेद लागी निंद्रा थाय छे पण पुद्गल पर्यायथी न्यारुं निज असंग अंग दर्श्युं; तेमांथी प्रदेश मात्र पण खरवानो के घसावानो नथी तो थाक अने निंद्रा क्यांथी होय? (१३)

हवे अंतरायना पांच दोष गया ते सक्षेप लिये.

आत्मा पोताना वीर्य गुणे करी ज्ञान, दर्शन, चरणादि गुणाग्रंने स्वस्वरूपे परिणमवानी सर्वे समय दानरूप अदाय दान आपे छे; वळी अव्याबाधादि अनंत गुणोने कायम रहेवाने तथा अन्य जवी

जीवोने पण आत्मसत्ता शुद्ध नये उपदेशी अक्षय दान आपे ठे एम अनंत दानलब्धि प्रगट थइ. (२४) ज्ञान, दर्शन, चरणादि आप आपणा क्षायक वीर्य तरफथी लाज लेइ आप आपणा कार्यमां अखंम धाराए वर्ते ठे ते लाजलब्धि प्रगट थइ. (२५) ज्ञान, दर्शन शुद्ध निर्मल अनंत पर्याय रम्य स्वरूपमां सदाए रमण जोग विलास करी अनंत पर्यायने जोगवे ते जोगलब्धि जाणवी. (२६) ज्ञान, दर्शन, चरण, अव्याबाधादि आत्मगुण शिव कमला संगे अखंड अनंत जोग जोगवे ते उपजोगलब्धि प्रगटी (२७) चेतना निज वीर्य गुणने निज सकल स्वकार्य मांहे अखंम प्रवर्तावे ते वीर्यलब्धि (२८) एम अढार दोष रहित होय तेने देव कहिए. कोइ निज कल्पना कल्पीत जन्म, मरण, क्षुधा, तृषादि दोष बतावे ठे ते शुद्ध परंपराना, अजाण, बाल ठे. तृषादि तो वेदनी कर्मना तावाना ठे, जन्म, मरण, आयुष्य कर्मना तावाना ठे, अरिहंतां तो घाती कर्म जवाथी घाती कर्म वडे जे दोषो उपन्या हता ते गया, अने क्षुधा, तृषाने जो दोष कहीए तो आत्माने उंच गोत्र कहेवुं अथवा कर्म प्रकृतिना नामे जे नाम कहेवुं ते अने शाता अशाता वेदनी आदि अनेक दोषो ठरे तो तेणे अरिहंतनुं स्वरूप जाण्युं नथी.

ते लोको नीचे प्रमाणे अढार दोष बतावे ठे ॥ कुंमलीयाः ॥ दूषन अठारह रहित, सो केवली संजोग, जन्म मरण जाके नहीं नहिं निंद्रा जय रोग; नहिं निंद्रा जय रोग, सोग विस्मय न मोह मति; जरा खेद परस्वेद, नाहिं मद वैर विषे रति, चिंता नांही सनेह, नाहिं जह प्यास न भूख न, थिर समाधि सुख सहित, रहित अठारह दूषन.

पण तेमां प्रथमथी केटलाक नाश थएला ते केवलज्ञान वखते नाश बतावे ठे. तथा केटलाक अंतर जावित दोषोने जूदा गणी बतावे ठे तथा केटलाक कायम रहेलाने नाश थएला कहेठे, तथा

तेज पोतानी अने अन्य जीवोनी करुणाना पात्र छे. माटे उत्सूत्र बोलनारथी सावचेत रहेवुं, घाती कर्म सहित ए दोषो क्षय थवाथी अनंत चतुष्टय प्रगट भोगी थया. इंद्रियादिकनी सहाय विना निज ज्ञान गुणे करीने लोकालोक पंचास्तिकाय त्रिकालवर्तीना पर्याय एक समय समकाले द्रव्यथी, क्षेत्रथी, कालथी, भावथी, सकल द्रव्यना प्रमेयने जाणे एवुं अखंड, अविनाशी, अस्खलित, केवलज्ञान प्रगट थयुं छे. सकल द्रव्यना सामान्य स्वभावने समकाले देखे एवुं केवलदर्शन प्रगट थयुं छे, पोताना स्वभावमां ज्ञानना त्रिकालवर्तीना पर्याय ज्ञेयाकाररूपे भासे अने सकल द्रव्यना सामान्य स्वभाव दर्शन गुणमां भासे एवा ज्ञान दर्शनना अनंत पर्यायमय रम्य निज स्वरूपमां अखंड आनंदे रमण करे अने सकल परद्रव्य पर्यायथी उदासिन्न वृत्ति तो पहेलां मोहनी कर्मना अंतथी थयेली छेज, अने निज स्वभावमां अखंड धाराए स्वतंत्रपणे, मग्नपणे जे रमण एवो परम चारित्र धर्म प्रगट्यो छे वली आत्मवीर्यवडे अनंत दान, अनंत लाभ, अनंत भोग, अनंत उपभोग, अचल, अनंत वीर्यशक्ति, स्वतंत्र प्रगट थइ छे, एम चार अनंत आत्मिक शक्ति जेने प्रगट थइ छे; वली तीर्थंकर नामकर्मने उदये करी अष्ट महा प्रातिहार्य, चोत्रीश अतिशय, निर्दोष, स्याद्वादमय पूर्वापर विरोध रहित वली अतिव्याप्ति अव्याप्ति, असंभवादि अनेक दोष रहित अने पांत्रीश गुण सहित जेनी वाणी छे. भविजीवोने शुद्ध नये नवतत्वादि वस्तु स्वरूप प्ररूपि मोक्ष मार्गे पहोंचाडे एवा महागोप, महामाहण, महानिर्यामक, महासथ्यवाह, महावैद्य, आधार, करुणासमुद्र, भावधर्मदातार आदि अनेक गुणो जेने कहेवाने पूर्ण श्रुतज्ञानी पण समर्थ नथी तो हुं अल्पमती शुं कही शकुं; मतलब के जेना उज्वल अपार गुणो छे एवा अरिहंत देवाधिदेव छे. वली सिद्ध परमेश्वर अष्टकर्म क्षय करी लोक शिखरे आनंदपुरीमां बिराजमान थया ते अनंत ज्ञान, अनंतदर्शन, अनंत-

तेज पोतानी अने अन्य जीवोनी करुणाना पात्र छे. माटे उत्सूत्र बोलनारथी सावचेत रहेवुं, घाती कर्म सहित ए दोषो क्षय थवाथी अनंत चतुष्टय प्रगट भोगी थया. इंद्रियादिकनी सहाय विना निज ज्ञान गुणे करीने लोकालोक पंचास्तिकाय त्रिकालवर्त्तीना पर्याय एक समय समकाले द्रव्यथी, क्षेत्रथी, कालथी, भावथी, सकल द्रव्यना प्रमेयने जाणे एवुं अखंड, अविनाशी, अस्खलित, केवलज्ञान प्रगट थयुं छे. सकल द्रव्यना सामान्य स्वभावने समकाले देखे एवुं केवलदर्शन प्रगट थयुं छे, पोताना स्वभावमां ज्ञानना त्रिकालवर्तीना पर्याय ज्ञेयाकाररूपे भासे अने सकल द्रव्यना सामान्य स्वभाव दर्शन गुणमां भासे एवा ज्ञान दर्शनना अनंत पर्यायमय रम्य निज स्वरूपमां अखंड आनंदे रमण करे अने सकल परद्रव्य पर्यायथी उदासिन वृत्ति, तो पहेलां मोहनी कर्मना अंतथी थयेली छेज, अने निज स्वभावमां अखंड धाराए स्वतंत्रपणे, मग्नपणे जे रमण एवो परम चारित्र धर्म प्रगट्यो छे वली आत्मवीर्यबले अनंत दान, अनंत लाभ, अनंत भोग, अनंत उपभोग, अचल, अनंत वीर्यशक्ति, स्वतंत्र प्रगट थइ छे, एम चार अनंत आत्मिक शक्ति जेने प्रगट थइ छे; वली तीर्थंकर नामकर्मने उदये करी अष्ट महा प्रातिहार्य, चोत्रीश अतिशय, निर्दोष, स्याद्वादमय पूर्वापर विरोध रहित वली अतिव्याप्ति अव्याप्ति, असंभवादि अनेक दोष रहित अने पांत्रीश गुण सहित जेनी वाणी छे. भविजीवोने शुद्ध नये नवतत्वादि वस्तु स्वरूप प्ररूपि मोक्ष मार्गे पहोंचाडे एवा महागोप, महामाहण, महानिर्यामक, महासार्थवाह, महावैद्य, आधार, करुणासमुद्र, भावधर्मदातार आदि अनेक गुणो जेने कहेवाने पूर्व श्रुतज्ञानी पण समर्थ नथी तो हुं अल्पमती शुं कही शकुं; मतलब के जेना उज्वल अपार गुणो छे एवा अरिहंत देवाधिदेव छे. वली सिद्ध परमेश्वर अष्टकर्म क्षय करी लोक शिखरे आनंदपुरीमां बिराजमान थया ते अनंत ज्ञान, अनंतदर्शन, अनंत-

चरण, अनंत अचलवीर्यवंत, अटलअवगाहना, अक्षयस्थितिवंत, अगुरुलघु, निराबाध, समाधिमय एम अष्ट गुणातम सिद्ध परमात्मा कहिए.

हवे ज्ञान अधिकार लखीए छिए.–ज्ञान ए आत्मानो परम स्वजाव छे, आत्माथी अजेदपणे छे, पण आवर्ण वशे विविध प्रकारे नाम पामे छे तेना मुख्य पांच जेद छे. मति, श्रुत, अवधि, मनःपर्यव, ए चार ज्ञान आवर्णना क्षय उपशमथी अने केवलज्ञान शुद्ध निरावर्ण, अतींद्रिय, निर्मल, परम ज्ञान छे; तेमां प्रथम मतिज्ञान अधिकार आ ग्रंथमां कारण प्रसंगे पहेलो लखायो छे त्यांथी जाणवो. बीजुं श्रुतज्ञान चौद अने वीश जेदे अगर विविध प्रकारे छे तेना मुख्य जेद लखीए छीए.

॥ गाथा ॥ अक्खर सन्नी सम्मं, साईअं खलु सपज्जवसिअं च
गमिअं अंगपविठ्ठं, सत्तविए ए सपक्खिक्का ॥

अर्थः–(अक्खर के०) अक्षरश्रुत (सन्नी के०) संज्ञीश्रुत (सम्मं के०) सम्यक्श्रुत (साईअं के०) सादिश्रुत (खलु के०) निश्चे (सपज्जवसिअंच के०) सपर्यवसितश्रुत अथवा सांत श्रुत (गमिअं के०) गमिकश्रुत ते पाठ, छंद, आलावा, सरखा होय (अंगपविठ्ठ के०) अंगप्रविष्टश्रुत, ते आचारांगादिक (ए के०) ए (सत्तविए के०) साते श्रुतना जेद ते (सपक्खिक्का के ०) सप्रतिपक्ष करीए एटले ए सातेने पोताना प्रतिपक्ष सहित करीए; जेम अक्षर श्रुत, त्यां बीजुं अनक्षर श्रुत, संज्ञि श्रुत त्यां बीजुं असंज्ञि श्रुत. एवी रीते प्रतिपक्षी सात जेद मेलवतां चौद जेद, श्रुत ज्ञानना थाय. ॥ इत्यक्षरार्थः ॥

हवे चौद जेदनुं विवरण लखीए छिये.

त्यां अक्षर त्रण जेदे छे. एक संज्ञाक्षर, बीजा व्यंजनाक्षर, त्रीजा

लव्ध्याक्षर. त्यां जे पत्रादिके लख्या ते संज्ञाक्षर, मुखे करी उच्चार करीए जे अकारककारादिक ते व्यंजनाक्षर. ए बन्ने थकी(कारणथी) नाव श्रुत होय. ते माटे ते श्रुतना कारणपणाने लीधे एने द्रव्य श्रुत कहीए; तथा शब्द सांजले थके तथा रूपादिक ग्रहे थके "अमुको ए अर्थ." एवुं जे अजिधेय पणे अर्थज्ञाननो हेतु, इंडियावरण क्षयोपशम लब्धि जघन्य ज्ञान ते श्रुत एटले अनजिधेय पदार्थने अनंतमे जागे अजिधेय पदार्थ ठे तेनुं जाणवुं ते लब्ध्यक्षर ए जावाक्षर. एवुं नाम अक्षरश्रुत जाणवुं. (२) अने एनुं प्रतिपक्षी बीजुं अनक्षरश्रुत ते कहीए जे श्वासेश्वासकारे, अने ठींके, खांसीए करी पुरुषादिकनुं ज्ञान, ते अनक्षर शब्द श्रुत. ए बीजो जेद जाणवो.

३–त्रीजुं संज्ञा श्रुत ते संज्ञा त्रण ठे. एक हेतूपदेशिकी, बीजी दैर्घकालिकी, त्रीजी दृष्टीवादोपदेशिकी, ए त्रणमांहे अहीं दैर्घकालिकी संज्ञाए करी जे सन्नीया पंचेंडिय मनोज्ञानवंत जीव तेनुं श्रुत ते संज्ञि श्रुत. एत्रीजो जेद जाणवो.

४–चोथुं तेनुं प्रतिपक्ष जे दैर्घकालिकी संज्ञा रहित जे जीवने मन विना इंडियथी थयुं ते असंज्ञि श्रुत, ए चोथो जेद जाणवो.

५–पांचमुं सम्यक्दृष्टी जीवनुं श्रुत. ते असम्यक् श्रुत ग्रहण करे तो पण सम्यक्श्रुत थाय; कारणके ते खोटाने खोटुं जाणे तेथी ए पांचमुं सम्यक्श्रुत.

६–ठहुं मिथ्यादृष्टि जीवने जे परिणमे, ते मिथ्या श्रुत. जे जणी मिथ्यात्व दृष्टि जीव खोटाने खरुं अने खराने खोटुं जाणे तेथी ए मिथ्यात्वश्रुत ठहुं जाणवुं.

७–आदि सहित ते सादि श्रुत. ते आदि द्रव्य, क्षेत्र, काल अने जावनी अपेक्षाए चार प्रकारे ठे, तेमज सपर्यवसान कहेतां अंत तेणे सहित ते सपर्यवसित श्रुत, ते पण तेमज चार जेदे ठे, त्यां द्रव्यथी एक जीवनी अपेक्षाए श्रुतज्ञान ते सादि अने सपर्य-

वसित ठे; केमके नव्यजीव सम्यक्त्व पामे ते वारे श्रुत पामे ते सादि श्रुत; अने वली सम्यक्त्व वमे तिहां, अथवा केवलज्ञान पामे ते वारे नाव श्रुत टली जाय, एटले श्रुतनो अंत थाय, तेथी सपर्यवसित एटले सादि अने सपर्यवसित, ए बे जेद डव्यथी कह्या. अने सर्व जीवनी अपेक्षाये श्रुत, अनादि तथा अपर्यवसित ठे. जे नणी एम कह्युं न जाय, जे आ संसारमां सर्वथी पहेलुं अमुकने श्रुतज्ञान प्राप्त थयुं अथवा अमुकथी श्रुतज्ञाननो अंत थशे एम अनादि अनंत काल नणी प्रवाह रुपे श्रुतपण अनादि अनंत ठे; एटले अनादि अने अपर्यवसित ए बे नेद डव्यथी कह्या; ए रीते चारे प्रकार श्रुतना डव्यथी कहेवाणा. हवे क्षेत्रथी कहे ठे. त्यां जरत ऐरवते जेवारे प्रथम तीर्थ प्रवर्त्ते तेवारे द्वादशांगरुप श्रुत होय ते दिवसथी सादि कहेवाय. तेवार पठी जेवारे तीर्थ विठेद थाय तेवारे श्रुतविठेद होय ते माटे सांत कहेवाय. तथा महाविदेह मांहे तीर्थविठेद न थाय तेथी श्रुतनो पण विठेद न थाय; तेथी अनादि, अनंत, तथा कालनी अपेक्षाये उत्सर्प्पिणी, अवसर्प्पिणीकाले त्रीजा आराने प्रांते, चोथे अने पांचमे होय; अने ठठा आरामां विठेद थाय तेथी सादि सांत कहिए; तथा उत्सर्प्पिणी अवसर्प्पिणीकाले महाविदेहे अनादि अने अनंत जाणवुं, अने जावथी जव्यनी अपेक्षाये सम्यक्त्व पामे तेवारे सादि, अने केवलज्ञान पामे तेवारे सांत, तथा अजव्यनी अपेक्षाये कुश्रुत अनादि अनंत ठे ए रीते सादिश्रुत, अनादिश्रुत तथा सपर्यवसित श्रुत अने अपर्यवसित श्रुत ए चार जेद पूर्वोक्त ठ जेद साथे मेलवतां वधा मली दश जेद श्रुतज्ञानना थया.

११–तथा अगीआरमुं गमिक एटले सरखा पाठ आलावा, तेणे करी यांच्युं, जे श्रुत दृष्टिवाद प्रमुख ते गमिकश्रुत.

१२–बारमुं एनुं प्रतिपक्षी अगमिकश्रुत. ते जिहां पाठ सरखा न होय कालिक श्रुतनी पेरे, ते बारमुं अगमिकश्रुत जाणवुं.

१३–तेरमुं अंगप्रविष्टश्रुत. ते आचारांगादिक द्वादशांगीनुं ज्ञान, ते तेरमो जेद.

१४–चोदमुं ते अंगथी बाहेर उपांग, दशवैकालिक, उत्तराध्ययनादिक तथा प्रकरणादिकनुं ज्ञान. ते अंग बाह्यश्रुत. ए चोदमो जेद जाणवो.

ए रीते अक्षरश्रुत, संज्ञीश्रुत, सम्यक्श्रुत, सादिश्रुत, सपर्यवसितश्रुत, गमिकश्रुत, अंगप्रविष्टश्रुत ए सात श्रुतना प्रातिपक्षिक विरोधी सात जेद; जे अनक्षरश्रुत, असंज्ञिश्रुत, मिथ्याश्रुत, अनादिश्रुत, अपर्यवसितश्रुत, अगमिकश्रुत, अंगबाह्यश्रुत, ए सात जेद मेळवतां चोद जेद श्रुतना कह्या.

तथा द्रव्य, क्षेत्र, काळ, अने जाव. ए चार प्रकारे श्रुतना जेद कहे छे; त्यां द्रव्यथी पूर्ण श्रुतज्ञानी, आदेशे जिनवचनथी सर्व द्रव्य जाणे, क्षेत्रथी सर्व क्षेत्र आदेशे जाणे, काळथी आदेशे सर्वकाळ जाणे, जावथी श्रुत ज्ञानी, आदेशे सर्व द्रव्यना अजिधेय पर्याय जाणे, एम चार प्रकारे श्रुतज्ञान छे. अने आवरण क्षयोपशम विचित्रताये अनेक जेद थाय. जे जणी चोद पूर्वधर मांहे एक एकथी अनंत गुण वृद्धि हानीए करी, चडता पडता उठाण वडिया होय.

हवे वीश जेद, श्रुतना कहे छे.

" पज्जय अक्खर पय सं, घाय पडिवत्ति तहय अणुउंगो॥
पाहुडपाहुड पाहुड, वत्थु पुव्वाय ससमासा "

अर्थः–(पज्जय के०) पर्यायश्रुत,(अक्खर के०) अक्षरश्रुत, (पय के०) पदश्रुत. (संघाय के०) संघातश्रुत, (पडिवत्ति के०) प्रतिपत्ति श्रुत, (तहय के०) तेमज वळी, (अणुउंगो के०) अनुयोगश्रुत, (पाहुडपाहुड के०) प्राभृतप्राभृतश्रुत, (पाहुड के०) प्राभृतश्रुत, (वत्थू के०) वस्तुश्रुत; (पुव्वाय के०) पूर्वश्रुत ए दशने वळी आगळ (स-

समासा के०) समास सहित करीए एटले पर्यायसमासश्रुत, अक्षरसमासश्रुत, पदसमासश्रुत, संघातसमासश्रुत, प्रतिपत्तिसमासश्रुत, अनुयोगसमासश्रुत, प्राजृतप्राजृतसमासश्रुत, प्राजृतसमासश्रुत, वस्तुसमासश्रुत पूर्वसमासश्रुत, ए रीते ए दश साथे पूर्वोक्त दश मेलवतां श्रुतज्ञानना वीश जेद थाय.

त्यां सूक्ष्म निगोदियो लब्धि अपर्याप्तो जीव, तेहने जव प्रथम समये जेटलो जघन्य कुश्रुत तेथी बीजे समये जेटलो ज्ञाननो एक अविनाग परिछेद अंश वधे ते प्रथम पर्यायश्रुत जाणवुं. तेवा बे चार पर्याय. ते बीजुं पर्यायसमासश्रुत जाणवुं.

अकारादि लब्ध्यक्षर अनेक व्यंजन पर्याय सहित जाणवो ते त्रीजुं अक्षरश्रुत. एवा बे चार लब्ध्यक्षरनुं ज्ञान ते अक्षरसमासश्रुत चोथुं जाणवुं.

जिहां अकार ककारादिक जे छे ते जिन्न जिन्न अक्षर संयोगे जिन्न जिन्न अर्थना वाचक थाय ते व्यंजन पर्याय. जिहां अर्थ पूर्ण थाय तेटला अक्षर समूहनुं नाम पद कहीए; तेनुं ज्ञान ते पदश्रुत पांचमुं जाणवुं: एवा घणा पदनुं ज्ञान ते पदसमासश्रुत छठुं जाणवुं.

तथा गत्यादिक अन्यतर मार्गणा द्वार मध्ये एक मनुष्यादिक गतिना जीव जेदनुं ज्ञान ते संघात श्रुत सातमुं जाणवुं, अने मनुष्य, तिर्यंच, देवतादिक एम बे त्रण गत्यादिक जीवजेदनुं ज्ञान ते संघातसमासश्रुत आठमुं जाणवुं.

गत्यादिक मार्गणा द्वार मध्ये एक गत्यादिक द्वार मांहे सर्व संसारी जीवना जेद अवतारवानुं ज्ञान, ते प्रतिपत्तिश्रुत नवमुं जाणवुं. एवो बे चार मार्गणा द्वारे जीव जेद विचरे, ते प्रतिपत्तिसमासश्रुत दशमुं जाणवुं.

तेमज गत्यादिक मार्गणा द्वार अवलंबीने जीवादिक पदार्थनुं सत्पद प्ररूपणादिक अर्थ कहेवाना द्वार तेमध्ये एक अनुयोगद्वारे

निरूपण करवुं. जेम देव पद, एक नेद जणी ठता अर्थनुं वाचक ठे जे अठति वस्तुनो वाचक ते एक पद न होय. जेम खर, शृंग, देव ए वे पद नथी ते जणी ए अठति वस्तु न होय. एम ठता पदनी प्ररूपणा करवी तथा देवता असंख्याता अने मनुष्य संख्याता ऊव्य प्रमाण ठे. एम (अणु के०) सूत्रनो अर्थ साथे जोमवो ते अगीआरमुं अनुयोगश्रुत जाणवुं. एम घणी जातिए अनुयोग कहेवो ते वारमुं अनुयोगसमासश्रुत जाणवुं.

प्राजृतप्राजृत एवे नामे, ऊष्टीवादमध्ये अधिकार विशेष ठे. जेम अंगमांहे अध्ययनना उद्देशा होयठे तेम पूर्वमांहे कषाय पाहुम, कर्म पाहुड, ते मध्ये अधिकार विशेष पूर्ण पूर्ण थये पाहुमपाहुड पूर्ण थाय. तेवा एकनुं ज्ञान ते तेरमुं प्राजृतप्राजृतश्रुत जाणवुं. अने एवां वे चार प्राजृत प्राजृतनुं ज्ञान ते चौदमुं प्राजृतप्राजृतसमासश्रुत जाणवुं.

तथा घणे पाहुमे पाहुडे एक पाहुम होय. जेम घणे उद्देशे एक अध्ययन होय ठे एवुं एक पाहुमनुं ज्ञान, ते पंदरमुं प्राजृतश्रुत जाणवुं. तेहवा वे चार प्राजृतनुं ज्ञान ते शोलमुं प्राजृतसमासश्रुत जाणवुं.

तेम घणे पाहुडे एक वस्तु एवे नामे अधिकार थाय ठे, जेम अध्ययनना समुदाए सुयस्कंध थाय ठे, एवो एक पूर्वाधिकार ते सत्तरमुं वस्तुश्रुत जाणवुं. अने एवी वे चार वस्तुनुं ज्ञान ते अढारमुं वस्तुसमासश्रुत जाणवुं.

तथा घणी वस्तुए एक पूर्व होय, एवा एक उत्पादादिक पूर्वनुं जे ज्ञान ते ओगणीशमुं पूर्वश्रुत जाणवुं. तेमज एक उत्पादपूर्व, वीजुं अग्रायणीय, त्रीजुं वीर्यप्रवाद, चोथुं अस्तिप्रवाद, पांचमुं ज्ञानप्रवाद, ठहुं सत्यप्रवाद, सातमुं आत्मप्रवाद, आठमुं कर्मप्रवाद, नवमुं प्रत्याख्यानप्रवाद, दशमुं विद्याप्रवाद, अगीयारमुं कल्याण, वारमुं प्राणवाद,

तेरमुं क्रियाविशाल, चौदमुं लोकबिंदुसार, ए चौद पूर्वनुंज्ञान, ते वीशमुं पूर्वसमासश्रुत जाणवुं. एम श्रुतना वीश जेद थया.

अविरति अज्ञान आदि दोषो टालवानुं साधन श्रुतज्ञान छे, पछी अवधिज्ञान कह्युं तेना छ जेद कहे छे.

॥ अणुगामि वड्ढमाणय, पडिवाईयर विहा छहा उंही ॥

॥ रिजमइ विउलमई मण, नाणं केवल मिगविहाणं ॥

अर्थ— (अणुगामि के०) लोचननी पेरे साथे चाले ते अनुगामि अवधिज्ञान. (वड्ढमाणय के०) तथा निरंतर वधे ते वर्द्धमान अवधिज्ञान. (पडिवाइ के०) आवीने पाछुं जाय, ते प्रतिपाति अवधिज्ञान कहीए. ए त्रणथकी (इयरविहा के०) ईतरविधा एटले प्रतिपक्षीपणे जेद. जेम के अननुगामि, हीयमान अने अप्रतिपाति, ए त्रण मेलवतां (छहा उंही के०) छ जेदे अवधिज्ञान होय. हवे गाथाना उत्तरार्द्धवमे मनःपर्यव तथा केवलज्ञान कहे छे. (रिजमइ के०) रुजु सामान्य पणे जाणे ते रुजुमति. अने (विउलमई के०) विस्तारे जाणे ते विपुलमति. ए रीते (मण नाणं के०) मनःपर्यव ज्ञान बे जेदे छे. अने (केवल मिगविहाणं के०) केवलज्ञान ते एकज विधान एटले एक जेदे जाणवुं. ए वधा मली पांचे ज्ञानना एकावन जेद कह्या. ॥ इत्यक्षरार्थ. ॥

१ त्यां जे जीवने, जे स्थानके अवधिज्ञान ऊपन्युं त्यांथी जेटलुं क्षेत्र, चारे दिशाओ तरफ देखे, तेटलुं क्षेत्र ज्यां ज्यां जे जे क्षेत्रे जाय, त्यांथी आगल आगल तेटलुं तेटलुंज देखे. ए लोचननी पेरे अनुगामिक अवधिज्ञाननो प्रथम जेद जाणवो.

२ अने जे हाटना दीपकनी पेरे अथवा शृंखला बद्ध दीवाना प्रकाशनी पेरे ज्यां अवधिज्ञान ऊपन्युं त्यांथी चारे दिशाए तेटलुंज

देखे; परंतु ते क्षेत्र अतिक्रम्या पछी आगल न देखे ते अननुगामि अवधिज्ञाननो बीजो नेद जाणवो.

३ तथा जे जीवने जेटलुं अवधिज्ञान उपन्युं ठे; ते थकी दिवस दिवस प्रत्ये अध्यवसाय विशुद्ध करी द्रव्य, क्षेत्र, काल, अने नावा-पेक्षाए अवधिज्ञान वधतुं जाय, विषय पण वधतो जाय, विशुद्ध थाय, ते त्रीजुं वर्द्धमान अवधिज्ञान जाणवुं.

४ अने जे संक्लेशे करी मलिन थाय, निरंतर हलवे हलवे घटतुं जाय, ते हीयमान चोथुं अवधिज्ञान जाणवुं.

५ तथा जे अवधिज्ञान आव्युं, नवक्षये देवता तथा नारकीने जाय, अने गुण क्षये जेम चेलाने काजो उद्धरतां जाव विशुद्धिए अवधिज्ञान उपन्युं तेटलामां इंद्रनी साथे इंद्राणी रीशावी हती ते इंद्रे इंद्राणी मनावतां देखी ते चेलाने हास्य आव्युं ते संक्लेशे करी अवधिज्ञान गयुं ए पांचमुं प्रतिपाती अवधिज्ञान जाणवुं. ए दीपक ओलवायानी पेठे एक कालने विषेज निर्मूल थाय.

६ तथा जे परमावधिज्ञान केवल ज्ञानथी पहेलुं अंतर्मुहूर्त्ते अति विशुद्ध आवे ते पछी अंतर्मुहूर्त्तने आंतरे केवलज्ञान उपजे तेमांहे ते अवधि समाइ जाय. जेम तारादिकनां तेज सूर्यना प्रकाश मांहे समाइ जाय अने प्रकाश एकला सूर्यनो कहेवाय; तेम अहिं पण ठाद्मस्थिक ज्ञान नालां कहेवाय, एकलो केवलालोक कहेवाय पण ज्ञेय विषय जाणवानो विरह न होय तेथी ते ठहुं अवधिज्ञान अप्रति-पाति जाणवुं.

ए रीते अनुगामि, वर्द्धमान, प्रतिपाति ए त्रण नेदना इत्तर एटले उपरांत बीजा विरोधिनेद अननुगामि हीयमान अने अप्रतिपाति ए त्रण नेद एकठा मेलवतां ठ नेद थाय.

१ अवधिज्ञानी द्रव्यथी जघन्य पणे अनंत रूपी द्रव्यने जाणे

तथा देखे अनें उत्कृष्टथी सर्व रूपी ड्रव्यने जाणे देखे; एम ड्रव्य विषय जेदे अनंता जेद थाय.

२ तथा क्षेत्रथी अंगुलनो असंख्यातमो जाग विषईआथी मांडी-ने प्रदेशाधिक प्रदेशाधिक क्षेत्र विषईआ वधतां वधतां असंख्यात लोकाकाश क्षेत्र विषईआ उत्कृष्ट क्षेत्रावधि लगे असंख्यात जेद होय.

३ तथा कालथी जघन्य पणे आवलिना असंख्यजागपरिमाण अतीत अनागत काल, उत्कृष्टपणे तो असंख्यात कालचक्र समय प्रमाणावधिथी मांकीने समय समय प्रमाण अतीत अनागत रूपी ड्रव्य विषईक जाणे देखे एम असंख्य जेद थाय.

४ तथा जाव थकी जघन्य पणे अनंत जावने जाणे देखे अने उत्कृष्टथी पण अनंत जावने जाणे देखे ते जावावधिज्ञान जाणवुं. विजंगज्ञान ते मिथ्यात्वीने होय, ते माटे मलिन छे. अवलुं सवलुं जाणे पण ते अवधिज्ञाननीज जाती छे ते माटे एकत्र जाणवुं एम अवधिज्ञान जेद सहित कह्युं.

हवे जेम अवधिज्ञान विकल प्रत्यक्ष तेम मनःपर्यव ज्ञान पण विकल प्रत्यक्ष छे; जेम अवधि छद्मस्थने होय तेम मनःपर्यव पण छद्मस्थने होय, एवी सरखाई पणे करी हवे अवधिज्ञान पछी मनःपर्यव ज्ञान कहे छे.

ते मनःपर्यव ज्ञान बे जेदे छे. प्रथम रुजु के० सामान्यपणे स्थूल-पणे ए पुरुषे घट लावुं भूकुं? एम चिंतव्युं एवुं जे पारका मननुं जाणवुं ते मनःपर्यव ज्ञाननो रुजुमति नामे प्रथम जेद जाणवो.

तथा विपुल के० विस्तीर्णपणे घणा पर्याय सहित जाणवुं ते आवी रीते के एणे चिंतवेलो घट अमुक नगरमां थएलो, वर्णे रातो, परिमाणे एक, मण पाणीनो समावेश थाय एवो, ड्रव्ये त्रांबानो, अमुकनो घडेलो ईत्यादिक घणा विशेषे सहित पारका मनमां चिंतवेलो घट

तेने जाणे ते विपुलमति नामे मनःपर्यव ज्ञाननो बीजो भेद जाणवो. ए बे भेदे मनःपर्यव ज्ञान कह्युं.

हवे एक एकना वली चार चार भेद विशेषे कहे छे.

१ प्रथम द्रव्यथकी ऋजुमति, मनोवर्गणा द्रव्य अनंतानंत प्रदेशीआ जाणे तेथी विपुलमति बहु प्रदेशीआ अति सूक्ष्म मनोद्रव्य जाणे. २ बीजुं क्षेत्रथी ऋजुमतिवालो मनुष्य क्षेत्रमांहे तीर्छं अढीद्विप लगे, तथा ऊंचुं ज्योतीषीना उपरला तला लगे, अने नीचुं ऊंडी विजय छे त्यां लगे एटले रत्नप्रभा पृथ्वीना क्षुल्लक प्रतर लगे, एम अढारसें योजनमां रह्या जे संज्ञी पंचेंद्रिय जीव तेना मनने जाणे अने ते थकी अढी अंगुल क्षेत्र अधिक विपुलमति विषय विशुद्ध पणे जाणे छे.

३ काल थकी ऋजुमतिवालो पल्योपमनो असंख्यातमो भाग अतित अनागत चिंतव्युं तथा चिंतवशे तेने जाणे, अने विपुलमति ते थकी कांइक अधिकेरुं जाणे.

४ भावथी ऋजुमति चिंतवेला द्रव्यना असंख्याता पर्याय जाणे अने विपुलमति तेथी अधिक जाणे, एम मनःपर्यवज्ञान कह्युं.

हवे जेम मनःपर्यवज्ञान सर्व विरति छते होय तेम केवलज्ञान पण सर्व विरति छते होय, ए संगते मनःपर्यवज्ञान कह्या पछी केवलज्ञान कहे छे; तिहां द्रव्यथी रूपी तथा अरुपी सर्व द्रव्यने जाणे अने क्षेत्रथी लोक अलोक क्षेत्र अनंतो जाणे, कालथी सर्वाद्धा विषयने जाणे, भावथी सर्व गुणपर्याय विषइओ एकरुप शुद्ध निरुपाधि अप्रतिपाति सकल ज्ञानावरण क्षये प्रगट थयो जे शुद्धात्मगुण सर्व विशेष प्रकाशरुप ते केवलज्ञान कहीए, तेहने सर्व पदार्थ प्रकाशे करी आवरणरुप उपाधिने अभावे ज्ञेयवस्तुने अविशेषे करी इगविहाणं के० एक सरखो छे तेथी ए ज्ञाननो बीजो भेद कोइ नथी.

ए रीते मतिना अठावीश, श्रुतना चौद अथवा वीश, अवधि-

ना छ, मनःपर्यवना बे तथा केवलज्ञाननो एक एम सर्व मलि पांचे ज्ञानना एकावन भेद अथवा सत्तावन भेद कह्या.

हवे ए पांचे ज्ञाननां आवरण कहे छे.

॥ एसिं जं आवरणं, पडुच्च चक्खुस्स तं तयावरणं ॥

(एसिं जं के०) ए मति प्रमुख पांच ज्ञाननुं जे. (आवरणं के०) रोधक आच्छादन करनारुं तेने ज्ञानावरणीय कर्म कहीए. जेम (पडुच्च चक्खुस्स के०) आंखनो पाटो आंख प्रकाशनुं आवरण तेम मतिज्ञानादिकना जाणवाना विषय पदार्थने जे हरकत करे (तं के०) ते (तयावरणं के०) ते ज्ञाननुं आवरण जाणवुं. इत्यक्षरार्थ.

ज्ञान पांच प्रकारे छे तेथी तेना आवरणना पण पांच भेद छे. तेमां जेम पाटो बांधे थके आंखनुं तेज अवराय; तेम जे कर्मे करी मतिज्ञान अवराय ते मतिज्ञानावरणीय कर्म कहिए. एवीज रीते जे कर्मे करी श्रुतज्ञान अवराय ते श्रुतज्ञानावरणीय कर्म कहीए, तेमज जे अवधिज्ञानने आवरे ते अवधिज्ञानावरणीय कर्म कहीए, तथा मनःपर्यवज्ञानने आवरे ते मनःपर्यवज्ञानावरणीय कर्म कहीए, केवल संपूर्ण ज्ञान आवरे; जेम मेघ सर्व सूर्यनी प्रभाने आवरे एवुं जे कर्म ते केवलज्ञानावरणीय कर्म कहीए. अहिं जीव चेतनप्रकाशस्वरूप, जीवरूप सूर्य ते केवलज्ञानावरणरूप वादले करी सर्व ढंकाय तो पण अक्षरनो अनंतमो भाग सर्व जीवने उघाडो रहे. अहिं श्रुत केवलज्ञान साधारण पर्यवाश्रय केवुं जे भणी अभिधेय वस्तुधर्म ते स्वपर्याय छे; अने अनभिधेय वस्तुधर्म ते परपर्याय छे; अने केवलज्ञानना तो ते अभिधेय, अनभिधेय बेहु स्वपर्याय छे. एम बेहु ज्ञानना पर्याय सरखा होय ते पर्यवाश्रय तेहनो अनंतमो भाग उत्कृष्टो श्रुत केवलीने होय, अने जघन्य भाग निगोदिया जीवने आहारसंज्ञादि चेतनारूप होय; कदापि ते पण ढंकाय तो जीव चैतन्यपणाने अजीव

अजीव कहेवाय तेथी ते वादले करी पण ढांकी न शकायो एवो जे रात्रि दिवस विभागकारी सूर्यतेज सरखो चेतनारूप जीव गुण करव्या कांबला सरखो सछिद्र देशघाती मतिज्ञानावरणादिक चार प्रकृतीए आवरीये, तेथी तेने क्षयोपशमविशेषे न्हाने महोटे अर्द्धछिद्रे प्रसरतां रविप्रकाशनी पेरे ज्ञाननुं तरतमपणुं होय. तेमांहे पण एक मनःपर्यवज्ञान, बीजुं अवधिज्ञान ए बेहु ज्ञानना आवरणना केटलाएक रसस्पर्द्धक, सर्व घातिया, शेष देश घातियापणे ए बेहु क्षयोपशमथी अविरोधपणी देशघाति कह्यां, अने केवळज्ञानावरण सर्व घाति होय. ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, मोहनीय, अंतराय, ए चार घाती कर्म कहिये, एम ज्ञानावरणीना पांच भेद कह्या. ए सर्वे ज्यां सुधी आत्माना ज्ञानादिक गुणनुं सन्मान आव्युं नथी त्यां सुधी सर्व समये ज्ञानावरणीय कर्म बंधाय छे; माटे आत्माना ज्ञानादिक गुणनुं सन्मान आदरी निर्मल उपयोगे ज्ञानगुणमां परिणति स्थिर करवी.

हवे ज्ञेय अधिकार लखीए छिये.–पंचास्तिकाय द्रव्य छे, वहो काल द्रव्य उपचारथी छे, ते पुद्गलादि द्रव्यनो वर्तनापर्याय छे, ते पंचास्तिकायने सामान्य अने विशेष स्वभावे जाणी परद्रव्यनुं ममत्व अने रागादि तजी पोताना सामान्य विशेषमयी लक्षलक्षण अभेदपणे निज स्वभावमां स्थिर थवुं. तेमां प्रथम दश महासामान्य स्वभाव लखीए छिये.

१–उत्तरसामान्य अने विशेष स्वभाव जेने आधारे रहे छे एटले उत्तरसामान्य अने परिणामिकत्वादि विशेष स्वभावने सदाए कायम राखनारो आधारभूत जे धर्म, ते अस्ति स्वभाव कहीए.

२–गुण अने पर्यायनो आधार एटले जेने आधारे स्वगुण पर्याय रहे छे ते वस्तु स्वभाव, बीजो जाणवो,

३–अर्थक्रियाकारीत्वपणानो आधार एटले जे मांहे कार्य धर्मना अनंत तीरोभावे छतिपर्याय रहेला छे; तेज पर्याय कार्य . माटे

समये समये सामर्थ्य पणे उपजे; अने पाछा तीरोभावे द्रव्यत्वमांहे द्रवे एटले जे मांहे उत्पाद व्यय प्रजायनी जनक शक्ति छे, ने आवीर्भाव अने तीरोभावनो आधार पण एज छे ते द्रव्यत्व स्वभाव त्रीजो जाणवो.

४–जीव पुद्गलादिक द्रव्य जेटला छे तेमांथी कोई समये एक वधे के घटे नहि, परमाणु खंधादिकपणे परिणमे, खंध परमाणुपणे परिणमे. पण परमाणुनी गणत्रीमां कोई काले घटे वधे नहि; तेम जे जे द्रव्यमां जेटला गुणो अने पर्यायो जे जे जातना छे तेटलाज रहे. एक द्रव्य बीजा द्रव्यनुं कार्य करे नहि, एक गुण अन्यगुणना कार्यने करे नहि, अने आप आपणुं कार्य छोडे नहि, जे काले जे द्रव्यनो जे गुणनो जे पर्याय व्यक्ति शक्तिपणे थवानो होय तेमां फेरफार न पडे; एटले कोई द्रव्य, कोई गुण, कोई पर्याय पोतानी मर्यादा छोडे नहि तेने प्रमेय स्वभाव कहीए. ज्ञानवडे जेनुं प्रमाण थई शके छे ते प्रमेय स्वभाव जाणवो.

(५) पंचे अस्तिकायनीसत्ता उत्पाद, व्यय, ध्रुवरूप छे एक समयनी अंदर उत्पाद, व्यय, ध्रुव जेनी अंदर पामीए ते द्रव्यनुं सत्लक्षण जाणवुं एटले सर्व समये द्रव्यना पर्यायने उपजतां अने विणसतां पण सत्ता कायम रहे एवा धर्मने सतत्व स्वभाव कहीए.

६–द्रव्यना पर्याय सर्व समय खटगुण हाणिवृद्धिपणे उत्पाद, व्यय थतां द्रव्य गुरुता लघुताने पामे नहि अने उत्पाद व्ययनो आधार तेने अगुरुलघु स्वभाव कहीए.

७–चेतनत्व एटले सर्व द्रव्यना त्रिकालवर्त्तीना प्रमेयने जाणनारो जे स्वभाव ते चेतनत्व स्वभाव कहीए.

८–अचेतनत्व एटले स्वपर पर्यायने जाणे नहि ते अचेतनत्व नामे आत्मो स्वभाव कहीए.

९–मूर्त्तत्व एटले जे मांहे स्पर्श, रस, रूप, गंध, संस्थान आदि होय तेने मूर्त्तत्व स्वभाव कहिए.

१०-अमूर्त्तत्व एटले जेमांहे वर्णादि न होय तेने अमूर्त्तत्व स्वजाव कहीए, ए दश मांहेला पाठला चेतनत्वादि चार मांहेला बे बे स्वजाति अपेक्षाए सामान्य, अने परजाति अपेक्षाए विशेष स्वजाव जाणवा· ए मांहेला आठ स्वजाव सर्वे द्रव्यमांहे सदा पामीए.

हवे उत्तरसामान्य स्वजाव अनंता ठे पण मुख्य तेर स्वजाव अहिंआं लखीए ठिए. (१) अस्तिस्वजाव, (२) नास्तिस्वजाव, (३) नित्यस्वजाव, (४) अनित्यस्वजाव, (५) एकस्वजाव, (६) अनेकस्वजाव, (७) जेदस्वजाव, (८) अजेदस्वजाव, (९) जव्यस्वजाव (१०) अजव्यस्वजाव, (११) वक्तव्यस्वजाव, (१२) अवक्तव्यस्वजाव, (१३) परमस्वजाव· तेमां हवे अस्ति स्वजावनुं लक्षण लखीए ठिए·

पोताना द्रव्यादि चारमां जेनो व्यापकपणो सर्वे समये ठे तेने अस्तिस्वजाव कहिए· द्रव्य ते गुण पर्याय प्रदेशनो एक पिंमाधारपणो ते स्वद्रव्य, क्षेत्र ते प्रदेशरूप स्वगुण प्रवृत्ति थवानुं स्थानक ते स्वक्षेत्र, काल ते उत्पाद, व्यय, ध्रुवपणे नवा नवा पर्याये सर्वे समये वर्त्तवुं ते स्वकाल, जाव ते स्वगुण पर्यायनो कार्य धर्म ते स्वजाव. जिहां जीव द्रव्यनो स्वद्रव्य प्रदेश गुणनो समुदाय द्रव्य ठे ते गुण पर्यायनो जनकपणो ते स्वद्रव्य अने जीवना असंख्याता प्रदेश एटले जाणवा देखवादि स्वकार्यना पर्यायने रहेवानुं स्थानक ते स्वक्षेत्र, पर्याय मध्ये कारण कार्यादिनो जे उत्पाद, व्यय, ते स्वकाल तथा अतित, अनागत, वर्त्तमाननो परिणमन ते स्वजाव सर्वे काले सरखोज होय तेने स्वजाव कहीये. जेम कार्यादि धर्म, ज्ञान गुणनो पयार्य जाणंगपणो, वेत्तापणो, परपरिछेदकपणो, विवेचनपणो इत्यादि स्वजाव जाणवा. एम स्वद्रव्य, क्षेत्र, काल, जाव, जे परिणामिकपणे परिणमतां सदा रहे तेनी अस्तिता जाणवी, ए सर्वेनी ठति सदाए ठति रहे ते अस्तिस्वजाव जाणवो· ए अस्तिस्वजावे द्रव्य ठे, ते ... मूल धर्म चूकी अन्यना धर्म पणे परिणमतो नथी, ... आगमन ठे, ए

अस्तिस्वजाव ते सर्व द्रव्यमां पोताना गुण पर्यायनो जाणवो. जे अस्ति ते सद्रूपता ठताऽरूपपणानी परिणति लेवी सर्वे द्रव्य पोताने धर्मेज परिणमे पण जे जीव द्रव्य ते अजीवद्रव्यपणे न परिणमे, तथा एक जीव ते अन्यजीव पणे न परिणमे, वली एक गुण ते अन्यगुणपणे न परिणमे, ज्ञान गुण विषे दर्शनादि गुणनी नास्तिता ठे, अने ज्ञानना धर्मनी अस्तिता ठे. तथा एक गुणना पर्याय अनंता ठे ते सर्व पर्यायधर्मे सरिखा ठे; पण एक पर्यायना धर्म बीजा पर्यायमां नहि, अने बीजा पर्यायना धर्म पहेला पर्यायमां नहि; माटे सर्व पोताने धर्मेज अस्ति ठे. ए रीते अस्ति नास्तिनुं ज्ञान सर्वत्र करवुं ए द्रव्यने विषे प्रथम अस्ति स्वजाव कह्यो.

(२) एक जीवमां अन्य जीवना तथा पुद्गलादिक अन्य द्रव्यना द्रव्य, क्षेत्र, काल, जाव, सामान्य विशेष स्वजावनो अजाव ठे एटले अन्य द्रव्यादिक रुपे न थवानो स्वजाव तेने नास्ति स्वजाव कहीए वली जगवती सूत्रमां कह्युं ठे ते नीचे प्रमाणे.

॥ "अत्थिते अत्थितं परिणमयी, नत्थिते नत्थितं परिणमयी॥

माटे ए विषे वधारे जाणवाना जीज्ञासुओए ग्रंथांतरथी जाणवुं.

३–सर्वे द्रव्यना स्वजाव सदाकाल अव्ययपणे रहे, द्रव्यथकी जूदा न पडे ते नित्य स्वजाव जाणवो.

४–सर्वे द्रव्यना पर्याय समये समये खट्गुणहाणिवृद्धिपणे परिणमे ठे ते अनित्य स्वजाव जाणवो, जो पर्याय न पलटे तो अर्थक्रियाकारित्वपणुं सधे नहि माटे अनित्य स्वजाव अवश्य मानवो.

(५) द्रव्य पोताना गुण पर्याय सामान्य विशेष एकाधारत्वपणे वर्त्ते ते एक स्वजाव जाणवो.

६–दरेक द्रव्यमां क्षेत्र, काल, जाव, प्रदेश, गुण, पर्याय, कार्य धर्म अनेक ठे माटे अनेक स्वजाव जाणवो. जो द्रव्यमां एक स्वजाव

न होय तो एकत्वाभावे सामान्यनो अभाव थाय अने अनेकत्वाभावे विशेष धर्मनो अभाव थाय.

७–सर्वे द्रव्य पोतपोताना भिन्न भिन्न कार्यने करे, जेम जीव ज्ञान, दर्शन, चरणादि अने पुद्‌गल वर्ण, गंध, रस, स्पर्शादिक भिन्न भिन्न कार्य करे माटे भेद स्वभाव जाणवो.

८–दरेक द्रव्य पोतपोतानुं भिन्न भिन्न कार्य करवा छतां द्रव्यने प्रदेशथी गुण पर्याय छूटा पडे नहि; एकत्वपणे रहे माटे अभेद स्वभाव जाणवो. भेदाभावे सर्वे गुण पर्यायनो शंकर दोष आवे. गुण गुणी, लक्ष लक्षण, कार्य कारणता नाश थाय अने अभेदाभावे स्थान ध्वंश थाय एटले गुणी कोण? अने गुण कीयो?

९–द्रव्यमां समय समय नवा नवा पर्यायनो उपजवो अने पूर्व पर्यायनो व्यय थवो ते भव्य स्वभाव कहीए. भुवन व्यय विना कार्य थाय नहि माटे द्रव्यमां भव्य स्वभाव अवश्य मानवो.

१०–अने द्रव्य पोताना द्रव्य, गुण, पर्याय छोडी अन्य द्रव्य गुण पर्यायपणे न परिणमे सदा पोताना रूपे अवस्थित रहे ते अभव्य स्वभाव जाणवो. द्रव्यने पोतानो स्वभाव सर्वे समय अवस्थित न रहे तो अन्य द्रव्य गुणपणाने पामी सत्ता नाश पामे.

११–दरेक द्रव्यमांहे केटलाक एवास्वभाव छे के वचन गोचर आवे तेने वक्तव्य स्वभाव कहीये.

१२–वली केटलाक धर्म एवा छे के वचन गोचर आवे नहि तेवा धर्मने अवक्तव्य स्वभाव कहीए, वक्तव्य स्वभाव करतां अवक्तव्य स्वभाव अनंतगुणो छे.

१३–धर्मास्तिकायादिक तेना विशेष गुणो ते धर्मास्तिकायनो चलण सहकारीपणो, अधर्मास्तिकायनो स्थितिसहायपणो, आकाशास्तिकायनो अवगाहदान गुण, पुद्‌गलनो पूरणगलण, जीव द्रव्यनो

चेतना लक्षण, ए विशेष गुण कह्या. एम लक्षण, रूप, तथा द्रव्यांतरथी भिन्न पाडवानुं मूल कारण ते परमस्वभाव कहीए.

ए उपर कहेला तेर उत्तर सामान्य स्वभावनां लक्षण संक्षेपथी बताव्यां विशेष ग्रंथांतरथी जाणीलेवुं

हवे दश विशेष स्वभाव लखीए छिए.

(१) चेतनस्वभाव, (२) अचेतनस्वभाव, (३) मूर्तस्वभाव, (४) अमूर्तस्वभाव, (५) एकप्रदेश स्वभाव, (६) अनेकप्रदेश स्वभाव, (७) भावस्वभाव, (८) विभावस्वभाव, (९) शुद्धस्वभाव, (१०) अशुद्धस्वभाव. ए रीते दश विशेष स्वभाव संक्षेपे कह्या.

हवे प्रथम लखेला तेर सामान्य स्वभावने उपर लखेला दश विशेष स्वभाव मलीने सर्वे त्रेवीश स्वभाव थया; तेमांथी चेतनादिक चारमांथी बे बे सर्वे द्रव्यमां होय एटले एकवीश स्वभाव जीव अने पुद्गलमां पुरा छे बाकीना द्रव्यमां विभावादि नथी. एम सर्वे द्रव्य पोत पोताना सामान्य विशेष स्वभाव सहित सर्वे काल लक्ष लक्षण अभेदपणे शाश्वता छे, कोई लक्ष अन्यपणाने पामतो नथी, कोईनुं लक्षण कोई अन्य द्रव्यमां जतुं नथी, अतीत कालमां पण पररूपे थयुं नहोतुं, आवते काले पण अन्यरूपे थशे नहि, माटे पोते जीव जाति, ज्ञानघन, अनंत ज्ञायकता सहित छे तेमां अनंत स्वजाति अन्यद्रव्यना अने परजाति अन्यद्रव्यना लक्ष लक्षण आवे नहि तो स्वज्ञेय शिवाय सर्वे स्वजाति अन्यद्रव्य अने परजाति सर्वे द्रव्य लक्ष लक्षण सहित पोतानी ज्ञायकतामां भासे; ते ज्ञेयरूप सर्वे परवस्तु जाणी उदासिन-वृत्तिए ते उपरनो राग रूप ममत्व उठावी आपणा खपनां नथी ए वस्तु आपणने कांई गुण अथवा हरकत थई शकती नथी अनंत काल एनाज ममत्व संसर्ग परिचयथी पोताना स्वरूपने भूल्या छिए. जेम कोई चंचलाक्षी महा क्रुर अने दुष्टस्वभाववाली स्त्री तेल, कपुर, कावडी, काजळ आदि अंगे लगावी आंख आंजी शरीर समारी कोई

मूढ कामी पुरुषने हाव जावे मधुर वचने ललचावी पोताना वश करी तेना तन, धन, सर्वे सामर्थ्यनो नाश करे; तेम परझेयना रागरूप जे विजाव परिणति ते चेतन पुरुषने अहितकारी ठे; तेम उपर लखेला झेयोथी आपणे कांइ कार्य नथी एम जाणी त्यां लक्ष जतो वारी शुद्ध सिद्धसमान निज रूप लक्षमां राखी चलायमान थवुं नहि. ए प्रमाणे झेयाधिकार पूरो थयो.

हवे धर्म अधिकार लखीए ठिए.

निर्मल स्फटिकमणिसमान जे आत्मवस्तु स्वजाव तेज आत्मानो धर्म ठे. जे वस्तुनो जे मूल स्वजाव ते तेनो धर्म कहिए. आपणे आत्मा ठिए, आपणो मूल स्वजाव ते आपणो धर्म ठे, ए वस्तुस्वजाव धर्म सर्वे सिद्ध अने सर्वे संसारी जीवमां अनादिथी ठे पण विजाव स्वजाववडे आत्माए परपुद्गल स्वरूपने पोतापणे जाणी ते उपर रागादिके परिणम्यो एवो संसारी जीव पोताना मूलरुपने जूलेलो ठे, ते मूलस्वरूप प्रगट करवाने माटे जे जे कारण व्यवहार तेने कारण अथवा तारण धर्म कहिए, के जे वडे पोते पोताने दुःखरूप संसार समुद्रथी तारी परमसमाधि स्थान आनंदपुरी रूप मुक्तिमां अनंत आनंद जोगी करीए. निश्चयथी पोताने तारनारो पोतेज ठे माटे अनंत आनंद जोगी करीए एम लख्युं पण अनंत आनंद जोगी पोतेज थवुं ठे, अहिंआं कोइ बीजाने करवानो नथी. व्यवहारथी शुद्ध सद्गुरु तारनार कहिए. ए तारण अथवा कारण धर्मना बहु जेद ठे; पण अहिंआं टुंकामां लख्युं ठे. एक श्रुतधर्म. ते जीवादि नव पदार्थना जाव चार निक्षेपे जाणी आश्रव बंधादि अजीवपरिणाम अजीवकार्य अशुद्धपरिणाम तजवा अने संवर निर्जरादि जीव परिणाम जीव जाव आदरवो. जेदझाने करी स्वपर गुणपर्याय लक्षण जिन्नजिन्न जाणी परगुणपर्याय लक्षण उपरथी ममत्व अने रागादि उठावी, उदासिनवृत्ति करी, निजगुण पर्यायलक्षणमां लक्ष स्थिर राखो अकंप,

अडोल रहेवुं. वली वांचना, पृछना, परिअट्टना, अनुप्रेक्षा, धर्मकथा एमांहि जे अनुप्रेक्षा लखी छे ते अनित्यादि बार जावना तथा मैत्र्यादिक चार जावना, वली साधुनी पंच जावना, वली एक एक व्रतनी पांच पांच जावना, ए सर्वे अनुप्रेक्षा समजवी एटले जिनेश्वरना प्ररूपेला स्याद्वादमय सिद्धांतोनो वांचवा, विचारवा, जणावा, सांजलवा, उपदेश देवादि श्रुतधर्म जाणवो. चारित्रधर्म ते पंचमहाव्रत, पंच समिति, त्रण गुप्ति, साधुनो व्यवहार, अने देशविरतीने पंच अणुव्रत, त्रण गुणव्रत, अने चार शिक्षाव्रत ए श्रावकनो व्यवहार जाणवो.

वली क्षांत्यादि दश प्रकारे आत्मधर्म ते ज्ञानादिक जाव प्राण अने इंद्रियादिक दश द्रव्यप्राणमांथी एक पण स्वपर प्राणने एटले छकायना कोइपण द्रव्यजाव प्राणने क्रोधादिके हणवुं नहि ते क्षांतिधर्म (१) अष्ट प्रकारनो मद देहादिनुं ममत्व त्यागी अरिहंत सिद्ध अने धर्माचार्यादि ज्ञानादि गुणवंतनो विनय करवो, वली पोताना गुणनो उत्कर्ष तजी अन्य जीवोनुं पण अपमान न करवुं ते मार्दवनामा बीजो जेद (२) मन, वचन, काया अने परिणामथी कोइनुं कांइ ठगवुं नहि; कपट करवुं नहि, ते आर्जवनामा त्रीजो जेद (३) पोताना ज्ञानादि धनमांहे संतोष राखी अन्य पुद्गल परमाणु मात्रनी पण मूर्छा न राखवी ते मुक्तिनामे चोथो जेद (४) निज ज्ञानदर्शन चरण विश्रामतामां तृप्तिवंत रही पंच इंद्रियोना विषयोने न इच्छवा अने अणसणादिक बाह्य अभ्यंतर तप करी शुद्धात्म स्वजावनां तृप्तिवंत रहेवुं ते तपनामा पांचमो जेद (५) पंच इंद्रियोना विषयो, पंच अव्रत, चार कषाय, त्रण योगनी चपलता तजी शुद्धात्म उपयोगमां स्थिर रहेवुं ए संजमनामा छठो जेद (६) परद्रव्य, क्षेत्र, काल, जाव, आत्मा द्रव्य क्षेत्र काल जावमां नथी एम जाणी अहित वचन तजी आत्मा द्रव्यादिक मांहे स्थिर थवुं अने परवस्तु जेम जनावे बोलवुं ते सत्यनामा सातमो जेद (७) आर्किं-

रौद्रादिक ध्यान अने कपट आदि मलिन कार्य तजी निज आत्म-अंगे कर्ममल रहित रहेवुं ते शौचनामे आठमो भेद (८) कंचन कोडि मात्रनो परिग्रह प्रपंच न राखवो ते आकिंचननामा नवमो भेद (९) अढार हजार भेदे पुद्गल मथन तजी शुद्ध ब्रह्मरूपे रहेवुं ते ब्रह्मचर्यनामा दशमो भेद. (१०) एम दश प्रकारे यतिधर्म अगर आत्मधर्म जाणवो. वली साधु अने श्रावकने ठ आवश्यक अवश्य करवां; ए आदि साधु अने श्रावकनो सर्व व्यवहार क्रिया धर्म जाणवो. ए तारण धर्मना संक्षेपथी थोडा भेद लख्या विशेषे ग्रंथांतरथी जाणवा. अने उपरना विशेष अर्थ पण अनुभवीओ पासेथी समजी, जाणी, आदरी, सुखी थाओ! धर्मनुं सार ए के अज्ञान मिथ्यात्व अने कषायवालो आत्म परिणाम थयो ठे तेने भेदज्ञानरुप साबुवडे निर्मल करवो एटले पोते पूर्ण सिद्धताने पामीए; एम संक्षेपथी धर्म अधिकार समजवो. एक शुद्ध अनुभव मांहे सर्व धर्मानुष्टान समाय ठे पण बालजीव विशेष विना जाणे नहि; माटे सद्गुरु संग करी, सेवा करी, सकल विशेष जाणी लेवुं. समकित गुणगणाथी मांडी बारमा गुणगणासुधी ज्ञान, दर्शन, चारित्रना अंश निर्मल थइ वर्द्धमान धाराने पामे, अने कषायना सर्व अंश दशमे क्षपकश्रेणीना अंते नाश पामे, अने ज्ञानावरण, दर्शनावरण, वीर्यावरणवडे थएली अशुद्धता बारमा गुणस्थानकना अंतसुधी नाश पामे त्यांसुधी ज्ञानधारा. कर्मधारा मिश्रपणे वर्त्ते माटे मिश्रधारा कहिए. माटे मनुष्य जन्म पामी, सद्गुरु योग पामी सम्यक्तज्ञानवडे ज्ञानदर्शन अने चारित्र ए आत्माना त्रणे गुणोनी प्रमाद रहित थइ अंशे अंशे निर्मलता वधारी पूर्ण निर्मलता अने एकता करवी. आत्मा सत्तामांहे अनादि कालनो सिद्ध समान ठे अने अशुद्ध स्वभावपण अनादिनो ठे तेथी अज्ञान मिथ्यात्व अने कषायवाला परिणाम पोतानी भूलथी करी पोताना स्वरुपने जाणतो नथी. जेम कोइ पुरुष पोतानुं स्वरुप पुत्रवाने

अडोल रहेवुं. वळी वांचना, पृच्छना, परिअट्टना, अनुप्रेक्षा, धर्मकथा एमांहि जे अनुप्रेक्षा लखी छे ते अनित्यादि बार भावना तथा मैत्र्यादिक चार भावना, वळी साधुनी पंच भावना, वळी एक एक व्रतनी पांच पांच भावना, ए सर्वे अनुप्रेक्षा समजवी एटले जिनेश्वरना प्रकाशेला स्याद्वादमय सिद्धांतोनो वांचवा, विचारवा, जणाववा, सांभळवा, उपदेश देवादि श्रुतधर्म जाणवो. चारित्रधर्म ते पंचमहाव्रत, पंच समिति, त्रण गुप्ति, साधुनो व्यवहार, अने देशविरतीने पंच अणुव्रत, त्रण गुणव्रत, अने चार शिक्षाव्रत ए श्रावकनो व्यवहार जाणवो.

वळी क्षांत्यादि दश प्रकारे आत्मधर्म ते ज्ञानादिक भाव प्राण अने इंद्रियादिक दश द्रव्यप्राणमांथी एक पण स्वपर प्राणने एटले कोइपणा कोइपण द्रव्यभाव प्राणने क्रोधादिके हणवुं नहि ते क्षांतिधर्म (१) अष्ट प्रकारनो मद देहादिकुं ममत्व त्यागी अरिहंत सिद्ध अने धर्माचार्यादि ज्ञानादि गुणवंतनो विनय करवो, वळी पोताना गुणनो उत्कर्ष तजी अन्य जीवोनुं पण अपमान न करवुं ते मार्दवनामा बीजो भेद (२) मन, वचन, काया अने परिणामथी कोइनुं कांइ ठगवुं नहि; कपट करवुं नहि, ते आर्यवनामा त्रीजो भेद (३) पोताना ज्ञानादि धनमांहि संतोष राखी अन्य पुद्गल परमाणु मात्रनी पण मूर्छा न राखवी ते मुक्तिनामे चोथो भेद (४) निज ज्ञानदर्शन चरण विश्राममां तृप्तिवंत रही पंच इंद्रियोना विषयोने न इच्छवा अने अणसणादिक बाह्य अभ्यंतर तप करी शुद्धात्म स्वभावमां तृप्तिवंत रहेवुं ते तपनामा पांचमो भेद (५) पंच इंद्रियोना विषयो, पंच अव्रत, चार कषाय, त्रण योगनी चपळता तजी शुद्धात्म उपयोगमां स्थिर रहेवुं ए संजमनामा छठो भेद (६) परद्रव्य, क्षेत्र, काळ, भाव, आतमा द्रव्य क्षेत्र काळ भावमां नथी एम जाणी अविरुद्ध वचन तजी आत्मा द्रव्यादिक मांहि स्थिर थवुं अने वचनथी भेद प्रमाणे बोलवुं ते सत्यनामा सातमो भेद (७) आर्कि-

रौद्रादिक ध्यान अने कपट आदि मलिन कार्य तजी निज आत्म-अंगे कर्ममल रहित रहेवुं ते शौचनामे आठमो जेद. (८) कंचन कोडि मात्रनो परिग्रह प्रपंच न राखवो ते आकिंचननामा नवमो जेद (९) अढार हजार जेदे पुद्गल मथन तजी शुद्ध ब्रह्मरूपे रहेवुं ते ब्रह्मचर्यनामा दशमो जेद. (१०) एम दश प्रकारे यतिधर्म अगर आत्मधर्म जाणवो. वली साधु अने श्रावकने छ आवश्यक अवश्य करवां; ए आदि साधु अने श्रावकनो सर्वे व्यवहार क्रिया धर्म जाणवो. ए तारण धर्मना संक्षेपथी थोडा जेद लख्या विशेष ग्रंथांतरथी जाणवा. अने ऊपरना विशेष अर्थ पण अनुजवीओ पासेथी समजी, जाणी, आदरी, सुखी थाओ! धर्मनुं सार ए के अज्ञान मिथ्यात्व अने कषायवालो आत्म परिणाम थयो छे तेने जेदज्ञानरुप साबुवडे निर्मल करवो एटले पोते पूर्ण सिद्धताने पामीए; एम संक्षेपथी धर्म अधिकार समजवो. एक शुद्ध अनुजव मांहे सर्वे धर्मानुष्ठान समाय छे पण बालजीव विशेष विना जाणे नहि; माटे सद्गुरु संग करी, सेवा करी, सकल विशेष जाणी लेवुं. समकित गुणठाणाथी मांडी बारमा गुणठाणासुधी ज्ञान, दर्शन, चारित्रना अंश निर्मल थइ वर्द्धमान धाराने पामे, अने कषायना सर्व अंश दशमे क्षपकश्रेणीना अंते नाश पामे, अने ज्ञानावरण, दर्शनावरण, वीर्यावरणवडे थएली अशुद्धता बारमा गुणस्थानकना अंतसुधी नाश पामे त्यांसुधी ज्ञानधारा. कर्मधारा मिश्रपणे वर्त्ते माटे मिश्रधारा कहिए. माटे मनुष्य जन्म पामी, सद्गुरु योग पामी सम्यक्तज्ञानवडे ज्ञानदर्शन अने चारित्र ए आत्माना त्रणे गुणोनी प्रमाद रहित थइ अंशे अंशे निर्मलता वधारी पूर्ण निर्मलता अने एकता करवी. आत्मा सत्तामांहे अनादि कालनो सिद्ध समान छे अने अशुद्ध स्वजावपण अनादिनो छे तेथी अज्ञान मिथ्यात्व अने कषायवाला परिणाम पोतानी जूलथी करी पोताना स्वरुपने जाणतो नथी. जेम कोइ [illegible] स्वरुप पूछवाने

माटे गुरु पासे गयो, गुरुए कह्युं " अमुक सरोवरमां अमुक नामे मछ रहे छे ते तने तादृरुं स्वरुप वतावशे त्यां तुं जा; " पछी ते पुरुष ते सरोवरना किनारे जइ ते मछना नामथी पोकारी ते मछने पूछयुं के हुं माहरुं स्वरुप जाणतो नथी. मने माहरुं स्वरुप वताव. ते मछ वोल्यो हुं अहिंआं घणा दिवसनो तरस्यो छुं मने क्यांथीपण पाणी आणी आप के हुं तरस मटावी तने उत्तर आपुं. त्यारे ते पुरुष वोल्यो के केवी अचंवानी वात छे ! के रातदिन पाणीमां रहेतां छतां पण तुं कहुं छे के मने पाणी आणी आप ? त्यारे ते मछ वोल्यो के तुं पण अनादिकालथी पोते चेतनारुप छुं, तुं पोतानारुपने वीजे ठेकाणे शोधुं छे. ज्यारे तुं दुःखने वेदतो हतो त्यारे ते दुःखना अनुजवथी तन्मय थएलो तुंज पोते चेतनावंत हतो ज्यारे तुं विषयो अने पुद्गल संपदादि सुखने जोगवतो हतो त्यारे पण ते सुखना अनुजवमां तन्मय तुं पोते चेननावंत हतो एवो अनादिथी चेतना उपयोगवंत तुं पोतेज छे. उक्तंचः

॥ परिणमदि जेण दव्वं, तक्कालं तम्मयत्ति पणत्तं,
तह्मा धम्मं परिणदो, आदा धम्मो मुणेयव्वो ॥

तुं तादृश स्वरुपने जाणतो नथी ए मोटी आश्चर्यनी वात छे! हवे तुं पोते पोतानुं उपयोगवंत स्वरुप जाणी, अन्यनुं ममत्व छोडी, पोताने स्वरुपे स्थिर रहे तो शुद्ध अवाधित, एक, नित्य, अनाकुल, परमानंदमय, शुद्धतायी तन्मय तुं पोते एकजछे. एम जाणवाथी निज शुद्धता पामी सुखी थाय. मात्र उपयोग अशुद्धज्ञान मिथ्यात्व अने कषायवडे मलिन थयो छे ते जेदज्ञानवडे निर्मल करी स्वतंत्र सुखीया.

हवे समाधि अधिकार लखीए छिए.

जीव अनादि शुद्ध सिद्धसमान सत्तावंत छे विनाववडे पोतानुं स्वरुप जाण्युं नहि, परस्वरुपमां पोतानुं स्वरुप जाणी ते स्वरुपने

राखवा रागादि ऊपन्या तेथी अज्ञान, मिथ्यात्व अने कषाय ए त्रण रूपे अध्यवसाय थई आर्त्त अने रौद्र ध्याने करी समाधि पाम्यो नहि माटे पोतानुं शुद्ध स्वरूप जाणवाथी अज्ञाननी असमाधि मटे, परद्रव्यनुं अहंपणुं टुटवाथी मिथ्यात्वनी असमाधि मटे, अने परवस्तु ऊपरथी रागादि तजवाथी कषायनी असमाधि मटे, एम त्रण प्रकारे अशुद्ध अध्यवसाय वडे ऊपजेली उपाधि मटी समाधि थाय.

आर्त्त, रौद्र टाळी समाधि करवी ते नीचे प्रमाणे.

१–शरीरने अहंपणे जाणवाथी शरीरना हेतु धन, कुटुंबादि ते इष्ट लागे छे पण ते अथिर पदार्थ आपणी इछाए राख्या रहे नहि, अने आपणी इछाए परिणमे पण नहि, वळी पोतानुं स्वक्षेत्र अने ते अन्यनुं क्षेत्र ए भिन्न भिन्न छे. ते एक क्षेत्रे न रहे, तेनी असमाधि ऊपजे छे पण ज्यारे पोताना जे इष्ट ज्ञान, दर्शन, चरण, वीर्यादिक गुण निज शुद्ध परिणामे स्वतंत्र परनी सहायविना परिणमे छे ते ज्ञान वीर्यादिक निज हेतु स्वक्षेत्रथी भिन्न पडता नथी. एम जाणे त्यारे सर्व असमाधि मटी पूर्ण समाधि पामे.

२–ज्यारे शरीरने पोतापणे जाणे छे त्यारे ते पुद्गल ऊपर थता विकारो शत्रु अने परिसहादि अनिष्ट संजोग मटाडवानी चिं... असमाधि ऊपजे छे. पण अचल, अखंडित, अव्याबाधमय, ... निज ज्ञानानंदमय रूपने जाणे अने परद्रव्यादिक पोताना ... प्रवेश करी शकता नथी एवुं जाणे त्यारे अनिष्ट संयोगनी ... मटी पूर्ण समाधि पामे.

३–ज्यारे आत्मा पोताना स्वरूपने अणजाणतो ... जाणे, माने, अनुभवे छे, अने ते शरीर तो अनेक ... त्यारे पीडा चिंतवननी असमाधि ऊपजे छे. प... गुणनो पुंज, शुद्ध चेतनामय, निरामय, निराकुळ ... ...ळंक, स्वपरिणामिकताए परिणमे.

न परिणमे एवुं पोतानुं अंग जाणे त्यारे पीडा चिंतवननी असमाधि मटी पूर्ण समाधिने पामे.

४–सर्व द्रव्य सर्व समय पोताना प्रमेयने छोडे नहि, कोइ काले पोताना प्रमेय रहित थाय नहि, त्रिकाल अखंड निज परिणामिकताए रहे. माटे कोइ द्रव्यनी सत्ता नाश पामवानी नथी. पण पुद्गल पर्यायनुं ज्यांसुधी ममत्व छे अने पुद्गल पर्याय विनाशी छे ते वडे आगामी कालनी चिंतानी असमाधि उपजे छे. पण पोताना द्रव्य, गुण, पर्याय, सदा अस्तिपणे, वस्तुपणे, द्रव्यत्वपणे, प्रमेयत्वपणे, सत्त्वपणे, अगुरुलघुपणे, चेतनत्वपणे, अमूर्त्तत्वपणे, सर्व सामान्य अने विशेष स्वभावमयी रहे. कोइ काले नाश के हरकत पामता नथी. पोताने भोगववानी वस्तु पोतामां अभिन्न शाश्वती छे एम जाणे त्यारे आगामि कालनो शोच मटी पूर्ण समाधिने पामे.

ज्ञानादि पोताना इष्ट पोताथी वेगला थता नथी. पुद्गल परिणाम अनिष्ट आत्म सत्तामां प्रवेश करी शकता नथी. एक रस निज ज्ञानअंगमांहे रोगादिनो संभव नथी. आत्मानो प्रमेय गुण पर्याय त्रिकाले कायम छे बगडतो विणसतो नथी. एम जाणवाथी आर्त्तध्याननी असमाधि अने कर्मबंध रहित आत्मा त्रिकाल अखंड समाधि पामे छे.

५–जीव अनादिथी ज्ञानादि, क्षांत्यादि निज आत्मभावप्राणने अणजाणतो ते भावधर्मरूप निज प्राणने न संभाल्या, रक्षण कर्युं नहि अने कषायना द्रव्यप्राण अने भावप्राणनी हानि करतो रह्यो. पुद्गलमांहे आपो जाणी लांबा आयुष्य माटे, विषयो माटे, मोह अर्थे, शोभा अर्थे एम अनेक कारणोए कषायना प्राणने मार्या, दुहव्या, वध बंधन कर्या, अंग छेद्यां, ते वडे ज्ञानावरणादि आठ कर्मबंध करी नरकादि गतिमां छेदन, भेदन, ताडन, तर्जन, असह्य वेदना, परवशताए सही, हाय विलाप करी दुःख पामे, त्यां समाधि क्यांथी होय ? माटे शुद्धात्म उपयोगमां स्थिर थइ मन, वचन, कायाए द्रव्य भावप्राणनी हानिना अध्यवसाय छोडी, निर्मल ज्ञानानंद स्वरूपमां स्थिर थवुं.

६–जे वचनथी अने जे चिंतवनथी स्वपर आत्माने हित न थाय एवुं अने जूतुं वचन, अने चिंतवन करी आत्मा भव चक्रमां भम्यो. माटे स्वपर आत्माने हित नहि एवुं वचन, अने चिंतवन तजी निज आत्म स्वभावमां स्थिर समाधिए वर्त्तवुं.

७–अनंत कालथी चार प्रकारे परधन चोरतो आत्मा निज ज्ञानादि धन न पाम्यो माटे तीर्थंकर अदत्त, गुरुअदत्त, स्वामीअदत्त, जीवअदत्त तजी वली पुद्गल वर्गणारूप, परद्रव्य परभावरूप, परधन छोडी पोताना ज्ञानादिक धनने संभाली, वापरी समाधिमय रहेवुं.

८–अनंत कालथी आत्माए बहुविध परिग्रह ग्रहण करी करी ज्ञानावरणादि कर्मबंधननो संग्रह करी, रखोपुं करी, चार प्रकारे अनंतवार पुद्गल परावर्त्तन कर्यां त्यां समाधि क्यांथी होय? माटे निजगुण संभाली निज रक्षणाए वर्त्तवुं तेथी परम समाधि पामे.

९–जिन आज्ञा जाण्या, मान्या, आदर्या विना भव समुद्रनो अंत आव्यो नहि, वली ते आज्ञानो योग निगोदादि एकेंद्रिय अने विगलेंद्रिय अने समूर्छिम तिर्यंच अने मनुष्य पंचेंद्रिय, अनार्यादि देशमां वली अढार कोडाकोडी सागरना धर्म वियोगमां धर्म पाम्यो नहि माटे मनुष्य जन्म, देवगुरुनी योगवाई पामी; परमेश्वरनी आज्ञा शुद्ध नये आत्मस्वरूप आराधवानी छे, ते आराधी समाधिवंत थवुं.

१०–हिंसा अने रागादि अढार पापस्थान सेवी आत्मा परम असमाधि पाम्यो माटे हिंसा, रागादि अपाय, दुःखदाताजाणी तेने तजी सहेजानंद स्वभावमां स्थिर समाधिवंत रहेवुं.

११–कर्मना विपाक ज्यारे उदय आवे त्यारे पोताने भोगववा पडे, ने ते कटुक विपाक लेवा, मटाडवा, बीजो समर्थ थाय नहि माटे मिथ्यात्वादि कर्मबंधना हेतु तजी ज्ञानादि करणे आत्मसिद्धिना कर्त्ता थई परम समाधिवंत थवुं.

१२–लोकाकाशना असंख्याता प्रदेशे पुद्गल परावर्त्तन करतां जन्म मरण करी कोई ठेकाणे समाधि पाम्यो नहि माटे निज आत्म

प्रदेशमां रह्या जे ज्ञान दर्शनादिक स्वपर्याय विलासी थई परम समाधिमय थवुं.

१३–स्वपर द्रव्यना द्रव्य गुण पर्याय विचारी, परद्रव्यगुण पर्याय थकी उदासिनवृत्ति करी. पोताना द्रव्यगुण पर्याय पोतामां समारी, शुद्धात्म अनुभव समाधिमां रहेवुं.

१४– पोताना द्रव्यगुण पर्याय अभेदपणे पोतामां जाणी, सर्व विचार छोडी. अकंप, अचल, निज ध्याने परम समाधि लेवी.

१५–मन वचनना योग स्थिर करी पोतानी ज्ञायकता परिणति निज ज्ञानअंगमांहे स्थिर अकंप करी, परम मगनताए समाधिवंत रहेवुं.

१६–काय योगनी सूक्ष्म क्रिया पण त्यागी, पोताना अखंड अंगे देहथी न्यारा परम ज्ञान ज्योतिमांहे परम पूर्ण आनंदे मग्न थवुं एम अनेक विधे समाधिना योगो सिद्धांतोमां कहेला छे ते सर्व पोतामांहे शुद्धात्म अनुभवयोग मुख्य छे. माटे अनुभव अभ्यास करी निर्मल ज्ञानानंदमय समाधिवंत थवुं.

दोहरा.

जिन देशित नव तत्वने, लखे यथावत जेह ।
शुद्धातम निज गुण रुचे, सम्यग्दर्शन एह ॥ १ ॥
गुण पर्ययुत द्रव्यने, नय निक्षेप प्रमाण ।
सकल स्वभाव विशेषने, जाणे तेह सुज्ञान ॥ २ ॥
रागादिक विकार रहित, रत्नत्रयी निज रूप ।
आचरतां थिर भावथी, रमतां चरण अनुप ॥ ३ ॥
तजी पर परिणति रमणता, ग्रही आतम अधिकार ।
दर्शन ज्ञान चरण सहित, निजानंद चित धार ॥ ४ ॥
इह अनुभव अभ्यासथी, सिद्धे आतम काज ।
भवभ्रमण तिम संसृति वरे, निज पदमें निज राज ॥ ५ ॥

॥ इति श्री रस्तु: ॥